

శ్రీ
న ల చ రి త్ర .

ఆ తా శ్వా స ము ల ప్ర బం ధ ము .

ఇది

శ్రీ

సిరి ప్రగడ ధర్మయామాత్యకవిచే

రచియింపఁబడినది.

సువర్ణలేఖనండి పునర్ముద్రితము.

కా కి నా డ .

శ్రీ సావిత్రి ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రకటింపఁబడియె.

1907.

వీనివల రు 1-4-0. { సువర్ణలేఖచందాదారుల } అంచెకూలికాక్ష
కు రు 1-0-0 మాత్రమే. }

పీఠిక.

పూర్వకవిత్వ మిప్పటిపద్యకవిత్వములకన్నఁ బటుత్వమునందును లాఠిత్వము నందును మిగులఁ జెన్నాణమైనదియనుట నిర్వివాదాంశము. నన్నయాయనాఁడఁబించి నేటివరకుఁగలకవులఁ గాలానుక్రమణికఁగఁ బరిశీలించిచూచినచో రానరాను కవిత్వ పాటవము తగ్గుచున్నదియనుట స్పష్టముగఁగానవచ్చుచున్నది. దీనికిఁగరణము నా రయవలసివచ్చినచో నదియును విశదముగనే కనఁబడికమానదు. ఏదేశమునఁ దైనను నే బాషయైనను నెక్కింకకాలమునందు ఒక్కొక్కరిపరిపాలనవలన వారివారియా దరణాధిక్యమునుబట్టి మిగుల నభివృద్ధిగాంచుచుండఁటయు నటుపిమ్మట నయ్యదికొం తకాలమునకు షీఁదశనెంది దానిని పునరుజ్జీవింపజేయఁ దగవారికాలము వారెంతలెం తలు ప్రయత్నములుచేసినను దన తొలఁదయాన్న తృప్తి నందలేకుండఁటయును ఒరి త్రాంశములెఱింగినవారికిఁ దెలియనివిషయముకాదు. మద్రాసరాజ్యములలోని పూర్వ కాలమున మనభాషాభివృద్ధికిఁకలిగిన చిహ్నములెందు. మనయాంధ్రభాషయనిప్పుడు కానవచ్చుచున్న గ్రంథములన్నియును మనదేశమునందు స్వదేశరాజా యాధిపత్యము షీఁగించి విదేశీయులపాఠ్యము అతిశయించిననాటివై యున్నవి.

ఇట్టిస్థితిగతులలో మధ్యమధ్యమున నెవ్వరో యొకరిద్దరికాలములందు తమయ ధికారపాఠ్యములను మతిశయించినభాగములయఁడుతక్కు తక్కినప్రదేశములయందు అ య్యది యభివృద్ధి నెందుటకుఁ దగినయవకాశమునులేక చిహ్నపడియుండెను.

మఱియు నానాటికాలపువా రేవృత్తియందున్న వారి కావృత్తియందే విశేషప రిశ్రమములవడి పరంపరగవచ్చుచున్న తమవిద్యలఁ దమకుఁజీగనఁతవఱకు ఖిలములు కాకుండ నిలుపుకొని యందుకుఁదగిన పాండిత్యములవఱచికొని విమృటఁగాని గ్రంథము లువ్రాయఁబ్రారంభింపకుండెడివారు. అట్లుపారంభించినను నిప్పటివలెబ్రకటనమా ర్గములు పూర్వమంతగాలేకయుండుటచేఁ దమవిద్యావైశద్య మెరులచెవింబడవలెనను నిజమనోఁధగమనమునకు నద్యుభయమందుట కవకాశముకూడ చిక్కఁడయ్యె. ప్రపం చానుభవముపొచ్చి విద్యల నానుపూర్వికగ గ్రహించినపిమ్మట దమప్రభుత్వమునకు ములు తరువాతివానికిఁ దీసి పోవునని తోచకమానదు. అందువలన నెయ్యెవివేఱుగఁగ్రం థములుగఁ గ్రంథకర్తలెంచుకొనిరో యవియే బయలుపడుచుండుటయు నట్లువచ్చినవా నిలో నెల్ల మేలైనవియే లేఖకపాతకులు కొన్ని ప్రతులువ్రాసికొని వల్లించుచుండఁటయు వాడుకయైయుండెడిది. భాషాభివృద్ధిచేయఁగోరువారికి మాతృకలుగానుండదగు గ్రం థములనన్నిటిని బరిశీలించి ప్రకటించుచుండుట విధాయకకృత్యమైయుండుటచే బూ ర్వకాలమునాటిగ్రంథము లెవ్వరికంటబడిన వారందఱును వానినిబ్రచురించి తమవిధా యకధర్మమును నెరవేర్చుచుందురు.

ఈనలచరిత్రమునందలిశైలి మిగుల ధారాళముగనున్నది. మిక్కిలి తేటలెలుగు

మాంబుతోఁ దళగ్రంథ మెల్లకము దెలియు కటులవాయ్మునకై కవిచాలపనిదేసి జయ
ప్రకముగ దీరికచియించినాడు. ఇందలికల్పనలు రమ్యముగనున్నవి కాని గుణపో
షణముయమై చాలమంది పూర్వకపుటలనే యీగ్రంథకర్తయు నంతగాఁబాటించిన
ట్లు కనబడదు. ఈకవి యెప్పటివాఁడో సరిగాదెలిసికొనుటకు గ్రంథాధారములే
వ్యయకేవు. తైరినిబట్టియును గ్రంథసందర్భవర్ణనాశములనుబట్టియును జూడఁగా నీ
కవి మధ్యకవులకీకరివాఁడని తేలవడకమాకదు. ఈతఁడొంచుమించిప్పటికి రెండువంద
లయేండ్లముగోపలికాలమున గలవాఁడని చెప్పవచ్చును. కవి నియోగిబ్రాహ్మణుడు. పే
రు భర్తయు, యింటిపేరు సిరిప్రగడవారు తండ్రి తిప్పన ఈతనివాసస్థలము కృష్ణాజిల్లా
యందు కృత్తిమలలోని నిడుకూడియని యీక్రిందిచద్యమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది.

గీ॥ అతఁడు దాస్తాభగిరివరహరినివాస, మైక యందు కృత్తిమల నమరుసిరుల

కలిమి జెలుచ్రెయి నిడుకూడి నెలపు గాఁగ, నిలిచినర్తిల్లుతని వర్ణింపఁదరమె॥

కవి మేకమామ గారియూరు గోదావరిమండలములోని పేరూరని యీక్రింది
సీసగీతమువలనఁ దెలియనగును.

గీ॥ అతఁడు కుసుమకోటికంఠాబ్ధిమఃకు, సతతపేరూకేశవ స్వామ్యధీన

మానసస్థిరైబరఁగు మామేకమామ, మతిగురుసన్నిభుఁడు భక్తమూర్తినిభుఁడు

ఈపైరెండుచద్యములుబట్టి కవి కృష్ణ గోదావరిమండలములోనివాఁడని తే
లుచున్నది. ఈతఁడు విష్ణుభక్తాగ్రేసరుడు. “శ్రీరంగగురునూరుదాచ్చిరద యాయు
డన్మధుగుడన్మహామహాపు” అనిగురుస్తుతిలోను “ఇది శ్రీమదాచ్చిరదగురు చరణ
స్మరణాభ్యసన” అని గద్యములలోనునువాసికొనియుండుటయే గాక తనగ్రంథమును
శ్రీతిరుపతిపేకతేళ్వరస్వామికంకితముచేసి తనవైష్ణవభక్తి గ్రంథమునందు పెక్కుచో
ట్ల కనబఱచియున్నాఁడు.

ఈగ్రంథమునుబరిశోధించుటలో బ్ర॥ శ్రీ॥ చాగంటి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారును
బ్ర॥ శ్రీ॥ పురాణమండ మల్లయ్యశాస్త్రిగారును మిగుల శ్రమదీసికొన్నందులకు వా
రికి మేరునేకవందములచరించుచున్నారము. ఈగ్రంథమొక తాళపత్రప్రతి మొద
టకొరికినది. దానదప్పులు మెండుగానుండుటచే రెండవప్రతికై యత్నింపఁజొచ్చితి
మి. ఇట్లుండగా మామిక్రియ కలావతీప్రతికాధిపులునగు బ్ర॥ శ్రీ॥ శ్రీపాద కృష్ణ
మూర్తిశాస్త్రిగారు ముంకల్లకనుండి మరిమొకప్రతినిదెప్పించియొసంగిరి. అదియు
మొకటివారికిదీసిపోయిదొలచే సాధ్యమై సంతకము దప్పులుగలభాగముల సంస్కరింపిం
చితిమి. ఇంకనుగొన్నియెడలనుండిన నుండవచ్చును. అట్టివానిని ముందుకూర్పునందు
కవరింపించుచున్నారము.

ఇట్లు

తల్లాప్రగడ సూర్యనారాయణరావు.

శ్రీ రస్తు.

26790
20.3.73

న ల చ రి త్ర ము.

ప్రథమా శ్వాసము.

రామా వద నేందు బింబ జనిత స్తేరోల్లసచ్చంద్రికా
పూరంబుల్ దన దృక్పక్షోరికలకింపున్ సాంపుఁబైకొల్ప, శృం
గారప్రక్రియశేషశైల శిఖ రాగ్రస్థాయియై లోక ర
మౌఢాధింగసుపట్టు నవ్విభుఁడు భక్తపాత్రముం బోవుతన్.

ఉ. వల్లభునా త్తఁ బ్రేమ మొదవందదురస్థల రత్న వేదిపై
స్థలలితస్థితిన్ని లిచి సర్వజనుల్ సుఖలీలఁ దేలఁగాఁ
జల్లని చూపులన్ సిరులఁ జల్లెడు శ్రీయలమేలుమంగ, రం
జిల్లనభీష్టసంపదలు చేకుటఁ జేయుతమాను నెప్పుడున్.

2

ఈ. పరమాహ్లాదముమీఱఁ బాల్కడలిపైఁ బద్మాపయోజాక్షితో
సరసకీడలఁదేలుశారికి మహోత్సాహంబు సంధిల్లఁ గొ
వ్విరిపానై ఘన ప్రశస్తిగను నవ్విశ్వంభరాభార సం
భరణోల్లాసి యనంతుఁడంచితమతిం బాటిల్లెన్ బోవుతన్.

3

చ. సిరులు దలిర్చుచెల్వ నదఁ జేర్చిశుభావహాలీలఁ బేర్చునా
హరికిఁ బ్రియంబుగా వ్యజనమై రథమై చెలియై తురంగమై
పరిసరవర్తియై హితవుఁ బాటిలఁజేయుచు నుండునట్టి యా
గరుడుఁడు మాకునిర్మల సుఖస్థితిఁ జేకుటఁజేయుఁ గావుతన్.

4

ఉ. వేత్రముకేలఁ బూని యరవిందదళాత్ముని పెద్దకొల్వఁక

గోత్రభివబ్జబాది సురకోటులుగొల్పుచుఁ బైపయిం బడం
జిత్రగతికొ బరాబగులునేయుచు సందడి చక్కఁ దీర్చునా
సూత్రవతీమనోహరుఁడు శోభనలీలల మమ్ముఁ బ్రోవుతకొ.

5

క. సుకరముగ నేలు మము ర, తుకవృత్తికొ శంఖచక్రశార్దూదానం

దకములు హరికరసంస్థా, నకములు సంశ్రితవితాన నవకల్పకముల్.

6

ఉ. మిన్నఁటపువ్వుఁదోట, మరుమేనఁట గందపుడుంప, రచ్చరా

తిన్నఁటవెండికొండ, పెనుఁదేరఁట పంటవలంతి, శోరపుం

గిన్నఁట బవ్వుపునక, బలిగీమఁట సొమ్మలపెట్టె, యిట్టి భా

గ్యోన్నతి నొప్పు శంభుఁడు సమజ్వలలీలల మమ్ముఁ బ్రోవుతకొ.

7

ఉ. తమ్ములనేలు వాలుగను దమ్ములఁగ్రమ్ముదయకొ సమస్తలూ

కమ్ములఁ బ్రోచుచుం బసిఁడిగద్దియపైఁ గొలుపుండి వేలుపుం

గొమ్ములు సమ్మతికొ నిలిచి కొల్వఁగఁ గోరినకోర్కులిచ్చు న

య్యమ్మ, కుమారిమమ్ముఁ గరుణాతిశయంబునఁ బ్రోమఁగావుతకొ.

8

చ. అనిశము భర్త మాళినిలయస్థితఁ బొంగెడు గంగఁ జూచి లోఁ

గనలెడుశౌరికిం బ్రియముగా శివునుస్తక పూజనేయు నే

ర్వునఁ గరమెత్తి యమ్మకుటరూఢ జలమ్ముటపీల్చితెచ్చి పెం

సెనయఁ దదంఘ్రులందిడు గణేశుఁడు మాకుఁ బ్రసన్నుఁ డయ్యెడున్.

9

ఉ. భారతి చెక్కుటద్దములఁ బైకొని మద్దిడ రెండుమోము లా

హారి గుణాభిరామ యధరామృత మానఁగ నొక్క-మోము త

త్సారసగంధితోడ సరసంబులువల్కఁగ నొక్క-మోముఁగాఁ

గోరి చతుర్ముఖంబు లొనగూరుచుకొన్న విరించిఁ గొల్చెదకొ.

10

మ. నలినాక్షీ ! జగదీశ్వరీ ! భగవతీ ! నాతల్లి ! యస్తన్నన

స్థలసంస్థాయినై వినూత్నకవితా చాతుర్యసంధాన వే

ళలఁదోడై సరసానుమాల వచనోన్మీసంబు డేకూర్చి ని

ర్తలకారుణ్యసమగ్రచిత్తమున నన్ రక్షింపుమీ భారతీ.

11

క. శ్రీరామచంద్రచరణాం, భోరుచా మకరండసాత పూరితచేత

స్సారసమునఁ బొడలెడు నా, త్తారాముని నాంజనేయు నర్చినుతింతుకొ.

12

సీ సకలార్యమత యశస్సాంద్ర భూతమునీంద్రు, సౌభాగ్య ధానిఁ గాసారమాని
మయగుణ మహిమత్ర యోగి మహాయోగిఁ బరమపుణ్య సనాథు భట్టనాథు
నతిచి ద్విసోదు నయ్యత్పాదు, బరాక్ర మాధీను గుణశేఖ రాభిధాను
సతతనిర్మల సముత్సాహుఁ దాపసవాహు, నార్త సంత్రాణు భక్తాంఘ్రిరేణు
గీ. లాలితోతారు శ్రీపర కాళధీరు, చతురగుణభుక్యు లత్తుణాచార్యవక్యు
బుధజనానీకసంభౌవ్య మధురకావ్య, గురుకృపావశునల పరాంకుశుఁడలంతు.

సీ. వైష్ణవశ్రేష్ఠుఁ డిలరంగవిభు * * * * గృహనామ సరణిఁగాంచె
నే రమ్యగుణశాలి శౌరి రాజపురోహితప్రభావంబున ధరణివెలసె
నే గురుతిలకుఁడిం పెనఁగశ్రీమగిపు రాధ్యతుఁ డనఁగఁ బ్రఖ్యాతినొంద
నే దేశికాగ్రణి వేదమార్గప్రతి స్థాచార మహిమచే నతిశయిల్లె

గీ. నతఁడు సత్యవనోవైభవాభిరాముఁ, డైన శ్రీరంగ గురునానుఁ డాచ్చివరద
యార్యుఁ డస్తద్గురుం డస్తుహానుభావు, నాత్మనో నిల్పి వందనం బాచరింతు 14

క వినుతిం చెద నాచుదిలో, జనమతవాల్మీకిమాని సత్యవతీనం
దనునిఁ బరాశరసంయమి, ననుపమమహిమాభిరాముఁడగు శుకయోగిన్. 15

ఉ సన్నతులేనొందు మది సంభ్రమలీలలెసంగ, భాగ్యసం
పన్నుని భట్టహర్షగుహ, బాణమయూరంఁ గాలిదాసుని
న్నన్నయభట్టు నెఱ్ఱకవినాథునిఁ దిక్కనసోమయాజి ము
న్నెన్నఁగ నైషధంబు తెనుఁగేర్పడఁజేసిన యట్టి ధన్యునిన్. 16

చ హరికరుణామలబ్రమహిమాతిశయంబున నేర్చినట్లు సు
స్థిరముగఁ గావ్య మేనొకటి చెప్పఁగఁ బూనినవాఁడ నిందులో
నెరుసులు గల్గెనేని నను నేరము లెన్నునుఁ దిట్టకంతయున్
సరసత దిద్దుడీ! ప్రకృత సత్కవులార! నమస్కరించెదన్. 17

క. మఱుఁగుఁగని మేలుదెలియఁగ, నెఱుఁగక యుంకింతసేపు నే డ్పవశకునం
పఱుపుల నొటలెడు దుష్కవి, పఱుమంబ్రార్థింతుఁ గూయవలదని సారన్. 18

చ. ఘనలగుసత్కవుల్ నెరసు గల్గినచో నది దిద్ది కీర్తిఁజెం
ది నుతులుగాంతు రాకరణి నేర్పునె దుష్కవి ప్రియ్యుఁగాక పూ
న్నినిఁ దగనింటివానివలె గెంటెడు దొంతులు చక్కఁబెట్టినో
పునె శునకంబు వానివెసఁ బోనెడనో పెడుఁగాక భూస్థలిన్. 19

క. ఘనకవిసమ్మతునకుఁ గుక, వి నుతియు గర్హణము ముదము వెన ఘేదముఁ జే
యు నె, గజము నెక్కునతనికి, శుని నెక్కిన సుఖము దిగిన శోకముగలదే. 20

ప. అని యభీష్ట దేవతాప్రార్థనంబును, బూర్వాచార్యస్తోత్రంబును, స్వగురు చరణస్త
వణంబును, నాదిమకవివ్రశంసయుఁ, గుకవినిరసనంబునుం గావించి సరసవచన
రచనాసమర్థుండనైయుండి యేనొక్క-ప్రబంధం బొనర్పం గలితప్రారంభుండ
నైతి; నందు మద్వంశక్రమం బభివర్ణించెద. 21

సీ. సురుచిరాపస్తంబ నూత్రివర్తిష్ణుండు హరితగోత్రపవిత్రుఁ డైతనాఖ్యుఁ
డతనికూమికావఘాటి యగుకొండమాంబకుఁ గొడుకులు తిమ్మన కొండనార్యుఁ
డనునామములఁదగి రందుఁ గొండనకుఁబ ద్దక్కకుసుతులాగ్న్వ రాధ్యులెల్ల
నామాత్యవరుఁ డైతియప్రభుండును గొండధీమణి తిప్పమంత్రియునుబగడ
గీ. ఘనుఁడు సిద్ధననాగఁ బ్రఖ్యాతులైరి, వారిలామజ్జనకుఁ డత్యుదారగరిమ
వెలనెసిరి ప్రగడాన్వయ తిలకుఁడగుచు, దృఢయశోహారి కొండయ తిప్పశౌరి.
గీ. ఆతఁడాస్తంభగిరి నరహరిని వాస, మైనయందు ర్తిసీమలో నమరుసిరుల
కలిమిఁజెలువొందునిడుకుడి నెలవుగాఁగఁ, నిలిచివర్తిల్లునతని వర్ణింపఁదరమె. 23

ఉ. సూరిశుతుండు తిప్పనయశోజలజాక్షికిఁ గ్రీడసల్పఁగా
మేరు ధనుర్ధరాచలము పేడ సుధాజలరాసి కేళికా
సారము పువ్వుఁడోట దివిపద్ధజీరుహ సంచయంబు నీ
హారమహీధరంబు కృతకాద్రియునై విలసిల్లు నెప్పడున్. 24

గీ. ఆతఁడు లాహితగోత్రాధ్యుఁ డైనతుమ్ము, గోటితిమ్మయకును నీతికోవిదయగు
వేంగళాంబకుఁ బుత్రియై వెలయువేంక, టాంబ సురుపుణ్యశీలఁ గల్యాణ మయ్యె.

క. అనువుగ నయ్యగువుననం, దనులంగని రతులమతులనలుపురమము, ధ
ర్మన, నరిసన, రంగన, తి, మ్మనయనఁగా శ్రుతిచతుష్టయము విధమమరన్. 26

క. అందగ్రజుండ వేనుము, కుండపద ధ్యానపరత గురుకవితాశీ
లందనరి బుఘుల సభఁబ్రియ, మందివెలసినాఁడ ధర్మనామాత్యుండన్. 27

ప. మదీయానుజా లతులప్రభావ సంపన్నులై వెలయుగురు, తత్తత్ ప్రకారంబెట్టిదనన.

చ. దినమణితేజఁడై పరగు తిమ్మయమంత్రి, నృసింహు నెన్నుచో
ధనపతిసంపదన్ ఘనుఁడు దారగతిన్, మతిదేవమంత్రి, శాం
తనవుఁడు శూరతన్ నడకధర్మజుఁ డింద్రుఁడు వైభవంబునన్
ననవిలుకాఁడు రూపమున నాగఁ బ్రసిద్ధివహించె ధాక్షిణిన్. 29

ఉ. రంగనకీర్తిభామినియు రమ్యజయభ్యుదయైక లక్ష్మీయున్
సంగతిఁగూడి యిబ్బు వన సప్తకమందుఁ బ్రవర్తిలంగ, వా
రింగని వాగ్వధూటియును శ్రీసతియుం జనుదెంచిరంచు ది
వ్యాంగనలుత్సవంబెసఁగ నత్తఱినిత్తురు మంగళారతుల్.

30

ఉ. రాజా కళాప్రయాక్తి, రతిరాజు శుభాకృతియందు, దేవతా
రాజతిభోగశ్రీ, దినరాజు ఘనప్రతిభాస్థితిన్, నదీ
రాజగభీరవృత్తి, ననిరాసభలం గవిరాజులెండఁగా
రాజిలుఁదిమ్మఱాజు నగరాజధృతిన్ ధరణీతలంబునన్.

31

క. ఇమ్మాడ్కిఁ దనరు మువ్వురు, దమ్ములు గౌరవమునేయ ధరఁ గవివిద్య
త్సమ్మతి గాంచిన నేనమి, తమ్ము, గురువిభ వలీలఁ దరియిండంగన్.

32

సీ. తనకేఘునుఁడు ప్రపితామహుండగు లోహితస గోత్రుఁడగు పుల్లదండనాథుఁ
డెసఁగు నేఘునుతాత యసదృశోన్నతిఁ జిట్టహారబాధపుఁడు తిమ్మనాహ్వయుండు
పెనఁచె నేఘునుతండ్రి తనకీర్తిలత లాశ లంటఁబెంపగు తిమ్మయప్రభుండు
వెలయు నేఘునుతల్లి విమలపతివ్రత వివిధ సద్గుణశీల వెంగళాంబ

గీ. యతఁడు తుమ్ముగుఱి వంశాబ్ధివిధుఁడు, సతతపేయారి కేశవస్వామ్యధీన
మానసస్థితిఁ బరఁగు మామేనమామ, మతిని గురుసన్నిభుఁడు ధర్మమంత్రవిభుఁడు.

చ. అనుపమ దానశౌర్య విభవాంచిత ధైర్యకృపాయశః ప్రప
ర్తుఁడగు తుమ్ముగుఱి యలధర్మపురీంద్రు వదాన్యమెన్నుచో
మనమున నోడికల్పకముమానిపడెన్. బలిమూలఁజొచ్చె, నా
ఘునుఁడు జడత్వమూనె నలకన్నిధిభంగమునొందె నెంతయున్.

34

చ. అతని సహూదరుఁడు సుగుణాఘ్నుఁడు, కేశవపాద భక్తి సు
ప్రతుఁడు, పకోపకారి బుధవత్సలుఁ యూర్జితకీర్తిభా నమ
న్వితుఁడు, కృపాగభీరనయ విశ్రుత చారుచరిత్రుఁ డార్యస
మ్మతుఁడనఁగాఁ దనర్చె హరిమంత్రి, జనుల్ హరిమంత్రియోయనన్.

35

క. అనఘుం దాహరి భక్తిం, దనయనుమతి మెలఁగ నలకు ధర్మన రత్న
సనమునఁగూర్చుండి ప్రియం, బెనయఁగ నమఁ జేరఁబిలిచి యిట్లని పలికెన్.

36

చ. వినుమనఘాత్త! ధర్మసుకవీ! భవదీయ వచోవిలాసమున్
ఘనకవిహృద్వికాసములుగావె? చమత్కృతివిూట నీవు నే

ర్చిగతి నిష్పదా నలచరిత్రము వేంకటశైలరాణివా
సునకు సమర్పణంబుగను శోభనలీల రచింపు పెంపునా.

37

వ. అనినం దలపోసి సంతోషంబు ముప్పిరిగొనఁ బులకాంకురిత శరీరుండనై య
యేతత్ప్రబంధంబు రచియింపంబూనితి నిక్కాప్యకన్యారత్నంబున కధీశ్వ
న శ్రీవేంకటేశ్వరుని పంశావతారం బభివర్ణించెద

38

క. శ్రీవిలసిల్లఁగ నొప్పెళు, దేవమహీధరము యాయుదిశ నుద్భవమై
తా వెలయు నంజనాద్రి ర, మావరుఁ డందుండుఁ బిరప మహిసగిరి యానా.

39

క. హరి యనుమతిచే దక్షిణ, శరధీవల, శేషవాయు సంవాదమునా
డరుదెంచి ప్రాగుచన్వ, ద్వరుణదిశాస్థితఁ దనర్చి వసుధన్ వెలసెన్.

40

గీ గరుడగంధర్వయక్షకింపురుషసిద్ధ, సాధ్యవిద్యాసరాశురచారణర్షి
పటలరుద్రమరుద్వసుపన్నగేంద్ర, సేవ్యమై యొప్పు న గిరి శేఖరంబు.

41

క. మానవులకు నపవర్చని, భానము గనఁబడకయున్నఁ దానంజనమై
యానిధి చూపెడు కతమున, నానగమున కంజనాహ్వయము సమకూరెన్.

42

గీ అంజనాద్రి, వృషాద్రి, ధర్మాద్రి, వేంక, టాద్రి, శేషాద్రి, నారాయణాద్రి,
డాద్రి, శ్రీశైలమును, వరాహాద్రి, సింహ, గిరియనుశుభాహ్వయములగిరి త

43

వ. అమృతహీధరంబుఁండు, శక్రతీర్థంబును, శాలివాహ్వయంబును, కాంతతీర్థం
చక్రపాణి దివ్యాయుధ పంచకంబుపేరం బ్రసిద్ధంబగు పంచాయుధ తీర్థంబు
ను, చక్రతీర్థంబును, విష్ణుకేసరసరోవరంబును, విజయ తీర్థంబును, గరుడతీర్థం
ను, గౌరీతీర్థంబును, నాగ్నేయసరస్సును, నధిక తీర్థంబును, నశ్వినీతీర్థంబును,
హస్తసరోవరంబును, బాంధవతీర్థంబును, సప్తర్షినామంబులం బ్రసిద్ధంబగు సరో
సప్తకంబును, సౌమ్యతీర్థంబును, సౌర తీర్థంబును, సర్వవృధాపహరణంబు
రాహతీర్థంబును, వామనతీర్థంబును, వాసుకీతీర్థంబును, వాయువ్యతీర్థంబును,
మేశ్వరతీర్థంబును, పద్మసరోవరంబును, పాపవినాశియును, పాండవ తీర్థం
పంచతీర్థంబులను నామంబులంబరగు తీర్థపంచకంబును, మహాతీర్థంబును, మ
తీర్థంబును, మాయామయంబును, మధుక తీర్థంబును, శిలాతోయంబును, కు
ధారాతీర్థంబును, కృష్ణనిధియును, శోకహరణంబును, రోగఘ్నంబును నన
మొదలుగాఁ బెన్నుతీర్థంబులు వెలయు మండు మఱియును.

44

గీ. ధరణి దివ్యతరంగిణి కరణి దురిత, సరణి నెడలించు స్వామిపుష్కరిణీయనఁగఁ
దోయరుహనాభు నాయ తద్రూపమై జ గద్గితార్థంబుగానన్నగమునఁ బొలిచె. 45

క. వీతతీర్థము తీర్థ, వ్రాతంబులకెల్లఁ దానె స్వామియగుటఁ గా
దే, తన్నానుంబు ధరి, త్రీతలమున స్వామిపుష్కరిణీయనఁ బరఁగెన్. 46

క. ఈజగతి తీర్థములు తను, లోజనములు విడుచు నభుములు తలంగుటకై
యోజమెయి స్వామిపుష్కరి, ణీజలములఁ గుంకుననుచు నిగనుములెంచున్ 47

మ. కిరి ధాతీమహిళామనోహరణ సంక్రీడాంచితస్థానముల్
సుర విద్యాధర సిద్ధ సాధ్య మునిరక్షోయక్షసంసేవ్యముల్
వరజంబీర రిసాల పూఁ వనదివ్యక్షేత్రముల్ స్వామిపు
ష్కరిణీతీర్థసమీప దేశములు పూజ్యులెందు వర్ణింపఁగన్. 48

క. ఆ పుణ్య తీర్థ వరము స, మీపంబు భూసతీ సమేతంబుగ, ల
క్షీపతి ప్రసన్నుడై కిటి, రూపంబు భక్తసమితిఁ బోమిచుచునుండున్. 49

క. అతని చరిత్రము లెంచఁగ, నతి చిత్రము లురగకంకణాంబుజభవ స
న్నతి పాత్రములగుఁ గావున, నితరుల కమ్మహిమలలివియే వర్ణింపన్. 50

వ. ఎట్లనివ. 51

మ. అతుల శ్రీనిధి ధర్మఁ డత్తనువుదా నయ్యంజనాగంబుపై
నతి నిష్ఠం దప మాచరింపుచు వృషాఖ్యుండొల్చు ధర్మంబు సం
తతముం బెం పొదవంగఁ జేయుటకు నాత్మ నైచ్చి యాశీరమా
పతి లీలాకిటి రూపమొప్ప నెదుటం బ్రత్యక్షమై నిల్చింకన్. 52

వ. ఆ ధర్మండు మహాత్మా! యీయంజనాగంబు నాపేర నేనభివృద్ధిగాఁ బెంచిన వృ
షాహ్వయ ధర్మంబు పేరం బరఁగునట్లుగా వరంబుదయనేయవలయుననిన నతనివాం
ఛితంబుఁ జేకూర్చె, మఱియును. 53

మ. అమరాధీశుఁడు మన్తధవ్యధ నహల్యాజారుడై మేన గౌ
తమశ్లాపావిధిచే వ్రణంబొదవ భేదంబొందుచున్ వేంకటా
ఖ్యమహీధ్రంబున కేగుదెంచి యచటం గంజాతపత్రాక్షు డెం
దములో నిల్పి తపంబు నేయ నతఁడాత్మమెచ్చి ప్రత్యక్షమై. 54

వ. అయ్యింద్రునకభీష్టవరంబు లొసంగె మఱియును. 55

- మ. అల ముక్తాసుఁడు నివ్వచేఁ దపము సేయఁ వజ్ర పుత్రీరఁగుం
తలయఁ దివ్యలతాంగి తత్తపము మాన్పఁబూనిరాఁ దత్తపో
బలుడుం గాంచి శపించినం బిరస నప్పద్మాక్షి ధాత్రిక సవ
ర్చల నామర్త్యనధూటియై జలధిరాట్సాంగత్యలీలారతిక. 56
- క. పుత్రుం గనకనమజ్వల, గాతుఁగి జితప్రతాపకలితలసచ్చా
రితుఁగి సద్గుణపాత్రుఁ బ, వితుఁగి దుష్కృత లతాలవితుం గనియెక. 57
- వ. అబ్బాలకుండు దినదిన ప్రవర్ధమానుండై పెరుగుచు. 58
- క. జనకుండగు జలధీశుని, యనుమతిఁ గొని యతఁడు గళ్యపాశ్రమమునకుం
జనుదెంచి వినతుండై యా, యనచే మంత్రోపదేశమంది ముదమునక. 59
- గీ. అతఁడు శ్రీవేంకటాద్రికి నరుగుదెంచి, యిందిరేశు ముకుందు గోవిందు డెంద
ముందు నిల్పి తపంబు సేయంగ, నమ్ము, రారి ప్రత్యక్షమై వరంబడుగుమనిన. 60
- అ. శ్రీనివాస నీదు సేనాధిపత్య సా, రూప్యముల నొసంగు రూఢి ననినఁ
గరుణ వెల్లివిరియఁ కన్నుల నబ్బారు, జూచి పలికె దనుజ నూదనుండు. 61
- మ. విరరాడింభక! నీతపోమహిమ, నీవిజ్ఞానభావంబుఁ గాం
చినచో నామది సంతసంబొదవె మత్సేనాధిపత్యంబుఁబా
వన సారూప్యము నీకొసంగితిని విష్వక్సేన నామంబుతో
డ నిలింపాదులచేఁ బనుల్లొనుచు వేడ్కన్నిల్వు నాసన్నిధిక. 62
- వ. అని యానతిచ్చి వెండియుం బెక్కువరంబులొసంగె మఱియును. 63
- మ. భగవంతుండగు వాయుదేవుఁడు జగత్స్పృణం డభీష్టార్హసి
ద్ధిగ నూహించి వృషాచలంబునకు నెంతే వేడ్క నేతెంచి య
న్నగమం దొక్క పయోధుహాకరము చెంతం బ్రాజ్య నారాయణుక
జగదీశు న్నడి నిల్పి తాదపము నిష్ఠం జేయుచుండ న్విసక. 64
- వ. అతనికి వరదుండై రక్షించె మఱియును. 65
- క. తారకదైత్యుం డదితి కు, మారులఁగారింపఁగాఁ గుమారుఁడు వడిఁ దా
నారక్కసుఁ దునిమినఁ ద, త్కారణమున బ్రహ్మహత్య గదిరిన నతఁడుక. 66
- ఉత్సాహ. భయమునం బ్రయాగమునకుఁ బాటి యందుఁ బార్వతీ
ప్రియునిఁ గాంచి మొక్కిరి పలికె భీముఁ దారకాఖ్యు దు
ర్జయునిఁ జంపినాడ దాన బ్రహ్మహత్య నన్ను నెం
తయు దహించె దీనిఁ గడప నాకు నేర్పుఁ దెల్పువే. 67

క. అని వినిపించిన సుతునకు, మనసిజ రిపుడనియె వినుకుమారకుమారా
నినుఁ బొందిన బ్రహ్మ వధా, ఘనివృత్తికి నొక్క నేర్పుగలదెఱిఁగింతున్. 68

ఆ. సర్వ తీర్థమయము సర్వ దోషఘ్నంబు, సర్వసులభమగుమ జగతి విలసి
వాసు దేవునకు నివాసమై తగు వేంక, టాచలంబు దక్షిణాశయందు. 69

సీ. చందనామలకేంద్ర కుందనారంగ మాకండ నానావనీ సుందరంబు
లలిత కందరసము జ్వలిత రత్నప్రభాకలిత చతుర్దిశా విలసితంబు
మహితామరీతాక సహితామృతాంధోగణహిత ప్రచారాగ్ర మహితలంబు
భ్రమరాబ్జసముద చక్రమరాళ మిధున సంభ్రమరాజదురు సరస్వయదయంబు

గీ. నమర వరదహాసము మనరాశిపాశి, పవన, భవసఖ, శిఖి నేత్ర, భవ్యోవ్య
మకుట మణిఘృణి, వికర సమృక్ష్పదాబ్జ, హరినివాసంబు శ్రీ వేంకటాచలంబు. 70

ఆ. అందుఁ దపము సేయ హరిమెచ్చి నీదోష, మణఁచూనిన నట్లు యతఁడు వోయి
యచటఁ దపము నలుపు నంతలోఁ జక్రేప్ర, త్యక్షమై వరంబులడుగు మనిన 71

చ. మదిఁ బ్రమదంబుసంధిలఁ గుమారుఁడు శౌరిమురారిఁ గాంచియో
సదమలరూప ! తారకునిఁ జంపిన బ్రహ్మవధాఘమతై న
న్నది విడిపించి యాయచలమందొక తీర్థము నాదువేర భూ
విదితముగాఁదర్పఁగఁ బవిత్రచరిత్ర వరంబొసంగ జే. 72

వ. అనిన నతనికి నభీష్టార్థసిద్ధిగా వరంబులు గృహచేసె మఱియును. 73

క. వింతా నందనుఁ డొక నాఁ, డనుపము మహిమాభిరామముగు నగ్గిరిఁదాఁ
గొనిపోయి పరమధామం, బునఁ జేర్చెదనంచుఁ దలఁచె బుద్ధింగడిమిన్. 74

వ. ఇట్లు తలంచి. 75

సీ. పెనుకొక్కవీపునఁ బెకలిశైలంబులు తాళంపుఁజిప్పల లీలఁదాఁక
జవతీవ్రమునధరా జములుకూఁకటులూడి కారాకులేగసిన గరిమ నెగయ
దఱిసిన నెదుటిత్రి దశవిమానములూడి నెలరాలఁబోలి దిక్కులనువ్రాల
నుదువార్గమొఱసి పోయెడుదాఁకఁజెదరి లాజలుదల్లినట్లు చుక్కలిలంల
గీ. పటుభయంకర సంభావ పటలిదోస, పండుగతిన్బు జాండంబు పగులువాట
విశ్వభీషణమూర్తితో విహగరాజ, వచ్చెవేంకట గిరికి నవార్యుహిమ. 76

- ఉ. అప్పుడు వేంకటాద్రి విభుడవ్వహగాధిపుఁ గాంచిత్తాగ్న్యనీ
విప్పుడువచ్చినట్టి తలఁపిందుఁబొసంగడు గాననేచునిం
దెప్పుడుమందిరంబుగ, ధరేందిరలంగవగుడి వేడ్కపెం
పొప్పుఁగనొక్కకల్పము సమున్నతవైఖరి నుందుఁబొందుగన్. 77
- క. కావున నన్నెడవాయక, నీవీగిరిదక్షిణమున నిలువుమనినా
శ్రీవల్లభుననుమతిగొని, యావిహ గాధిపుఁడుదక్షిణాశన్నిలిచెన్. 78
- ఆ. నిలిచిపాపదాబ్జములు భజింపుచునుండు, నాధ ! యీనాంబు నాడుపేరఁ
బరఁగునట్లుగాఁగ వరమియ్యవేయన, నతనికోర్కెయొసఁగె నమృతుండు. 79
- క. ఈరీతిభక్తసమితికిఁ, గోరికలాసఁగుచును నత్తుకుందుఁడునుధరి
త్రీరమలఁ గూడియివ్వి, హారాయతమతినదృశ్యుఁ డైక్రీడించున్. 80
- శ్లో. ఒకవేళధారణీ యోషాకపోరి సీమలమకరీ పత్రములులిఖించు
నొకవేళఁగమలా కుచోపరిస్థలమాల నఖరాంకములు సమున్నతినొసర్చు
నొకవేళవిరువుర నుపగుహనాసక్తిఁ గేళిఁదేల్చుచు వేడ్క నోలలాడు
నొకవేళనిస్సంగ యోగియైవారలఁ గనుమొఱంగుచును నేకతఁజరించు
- గీ. యోగనిచ్చాభి రతినొందు నొక్కవేళ, నుచితలీలలఁ గొలుపుండు నొక్కవేళ
వివిధమాయావిరోధియై వేంకటాద, లేశ్వరుడవృశ్యముగఁ గ్రీడలిట్లుసలిపె 81
- వ. ఇవ్విధంబున నిజమాయానిబద్ధ సకలభువనుండును సంరక్షితకౌశికసవనుండును, వేం
కటాచల భవనుండును నగు రమాజాని యన్నారాయణాచలంబు నంబాయకయదృ
శ్యంబుగఁ బ్రవర్తించుచుండునంత. 82
- తరల. నయ గుణాధ్యుఁడు శంఖుడై జననాథ వయ్యుఁడు హైహయా
న్వయ్యుఁడు భాగవతాగ్ర గణ్యుఁ డవార్య శూరత ధాత్రీయం
తయును నేలుచు నొక్కనాఁడు మనంబునం దలచెన్ హరిన్
నయన పర్వముగాఁగఁ జూడఁగ నాకుఁ గల్గునెయంచుఁ దాన్. 83
- వ. అట్లుదలంచితనలోన. 84
- శ్లో. కమలాశుగానంత సమలాలితంబైన నుండరాకారంబుఁ జూతునొక్క
కరుణారసముఁ జిల్క తరుణారవిందంపుఁ గన్నలననుఁ జూచి కాచునొక్క

యౌరగాన్వయజ్వేషి తురగాధిరోహణస్థితః గాంచిమౌక్తికీ ప్రార్థింతునోక్తో
మహితావనీరమా సహితానురాగియో యేమటః గన్పడి కోర్కులిచ్చునోక్తో.

గీ. హారములురత్న మకుట కేయూరములును, జెలఁగునవ్విభుఁ గదిసిభజింతునోక్తో
భక్తులందుఁదపఃక్రియాసక్తులందు, నిలచుదేవుండునుముఁబోవఁదలఁచునోక్తో.

క. హరిఁ జూడ కున్న కన్నలు, హరికథ విస లేని చెవులు హరి వర నామ
స్తరణ మొనర్పని జిహ్వయు. హరిఁ బూజింపని కరంబు లవి వృథగావే. 86

క. కావున హరి పద చింతనఁ, గావించి తపంబుఁ జేసి కళ్యాణకరం
బైవెలయు నతని దివ్య త, నూ విలసన విభవమున్తనుం గొందు వెనక. 87

వ అని తలపోసి చని యొక్క రమ్యస్థలంబున. 88

చ. కరయుగ మెత్తి చూడ్కి రవిఁ గ్రమ్మఁగఁజేసి పదాంగులీతతుల్
ధరణిసొకింత మోపి ఫణితల్పునిఁ గూర్చి తపంబు నిష్ఠ పెం
పరుదుగఁ జేసి ప్రాప్తదుదయంబున బైశ్య హిమంబునక విని
ర్భర జలమందు వేసవుల బంచహుతాశన మధ్య సంస్థితక. 89

గీ. ఇవిధంబునఁ బెక్కువేలేండ్లు తపము, నేయనొకనాఁడు శంఖభూ నాయకునకు
ఘనఘనారావ గంభీర నినదవృత్తి, జలధి కన్యాధి పతి యదృశ్యమునఁబలిక 90

ఉ. చాలు! బురే! తపంబుదుగు శంఖనృ పాల! వియత్తరంగిణిం
బోలెడు స్వామి పుష్కరిణిసొంత ననకభజియింపుమందు ని
న్నొలి నగస్తుఁడెత్తుగదియు నివమమప్పుడ లచ్చితోజగం
దేలెడు వైభవోన్నతుల నేను నిజాకృతినీకుఁజూపెదక. 91

క అని పలికిన విని సంభ్రమ, మున శంఖుండలరి స్వామిపుష్కరిణికి వే
చనితత్తీరమున నగ, స్త్యునిరాకకుఁ జాల నెదురునూచుచునుండెక, 92

వ అప్పుడు. 93

చ. జనసుతుఁడైన శంఖునకుఁ జక్రినిజాకృతిఁ జూపు మాకు నెం
దునఁ బొడగట్టకుండఁడు ఘనుండతఁడవ్విభుఁ జూతమంచు నా
సనకసనందనాదులును సప్తమునుల్ సురలింద్రుఁడీశుఁడీ
కునిసతిచేరి యన్నగమాచుట్టును నిల్చి తనర్చిరెంతయుక. 94

క. అంత నొక నాడగ న్ద్యుడు, సంతసమున నిన్దగోష్ఠి సలుపుతటి రమా

కాంతునిఁ బ్రకంససేయుచు, నెంతయుమోదమున మునులకిట్లనిపలికె. 95

శా. శ్రీమద్వేంకటేశ్వరమాళిపయి లక్ష్మీబామినీభర్త మ

రైనురైనురులకెంతయుకొదయ నభీష్టార్థంబు చేకూర్చుచు

ధామిన్ శ్రీమహిళాసమేతముగ సంపూజ్యస్థితికొనిల్చి ప్రో

ద్దామప్రకియనున్న నాడు మనమాధన్యకొనిరీక్షింతమే. 96

వ. అని పలికి యమ్మునులుం దానును గోవిందసందర్శనాపేక్ష నాక్షణంబతరలి వేంక

టాచలాభిముఖులై యనుదినప్రయాణంబులం బోవుచుండు ననసరంబున. 97

శీ. లలిత జటాచ్ఛటాకలితారుణచ్ఛాయదండనెల్లడల నీరెండఁగాయ

భసితానులేపవిభ్రమతనూరుచి క్రొత్తచేలువున వెన్నెలపొలుపుఁజేలుక

నవనవముఖుర వీణానినాదము చిత్రవైఖరిఁ గర్ణపర్వములొనర్ప

నపవర్గభామినీ హారాయమానాక్షమాశయమువంతడాలు నెఱుప

గీ. జిహ్వాకారంగనర్తితశ్రీవరాఖ్య, సరసవర్ణంబులొప్పవిస్ఫురణఁదెలుప

దివ్యతేజోవిలాసంబు దిశలుగప్ప, నారదమునీంద్రుడగు దెంచెఘారిమహిమ. 98

వ. ఇట్లువచ్చిన నతనికి నగ న్ద్యమనీంద్రుం డతిథి సత్కారంబు నలిపి యతనిచేత స

మచిత సత్కీర్తియలు వడసి యిట్లనినె. 99

క. అమరమునినాథ ! యీయా, గమనంబెందుండి యెటుకుఁ గదలుటకై చి

త్తమున దలంచితోయనఁ, బ్రమదమున సురర్షికలశభవునకు ననియె. 100

క. నారసనాథుని సాక్షా, త్కారంబునఁ జూతుననుచుఁ గలశజ ! మది నే

గోరిచని గౌతమీధునిఁ, జేరి తపోనియతినుంటిఁ జిరకాలంబుక. 101

చ. హరిఁగనలేక కుందుచు రయంబున నంబుజగర్భు జేరఁగా

నరిగి నమస్కరించి జనకా కనకాబరుఁజూడఁ గోరినే

నరిది తపంబుచేసి తుదినివ్విభుఁగానఁగ నోపనైతి ను

స్థిర కరుణాసమగ్రమతిఁ దెల్పుఁగదేయొక బుద్ధిదీనికి. 102

చ. అనపుడు మందహాస కలితాననుడై పరమేష్ఠి నన్నుఁదా

గనుఁగొని యానతిచ్చె హరిఁగానఁగ నెవ్వరికైన దుర్లభం

బనఘ ! వికుంఠనాను నిలయంబున నుండకతండు వేంకటా

ద్రినిపుడు నిల్చి భక్తసమితిఁగరుణించు నదృశ్యలీలక. 103

క. తతు లెల్లవందితతిప్ర, స్తరనిచయంబెల్ల నతని సారూప్యము ని
గ్గురులెల్ల బుణ్యతీర్థము, లరయఁ దరమె వేంకటాద్రి నభివర్ణింపన్. 104

వ. అప్పర్వతంబునం దెట్టివారికైన ఖరదుండగుచు భగవంతుండు జగతీరమాసమేతం
బుగా నదృశ్యంబున నున్నవాఁడు గావున. 105

మ. తనయా ! నీవటుచేరఁగాఁ జనుము తద్ధాత్రీధరంబందు స
జ్జన సంరక్షకుఁడిందిరావిభుఁడు సాక్షాత్కారముం జూపునీ
కునటంచు స్వరుఁడానతీయ మదిఁగోరుక్కల్తీట నచ్చోటికిం
జనుబుద్ధిక్ పడినిట్లవచ్చితి మహోత్సాహంబునం గుంభజా. 106

వ. అనిపలికిన నతనిం గనుంగొని ప్రహృష్టాంతరంగుడై యగస్త్యుండిట్లనియె. మహా
త్తా! నేను నీముసగణంబులును గోవింద సందర్భ నాపేక్షన వేంకటాచలంబునక
పోవందలంచి వచ్చుచున్న వారము గావున. 107

క. వీవిధము నేముదలఁచితి, మావిధమే తలఁచి వచ్చి తానా నటకుం
బోవుదమే! యోహూ! య, ద్భానం తద్భవతి యనుట తథ్యంబయ్యెన్. 108

వ. అని చిటునవ్వునిగుడ నన్నారద సహితంబుగా మునిగణపరివేష్టితుం డగుచు నను
దినప్రయాణంబులం జనిచని. 109

మ. కనియెం గుంభతనూభవుం డెగుట రంగతుంగకూటప్రభు
ట్టననిర్దోషితమేఘజాలము, సగాఢశ్రీసమేతాబ్జలా
చననిత్యోత్సవకేలిలోలము, దిగీశప్రేడితాత్వంత పా
వనసంశీలము, శేషశైలము దరీవైచిత్రికోత్తాలయన్. 110

వ. కని కదియఁజని తదవరోహణంబుఁ గావించి. 111

క. ఇదె బ్రహ్మసరోవర ము, ల్లదె తుంబురుకోన యద మహాతీర్థం బ
ల్లదె పాపవినాశినియని, సదమలమతిఁ దలియఁ బలికి చనిచనిమఱియన్. 112

ఉ. ఇచ్చట ధర్మఁడున్దనియె నిచ్చట నింద్రుఁడుగాంచె బాశి తా
నిచ్చటఁజూచె గంధవహుఁ డిచ్చటఁ బ్రస్తుతిచేసె నగ్గుహుం
డిచ్చటఁ గన్గొనెం గరుడుఁ డిచ్చటఁడానెను శౌరినంచు దా
నచ్చట నచ్చటం గదిసి యామహిమల్ వివరించిచెప్పుచున్. 113

వ. తత్తత్తీరంబుల చర్చన స్పర్శన స్నాన పానాదులం దనివిసని ముకుందసరావర్తనా
రంబు ప్రవర్తింపుచు. 114

క. ఇదె హరిని నిరీక్షించెద, మిదెహరికిన్ మ్రొక్కులిడెన మిదె హరిని భజిం

చెద మిదె యిదె యిదె యనినుది, గుడిగొను తరితీపుతోడఁ గుంభోద్భవుడున్.

సీ. జోరునఁబూఁదేనె సోనలుగురియంగఁ బాటెనుసెలయేటి పజ్జలరసి

పరువంపుఁదావుల విరులుపల్లరుజల జలరాలుపొదరిండ్ల చాయలరసి

సందుగాఁగరాని గందంపుమాఁకుల వలగొన్ననిమ్మల వాడలరసి

సోగనంటులచాలు చుట్టుగారాలిన కప్రంపుఁడిన్నెల కడలరసి

గీ. నిందుచెంగల్వ కొలకులఁ దండలరసి. గుజ్జుమావులచీకటి కోనలరసి

మెఱుఁగులీనెడునెలరాల మఱుఁగులరసి, సరసిజోదరుఁగనలేక తిరిగితిరిగి. 116

వ. ఇట్లనియె

117

చ యవనుడఁగానుగొండ బిలమందువడింజని కన్యోఽటంగ, ని

న్దవయజరా తనూభవుడగాను మొగంబటు చేసిపాఱఁగె

రశపఱిఁగానుగూర్చి బెదరన్వలపక్ష మొనర్చిపోవ. మా

భవ ! నినుఁమ్మిఁటి నిజదాసుడ నీశుభమూర్తిచూపవే.

118

సీ. చూపవేనీదివ్య రూపంబు నామది తాపంబువాయుఁ గందర్పజనక

కమిపింపవేశుభా కారంబునాదు విచారంబుదలఁగఁ బర్జన్యవిమత

సాక్షాత్కరించవే రక్షింపఁజాల నవేక్షించినాడ ముముక్షువరద

సందర్శనంబీవె డెందంబువెతమాను చందంబునొంద నూర్యేందునయన

గీ. యెమట నిలిచి మదీప్సితం బీయఁగదవె భవ, పయోరుహ భవవంద్య పాదపద్మ !

కదిసి ముఱుఁగాంచునట్లుగాఁ గావవయ్య, సంతతోల్లాస ! వేంకటాచల నివాస.

చ. అని పలుమాటు పల్కి కలహాశనముఖ్య తపోధనాలిఁ గ

న్దొని ఘనులార ! నాచెలిమిగూడిన దోషమునన్ హరిన్ జనా

ర్దనుఁగనఁజాలరైతిరిగదా ! యిఁకనన్నెడవాసిపొందు మీ

కనిశముఁజూడఁ గల్గెడు నఘాఘవిమోచనుఁ బద్మలోచనున్.

120

సీ. భూనుతంబైన కాశీనివాసముమాని వెడలివచ్చినయట్టి జడుఁడఁగాన

నతీదూష్యతమమైన యామ్యభాగస్థితి వదలకుండినదుష్ట వర్తిఁగానఁ

శూరిజతుర్వార్థులాపోశించి మదినహంకారంబు చూపిన గర్విఁగాన
వింధ్యాద్రి మహిమ భావించి యోర్వఁగ లేక మదిలోనఁగినియుతామసుఁడఁగాన
గో నాకుఁగనుపట్టఁ డాజగన్నా యనుండు, వసుధదుర్జ్వలం దూరతోవర్జయేత్త
నంగవినియు నతంఁడేల నన్నుఁగదియు, నెఱుఁగకూరక తలపోయు టింతెకాని.

చ. అనిన నగిస్తుఁ గాంచి కలహాశనుఁడెంతయు నూటడించి, యి
ట్లను, విమలాత్త! నీవిటుల నజ్ఞునికైవడిఁ బల్కు టొప్పు నే
విను మనకెన్ని చందముల విష్ణుశుభాకృతిఁ జూడ గల్గు ము
వ్వనరుహ సంభవుండనిన చాక్య మమోఘము గాక తక్కు నే. 122

క. అనిపలుకుచున్న సమయం, బున నంచ పటాణి నెక్కి మునులును విబుధుల్
దనుమిట్టుఁ గొల్చిరాఁగా, వనజాసనుఁ డరుగు దెంచె వారలకడకున్. 123

గీ. అపుడగస్త్యాది మానీంద్రు లతనికెదురు, నడిచి సాష్టాంగ మెఱఁగి విఘ్నము
బహువిధంబులఁ బలుమాఱుఁ బ్రస్తుతింప, వారిఁ గన్గొని పల్కెన వ్యాగ్వరుండు

చ. వినుఁడుమునీంద్రులార! యరవిందదళాక్షుఁ బ్రయత్న పూర్వకం
బునఁ గన దుర్లభంబు మము బోంట్లకునైన నతిండహేతుకం
బునఁ గనుపట్టు భక్తతతిఁ బోతుటకై యొక వేళ మీరలా
ఘనునిజరూప వైభవముఁ గాంచెదరెంతయుఁ జింతమానుఁడీ. 125

ఆ. అనుచుఁ దలిపి బ్రహ్మ యంతర్హితుండైన, నల్లమందుముదము వెల్లిగొనఁగ
మొలక నెవ్వఁ జెలుకు మోయుతోఁగుంభసం, భవుఁడుమునులఁగాంచిపలికెనుపుడు
చ. మహాత్ములార! చతుర్ముఖచాక్యం బమోఘంబు భగవంతుండగు రమాకాంతుండు
ప్రత్యక్షుంబగునంతికుఁ దాళవలయు నంతపర్యంతం బిమ్మహాచలంబునకుఁ బ్రదక్షి
ణంబుగాఁ బ్రవర్తింపుచు నయ్యోస్థలంబులంగల విశేషంబులుగనుంగొన వలయు
నని వారుజాశందరలి వాయవ్యభాగంబునకుంజని యచ్చలు. 127

మ. కమలాప్త ప్రతిమానతేజు నతి దీర్ఘస్పష్టనీలాంగుర
త్నమయ నేకవిభూషుఁ జిత్రతరవస్త్ర పాఞ్చితున్ దివ్యనో
క్కు మహాపూరుషు దౌలఁగాంచికదియంగా నేగి మీరివ్వర
య్య! మహాత్మాయన నంతలో నతఁడదృశ్యంబైన నహ్లానియున్. 128

క. ఆచ్చెకువందుమఁ గన్నడఁ నిచ్చట నెవ్వఁడొ మహాత్ముఁ డితఁడనివెసఁ దా
నచ్చోటువాసి ముదమున, వచ్చెం దద్దిశకు మానివయ్యలు గొలువన్. 129

వ. వచ్చియందు. 130

చ. పటుతరమైన పక్వఫలభార విసమమహీరుహంబు చెం
గట సనకాదియోగితతిఁ గాంచి సమర్చలొసర్చి వారచే
నట ప్రతిపూజలంగొని దయాయతమానసులార మీరలిం
తట వెసఁ గాంచియుండిన విధంబును నాకెఱుంగంగఁ జెప్పరే 131

వ. అనిన నగస్తునకు సనకాడు లిట్లనిరి. 132

ఆ. అశ్వు! యిమ్మహాధమున కధీశ్వరుఁడైన, కమలవాభుజాడఁ గాంచినార
మతనిమీరుఁ గాంతు రనితల్లి, సనకాది, మనులదృశ్యులైన ఘనుఁడతండు. 133

మ. చని యీశాన్యమునందుఁ జేరి యచటన్ సప్తస్థలం గాంచి మీ
రనిశం బిచ్చటఁ గాచియున్న విధ మేమన్నన్ మినిం ద్రాజనా
ర్దమ నీక్షింపఁగఁ గాచినారమిట మీరల్లాంతు రద్వేపు నం
చును వారంత నదృశ్యులైన నతఁడచ్చోవాసి పూర్వాశకున్. 134

క. చని యచట సురల నింద్రునిఁ, గనుఁగొని మీరిచట నిట్లు గాచివిధమే
మినిమిత్తం బనవుఁడు న, మ్మునికి సురేంద్రుండుపలికె ముదము దలిర్పన్. 135

ఆ. ఇన్న గోద్రమున కధీశ్వరుం డగుశౌరిఁ, గాంచకొఱకునిచటఁ గాచినార
మతని మీరుఁజూతురని శక్రుఁ డమరు ల, దృశ్యులైన నగ్నిదిశకు నతఁడు. 136

వ. చేరం జనుడెంచి యచ్చట. 137

గీ. హార కుండల మకుట కేయార ముద్రి, కొపపీతాంబరములతో నొప్పవిప్ర
వేషములు దాల్చియున్నట్టి విష్ణుదివ్య, సాధనంబులఁ గనిమొక్కి సన్నతించి,
వ. ఉండునంత వారంతర్హితులైన నా నెలవుదరలి యామృభాగంబునం జేరి యచ్చట.

చ. తలవినువంక క్రొవ్విరిగఁ దాల్చిన క్రొన్నెలవంక కేలునం
జెలువుదలిర్చు జింక వెయిచేతులనొప్పెడు లెంక మేనునం
జెలి యొకవంక కొప్పుగనుజేకొను రిక్కలదొంకగల్గి పెం
పలరు సుమాధినాయకు జితాసమసాయకుఁ గాంచి నమ్రుఁడై, 140

- క. మీరెల్ల నిచటనునికికి, గారణమేమనిన, శౌరిఁ గాం మటకొఱ కు
స్నారము తద్దేవోత్తము, మీరెల్లను గాంతురనుచు మృదుఁడన నతఁడున్. 141
- మ. అచ్చోటువాసి నిర్పతిభాగంబునం జేరం జని యంగు. 142
- నీ. నైదూర్య రత్న భా-స్వతి, రీటుమువాని, రమణీయ మణి కుండ-లముల వాని
వెలి గామరలఁగేరు-వెడఁద కన్నులవాని, మొలకనవులఁ జేలు-మాయవాని
కంఠావలంబి ము-క్తాహారములవాని, హైమవృచ్ఛాయ నమరువాని
నాజానుబాహువు-లతిశయిల్లెడువానిఁ, బటుతర కేయూర-పజ్జీ, వాని
- ఆ. గరుడ సిద్ధసాద్య-గంధర్వ యక్షుర, ఊబలంబులెల్ల-గొలుచువాని
దానవారిఁ దోలు-వాని విష్యక్తేనుఁ, గాంచి సన్న తంచెఁ-గలశభవుఁడు 143
- మ. అపుడా నూత్రపతి మనోహరుఁడునే-తాల్పింబులం దొల్కు ని
ద్దపుఁగాగుణ్య రసంబువెల్లిగోనఁగాఁ-దనైనతోఁ బల్కె మీ
రిత్రుడిన్నోనుదిఁ గోరివచ్చినతలం-పీడేరు శ్రీనుదమా
ధి పుఁడు నీనుఁ బ్రసన్న లీల నిజమూ-ర్తిన్నూర్తిఁ జూపట్టెడున్. 144
- క. అనినఁ బునః పునరభి వం, దనము లొనర్చుచును నచటఁ దరలి కలశజం
డను చరముని సహితముగాఁ, జని చని యొక చోట దివిజ-సంయమిదానున్. 145
- క. శ్రీదయతుఁడు గనుపట్టమి, భేదమునుదిఁ బురికొనంగఁ-గృష్ణా! యిఁకమా
కేదిగతి యేమి సేయుదు, మే దసనినుఁ జూడఁగల్గు-నెయ్యది తెరవో. 146
- కా. ఆపర్బాంధవ! దీనరక్షక! త్రిలో కాధీశ! గోవింద! ని
న్నీ పట్లంగనుగొంగు నుంచుటనువే-యేండ్లయ్యె నేతెంచి, హా!
మాపుణ్యం బెటువంటివో విమల ల-క్ష్మీశ్రీలఁ గన్పట్లు నీ
రూపంబెందును గానమైతిమి, ఖ-గా-రో హా! దయాంజూపవే 147
- క. ఎంచెందు వెదకి చూచిన. నందందే కలఁడు చక్రియనెడు దనుజ గా
ణ్డందను వచనంబియ్యెడ, సందేహము పాలునేయఁ జను నెవవాత్తా. 148
- నీ. పెరివారివలెమాను బెడిసివా తెదవయో తలచూపకీరీతి దాఁగఁదగవె
కడకొమ్ములనునిల్చి కనుపట్టచక్క-టా! కోపంబును పట్లఁ జూపనగు నె

నీపాదములుగొల్చు నేర్పుమాకొసంగ వే పాడకట్టకెందో నుడిగడే?

మనివృత్తినున్న మమ్ములఁజూచి దయరాద బలిమియే నీ కృపకలిమిగాక

ఆ. రావిదేమికపట భావమోతలపోయ, దురితమెల్లనెడలఁ దొక్కుదేవ!

దీవరక్ష ! మిమ్ముఁ గానంగఁజేయు ని, ర్నిద్రకౌర్య వేంకటాద్రివర్య! 149

క. అని పలుకుచున్న తటి న, మునుఁగదియవచ్చిరటకు ముదమొదవ గురూ

శనులును మపరిచరవనువు, ననుభాగవతోత్తమండు నతిరథసమునన్. 150

వ. ఇట్లువచ్చి

151

క. గురుశుక్ర వసువులమ్మని, వరులకు నిట్లనిరి యోగివల్లభులారా!

యరయఁగ నిందఱుమిరీ, కరణించట నుండ నేమి కారణమనినన్. 152

వ. అగస్త్యుండిట్లనియె.

153

చ. వినుఁడనఘాత్తులార! యరవింద దళాయత నేత్రినిగ్గిరిం

గమఁగొనఁగల్గునంచుఁ గుతుకమ్మన నీమనులేనువచ్చిపా

యనితమినిండువత్సరసహస్రము | దిమ్మకుచుండి యస్తునా

త్తునిఁగననోపమైతిమి మమంబయికొన్న యభాగ్యసంపదన్. 154

వ. ఏతన్నిమిత్తంబు చింతాకాగ్నిం త స్వాంతులమై యున్న వారము.

155

గీ. అనిన గురుశుక్రవసువులిట్లనిరికలశ, భవ ! వినుచు శంఖుఁడనుమహీపతికిమునుము

రారివరమిచ్చె నిన్నగస్త్యముని గదియు, నపుడునీకేసు బ్రత్యక్ష మగునుననుచు

వ. ఆశంఖుఁడు భవదాగమనంబున కెదురుచూచుచు స్వామి పుష్కరిణీతీరంబున ని

ప్పుడున్నవాఁడు నీవు నెత్తునంబున భేదంబుడిగి యాశంఖమహీపాలుం జేరంజను

ము. భగవంతుండగు రమాకాంతుండు సాక్షాత్కారంబునం బ్రత్యక్ష్యంబయ్యె

డు ననిపలికిన నతికుతూహలమాననుండగుచుఁ గుంభసంభవుండు వారదాదియునిగ

ణసహితంబుగా స్వామిపుష్కరిణీతీరంబున కభిముఖుండై చన నగ్గురూశన వసువు

లును వారి నిరీక్ష జాకాపాశనిబద్ధ హృదయమై యమ్మనీంద్రు ననుగమనంబున స

మాచిత సంభాషణంబులం బొద్దువుచ్చుచుఁ జనిరాసమయంబున. 157

క. మునుఁడగు శంఖునకు వృషా, ద్రివి వారి గనుపట్టు నత్తఁజీని జూడఁగఁగ

ల్లున టంచుకు శ్వేతద్రోణ, పనివాసులు వచ్చిరటకుఁ బటరయమెసఁగన్. 158

వ. అంత.

159

గీ. కలశజాదులుస్వామిపుష్కరిణిఁగదియ, నేనుటయుశంఖభూపాలుఁ డెదురునడచి
యర్ఘ్యపాద్యాది కృత్యంబులచరించి, యుచితలీలల వారుదానుండునంత. 160

నీ. వైడూర్యమకుట భా-స్వచ్ఛిరో నిశయంబ, సంఖ్యాక సర్వాంగ-సముదయంబు
కాస్తుభ వనమాలి కాశలాసంబబ్జ, చక్రాదిసాధన-సంచయంబు
పద్మ బాంధవకోటి-భాసురౌ జఃపుంజ, మురుదివ్య భూషాస-మజ్వలంబు
శ్రీధూ వధూ కలి-తో భయ పార్శ్వంబు, లలితపీతంబరా లంకృతంబు

గీ. పత్రి ప స్కంధ సంయథ-బంధురంబు, నగుచు నిఖిలామరశ్రేణి-యలమిఁకొలువ
భవ్య వేంకట గిరి పర-బ్రహ్మనుప్పు, డన్తుహత్తుల కదుటబ్ర-త్యక్షమయ్యె. 161

ఉ. అప్పుడు దివ్యదుంగుభులజాండమునిండఁగ మ్రోయుచుండ నా
చప్పుడు వీనులంబడిన సారసలోచనుఁ డంజనాద్రిపై
నిప్పుడు శంఖయఖ్యులకు నెంతయు వేడ్కఁ బ్రసన్నుడయ్యెఁబో
తప్పదటంబు నచ్చటికిఁ దాఁజనుదెంచె విరించి వ్రేల్చిడిక్. 162

వ. మఱియును.

163

క. మునులు ప్రదక్షిణకాలం, బునఁగాంచిన నీలవర్ణ పురుషాగ్రణియుక్
సనకాదులు సప్తర్షులు, ననిమిషపతి శివుఁడు వచ్చిరఱటికి వేడ్కఁ. 164

వ. అప్పుడు.

165

గీ. అనుపనుం బప్రమేయ మనంత మక్ష, ర మసమమవాఙ్మనసగోచరం బచింత్య
మవ్యయం బద్భుతం బాద్యమైవ శౌరి, వైభవాకృతి నేత్రపర్వయగఁ గాంచి.

క. పులకాంకురిత శరీరులు, గలితానందాశ్రునేత్ర కమలులగుదుఁ ద
త్కలశజ శంఖప్రముఖులు, పలుమలు నత్యంతభక్తిఁ బ్రణమిల్లి వెసక్. 167

వ. శంకర పంకజాసన పూర్వకంబుగ నిలువంబడి యుకుళితకరులై యిట్లని మ్ము
యించిరి. 168

ఉ. స్వర్ణమయాంశు కావృతు, నజస్రమదాస్రపసంకులప్రమో
దాగ్ధవసంహృతౌత్వు, నఖిలాత్మకు, నక్షయ, నాద్యునంబుము
గ్వర్ణ, ననంతగేనపటుకాండు, నచింత్య, ననంతసామద్య
కర్ణశయాన, నీశ్వరు, నగమ్యునిమం బ్రణుతిఁతుమీశ్వరా. 169

- సీ. మానితదుగ్ధపాథోనిధిసంచార శ్రితపరిరక్షణాయతవిచార
జీర్ణితాసురవధూసీమంతసిందూర ప్రాకటదుర్జనానీకదూర
కమలాలయా హంసికాదివ్యకాసాత మోహనమాంగళ్యమూర్తిపార
బాహుసంఘోభిత పటుగత్న కేయూర భూసతీకైశికాంబుదమయూర
గీ. భాసితాదిమ భూదార భవవిదార, యతులితాంచిత సుకుమార నతకుమార
యతసుఖోటి నిభాకార గతవికార, లలితగుణహార వేంకటాచల విహార. 170
- క. విశ్వమయ విశ్వరక్షణ, విశ్వాత్మక విశ్వవినుత విశ్వేశహరీ !
కాశ్వత సర్వోత్తమ పర, మేశ్వర మౌక్తకాదమ కావవేమయఃగరుణా. 171
- గీ. వేదములు గానలేని నీవిశ్వగూఢ, గరిమఁ గంటిమి జ్యోతిఃప్రకాశమహిమ
నమరు మిముఁజేటి చూడంగనలవిగాదు, సుప్రసన్నుండవగుముఖాసురగుణాధ్య
వ. అని విన్నవించినఁ గతుకారసంబు వీక్షణంబుల వెల్లివిరియ నాణక్షంబ.
సీ. మణికేరీటంబును మకరకుండలములు సొగసునామంబుఁ గమ్మారిబొట్టు
శంఖచక్రంబులు చారుకేయూరంబు నెదసిరి యణచేత బొదలుకొంపు
శ్రోత్రముతైపుసరుల్ శ్రోత్రిణుంగులశాలు తళుకుల మొలనూలు బలుకటారి
పసిఁడి చిల్లాణంబు నొసపరివగ బాగు తీరైన రత్న మంజీరయుగళి
గీ. యిచటనే బాయకుండుదు నెప్పుడ నెడు, కరణిఁజూపెడువలకేలుఁగటియుగంబు
నందుఁజెలువొందు డాకేలు నమరు వేంక, టాద్రిపతిసుప్రసన్నాస్యుఁడగుచువిలిచె.
వ. అప్పుడు శంఖాగస్త్యప్రమఖు లతివినయంబునం బ్రస్తుతించి పునఃపునరభివందనం
బు లొనర్చి నిటలతటఘటిత కరపుటులై యుండిరంత నమ్మకుందుండు. 175
- క. హరనర శంఖాగస్త్యా, మరమాని సితాంతరీపమందిరధిషణా
మరగుగు సప్తర్షివసు, స్వరధిపసనకాదులకును వరములొసంగె. 176
- ఆ. అంత నమ్మకుందు-వాఙ్ నద్భుతము దే, దీప్య మానమగుచి-దివ్యమైన
ధామ మధికమైన-స్వామి పుష్కరిణికి, దక్షిణమునఁ బొలిచె-నాక్షణమున. 177
- కా. ఆదివ్యంబగు ధామమందుఁ గరుణామయైక చిత్తంబుతో
భూదేవీ కమలా సమేతముగ నంభోజాత గర్భాలి కా
తూదుల్ చేరి భజింపనింపలరు నా-హ్లాదంబుచే నిల్చె న
య్యాది బ్రహ్మను వేంకటాద్రివిభుఁ డత్యానంద లీలారతి. 178

మఱియును,

179

మరుదీశ్వరుండు నవ్య-మాక్తిక చ్చత్రంబు, బిరుదు టెక్కెంబు కృ-పీట భవుండు
నక్షిణాళాపతి-తగునాల వట్టంబు, కాశంజిదనుజ లో-కప్రభుండు
జలధీశుండ నిలుండు-చామర యుగళంబు, నడపంబు నవని ధా-నాధిభర్త
యడిదమీ శానుండు-కడు నేడ్క-తో బూని, తమతమ సేనతో-నమరి కొలువ
దివిరి సేనాని సూత్రవ-తీప్రియుండు, నిరుగడలు పాయవడ బరా-బరులుసేయ
బ్రహ్మగురులు వందిమా-ర్గమునఁ బొగడ, నోలగంబుండె వేంకట శైలవిభుండు.
కాసునకు వర మొసంగును. దాసుల మనువారిఁ గావఁ దలఁచును దయతో
భాసిల్లు వేంకటేశుని, తో సరియే యీసడంపుఁ దులుచని వేల్పుల్.

181

భక్తజనాభీష్ట-ఫలములు చేకూర్చు. నమరభూజము వేంక-టాద్రివిభుండు
దాసుల దారిద్ర్య-శతులు వీడఁగఁజేయ, నల నిధానము వేంక-టాద్రివిభుండు
హితవృత్తి నార్తుల-తృప్తివారింపంగ, నమృతవాహిని వేంక-టాద్రివిభుండు
విడువ కాసన్నుల-వెదకి రక్షింపంగఁ, బ్రాణబంధుండు వేంక-టాద్రివిభుండు
కొంగుబంగారముయి కొరికొలుచువారి, యక్కటలుదీర్చు తరువేంకటాద్రివిభుండు
కామధేనువుగతి నార్ద్ర గణమువాంఛి, తార్థములొసంగు శ్రీ వేంకటాద్రి విభుండు.

షష్ఠ్యంతములు.

వీతాదృశగుణయుక్తున, కాతతవిపులలోప, గూఢానా సక్తుః కుఁ
వీతేహత్తాండ, భ్యాతయమీనా వన క్రియారక్తునకుఁ.

183

వితతాంతర్దిలితబలా, యితపీడిత తుండిశంబ-రాట శిరోగ్య
గ్గతర క్తసిక్తమహిమా, నివృతకరచక్రనకుఁ గలిత-విధిశక్తునకుఁ.

184

అసమకు వేలపయోధా, శివయన్త్ర తా సత్త్వసౌత శిల్పిః జామా
తృసుతామగ్గురాంచితఘన, రసకేళీలోలబంధు-రస్వాంతునకుఁ.

185

మదనప్రథనావసరాం, చదురుపరిష్వంగజనిత-సంధ్రమలీలా
స్పదహృ దలమేలుమర్దగా, రదనక్షత శోభితాధ-ర కిసలయునకుఁ.

186

సారా మృతరస దుగ, శ్రీ రూఢ స్వామిపుష్క-రిణ్యాఖ్యసర
స్తీరధరితీ వలయవి, మాధునకును నిత్యనిర్దలచార్యనకుఁ.

187

క. సంతత పాప వివాళి, న్యంతర్దం గాప్రముఖమ-హతీర్థసమా
కాంత గరుడాద్రి శిఖర, పాంత విహారనకు శోభి-తా కారునకున్. 188

క. అక్షీణకృపాస్విత శుభ, లక్షణలక్ష్మీవధూట్యలంకార లస
ద్యక్షునకును వికసితప, ద్వాక్షునకును వేంకటాచలాధ్యక్షునకున్. 189

వ. సమర్పణంబుగా నాయునర్పణునిన నలచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునకున్ గ
ధాప్రారంభం బెట్టిదనిన. 190

జి. వరనిజశ్రీబాహువలయీభవత్సాల మాక్తికీయానోదునుండలంబు
! కీడాగ్రతఫటిరాడంగ నాలాక గంభీరపరిమావిజృంభమాణ
మథంకవ ప్రహళభగోపురగర్భకరిచ ర్తవసవితకంధరంబు
హరిపదవిష్ణుపీతాంబరాయితకిరీటాకార హేతు హేమాంశుకంబు

గి. మఖభుజానీక నైత్యాయమానవిలస, దతులితోత్తుంగభ ర్తనాగ్న్యదిహానిత
నివధనగవర మనః దగి నివధనగర, మనుపమప్రపాధిః జెలువొందు నవనియంగు.

చ. అనుపమనా ర్త్యశైలశిఖరాగ్రములన్ స్పృహనూనుపజ్జ్ఞిఁ గ్ర
క్కునఁ గని యచ్చరల్ హరిని గోతవిశోధి సురానుతక్తుఁ గా
దని యటఁజేర వా రచటియన్ములతో సరిగారటంబుఁ గై
కొన రిలఁ దాము నామెపయికొన్న ను జల్గనగాదె యెచ్చటన్. 192

చ. ఆవిరళరత్న హేమకృతకాగ్రుల నేనురిచూచి, రత్న సా
నువోయని చుట్టువాటి తపనుండివి చాలుఁ బురే యిడేటి ను
ద్దివిజనగం బిటం దడసితిన్ భ్రమయార! యటంబుఁ బాటుఁ ద
ద్దినములు కావె వేనపుల దీర్ఘములై కనుపట్టు నెల్లెడన్. 193

క. కనకపుగోపురములపైఁ, అశుపట్టున్ రత్న పుత్రకలు దత్పురి, త
క్కు నగరములు తనసరిసా, పని బొమ్మలఁబెట్టె నిక్క మని కొఁఁయాదన్. 194

మ ధవులుత్సాహముమీఱ బాలికల నూత్నక్రీడఁ గూడన్ మనో
భవుఁడన్ గ్రొవ్వున నార్య నీవు తెడలింపన్ సిగ్గుమై నచ్చెలుల్
దివియల్ పెద్దవినేయఁ దోడనె పునర్దీపాలిఁ గల్పించు మా
ర్త్యవిగాధాప్రతిహానరత్నచయః ర్యన్న వ్యకాంతిచ్చటల్. 195

సీ. పలుకులు మత్తకోకిల వైఖరులుగొల్పఁ గురులు చామరముల సరణిఁ దెల్పఁ
తనువు క్రొత్తావు లుత్పలమాలికలనీనఁ జేవులు మంగళమహాశ్రీలఁ బూన
చంపకమ్ముల సునాసలతీగుఁ దలపించ గనునముల్ పనమయూరములనించ
తరలభావములు నేత్రంబులఁ గనిపించ నాస్యంబు లంబుగుహములమించ

శి. హృద్యనూక్తి పవిత్రత నెసఁగి రార! చతురనవరసలసదలంకృతులుమీఱ
వల్లనాకారమైన కావ్యంబువోలె నగరి వెలఁగొండ్రపిండు మన్తధునిదండు.

చ. వడిగనియున్న యన్నగరివాఙ్మయ నాదుని నిన్నిన్ది నే
గుఁడుగని గూసమీగఁబుఁడు గూడఁగనోసక బుస్సగొల్లుచున్
సుడివడి యొక్క-దిక్క-రయంచుం జను మైన నాటి జాడ్యపున్
నడకనకాన చందపననంబును పేరొకటయో గాలికె

197

ఉ. వీచి కరంబులై పురియోర్లు నివరణహీనుచాంబులం
బూచిన కోమలదక్షిణి పుచ్చకమేయుట నజిగఱుచో
నాచగు గామరం దండుకొఱ నవినుంచెడి నీంచుగానినా
గోచరమే గణింప మగకోటుల్పానఁ దగునఁ తడఁమున్.

198

శి. గురుఁడుపురుడన్న నిల్లలిగుణముకొఱఁగ. ధాత సముద్రం నానివత్తంబు మన.
శాన సతిలేగు సర్వణగణనన్నని బొగలుచున్న యప్పురిగానుగులను. 199

క. నగువులచాలంబియుదినుది. నెదిరిం దనె. బుఁగకాని యెపుడోడెనొ యీ
చనువులచోవుల కపుడట. కదలక తననుగని నోటికానలిగొందున్ 200

సీ. వేరంపుఁ బగునికి వెచ్చిచ్చెనాకాని ఘనుఁడు దధించి యొక్క-గుఁడె సాటి
నెఱవైనమగతనం బుఱఁ గొఱంతనికాని కనకాదిదన్యఁ డొక్క-గుఁడెసాటి
గఱుఁబింపుచో గళంకయఁ జేందెననికాని కమలాభిగూతి యొక్క-గుఁడెసాటి
ప్రతిదినంబును భంగపాటొందు ననికాని కన్నిధిస్వామి యొక్క-గుఁడెసాటి

శి. కాని యితగును సరిగాదు దానకూగు, లతులవిక్రము లకలంకు లతిగభీరు
లగుచు వెలసిన యాపజితార్థపు త, మారులకుఁ బురి రాజకుమారులకును. 201

క. దివదినము వారియిండ్లకొ, బహులానమమ కూలివాండ్రె బలుగలిమిఁ గుచే
దునిఁ దెగఁగొఁగ జాటుగురనఁ, గొనియాడఁ దరఁబె పీటి కొనుటిదొరలన్.

క. కపటిగదా ధనపతి, సా, రపుసంపదఁ దన్నుమించెరా యని పురితై
 శ్యపటలిఁ గనుఁగొని యోర్వక, యెపుడుం దనయలక విడువఁ డేమని చెప్పెన్-
 చ పిడుగులలీల నైతితతి విట్టుగలంచి వలంచి వేర్తురె
 యొడ నిజధర్తవర్తనల నేమరకుండుదు రర్థిసత్త్వమున్
 విడువక స్వామికార్యహితవృత్తి వహించి తనర్తు రాత్తలో
 నుడుగని దానశీలరతి నొప్పుదు గప్పురిలో జనున్యజుల్.

204

వ. మఱియు నన్నగరంబునఁ గరంబువెలయు మలయ పరిసరంబుల నెఱమెఱుపులకుఁ
 దిరుపుమెఱుపుఁ గఱపు నొరపు మైతఱుకులమించు, క్రొమ్మించుబోడుల గుబ్బలి
 కవంబోని నిబ్బరపు గబ్బిగుబ్బల పయిం జొబ్బిల్లు పెల్లు మృగమదంపు టసఱున
 బడి మసలి విసువని పసల నెసంగు పవనంబులకు భవనంబులగు నుపవనంబుల
 గల యెలమాని పల్లవంబులు పల్లవంబులుగా; వీటంగల తేటిమిటాని యాటక
 యల పాటలం గరంగి ప్రవహించుతొజాలు కాలువలందు పొందుదరిసి నొరపా
 నులు వేడుకలకు మేడల పంచలం బెంచిన మించుదగువులు పరువున విరులు నొ
 రలెత్తి బుడబుడఁగురియు బెడిదంపుఁ దేనియజడి వడిఁ బుడమిఁబాటి యెఱు
 మెందుకొననిండు నిందుచెఱువుల పొరువులదండిగా ముక్కారలతో బండు స్తం
 బః గర్భకాండస్వభావంబులు జంఘాప్రభావంబుగా, అఖండంబులై కొండనె
 లయెఱులంబోలి గండభాగంబుల మెందుకొనగురియు మదకాండప్రకాండంబు
 లలో నిజకాజదర్శనావసరంబుఁ గోరి చేరిన నరవసులసందడిఁ బుడమి గ్రక్కద
 ల మిక్కిలి ద్రొక్కులాడు వేళ చిరత్నరత్న భూషణజాలంబు లొఱసి రాలిన
 కాంచిన రజంబున కొంపి యైన జంబేటి జంబాలంబు దంబు సంపాదించుచుఁ
 బెంపుమీఱిన ప్రచారంబుల హజారంబుల నైలంగు భద్రశుండాలంబుల శుండా
 దండంబు లూరుకాండంబులుగా, మింటనంటిన కుంటిగొంటరి దంట యైన దం
 టయరదంబు నరదంబుఁజేసి దంటతనంబున వింట గెంటని బంటుతనంబునఁ జెం
 దు సంక్రందనస్యందనంబునకు విమానత్వంబుఁ గల్పించి యనల్పశిల్పకార కల్పి
 తంబులై వీధుల మెలంగు కనత్కరక రథచక్ర చక్రంబు జఘనచక్రంబుగా శృంగ
 గాటకంబులకు శృంగారంబుగా నమర్చి మెచ్చులు గుల్కు పచ్చతాకవాటంబులు
 వాటంబులు చీటుకొల్పు మానికంపు గండెవాట్లులకు సాటులులేకుండఁ బస ల

సొగు నీలంపుదారబందంబుల నందంబులైన మొగసాలవాకిళ్ళ, గనుపట్టు గట్టివా
 పొంకమ్ముల బింకమ్ములు మొఱసి పారికరికి దరముగ న్నించు కల్పిత రజతసింహబలం
 బు మధ్యస్థలంబుగా; అమృతంబుఁగేను నన్మృతంబుల విమలకమలంబులఁ గలువల
 చెలువుల హంస ప్రమాథ కవివతంసములచేఁ జెలువలరు కేళిసరోవరంబుల సౌరు
 పొక్కిలితీరుగా; నందుఁజేలువొందు కులదేశపుఁ జెందమ్ములు ప్రశస్త హస్తారవిం
 దమ్ములుగా; మిసమిసని జనుఁగు దంతపుఁ బసుల కొఁది గొనబుదేరి నెల నెనసిన
 పేనువజ్రంపుఁ జవులు చెవులు గొలుపు వెన్నెలపాలుపు తెలుపుఛాయయొప్పుగు
 ప్పుగొప్పకప్పుటాల కప్పుకుప్పురాలు గొనునెడ నెడనెడఁ గడుబెడ గడరువెడూ
 ర్యంపుడాలు రంగులెసఁగ గంగాయమునా సుస్వతీ సంగమంబు పెంపు దీపింప
 నిలింపమునిదంపతులు గుంపులుగొని దాసిదాసిన యాంత స్రవంతి పైఁదన్నితాం
 త కాంతిప్రవాహంబు ప్రసరించుటం జేసి మిథ్యాత్రివేణి యానెంక యచ్చటం
 గుంక, సంతసిల్లంజేయు మణులచే నున్నతంబులైన సౌధంబుల భుదలంజల బం
 గరుకుండలు గుబ్బు చెనుగొండలుగా, నిగనిగని పసలందగి, ధగధగాయమానంబు
 లై, జగత్సన్నతిం బరఁగియాన్నత్యంబుల కాధ్యంబులైన కుడ్యంబుల దాఁపిన
 పొచ్చి నోపలంబులం బ్రతిబింబితంబులైన యంబుజారాతి మండలంబు వదనమం
 డలుంబుగా, తళితళనును తళుకుబెళుకుటపరంజి శలాకలం గలకలంగు నలరులమ్ము
 చెలువల చెలువలరు వదనందన కరచరణంబుల నంబురునాకుండ కుట్టలపల్లవంబు
 లను శంకర్ముకారంబులం బొదలికదియు కొదమతున్నెదకదుపులం గనికొమ్మిం
 చు లన్నించు నబ్బురపునుబ్బుల నిబ్బరంబని యుబ్బుచు నిత్యంబు నృత్యంబునే
 యు పోషితబర్హి బర్హంబుల యొప్పువిప్పుఁగొప్పుగా, ననవరత ఘుమఘుమాయమాన
 పులిప్తమార్గంబులగు రాజమార్గంబులం జరించు భూపకుమారవర్గంబు మాపులకుమి
 టుమిట్లుఁ గొలుపురుపుల నేపుమిటి విటులయెడఁ వటతెటలు ఘటియింపంజే
 యునటనలరి గలవారకుటిలాలకలవిలస దలసగమనాభ్యసన వ్యసనంబులననుగ
 మించు పెంపుదురాయించల యానంబు యానంబుగా, నలుమొగంబుల వేలుపు
 లందగడ్డంజాలు జగతీసురుల తొలుపలుకులు పలుకుతటిఁగవుఁదీచ్చు పెంపుడు
 రాచిలుకల కులుకుపలుకులు పలుకులుగా, ఁజేలువలరి ప్రద్నుమ్మ జనక మనో
 హరతందనరి, సారస భోజన వైఖరింగరంబుమిటి, దుర్గాధిపస్తూయ మానసిత్తినను
 పట్టి, సర్వసుంగళాశ్రయ మహిమంజెలంగి, సుమనస్సముత్కరా వనగరిమం బ్ర

సిద్ధివహించి, సమస్తశుభరేఖా పదవిలాసంబున వన్నెకెక్కి, ప్రత్యర్థి ప్రతాపహరణ బలసంగతి మన్నతఁగాంచి, నిరంతర తుమాభరణప్రసక్తి నేపుమిగిలి, సకల సంపదలకుం దానతనకంటై యొప్పునప్పుర శ్రీకాంతకు శ్రీకాంతుండుంబోని భూకాంతుండు.

సీ. సర్వసర్వంసహా నిర్వాహకాఖర్వ దుర్వారతరబాహు గర్వశాలి
కూటారిన్యసనైన్య కోటిభిదాత్యుగ్ర ధాటీనిరాఘాట పాటవుండు
పాటీరభవదివ్య కోటియశశ్చంద్ర పేటిభవదజాండ కోటరుండు
సౌందర్యలీలావి నిందితార్థపనూను కందర్పపురుహూత నందనుండు
గీ. రాజమాత్రుండె నకలది గ్రాజరాజ, రాజదుత్తుంగ మకుటవి భ్రాజమాన
జలజరాగచ్ఛవి చ్ఛన్న చరణయుగుడు, వీరసేనుండు నిషధపుష్పీవరుండు 206
ఉ. ధారుణివీరసేనవసు ధావరువాలటు వాలవీరులా

సారస మిత్రదూరితన నన్ని ధిఁజేరిన వారికెల్ల జం
భారియిడ స్ఫురద్రుకుసుమావలి యేయుడివోయె నన్నచో
నారగణింపఁగా దరమె యాఘనుఁడోర్చిన శత్రుసంఘములో.

207

ఉ. వేడుక వీరసేనుపుధి వీవరుకీర్తి వధూలలామ యీ
రేడుజగంబు లున్నదికి నింపులాసంగడు బొమ్మరిండ్లుగాఁ
దోడనజాండ భాండములు దొంతులుగానడి బాలప్రాయమం
దాడునటన్నఁ బోడయగునత్తటి కచ్చెలి యెంతసేయువో.

208

చ. అనితరదాన శూరుడగు నజ్జనపాలుని యీ విచూచియా
యనకొగిలంచ, భూమిధనమంతయు వాటమి నెట్టివేళఁబై
కొనివ్యయపెట్టునోయనుచుఁ గూరినభీతిని వేల్పులీశుఁడు
స్థనివడి గాచియుండుదురు బంగరుకొండయు వెండికొండయుకా.

209

సీ. తనచేయు సంతతాద్వరమహా మహిమ సుపర్వుల కాఁకటిపంటగాఁగ
తన పరాక్రమసముత్కరరూఢి యుప్పురఃస్త్రీలకుఁ గళ్యాణసిద్ధిగాఁగ
తన నిత్యవైభవంత్య సుపమానప్రపాధి పాకవైరికి మేలుబంతిగాఁగ
తన కీర్తిముక్తావితతి దిగంగనలకు సీమంతభూషణశ్రేణిగాఁగ

గీ. తనదు దుర్వారసముదారదానవారి, యర్థిజనదైన్యపంకాపహంబుగాఁగ
నోమవంశాబినీహారధామఁ డతఁడు, లీలమై సర్వసామ్రాజ్య మేలుచుండె 210

శా. దుర్వారస్వరినప్రమోదహరణోద్యోగం చదుద్దండవో
ర్గర్వారంభవిజృంభమాణవిజయోత్కర్షాకరస్సర్నదృ
క్పూర్వామర్త్యకతోరనుస్తకవరక్షోణీధశంబాయితా
ఖర్వప్రాభవకంజభూప్రముఖలేఖక్షేమకృచ్చైభవా.

211

క. అమరాతిక్రమణాసమ, సమరాగ్రహమధువిదారి సంతతగర్వ
క్రమధారిప్రమదారి, ప్రమదాపహరణ మహాపరాక్రమధారి.

212

భుజంగప్రయాతము.

అమర్త్యావప్రప్రాభవాలచద్విలోకా, సముల్లాసవత్ఖటసంమూట్పతాకా
యమిత్రప్రమోదార్ణవౌర్వప్రతీకా, రమాహృత్సరస్సంచరన్తానసౌకా.

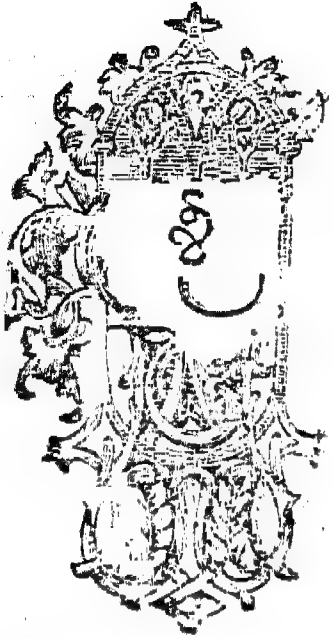
గద్యము.

ఇది శ్రీమ దాచ్చివరద గురుచరణ స్తరణాభ్యసన రసనా వికాస తియమలగిరి
జేంకశేష్వర వరప్రసాదలబ్ధ కవితావిలాస హరితసగోత్ర సిరిప్రేగడతిప్ప
నమనీషేపుత్ర సుజనవిధేయ, ధర్మనామధేయ ప్రణీతంబయిన
నలచరిత్రంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు నల చరిత్రము

[ద్వితీయాశ్వాసము.]

నల్లభ సర్వజగ

త్పావన హధదనజదర్పదమన ఖచరలూ

కావన వేంకటనామ

గ్రావాగ్రమహీవిహార కలితోచారా.

వ. ఆవధరింపుము.

2

ప. అమ్మహనీయశ్రీర్థనుఁడాత్తజహీనతఁ జింతవంత భా
వమ్ముఁ గ్రమ్మఁ గాంక్షవిభవమ్ములపై నవయమ్ములేక నై
వమ్మునుదూఱుచు న్నిజభవమ్ము భవమ్ములకిమ్ము పుత్రర
త్నమ్ములు లేమి హా ! విధిక్యతమ్ము నెపమ్మిటులేలచేసెనో.

3

స. బంగారు తొట్టెలోపల, నుంగేయుంగేయటంచు నొగి జేఱునగవు
ల్పంగారఁ గరములాడిం, తంగా నుతుఁజూడలేని బ్రతుకుఁబ్రతుకే.

4

మ. గొనబుమెఱుంగు మానికపుఁ గుండలముల్ గదలంగ, గల్లుగ
ల్లనఁ జేఱుగ జ్జేలందియును నందమాగాఁ బులిగోరుతీరుగా
గునగునఁబాటుతేఱఁగని కోరిక లీరిక లెత్తఁ బుత్త్రునొ
య్యన నునుఁజెక్కునుద్దుగొన నబ్బునొకో ననుబోటివానికికొ.

5

క. ఇలను బుత్తులలేని వానిల్లు పొల్లు, పట్టి నెత్తు మానవు బ్రదుకు కొదుకు
నూనుఁగాంచని మర్త్యుని మేను మ్రోసి, సంతా గలుఁగని మనుజుని పొరు నీలు.

స. సంతానము తనపాలిటి, సంతానంబగుట నిజము చర్చింపంగా
సంతతి లేకుండిన భవ, సంతతివేరీతి గడపఁ జను నెవ్వరికికొ.

7

స. అని నిరంతర సంతాన చింతభరాకాంతుండై కొంత యలంతంజేంది భూకాం
తుండు గుల కాంతయుం దానును నేకాంతంబుని నొక్కింత గనుగూర్కునవ
సరంబున.

8

సీ. ఆరులఁ గల్చినతెంపుధరణిదాల్చినసొంపు కరటిఁగూల్చినపెంపుఁ గలుగువాఁడు
చదల నించిన కాలు నెదవనించిన యాలు గదవహించిన కేలుఁ గలుఁగువాఁడు
చిలువదొక్కడు పేరుపులుఁగు నెక్కడుతీరువలువమొక్కడు సోరుగలుగువాఁడు
పాలుమొక్కడుత్రేన్పు శూలనెక్కిడు కాన్పు గాలిబొక్కడుపాన్పుగలుగువాఁడు
గీ. మించులీనెడు పటముచేమిరచువాఁడు, మేలుదిశుకొత్త బ్రహ్మాండమేలువాఁడు
చాయబలుకెంపుగల యెదచాయవాఁడు, చూపులదయారసన్నార్థిజాపువాఁడు

వ. అట్టిభక్తసంత్రాణ పరాయణుండగు వాదినా రాయణుఁడు. 10

సీ. కళుకుముత్తియపుఁ జొక్కట్లలో వనిచిన తులసియెన్నులచెన్ను తొంగతింప
నొయ్యారముగదిద్దు నూర్వపుండ్రములోనఁ దిరుమార్గ మంతింత సిరులు గుల్క
తళుకువెన్నెఁతొల్గు తెలిజన్నిదములపైఁ దీరైనవనమాల పేగు లమరి
పదియాటుఁన్నయ బంగారుజలపోత మేలుకుశ్మయి క్రొమ్మెటుఁగు లీన

గీ. నపుడు శ్రీవైష్ణవాకార మవధరించి, జాళువాకట్లబెత్తముఁ గేలఁ బూని
వెంటఁ గొండలు ప్రేయశిష్యు లంటి కొలువ, మానవాధీశు కలలోనఁ గానపించె.

క. కట్టెదురనిల్చితనచేఁ, బట్టినబెత్తముననొకటి పడిమారిదయం
బట్టు మనియతఁడుదనచే, పట్టునఁ జెలువారుదవ్య ఫలమొకఁడిచ్చెన్. 12

వ. అంత. 13

క. కలఁగనిమేల్కనియెన్నఁడు. గలుఁగనిమేల్గంటినిటలఁ గనఁగల్గునెయా
కలఁగనినవారికిని నని, కలగని సంతోషరసపుఁ గడలిందేలెన్. 14

వ. ఇట్లు మహీకాంతుండు సంతోషరస స్వాంతంబునం దేలినిజకాంతను మేల్కొ
లిపినఁ దత్తరపడుచిత్తంబున సమృత్తకాశిని నిలిచినం గనుంగొని యిట్లునియె. 15

ఉ. ఓకలకంఠకంఠి కలనొక్క మహాత్ముఁడువచ్చి వైష్ణవా
నీకముతోడనిల్చి కడు నయ్యమిబెత్తునఁ గొట్టికొగ్గపా
స్తోకవిలోకనంబులను జూచిఫలంబొకఁ డిచ్చెనిచ్చిన

శ్నాకపుడైనంతసము నాకపుడైననెటుంగఁడెన్నఁడున్. 16

వ. అంత. 17

క. గ్రక్కునమేల్కని యటనలు, దిక్కులుపరికింప వాగదృక్పరులగుచుం
దక్కినఁదక్కిన యెనవిడి, యక్కులవిసలేపి నాఁడ నక్కఱనిన్నున్. 18

వ. అనిననయ్యిందువదన యమం దానంద కందళిత హృదయార విందయగుచు నగుచు
మగనిగని యిక్కలకల తెఱంగెటింగించెద వినుమనియట్లనియె. 19

గీ. వైష్ణవాగ్రణిప్రత్యక్ష విష్ణుమూర్తి, వైసతే యాదులతనితో వచ్చువారు
గొట్టుటరయఁ జింతలెల్లఁ బోగొట్టుటరయ, ఫలమొసంగుట సంతానఫలమునుమ్ము
క. సంతానహీనతకు మతిఁ, జింతకులమొందు మనలఁ జేపట్టి రమా
కాంతుఁడు దాంతుఁడు కరుణా, స్వాంతుఁడునీస్వస్థమునబ్రసన్నుండయ్యెన్

చ. హరిపదసేవసేయుచు నవంతగుణాకరు సన్నతింపుదున్
నరసిజనాభుఁ గొల్పుచును జక్రి కథాస్తుతు లాలకింపుదున్
నిరతము కాలముంగడుపు నీకు నభీష్టఫలంబులెల్లఁ జే
కుటు టిది యబ్రమే విమలగోత్రసురేశ్వర! జీవితేశ్వరా. 21

వ. అని మఱియు నట్లనియె. 2

సీ ఆశ్రితావళికి నిష్టార్థముల్ ఫలియించు విబుధభూజముతీవ విష్ణుసేవ
ఆపత్పరంపర లనుచీకటులువాప విశుమానికములేవ విష్ణుసేవ
అజ్ఞానరోగచయంబుల నిణఁగింప విలసదౌషధసేవ విష్ణుసేవ
నిరత ధర్మక్షుధాతురులైనవారికి వేలుపుగమిజావ విష్ణుసేవ

గీ. అసమ సౌఖ్య సత్యక్రియాసమేత, భక్తసముదయ సముదయ ఫలవిశేష
పరమనైకుంతపర నామ తరులలామ, వితతిలోపలఁ గలచేవ విష్ణుసేవ. 2

వ. కావున విష్ణుసేవాపరతంతులగు వారలకు నభీష్టార్థ నిర్ణయగు మఱియును. 2

సీ. సర్వజ్ఞసరసర్వగీర్వాణసరసప్రవర్తనములు విష్ణుకీర్తనములు
దురితసంచయతమోహరణకృత్యాంబేద్వికర్తనములు విష్ణుకీర్తనములు
చిరతరోదాననిశ్రేయసలాస్యకీనర్తనములు విష్ణుకీర్తనములు
కష్ట సంసార సంకలిత సంతాప నికర్తనములువిష్ణు కీర్తనములు

గీ. కామ మదలోభ మత్సరా గ్రహవిమోహ, పటలసంజాత దుర్నియ పరిహరాచ్చ
నిత్య సుజ్ఞాన సద్భక్తి నిబిడభయని, వర్తనములువో విష్ణుకీర్తనములు. 2

గీ. అట్టి హరికీర్తనములు నీకాటపాట, లిందిరాప్రాణ విభుఁడు నీకిష్టదైవ
మతని దాసప్రజంబు నీయాత్మబలము, లిట్టి నీకోర్కె చేకూఱకేలయుండు. 2

క. అనితరలనయన పలికివ, ననితర హరిఞ్నహీనుఁ డక్కాంతయు దా
ననవరతము నవరతమతి, ననవరతము లీలఁదగిలి యట్లున్నంతన్. 2

క. కలగనినది మొదలుగన్ప, కులకామిని కందిపుచ్చు కొన్నటువలె ని
మ్మలఁజెట్టు కాయద్రుంచిని, చేలువున నెలమినలి చీరచిక్క హరికృష్ణ. 29

చ. ఆలసతదోఁచెఁబో రుమల కాసలాకిం మక దాసెనోకిలిం
తలు దఱుచయ్యెఁ జిట్టుములు దట్టములై కనుపట్టెమద్దుఁజె
క్కులువెలవెల్లఁ బాఠుఁగ ననుకూలుఁ బైకొనె గుబ్బచవ్దోనల్
నలుపువహించె భూవరుని నాతికి దర్పక శాతహేతికిన్. 30

మ. గమకంబై చెలువొప్పెఁ గొను జిలుప్రక్కన్ మించులన్ మించు దే
వానునీర్వట్టై వశిత్రముంబును వద్వశ్యంబయ్యె నొయ్యం గుచా
గ్రములంజీరు జనించె నాభిసమమై కన్నపైవిప్పారి, వ
క్రమనంగము మంటితావి వొదలెన్ రాజీపపత్రాక్షికిన్. 31

వ. అంత. 32

క. లలితాశ్రిత సంరక్షక, జలజాక్షుకృపాకటాక్ష సంపన్నహిమన్
నెలలుం దొమ్మిది నింజిన, లలనను జనియించె సుతుఁడు లక్షణయుతుఁడై. 33

వ. అప్పుడు. 34

గీ. తనయుఁ డుదయించినాఁడెహో ధరణీనాథ, పాలకడలింటి వేచ్చునీ పాలఁగలిగ
మహిత సౌభాగ్యములపంట మాకుఁబండె, ననుచుననుచునుదంబుతో నబ్జముఖులు
గీ. జనకు జన్నిదమడిగిపా పనికిఁ గట్టి, బ్రాహ్మయగునట్టి చెలియొర్తు బొడ్డుగోయాఁ
దోననులివెచ్చి కలిసిట మేనుగడిగి, యువిదలానరించిరా యా యథోచితములు.

క. మంగళగతిఁ దానమున్ను, పుంగవప్రదపుదానరించిపువ్వువమా
త్తింగొతుక ముప్పతిలక్, బంగారువసంతమాడె బ్రాహ్మణతతికిన్. 37

వ. అప్పుడు. 38

శా. ఆకల్పంబగు నాయురున్న తిని వంశాకల్పమై కీర్తిచే
లోకాలోక ధరప్రకేష్టితధరా లోకంబు దావీకమై
వేకిచ్చిత్రముగాఁగ నేలు, ఘనుఁడై యిబ్బలుఁడంచున్ సము
త్యేక ప్రక్రియ జాతకంబరసి యర్థింబల్కి. ర రోయ్ తముల్. 39

వ. మఱియును. 40

క. బాలెంతరాతి కొనరిచి, రాలోలవిశాలనయన లత్తఱిమువ్వం
టూలవెసనానబాలం, నూలంజాలన్య జగద్వినుతమగులీలన్. 41

క. పురుడాచరించి రితనికిఁ, బురుడా మరుడైనననుమఁ బొగడిరి మిగులన్

ధరణీ భృద్వరకుచూ, ధరణీ భృద్వరతనూజుఁ దరిణిసనూజున్.

42

క. సంతసము మితిదివసా, సంతరమునఁ బుత్త్రకునకు నయ్యభిలధరా

కాంతుఁడు కాంతాజననన, కంతుఁడు నలుఁడనుచు నామకిరిణముఁ జేసెన్.

శా. లీలన్నలపురాల మేడకడ లాలింగేలిమైమంచి జో

జో లక్ష్మీశ కటాక్షవీక్షణయతా జోజో కుభాకార జో

జో లావణ్యరమాకుమార యనుచుం జోకొట్టుమిం బాడి ర

న్నాభీకేక్షణు లాన్యపాలసుతు వీణాకోకిలాలాపల్లె.

44

వ. అంతఁ గ్రమక్రమంబు.

45

గీ. అర్భకుడులీలఁ దొంగితొంగాడువేళఁ, గరకమలపాదపంకజ క్రమముఁజూడ

ధర్మమారీతి నాల్గుపాదములనడుమ, నింకఁ నిమాపఱకు నెల్ల నేర్పరించె.

46

క. చిటిపాటి నటనల బట్టువై, యటునటు నడుగులిడు భూవరాగ్భకమణి మున్

చిటిపాటి నటనల బట్టువై, యటునటు నడుగులిడు నామనాకృతివోలెన్.

47

ఉ. గొప్ప మెఱుంగు ముత్తెములు గూర్చిన నిద్దపురావిరెకతోఁ

గప్పుఁజిగుర్చు నీలములకంటియతోఁ జనుదేరఁదల్లి మా

యప్పజువిందులంమఁ బ్రతుమారఁగ నెక్కునఁజిక్కఁజేప్పఁగా

నప్పసిబిడ్డఁ డందఱకు నప్పుడొసర్చును నేత్రపర్వముల్.

48

వ. ఇట్లు నెలబాలుండునుంబోని యబ్బజుండును దిఁదినప్రవర్తమాన మగుచున్నంత.

క. విపులానందకరంబుగ, విపులాపతిపుత్త్రకుఁకు విహితాబ్జములం

దుపనయనం బొరిచె మన, కుపనయనం బీతఁడని సముత్సాహమునన్.

50

వ. మఱియును.

51

గీ. అసనుఁగమాదివిద్యల కాధ్యుఁ డమ్యు, శౌరివరపుత్త్రకుఁడుగాన ధీమఁడాతఁ

డసమనిగమాదివిద్యల కాధ్యుఁడౌట, శౌరివరపుత్త్రకు సహజంబకాదె.

52

వ. అంత.

53

ఉ. ఆయననీకమాళి తనమాగ్రిణికిం గనుపట్టె యావం

ప్రాయము సుందరీనికరభవ్యవిశాక నమింసంచయా

నాయము సర్వభూతల జనప్రజగేయము శైశవక్రియా

ప్రాయము వైరిదారనిటలాయత కుంకుమపంకతోయమై.

54

స్త్రీ. తథా నైతన్మివై యోలదేఃటిచాలు నా ముద్దుమోమున మీసములు జనించె
పటుజయశ్రీకాంత పవళింబులిమినా విప్లవ పెనుటొమ్ము వింతమీటె
ధరణిః బూనెడు హరిద్గంతి తుండములునా నాజానుబాహువు లతిశయిల్లె
పున్నమనెలః బొల్చు వెన్నెలనిగ్గునా మొగమునః జిలునవ్వు మొలకలెత్తెః
గీ. జిత్తజునియంప మొనలపై చిగురు లనఁగఁ, గలికికన్నల నెఱ్ఱజీరలు వసించె
మారనిభుఁడైన రాజకుమారునకును, యావనారంభ సంఘాతమగుటఁజేసి. 55

వ. అంత నతి సుకుమారుండును, అపూర్వ లావణ్యబంధుర సింధురాట్కుమారీకుమా
రుండును, బటుశౌర్యవినిర్జితకుమారుండునునగు కుమారుం గాంచి మించిన హర్షో
త్కర్ష పయఃపారావారంబు వెల్లిగొన జనవరుండు తన మనంబున. 56

కా. దుర్వార ప్రతిమాన వైరివరులన్ దోర్లీలమైఁదోలితన్
సర్వోర్విప్లయంబు నేకధవళచ్ఛత్రంబుగా నేలితన్
గీర్వాణాధిప భోగభాగ్యమహిమం గేళీగతిం దేలితన్
సర్వజ్ఞప్రియుఁడైన శౌరి కృప నైశ్వర్యంబుఁన్ వ్రాలితిన్. 57

వ. అదయునుం గాక. 58

గీ. అంగనాజనసుమనోహరాంగరంగ, మధ్యమునసాముఁజేయించు మరుఁడుమెచ్చ
నట్టి జగజట్టి యావనం బకట యిపుడు, పైనమై చేతబొందెనుఁ బట్టినదియు 59

స్త్రీ. వక్త్ర పురద్వార ఎజ్రకర్కశదంత ఘోరకనాటముల్ గూలఁదన్ని
కాటిల్య తరనీల కంతకంతసమాన పరిరోమబలముల వన్నె చెరచి
సర్వాంగకస్ఫుర తృప్త్యసంపదలను గుపితలీలలఁగొట్టి కొల్లలాడి
బహుళస్వయంకృతా పభ్రంశవాక్తూర్య రవములఁబైకొల్పి చెవుడువరచి
గీ. సుమతియను దొంటి మంత్రని స్రుక్కఁజేసి, యావనంబనుపగఁజేరి నటిమిహేలి
హేలియనిమేనిఁగొలుదా నేలఁగోరి, వచ్చెజర, రాజవృత్తిపుం వ్యక్తిఁబూని. 60

క. పెంజెరువు లెదుగు పెంజర, కుంజిక్కిన నేర్పులేక కొదువగుఁ బదపన్
గుంజర కులాధి పతి వర, దుం జరకుం జిక్కకను దొడరి భజింతున్. 61

స్త్రీ. చింతిత స్వాంతాత్ సిద్ధిగామించంగఁ జింతామణులువిష్ణు చింతనములు
చతురమోక్షంగ నాసమితిఁబైకొనఁజేయఁ గంతుదూతలువిష్ణు చింతనములు
క్రోధాదిరిపులను గుదులుగాగ్రుంచుంగఁ గుంతహస్తలువిష్ణు చింతనములు
మతిరథార్థములను మంచితోవలదోల యంతులుమహివిష్ణు చింతనములు.

- గీ. బుధజనావళి వాంఛితములు ఫలింపఁ, జెంతకల్పకములు విష్ణు చింతనములు
ఘనులుసుజ్ఞాన ధనముఁ జేకొనఁగఁజేయు, మంతనములు శ్రీవిష్ణు చింతనములు 62
- క. కావున హరిపద చింతనఁ, గావించెద నన్నఁజేమ గవయుటకొఱకై
రావించెద మోహన నవ, లావణ్యత రాపన్న లలనామణులకై 63
- వ. అని తలంచి తన తనయుం జేరంజీరి శిరంబు మూర్కొని చెక్కిలి ముద్దిడి నొగల
చెలిసగు నగు మొగంబు మొగంబునఁ గదిలుంచి చుబుకంబుఁ బుణుగు నతని ను
ద్దేశించి యిట్లనియె. 64
- ను. అరివర్గంబుల నొంచితికొ ధరణీవాద్యంతంబుఁ బాలించితికొ
హరి కారుణ్యముచే నినుంగని సుపుత్త్రావాప్తి మై మించితికొ
వరభోగంబుల నిందుఁ గుంచితి మహైశ్వర్యస్థితిం గాంచితిం
బరితృప్తిం గడుఁ బొందినాఁడ నిక మద్భావంబునం బుత్త్రకా. 65
- క. ధరఁబుట్టినవాదిగ విష, తరమే ప్రాయంబుచే వృథాచనె దినమిల్
జరవొందునప్పడైనను, బరికింపఁగ బుడమపంటపాకమువలదే 66
- సీ. అరివర్గములఁ ద్రుంప నభిలషింతుటమాని యరివర్గములఁద్రుంప నభిలషింతు
హరిధర్మణవ్యాప్తి కాసఁజేయుటమాని హరివర్చరవ్యాప్తి కాసఁగూర్తు
సంతానమందుల స్వాంతంబుడిగి శుద్ధి సంతానమందుల స్వాంతమిడుదు
భామినీమణులపైఁ బ్రేమంబుడిగి ముక్తిభామినీమణులపైఁ ప్రేమనింతుఁ
- గీ. గాన ధరణీభరంబేను మాని నీదు, కైవసమొర్తు సైంధవగంధనాగ
బంధురసమస్తసంపత్ప్రభావమైన, భూరి సామ్రాజ్యభారంబుఁ బూను మీవు.
- వ. అనిన జనకునింగని సాష్టాంగదండప్రణామం బాచరించి లేచి కేల్తాగిది సమ్రాభా
వంబుగా నిలిచి నలుండిట్లనియె 68
- చ. నయగుణశీలరైన సుజనస్తవనీయులు మీరలెప్పుడుకొ
దయదలిరొత్త భూధరముఁ దాల్చి ప్రజావతిఁబ్రోచి కీర్తిన
క్షయగతి నిల్వ మీపదియుగంబుల దాఁపున నాకుచాటుపిం
దియవలె నుండు నేను ధరణీతలభారముఁ బూన నేర్తునే. 69
- క. గురుశక్తి మీరుపూనెడు, ధరణీభారంబు నాకుఁ దరమెవహింపకొ
హరి కుక్షిఁదాల్చు భువనము, నకుఁడు భరింపంగఁగలఁడె నయసంపన్నా. 70

వ. అని పలికినఁ గ్రమ్మట నమ్మనుజేండుండు బహువిధంబుల బోధించిన నియ్యకొనక
ప్రతివచనంబులు పలికిన విని వెండియు వీర సేనుండిట్లనియె, 71

క. పితృజేవోభవయనఁగా, మతి నెవ్వడుఁ గనవె నాకుమారాడౌడ యో
సుత ! నీకిట్టిది ధర్మవె, చతురత నీవెఱుఁగనట్టి శాస్త్రముగలదే. 72

క. తలిదండ్రు లిష్టఫలములు, తలిదండ్రుల దైవతములు తనుఁదలి దండ్రుల్
నిలుపం బనిగొనఁగల్గు, దలిదండ్రుల మాటఁద్రోయఁ దగదుకుమారా. 73

ఆ. తండ్రుఁడెప్పినట్లు తాఁజేయకుండెనా, కొడుకుగాఁడు పనసకొడుకుగాని
తండ్రుఁడెప్పినట్లు తాఁజేయమండెనా, కొడుకుగాఁడు పసిఁడికుడుకగాని, 74

గీ. తనయ ! నాబుద్ధిమదిలోనఁ దలఁపవయ్య, పరిహాసోక్తులఁ బలుమాటలు పలుకకయ్య
భూరిసామ్రాజ్యభారంబుఁ బూనివయ్య, పూనననుమంకు బుద్ధులమానవయ్య. 75

ఎ. అని బహువిధంబుల నన్ని సుంగువిసుఁగ నాడుచుఁ గుమారా ! నాకుమారాడితేని నీ
కునాయన, నాయనా ! నాయనతికి నతికి, కదలి చుట్టుగట్టుగట్టిమోపు మూఁ
పునఁజేపట్టు మనిబిగఁబట్టినంబట్టి యెట్టుకేలకునొడంబడి సంభ్రమాయత్తచిత్తంబున
హితపురోహితా మాత్యవర్గంబులకుం దద్యత్తంతంబంతయు నెఱింగించిపురం
బుఁగైసేయంబంచిన. 76

మ. జిలుఁగుంబంగరు పూలపట్టుతెరలుం జెంగవిమేల్కట్టు త
క్కులబెక్కారు పతాకలుక్ మెఱుఁగుజిల్లల్ కమ్మకస్తూరి పూఁ
తలు, ముత్యులరంగవల్లికల వింత ల్పచ్చరాతోరణం
బులుఁగప్పట్టఁ బురంబు నెల్లెడల నేర్పల్మీఱఁ గైసేసినన్. 77

వ. అంతిబంధమిత్రమాత్య ప్రమోదంబుగా నవార్యతూర్య నాదంబులున, మంగ
ళపాతక గానంబును, భూసురాశీర్వచో ఘోషంబును స్వత్యస్న ర్తకీ చరణకంజ
మంజు మంజీరశింజితంబును, నేకంబై బ్రహ్మాండభౌండంబుఁ గలయనిండ నఖండ
విభవంబునఁ గార్తంతిక ప్రచోదిత శుభలగ్నంబునందు యధోచిత ప్రకారంబున
నక్కుమారు లాఞ్చాభిషిక్తుం గావించి వృద్ధక్షతీశ్వరుండు హరిపదధ్యాననిష్ఠాగరి
మృదై సుఖంబుండె. నలమహీకాంతుండు పూజ్యంబగు సామ్రాజ్యంబు నిజభు
జ పశీకరణంబుఁ గావించె. నయ్యవసరంబున సురలు పుష్పవృష్టిం గురియించిరి.
గంధర్వగానంబులు సెలంగ. రంభోర్వశ్యాద్యప్సరోగణంబు లాడిరి. సిద్ధవిద్యా
ధరకిన్నర కింపురుషవరు భానందంబునం గూడిరి. మాతీయును, 78

సీ. దీర్ఘకాలభయ దృఢరతిస్థితి నాగకాంతలు పతినిచ్చగలయఁగనిరి
బహుకాలవిస్తృత ప్రకటభూషణి శంకరుఁడు క్రమ్మఁదాల్చెఁ గంకణంబు
కతిపయకాలదూరిత త్పృథుణీరమాభర్తకన్నాశ్శక్తో పజపుదొరక

కద్రూసుతుల కెంతకాలానకోయింట నన్న పక్షిఁగలిగె నారగింపు

గీ. సాహసోద్బంధ మండితబాహుదండ, మండనాయత విశ్వభూమండలండు
నైరసేనిధరణినేల భారముడిగి, యురగపుఁడు స్వేచ్ఛవిహరించుచుంటఁజేసి. 79

ఉ. తల్లడపాటుతోఁగడకుఁ దాఁటఁదమోనిచయంబు, వేవ్కరం

జిల్లఁగనొప్పె సత్సమితి. చేటునుబొందె నరాతిచక్ర మ

త్యుల్లసితస్థితి గుపలయొన్నతి పెంపువహించెనప్పు డా

చిల్లనిరాజు ధారుణిబ్రహ్మముఖంబున నేలుచుండఁగన్.

80

సీ. వలసినకొలఁది వానలఁబయోధరములు గోరినయప్పుడుగురియచుండుఁ

దముఁదామెదూడలఁ దన్నికాగులకొద్ది పాలుధేనువులు మువ్వేళఁబితుకుఁ

నోకకుఁ బుట్టిచొప్పునఁబుట్టిననులోని పంటలుదన్నకపండుచుండు

మేటిసంపదలచేఁ గోటికిఁబడగలెత్తనిపారు వెదకి మందునకులేరు

గీ. ధర్మదేవత నాల్గుపాదములనడచు, మునిజనాధ్వర జపతపంబులుఫలించు
నాయురాశోగ్య గరిమప్రజాభివృద్ధి, దనరియందును నలుఁడేలుధరణియందు.

వ. ఇట్లబండ్లవైభవాఖండలుండును చండతేజఃప్రకాండ మార్తాండ మండలుండునునై
నలుండు పూజ్యంబగు సామ్రాజ్యంబువహించియుండి యొక్కనాఁడు. 82

సీ. ఒకపంకఁగుకురాది సకలదేశాధిప ప్రకరమంపినరాయబారములును

నొకపంక గురుసహస్రోపమాన సుధీసమన్విత స్వాంతసామంతవరులు

నొకపంకఁజకిత హృద్వికటారిదళన విక్రమధీర రాహుత్తసముదయంబు

లొకపంక సుకవిగాయికవంది జనమఖ్య వరసభాసప్రాంగ పరిచయంబు

గీ. మిక్కిటంబుగ దైవజ్ఞులొక్కపంక, నొకపుగల వారిభామినలొక్కపంక

సురుతర ప్రాజ్ఞులగునాద్యులొక్కపంకఁ, గొలువఁబేరొలగంబుండె నలవిభుండు.

చ. ఇరుగడ భీతినంజలి వహించి స్మృతావలి నిచ్చికొల్వ నె

చ్చరిక పరాకు హేయనుచు సారెకువేత్ర ధరాలివల్కు భా

సురకర దీపికాతతులు చూడ్కికిఁ బండువు నేయ భూవరుం

దురుతర సింహపీఠిక సమున్నతిమై గొలువున్న యత్తజీక.

84

వ. సకలదిశా సంహారులగు చారులేతెంచి జోహారు లొనరించిన వీక్షించి లోకవా
ర్తలడిగిన వారలిట్లనిరి 85-

క. దేవరధరఁ బాలింపఁగ, నేవంకం జొద్దుపొదుచు టెఱుంగక యెపుడు
దేవరకే జయ వెట్టుచు, వేవేల్పంపదలవిట్టి వీగుచుఁ బ్రజలఁగ్. 86

నీ. మంత్రులమనసుఁ బల్లఱుదేనితెలిసి మిర్గాధినాథుల మర్త మరసిచూచి
మన్నీలభేదముల్ పన్నిపాయగఁబెట్టి సాన్నిధ్యులగుగుట్టు చనువులీక
కొనుటకూనుట నిల్వలునుచుట వివరించి పాపపత్తెమువారి తీరులెఱిగి
బలముల నప్పటప్పటికి నీక్షింపుచు గాఢకమములడుగక యొసఁగుచు

గీ. లోక వార్తలు మావల్ల లోకఁగొనుచు, నను దినా యవ్య యంబులంగనుచుభర్త
లీల నేర్పడనీవుభూ పాలనంబు, నేయఁ బ్రజగొడవందు నె క్షివరేణ్య. 87

వ. అని మఱియు సకలదేశాంతర వృత్తాంతంబులెంతయు విన్నవించిన సంతోషకలి
తస్వాంతుండై పారల వీడ్కొని హిత పురోహితామాత్య వరులం గనుంగొని
యిట్లనియె. 88

మ. దురహంకార విహారమత్తరిపురా ధ్వుర్వార దోర్గర్వ సం
హరణోపాయ పథంబు నిర్తలయశో వ్యాపార మూలంబు ను
స్థిర సామ్రాజ్యరమా వశీకరము భూతివ్రాతసంధాయి పెం
పరయల్ గానిల దండయాత్రను సామ్యం బెద్దియఁగ్ గల్గునే. 89

క. జననాధవసుల శౌర్యం, బును బల సంపత్తియశము భువనస్థలిఁ బెం
పునుబొందుట దిగ్విజయం, బునగాదె యంతకంటెఁ బూజ్యముకలదే. 90

అ. అట్లుగాన దండయాత్ర సమత్సాహ, కలితమగుచు హృదయ మలరునెపుడుఁ
జనురలీల సర్వసన్నాహ గరిమతోఁ, జనఁగవలయు జయముఁగొనఁగ వలయు 91

వ. మీర లతిరయంబున సకల వ్యూహంబుల సన్నాహంబును నేయింపుడని శుంభ
దంభోధర గంభీరభాషణంబుల నానతిచ్చిన మహాప్రసాదంబని వార లవ్విధంబు
వీటం జాటించిన. 92

ఉ. ఘోరతరంబుగా మొరపె గూహకళాత్రవ సంభ్రమింప

హరి విహాయసావితలాంతర భీకర నాథకారి ని

క్వారణ కన్దకోటర విఘట్ట కతోర సుపర్వమాని ద్య
క్వారస మోదకారణ విశాల విహారి ప్రయాణభేరియున్.

93

మహాస్థగర.

బెదరెన్ సప్తాశ్వసప్తు పృథుతరగతి విస్ఫీత చేతఃప్రవృత్తిం
జెదరెన్ నక్షత్రపజ్జుల్ శిథిలముఖకళా చిత్తచాపల్య చర్యం
గదరెన్ సర్వావనీభృద్గణ మతిభయ సంక్రాంత సత్వాకులబై
ఎదరెన్ దిగ్వారణేంద్రనజము సహజ దుర్వారమాదైర్యరాశిన్.

94

చ. అంతః సువలయాధిప కువలయాపుడును, సుఖసుప్తుండై యాతేయిం గడపి ప్ర
భాతంబగుటయుం గృతకాల్యకరణీయుండై

95

గీ. వైరి సేనావిదారి యన్వైరసేన, సేన నడిపింపుడికనని యానతిడిన
మ్రొక్కిదళవాయివారయమ్మక్కయనఁగ, నడిపిరి బలాలినపుడుక్కుపాడులురాల.

సీ. ఆద్రీంద్రసన్నిభాక్షుద్రాంగపటిను నిర్మిదవైఖరిఁబొల్చు భద్రకరులు
గంధవాహసమాస బంధురత్వరిహేళి గంధర్వగతిఁ గల్పు సైంధవములు
పృథుల విక్రమ మహాప్రథక భూస్థలి శుభ ప్రథచేతఁదనరెడు రథచయంబు
భూరిసాహసలీల వైరివీరులఁ బోరిఁ జీరనోపెడు రణశూరభటులు

గీ. కాతకుంభోరుకేతనవ్రాతములును, చారువిస్తారధాటి కుటీరములును
నిస్తులప్రస్తుత సమస్త వస్తుతతులు, మొదలుగా సేన పుడమి గ్రక్కడలఁ గదరె.

చ. ఆసమయంబున.

98

గీ. పైవమైపోవుతటి నొక్క బల్లినుండు, కేల జళిపిండు నసి చూడఁజాలనమర

శత్రుమస్తకకబళగ్రసనము కొఱకు, లీలఁగనుపట్టు మృత్యువు నాలుకనఁగ. 99

క. భయదగదాధరుండై యెం. తయుం జను నొక్కరుండు ఘోర దండముఁగొని తా
లయసమయమందునఁ బ్రజా, త్తయుమొనరింపంగ వెడలు జముఁడోయినఁగన్.

చ. కరికరిణీవరంబుబలె గాఢరతిం బ్రിയురాలిఁగూడు త

త్రరమున యాదిరేకప్రద చాటునఁ బైవము నేవపారిసం

గిరిగొని వేగరేచి వలకేలఁదవుల్కాను వైటవీడఁగా

వైటుఁగకపోయె శూరుఁడొకఁడెంతయు సంధిమలీల నొప్పుమన్.

101

- క. మాపట్టి వెడలె నొక్క-రుఁ, జేవున గుంభజునిఁబోలి యిలఁబల ను
 ధ్వాపారవిమతపేనా, కూపారం బొక్కగుక్కఁ గొనియెదననుచున్. 102
- వ. అంత. 103
- చ. అనఘుఁడు రాజమాళి విపులించితమై కనుపట్టు న్యందనం
 బనుపనుభౌసురాచల శరాసన శుచ్యత సాయకోజ్వలం
 బును జతు రాగమాశ్వములు భూరిశిత త్తక సూతుఁడొప్ప సౌం
 పున వెడలెన్ విపత్తురముల్ ఎడెఁ గూల్పుటకై రయంబునన్. 104
- క. ఆసమయంబున నొసఁగిరి, భూసురు లాశీర్ని వాదములు పుణ్యసతుల్
 సేసఁగిరి దిక్కులు, భాసిలె శుభలీల నెసఁగెఁ బటువాద్యంబుల్. 105
- వ. ఈక్రమంబున నిర్వక్ర విక్రమ కేసరి యగు రాజశతక్రతుండు సన్నాహంబు లగు
 వ్రాహ్మణంబులతో నడుచు సమయంబున. 106
- గ్గ. శరధిసంశోభమాన విస్ఫురణమొనరి, సార్వభౌమసమాగమ శక్తిదనరి
 పల్లములుగల్గి బలువిండ్లు వైదనచ్చి పారిసమాజంబుగ నుపట్టె ధరణీకరణి. 107
- చ. తురిగఁబరాహతిక్షితజ ధూళిమహాద్భుత లీలసాంద్రమీ
 యరిగనభంబుమట్టి నెవ ధాధిపుఁడేలఁ గఁదామనోవ్యధల్
 దరలసుఖంబుఁ గంటెనని ధాతకడండన మేలుచెప్పఁగా
 సిరయలసత్యలోకమును జేరఁగఁబోయెడు పొల్పుఁదెల్పుచున్. 108
- మ. క్రతుభుక్సంయమికత్యసహ్యతరమై కంభాణ రింభాహత
 క్షీతిసంభూతపరాగజాలములు సంక్షీర్ణంబుగాఁ దోనన
 య్యతి శేత్రోత్సవ మొంగునట్టులది మాయంజేసియత్యంతసం
 స్తుతిఁ గాంచెన్ మదహస్తిగండపుట నిష్ఠూతంపుదానాంబువుల్. 109
- ఆ. వసుధవానలేని నటదయటంచును. హాస్యమునకు లోకులంద్రుగాని
 యదియనజముఁజేసి నదులఁ బాటించెఁబో, కరులకటములందుఁ గురియమదము.
- చ. తటమగ దంతి గండమదధారలు గ్రమ్మఁగ నైక్యకోటులుం
 గటకటఁద్రొక్కుటం బురదగానపుడుం దిగఁబాటు నొందకే
 జరుగ రథంబులన్ భటులసందడిమై వివిధాయుధప్రవజం
 బొరసిన రాలి యుక్కుఁబొడియుం దలమై యల రొంపి మాన్పెడున్. 111

వ. అప్పుడు.

112

క. కేతన పటాంచలంబుల, వాతొద్ధూతములఁ గడలే వైరినుహీనుల్

మితరముగాను నిలువఁగ, వేతొలఁగుఁడటంబుఁ గొంగు వీఁగినభంగిన్.

113

వ. అప్పుడు

114

ప్రీ. నూతాఱువునైనఁ జీఱలేకుంటినా పేరుగాదురవున పేరుగాని

పిడుగునైననునల్చి ధాడినేయుకుంటినా చెయిగాదు తాళముచెయియె గాని

యేనునైననుబట్టి యెగవేయుకుంటినా లావుగాదుర యావులావుగాని

బలమెల్లకలగుండు ఎడఁద్రదెంచుకుంటినా వాలుగాదుర మక్కవాలుగాని

శ్లో. అనుచు గొబ్బున గొబ్బున నార్చిపేర్చి, పేరెములునొక్కి-యొండొరు బీరమొదలి

కేరికలు గొట్టుదురుగట్టి వీరిభటులు, పార్తివేంద్రుండు గాంచి సంభ్రమమునొంద.

వ. ఈక్రమంబున నవక్రవిక్రమ మృగేంద్రుండగు రాజచంద్రుం డనుదిన ప్రయాణం

బులం బోవుచున్న సమయంబున నవా ర్తిమునుమున్నవిని లాట మరాట కర్ణాట

వానాట బంగాళ చోళ పాంచాల నేపాళ కేరళ ద్రవిళాదిదేశంబుల రాజు లెల్ల

నొక్కడ నొక్కటంగూడి విచారంబులంబొంది యందు గొంద తీతని కెదిరించి

చూతము జయపజయంబులు దైవాధీనంబు లనువారును, గొంద తీతనికెదిరించు

ట యశక్యంబనువారును, గొందతీర్దురితింబుమాని యప్పార్తి వేంద్రునకుఁ గప్పంబు

లాప్పింతమనువారును, గొందతీర్చియు నుజ్జగించి దేశత్యాగంబుగాఁజనుట యు

క్తంబనువారునై పెక్కంద్రు పెక్కువిధంబుల నాడుచున్న సమయంబునఁ బు

ష్కరుండను మహీమండలేశ్వరుండు నైషధుని పితృవ్యపుత్రుండగుకతన జ్ఞాత వి

రుద్ధ బద్ధ బుద్ధింజేసి యందఱ నిట్లనియె.

116

క. ఇందుల నందఱమిగతఁ, గొందలమును బొందిసందు గొందులనెన్నా

శ్లేందాఁక నుండమిహిహీ, పందలమై బ్రదుకుటొక్క బ్రతుకేతలఁపన్.

117

క. మీసములు పెంచుకొనియొక, పీసమునకుఁ బనికిరాక వెడలుటతగ వే

రోసిన బ్రదుకేటికయో, నీనీ మొలబట్టయేల ? సిగ్గునకెకదా.

118

క. ఊటికడి వారలఁజూచినఁ, దటిమెడి వారలకుఁగడు ముదంబగుఁగాదే

నెటిచెడిన మనలఁ గని మఱి, మఱులునె దయచలఁచి నలుఁడు మనభాంధవుఁడై

వ. కావున రణముఖంబున నిలిచివైరి నేనాసముదయంబులం బాఱఁదోలుట యుక్తం

బుపనికిన నతనిపలుకులనందఱు నియ్యకొని సమరసముదిత సంభ్రమాయత్త చిత్తం

బున నొండొరులుదమలోన.

120

- సీ. కనుగొంటే మాళవమునుజాధినాథుండు చిలునవ్వునవ్వె కాశీరస్యపతి
సక్కలువొడిచె నేపాళమహీభర్త చెయిచేతఁజఱచెను సింధురాజు
మీసముల్ నడివేసె కొసలాధీశుండు చంకలుదాటించె శకవిభుండు
పట్టుంబు జలిపించెఁ బాంచాలభూజాని మగధుండు మిక్కిలి బిఱపుచూపె
- గీ. నంతకంతకునుబ్బె నవంతినేత. కేరళక్షుపపుత్తుండు కెకరుకొట్టె
తక్కుఁగతిగిన నరవరులుక్కుమిగిలి, ప్రల్లదంబులుపలుకుచు నుల్లసిలిరి. 121
- గీ. ఈవిధంబున నొండొరులేపుమిగిలి, సమతసముదితసన్నాహసరణినసమ
భేరికాధ్వనమున విశల్బీటవాఱఁ, బుడమియీనినగతిసేననడపిరపుడు. 122
- వ. అంతఁ దద్వృత్తాంతంబంతయుఁ జారులవలన నెఱింగి నలమహీకాంతుండు.
- క. చిలునవ్వునవ్వి భళితే, కొఱవిందలగోకికొనుటకులదలఁచిరి యే
దైతనితఱిఁబైకొని నే, నతిమెదయమనగరిదరియ నరివర్గములన్. 124
- గీ. ఆయ్య మనుమట్టుపెట్టిన దాదిగాఁగ, పలసవంగుడులెఱుఁగక బలిసిగవ్వ
కాసువ్యయపోక నెత్తికీఁగన్నులెక్కి, క్రొవ్వియున్నారవోరాచగొఱియలిపుడు.
- క. అహాయూహలుచేసిరె, కూహకములనట్టిపగరగొఱియలుగాను
గ్రాహవఛండికయగుమ, ద్భాహాసికివేటచెఱకుపండువొనర్తున్. 126
- వ. అనిపలికి. 127
- క. ప్రతిలేనియట్టిసేనా, పతులన్ నియమింపవారపారప్రౌఢిం
జతురంగబలంబులతో, జతురస్థితిమిఱఁబన్న సమకట్టుటయున్. 128
- క. కరిరథమునరదమేనుఁగు, హరిహయమున్ స్యందనంబుహస్తీసుభటత
త్పురుషుఁడువాజిశతాంగము, లరసిగజముగాఁగఁబన్నవద్భుతమయ్యెన్, 129
- వ. అంత విమతకుతలాధిపతులు దిశానిరోధంబులగు బలయూధంబులతో నెదురు
నడతెంచుచు, 130
- క. అలగోలుజగడమపుడే, యలగోపతిమెచ్చిపాగడనరిసైనికులన్
నెలగోలుజడిఁగూల్చుచు, నెలగోయనిపించలేని చెయ్యేయిదియున్. 131
- క. వేదండ రిపునిపైనే, వేదండరిపుప్రతాప విహృతిగదియనా
కోదండము గనినంతనె, కోదండనుటంచునతఁడు కొంకకయున్నే. 132

- ప. అని బీరంబులాడుచు నిషధసేనలంగదియ నేతెంచి యప్పుడు. 133
- గీ. ఎదురుకొలుచేసి రికుదెఱంగులవార, లనకిఁగినుకలెగఁజు వెనుకసక
నెదురుకొలుచేసి రిదితమకళ్యాణ, కాలమనుచుమేన కాప్రముఖులు. 134
- ప. అప్పుడు. 135
- క. కరిఁగరినిం జురగంబును, దురగిమరధికుండురధికు దుస్తరబలబం
ధురభటుఁడుభటునిఁదలఁపడ, సరివోల్ప గ రానిఘోర సమరంబయ్యెన్. 136
- సీ. కొండలకైవడి దండమైడికొని, యొండొంటిఁదాఁకు వేదండ కాండ
మడుగుతొక్కునభటుల్ పొడిగాఁగనొండొంటి, వడిఁజేరఁబాటుతత్తడులబాటు
ప్రకటనైకరథుల్ రణఘామిఁబడఁగి నొం, దొకటిఁదాఁకెదురథ ప్రకరములును
జేరుతబంటును జీరియొండొకనికిఁ, బోరనుదూఁతెను వీరభటులు
- ఆ. గలిగియరగియరగి యలయకమలయుఁచు, బెగ్గడిలక రోషమగ్గలముగ
ప్రళయజలధిలోఁ దరఁగలమాడ్కినిదాకి, ఘోరతరముగాఁగఁబోరిరపుడు. 137
- గీ. జొన్నఁదఱగినకైవడిఁ బన్నిదమునఁ, జెఱకుతుంటెలు దెగవ్రేయు చేవ బోడు
నరకుచాడ్పున నొండొరుల్ పిటికిఁగొనక, నరకులాడిరి వేల్పులందఱును బొగడ.
- ప. అందు. 139
- చ. అనిఁ జలమూనియిద్దఱు మహాగ్రహులైవడిఁ బోరిగూలి, తా
రిను నెడదూఱజోడుగొన నిందఱుఁబట్టక నేను నేనుముం
దనిజగడించిరట్లచని యచ్చట నూర్వసిఁజూచినాకునా
కని కలహించిరొమడిసియైనను వైంమువీడరేమనన్. 140
- ప. మఱియును. 141
- చ. పెటపెటఁబుండ్లుగీటుచును భీషణనైషధనైనికుల్ సము
త్కటచటులాసిధారలను ఖంగనవైయల వ్రేయవారిమి
క్కుటనుగు జోళ్ళుతాకి మిణుగుర్లురగుల్కొని తేరులంటుచోఁ
దెటెలు పెటేళ్ళు పెళ్ళు పెళ్ళు పెళ్ళు పెళ్ళు పెటేల్లని కూలుఁగాలుచున్. 142
- ప. వెండియు.

ఉ. నైషధ సేనలార్చును మనంబుల రోషముమీఱఁ బోరవి
 ద్వేషిచమూసమూహముఁదివ్యశిలీయాఖ వృష్టి నెంతయున్
 భీషణలీలనొంచుటయు బిట్టుకలంగుచువారలార్తని
 రోషముమీఱఁబాటిరి యకుంతిత మానసులైరయంబునన్.

143

వ. ఆసనుయంబునఁ బుష్కరిక్షోణిమండలేశ్వరుండు స్వపక్షక్షితిపతులం గనుంగొ
 ని యిట్లనియె.

144

క. ఆదెమనబలంబుధృతిచెడి, కదనంబున వీఁగిపాఁతఁగడుఁబైకొనెను
 ర్హదరిపు సేనలు, మనమీ, యదనఁగడియనఱిఁగిపగరనటమగి పలయున్,

145

వ. అనిపలికి యాక్షణంబ

146

క. మరలుఁడుపోకుఁడు పోకుఁడు, వెరవుననిచెపుష్కరుండు విమతబలంబున్
 బొడిఁగొనఁగమిమ్ముఁగావఁగఁ, బరతెంచెనటంబు రథముపరపెరయమునన్.

147

వ. ఇట్లురథంబుఁబఱపి నిజబలంబులం బురికొల్పిననంగ వంగ కళింగ భూపతులూ
 క్కపార్శ్వంబును లాటకర్ణాట మరాటమండలేశ్వరులూక్క పక్షంబును జోళకే
 రశప్రముఖులూక్కభౌగంబును సౌవీరసౌరాష్ట్రసాశ్వదేశాధి నాయకులూక్కవం
 కంబైకొని యొక్కపెట్టునఁ జుట్టిఱుట్టి నిషధబలంబులం జలంబుమీఱి పొడిచియు
 నడచియుఁ గొట్టియు మట్టియుంజించి చెండాడినందెగిన మావంతులును నొగిలిన
 దంతులును సురిఁగినతురంగంబులును, విరిసినశతాంగంబులునునై యొప్పు నప్పు
 డు శౌర్యంబువీడి ధైర్యంబుదూలిరక్షరక్షేతిశబ్దంబుల నాకోశింపుమఁ బఱతెం
 చునిజసేనాసముదయంబునఁ బెనఁగొనుపగఱఁగాంచి ముంచినరౌద్రరసంబువెల్లి
 విరియనిషధమహిపాలుండు నిజనూతుండగు వాష్ణేయుని రథంబతిరయంబునఁ
 బఱపుమని విమతసమిళింగదియంజని.

148

గీ. ప్రకటతరమైన విష్ణుకార్తకముఁ బూని, మిగులగర్జింపుచును మేరమీలుకుండు
 వృష్టిగురియుచుజూపఱవెఱగుపడఁగ, ఘనతమెఱయంగనతనిబుష్కరుడుగాంచి.

వ. కదియంజను దెంచియతని నుద్దేశించియిట్లనియె.

150

చ. మగఁటిమిమీఱ ఘోరరణ మండలిలో భవదీయ సేనలన్
 బగతురునొంచఁగానిటుల పొణిమదాపుచు దొలనుంచు లే

నగరుల వారిదోచగను నాయఁడుపొంచిన యట్లు నేయఁగాఁ

దగు నె యశంబుశౌర్యమును ధైర్యము వన్నియకెక్క నేర్చునే.

151

క. ఎఱుఁగవు మునురణమెన్నఁడు, బెఱవారలకరణిఁబోఁడు భీకరగతిఁబ

ల్లఱునఱుముపుష్కరుండిట, పెఱవకనిలువంగఁగలవె విక్రమగరిమన్.

152

వ. ఆనిననలుండిట్లనియె,

153

క. మాటలపోటరివగునీ, పాటిందునఁగానఁబడియెఁ బ్రాజ్ఞఁడుదనుఁదా

మాటికిఁబొగడుకొను నెన్నప, కొటుబుగొనియాడఁగందగుం గాకయనిన్.

154

క. ధరశూరుఁడ నేననిపా, మరమతిఁబొగడుకొన నేల మనశౌర్యములి

ద్దురయన నేర్పడియెడుఁనిక, నరయఁగముంజేతి (నగలకద్దంబే.)

155

వ. అని వీరప్రతాపం బేర్పడ నాడుమ నయ్యిరువురు ధమర్బాణ పాణులై పోరఁద

డంగిరయ్యెడ, నలుం డసమశర పరంపరలు నిగుడించినం బుష్కరుండు నిశితస

యకంబులు ముప్పిరిగొన నతనిపయిం బఱపి సంభ్రమంబున నార్చిన నవ్వీరాక్ర

రుండు కొపాటోపంబుదీపింప బెడిదంపుటంప జడియంపుచు నొక్కతూపున :

తని రధ్యంబుల రూపుమాపి యొక్కశరంబున సారధిశిరఁబుఁద్రొంచి యొక్క

ల్లంబున నతనియొల్లంబుఁ బల్లటిల్ల నేసి శతాంగంబు భంగంబుఁగావించిన విరధు

డై యవ్వీరుండు సోవీరనృపతి యరదంబునకుటికె నిషధనేనలార్చి పేర్చినంగన

యంగవంగకళింగ లాటవోశమరాట కర్ణాట ప్రముఖులగు నరవరు లుక్కుమిగి

సింగముంబొదవు మత్తమాతంగింబుల భంగింగవిసి నిజబలంబులతో నలుంజుట్ట

ముట్టి ధనుర్విద్యాకౌశలంబు మెఱయ నతని రధరధ్యసూతకేత నాదులపై శిలీమ

ఖంబు లసంఖ్యంబుగాఁ బఱపిననతండు.

156

గీ. కొపమెల్లను దూపుగఁకొనిన కరణి, నాగ్రిహంబెల్ల విగ్రహం బైనయట్లు

చేప యెల్లనుబోవైన చెలువుదనరి ప్రళయ కాలాలికాక్షుని పగిదిఁగనలి.

157

ఉ. మిక్కుటమైన శౌర్యమున మించునతం డభియాతినేనలన్

ముక్కులుఁ జెక్కులుంజెప్పు మూతులుఁజేతులుఁ గాళ్ళువేర్చునుం

చిక్కులు దొక్కులుందటిఁగి పేరును బెంపెఱుఁ గంగనీకపే

రుక్కునఁ జెక్కుజేసెనివిజోత్కరమున్ గని ప్రస్తుతింపగన్.

158

వ. ఇట్లు ఘోరంబుగా వైర సేనివైరి సేవలం జెండిచెండాడినం గొండలుగాఁ బడుకం
డలును పోవుతైనప్రేవులును గొప్పలైనయెమ్మలకుప్పలును పేరలుమీఱం బాటునె
త్తుకేఱుంగలిగి భయంకరంబగు సమరస్థలంబునం బొట్టుకొలది దట్టంబులగు
మాంసఖండలంబులు మెసంగి పేరెంబులువాటువంచక వారంబులును, దంతిపట
లంబులును, జలంబుగా దోదోపులాడంజిటిలిన ముత్తియంబులేరి గీరనగింజలాడు
కూష్మాండపుంజంబులును, గొప్పలగు శల్యంపుటరుగుల మఱుగుల డాఁగిలిమూత
లాడు భూతనిచయంబులును పగఱీఁగిచూడనద్భుతంబయ్యెనయ్యెడ. 159

చ. సెలగిన పుండరీకముల చెంతలవ్రాలు శీలముఖంబులున్

మెలఁకువఁదక్కుచక్రముల మించికెలంకులఁ జేరునూర్పులం

గలకలరావముల్దలము గావినముట్టిన భేచరావళిం

గొలసువిధంబుఁదెల్పెన్మనఁ కుంజరుత్తోక్కుడు నారణోర్వియున్. 160

గీ. అమ్మనారణకేళిఁ దానట్టెచూచి, త్రిదశమునిచూడ్కిమిగుల నత్తైయునఁ జిక్కె

కలవామెన్నాళ్ళొకొలేదు కలుపుకొనిన, బక్కపేగునకఱుఁగు నేబవ్వాశనము. 161

వ. ఈక్రమంబున విక్రమంబు మెఱసి యారాజకంఠీరవుండు విమతన్మనఁకుంజరంబులు
బెగ్గటిల నగ్గలంబుగ నేసిన రేసియాశీవిషంబు గతిమోయించుం బుష్కరుండుదూ
ష్కరంబగు శరంబులవానఁగురియుచు నతనిరధరధ్యనూతులం దలంకంజేసియొం
డుకాండంబునఁ గోదండంబు రెండుతునియలుగావించిన మించినరౌద్రంబున నిష
ధక్షితీశ్వరుండు వేటొక్కవిల్లందినిశిత మార్గణంబులనర్దశంబుగాఁ జఱపినఁదెఱపి
లేనియాబెడిదంపుటంప జడికిజడిసిన బీరంబునం బుష్కరప్రముఖులు విముఖులై
పాతీరందుగొందఱతని శరణొందిరి కొందఱుగప్పంబులొప్పించియప్పార్చివేందుగ్రిం
గొల్పిరి కొందఱు శస్త్రసన్నాతసంబుసలిపి విరక్తిగని యుక్తింజనిరి కొందఱు
సపుత్రిమిత్రకశత్రుంబుగ స్వస్థానంబువదలికదలిరి మతీయును. 162

క. అడుగులు దడఁబడ నడుములు, వడవడవణకంగవడలు వడి చెడిచెడుటల్

జడిగొనఁబడఁతులు వెంబడి, శుడువఁగనడవులకుఁజనిరి నానారిపులున్. 163

వ. అప్పుడు.

సీ. వడిదప్పిపాదముల్ దడఁబడనూఁడుచుఁదమకందములతీరుఁదలఁగఁబోలిచి

యెదురుమాటాడక పెనవులుదడుపుచు నూహనోచక యుస్సురుస్సురసుచు

గకతోరభ్యజనీసమేతరిపుధూకాంతేభ కుంభస్థ
ప్రకటోద్భేదనకాతశస్త్రీనఖశుంభద్రాజసింహున్ నలున్,

170

చ. కాంచివిరత్నరత్నమయకాంచన చారుకిరీటకాంతిని
ర్యంచితభక్తిదచ్చరణవారిజ యుగ్మముఁ జుట్టిరానివా
ళించియొకిం మి కేనికొదలేనిధనాదులు కానుకల్ సమ
ర్పించితదీయులైయునుసరిం మిమఁగొల్చిరి యమ్మహాత్మునిన్,

171

చ. అంత,

172

క. నలుగురవచనక్రియమున, నలుగురుమంత్రీంద్రులిరిగి నలుదిక్కులయం
దలచక్రివాళగిరిపై నిలిపిరిజయశాసనములు నిస్తులఫణితీన్.

173

చ. ఈప్రకారంబున నిజప్రతాపప్రకాశప్రవాళ వల్లకలునలుదిక్కులం దల్లిబెల్లిగొ
నంబాదుకొల్పి మరలి నిజపురాభియుఖుండై యనుదినప్రయాణంబునంగదలి

174

క. సప్తాంభోనిధి మధ్యభూభువన రాజవ్రాతముల్ గొల్చిరా
సప్తాశ్వప్రతిమానతేజఁడు నలత్తుపాలవయ్యండుసం
ప్రాప్తైశ్వర్యమహోత్సవాంబునిధి దెప్పం దేలి వేంచేసెఁదా
సప్తిస్యందనమత్తవారణధటుల్ సంప్రీతి మైఁదోడరాన్,

175

చ. అయ్యవసరంబున,

176

తరల, గరుడపచ్చలతోరణంబులఁగట్టిగోడలుగమ్మగ
మ్మరినిబూసిపునుంగువీధులజొబ్బిలందగనల్కిపె
ల్లరిదిముతైపుముగ్గువెట్టి నిజావనీశ్వరుగెల్పచి
త్తయలవాసియలంకరించిరితత్పురీంద్రమునత్తటిన్.

177

మీ. జయజయనైషధత్వైపాలవరయనికైవారములువందిగణమొనర్ప
దీర్ఘాయురస్తుప్యధ్వభుజోత్తమయని చేరిభూదివిజులాశీర్వదింప
మంగళమవనీశమణియని వారాంగనాతతుల్ నీరాంజనంబొసంగ
డమరుడిండిమతూర్యధక్కాప్రముఖపాద్య ఘుమఘుమనాదముల్ గుబులుకొనఁగ

గీ. బాయపడఁగంచుకులు బరాబరులునేయ, నప్పటప్పటియరిగెల చప్పుడెసఁగ
నెదురసాధన్తకారులు పొదలినడువ, నగరుసాత్రెంచెనలమహీనాయకుండు,

178

క. ఈరీతిఁ బ్రవేశించి ధ, రారమణులుదమ్మఁగొలువ రాజసవిభతోఁ
దారాగ్రహములలోరవి, గారవముననాతఁడతి సుఖసిలినుండెన్.

179

ఉ. కంటికిఁదృష్టిగానకటఁ గయ్యపుఁదిండ్రి చెరించెమింటలో
 నంటినగంటిమానిసుఖ మందెఁబయోరుహ బంధులింబమి
 మ్మింటికినప్పరాంగనల కెవ్వరుసేరమి నొంటిదోఁచెని
 మ్మకంటకప్పత్తిగానఁటఁడ భర్వమహోన్నతిరాజ్యమేలఁగన్.

180

మ. వరసాధూత్కరశాసనాసురనభస్వద్దూఢపాదీభవ
 త్కరకాండాద్యుచరేనకాండ పురరంగత్కండపాదస్రవ
 ద్వరతారాధ్వగ కాండభండన సముద్యచ్ఛండకొదండబం
 ధురకాండా వరకాంతిమద్భవన బంధుగ్లోస్ఫురగ్లోద్వయా.

181

క. సింధుసుతా బంధురవో, ర్భంధనకలితాంగయర్క బంధువధూదో
 సాంధతమఃపటలహరి, చ్ఛ్పంధవనాగాంఘ్రిపద్మ సరిదిననద్దా.

182

క్రొంచపదవృత్తము. ధారితపద్మా వారిజపద్మాతతకరవినిహితదనుసుతపద్మా
 సారక రామావైరివిరామా సమధిక గుణజయసదబలరామా
 సారస నాభాచారుఘనాభా శతశతదినకరచతురఘనాభా
 భూరివికాండాకూర్గద కాండాస్ఫుటతరనిరుపమపురగతకాండా.

గద్య. ఇది శ్రీమదాచ్చివరదగురు చరణస్తరణాభ్యసన రసనావికాస తిరుమలగిరి
 వేంకటేశ్వర ఎరప్రసాద లబ్ధకవితావిలాస హరితగోత్ర సిరిప్రగడ
 తిప్పన మనీషిపుత్త) సుజనవిధేయ ధర్మయనామధేయ ప్రణీ
 తంబైన నలచరిత్రబునందు
 ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

నలచరిత్రము.

—0—

తృతీయాశ్వాసము.

—●—

- క. శ్రీరమణీమానసకా
సా స్థితమానసౌక సముదితకరుణా
సారాంబకపారససద
కారిభుజోద్దామ వేంకటాచలరమణా 1
- వ. అవధరింపుము 2
- ఉ, ఆగరిమన్వపాలకుఁ డనంతవిభూతిఁ దనర్చియొక్కనాఁ
డాగమవేత్తలున్ హితజనావళిబాంధవులున్ బ్రధానులున్
భాగవతోత్తముల్ గవులుపాతకులున్ వరవీరపుంగవుల్ 3
నాగతికుల్ బురోహితులు నర్తకులుం గొలువంగగొల్వొనన్
- వ. ఉన్న యెడల 4
- ఆ. ఒడలగోసులంట నుంచినయొడిదాళ్ళు, గొబురుమీనములును గోరసికలు
ముక్కుమీఁదిబొట్టు ముంజేతిపైడేగ, లెసగుచున్న యట్టి యెఱుకదొరలు 5
- గీ. వచ్చిధరణీశ్వరునిగాంచి వంకవంక, మ్రొక్కులిడికానుకలవట్టి నిక్కినిక్కి
నేలమాపులఁజూచుచుఁ గోలలాస, గద్దువలనడ్డుపడుచు చొక్కరుఁడవలికె 6
- శా. సామి దేవరయ్యా యల్లవిను నే సప్పన్న దేశంబులన్
మామాకోనలుసూతు గాని యిపుడీ మాయున్న కానంబలెన్
నేమున్నెన్న డుసూడవాలెకము లున్నీ యాన వెయ్యెనీ
సీమకెనిల్పినయట్లు నిల్తుననుసూ సేరాజుగల్గెవలెన్ 7

- క. వేమకమాడంగదేవర, నేడటువిచ్చేసి తేని నేనెమెకములక
మాడలకదుపులగతిదో, తాడుచునీయెదురనన్ని నాంగంగనేర్తుక 8
- గీ. ఏస్తునెనను జెవిపట్టియాడ్చిదెత్తు, సింహమునునైన దౌడలుచీరివైతు
నెట్టిపులివైన నెలపులుగట్టితెత్తు. చిటుతమెకముల మాటలుచెప్పనేల? 9
- క. ఇచ్చటివెగ్గలిదేటికి, వచ్చిననాతోడసామి వారటనూసే
మెచ్చుముదేవర నెంచును. విచ్చేయుమువెంటసోదే వేదముగెంతుక 10
- క. అనిచెందువొరలుపలికిన, మనుజేంద్రుడువారియేస మాటలకుమొగం
బుననగవుమొలకలెత్తంగ, మనుకొనువేడుకలగట్టు ములుదయచేసెక 11
- వ. ఇట్లొసంగి మృగయాపినూద వాంఛడెందంబునం గ్రొందుకొనఁ దత్ప్రకారంబు పీ
టంబాటించిన 12
- మ. కలుకుబోనులు పందివాట్లుజిగురుల్ వాగర్లుచిక్కంబులె
ద్దులుగంటల్ మిడుమిడ్లుచాటుతడికల్ దూబానులుకగోలక
ట్టుననీటెల్ గొఱకల్తుపాకులు కతారుల్ విశ్వకత్తుల్ సీవం
గులబళ్ళుకదలముల్లుగొంచుఁ జనిరాకోయల్ మహాపాయులై 13
- చ. పనుచనిగందముల్ వెనకబాదురుమాల్లోడి దోళ్ళుజొంపుగా
లలునెలవంక నామములు లాగులునత్తెములుక కతార్లుకా
నెలుచిగివారుమెట్టి కలుచిక్కములుం గనుపట్టివైడిమూ
గలుజెలువైందుడేగలను గైకొనివచ్చిరి ముస్తులత్తటికై 14
- సీ. బలుగుండురాయిది పులిపిండునైనను గలగుండునడఁజేయఁ గలదురయ్య
గద్దటిరాయిది పెద్దమేనుఁగునైన బుద్ధిజెప్పగనోపఁ గద్దురన్న
పెనుబోసురాయిది మనుబోతునైనను దినఁబోరు కేకాలుఁజెనకదప్ప
దయ్యంబురాయిది కయ్యంబునకుడాయు నయ్యెడఁబంది గీటణఁచునార
- గీ. యసుచుచ్చుగయులు దయనప్పడరసిపొగడ, నెగడుచునుగాలి పసిగొంచుఁ క్కినీగి
కొనుచుఁగొణతాలతో గునగుననడచె, విశ్వభయదంబుగాభైర వాశ్వగణము 15
- గీ. చెలువుగాదువ్వి నునునంక నీకలమర్చి, బలుగటారులునీలి కానెలుఘటించి
వలిపదుప్పటు లరిగంటములుగఁగట్టి వింటిమూఁకరయంబున వెడలెనపుడు 16
- క. ఉడిగపుబుడతల వెంబడినడపంబుల చెంచులీటెలాదిగఁగొనిరా
వడిసారుల నెక్కివెడలిరి గొడుగుల నీడలనురాచ కొమరులువేడ్కుకై 17

వ. అంత

18

సీ. నున్న సొన్న పుబాగఁ దిన్న గాఁజుట్టి జాశ్వాకంటసరి రుమాల్పైనమర్చి
మేనిచాములు బయల్మించు కంచుకమూని తళుకురింగులపట్టు డట్టిగట్టి
జెళుకాటుమానికమ్మల వంకిమొలఁజెక్కి కళుకుముత్తియపుఁ జొకట్లుదాల్చి
తీరుమీఱంగఁగస్తూరి నామముదిద్ది నునుదాయెతులసందిటన ధరించి

గీ. జనుగుబం గారుగంగుల నేలఁగప్పి, లీలమైగంత మాలికల్లీలుకొల్చి
నిలుపుబద్దంబువట్టిన నీడఁజూచి మన్మధునిపోలి నిలిచెనమ్మనుజుభుడు

19

వ. అప్పుడు

20

ఉ. వాయువుమీఱు రూఁమునిన వార్ధిజవుష్కునఁ జొకలించు హా
హూఁముననిల్చుదాశగతి నెప్పగ బళ్ళేరమందు నాడునా
రాయనఁ జాలునుత్తమ తురంగముసాహిణిఁ దెచ్చిపట్టుచో
నాయవసీకుఁడెక్కె వినతాత్మజునెక్కిన శౌరికైవడిక

21

గీ. కొత్తముత్తెపుపగజంపు గొడుగుమెఱుఁ బారుగొనివచ్చునరిగెల బారుమెరయ
మేలువెలిఁజల్లి గడలభటాలి మెఱయ నడచెభూపతి వేటసన్నాహమెసఁగ

22

వ. అప్పుడు

23

సీ. ఎలుఁగులేదొరకెనా మలుగులేతెగవేసి యలుగులేనింతు నాయబ్బతోడు
కారుపోతాయెనా చీరిపోవిడుతుఁ బోతాకిపోనీక నాతల్లితోడు
సింగమేకదిసెనా భంగమైపొరలఁగా నంగమేపొడుతునాయప్పతోడు
జింకయేనుసలెనా అంకలేవేయుచుఁ గొంకులేతెంతునా కొడుకుతోడు

గీ. చాటలమెకంబుఁగన్న ను బారగుంజ కమ్మకొసఁగుదుఁబోకుండ నయ్యతోడు
నేడఁనుచుఁగూడి పంతంబు లాడికొనుచు మిగులఁగేరికనడచిరి మృగయులపుడు

24

ఉ. వుణ్యుఁడు నైషధేంద్రుఁడట వోవుచుడగ్గఱఁగాంచె నంచితా
రణ్యము సారఘోరమ్మగ రాజశరణ్యము నిత్యచైత్రలా
వణ్యముసాంద్ర వర్ణతరువారనివారిత చండభానుకై
రణ్యములోక సప్తక విరాజితసర్వవనీవ రేణ్యముక

25

గీ. కనిమహీశుండు కంటిరే వనవిలాస మధికసత్వసమ్మద్ధి సమాశ్రితైంద్ర
మానిఖచరావవస్థిప్తి మదనజనక మగుచుహావోలే నిదిచాలనబ్రమెసఁగ

26

వ. అప్పుడు బహువిధంబుల నవ్వేలుకాండ నెచ్చరిల్లంజేసినఁ బెచ్చు వెలుగుచు
వారలు 27

గీ. తఱుచుగానురులొడ్డి యోదములుత్రవ్వ బోనులాగిబన్ని చుట్టిరాఁబోగువారి
వలలుసలుదిక్కులనుజాట్టి యలుచుఁజేసి చోపు వెట్టిరిమెకముల చోట్లుదెలిసి 28

గీ. చంగుననునింగికెగురు మరంగములును కొకరువెట్టుచు నెదిరించు కోలములును
వాలములుద్రిప్పచునుక్రోల్చుక్రోల్చుపులుల జిలజిలనుముండ్లురాల్చు నేదులనుజూచి

క. పట్టిసుచుబసిఁడిపూతలఁ బట్టెడలుజరానదూసి పైనుసికొలుపం
జాట్టియరకట్టి మెకముల నిట్టట్టమగిడఁగనీక నేపుననేపుల్ 30

క. నావంకఁజూడుదేవర నావంకఁజూడుమాడు ననునన్న నుచున్
భూవరుఁడువినఁగ నార్చుచు వేవిధములగవిసిరపుడు వేటకుమ్మగయల్ 31

గీ. భల్లములవానితగనఖ భల్లములను ఖడ్గములఁబూని బలితంపుఖడ్గములను
శల్యములుమాటివెసఁబాట శల్యములనుఖగములవైచి ఖగములనొగివధించి 32

క. కయిపూనియొకఁడుకేలం బయిదుప్పటిఁజాట్టియదరి పాటుననెదుటం
బయిబడుపులితోటికినా చెయిఁజూపితటుకునఁగూల్చెఁ జల్లాణమునన్ 33

గీ. నడుచుతఱి నెద్దుచాటున నతికినలికి పొదలమాటునమెల్లన బొంచిపొంచి
యాకుఁడడకలమటుఁగున నడఁగియడఁగి కూల్చిరిమెకఁబులను దుపాకులనవైచి

ని. బల్లెయనఁజొమ్ముపిరుదున నెల్లబొడువఁ బందికఱవెంటనెచని యా
బల్లిమపైఁబడనపుడతఁ డల్లాసతవంకబొడిచి యుర్విఁగూల్చెన్ 35

వ. మఱియును 36

సీ. పొడువరానాతాత జడియకాపులిని నీ వడినేఁడుగాక యెన్నఁకుదలంప
మాటరామనుమడ యీ పెక్కొద్దిగఁబంది నేటికేదాచె మాన్యపుఁడునిన్ను
వయసుకోడెవునీవు బయిసిమాలకుబావ చెయిచేసియలదుప్పి జిమ్ములెమ్ము
పిరిఁదికిఁబోవురా మఱఁదిసింగముఁజూచి బెదరిపాటిననీకు బిరుదుగలదె

గీ. యనుచునుండొరుమేలంబులాడునటుల యెత్తిపొడుచుచు నేజాలనెత్తిపొడిచి
వసుధగూల్చిరి మెకములవట్టుగాను ధారుణీనాయకుఁడు ప్రమాదంబునుండ 37

క. అట్లుగాక 38

- క. పామరిబలుపు మెకంబుల, పామనివడిదటిమి పసులపగిదిని యెదుటం
గోయని మెలపుచు శాగిన, కోయనికి నెమ్మలిచ్చె గోయనివిభుడున్ 39
- వ. ఇన్నిధంబున మృగయుల మృగయావిమోదంబునకు మోదంబు నెమ్మదింబాడుకొన
నమ్మేది నీశ్వరుండు 40
- గీ. సార్వభౌమునితలమీది చాయమెలంగు, పుండరీకాహ్వయముమీకుఁ బూనఁదగునె
సతతగోగణసాత్యాప్రచారులైక, మీరలనిబెబ్బులులఁబట్టి మెదిచెన్మృపుడు 41
- చ. భుజములకాసరాధరణిబూనుట శత్రులెదుర్చు మట్టులం
గజములురాజులందె సహకారులు చానినకారణంబ తా
రజగడమారిచంపు నపరాధులు దండనకర్తృలంచుఁదా
గిజగిజచేసెనార నృపకేశరి కేశరిఁజ్ఞానెంతయున్ 42
- గీ. మొదలమారంశములకెల్ల ముఖ్యుడైక, ఘనకళానిధికొక కళంకంబుఁజేసె
తోడుతనువీనిఁజూచె నావోసనుచు, హరివర్గంబునపును గీటుఁచెన్మృపుడు 43
- గీ. అపును పంచాశ్యధైర్యసంకోరియగుచు, వరసుబలసార శంభుధ్వంసియగుచు
నసమశంఖేలనాసక్తి నతిశయిల్లె, దప్పమేప్పడ రాజకందర్పుడెసఁగి 44
- వ. ఈకరణి ననేకకరిణీహరిణ హరికిటిప్రముఖులగు మృగంబులంబరిమార్చి పురంబు
నను మగలుతలంపుచు బరివారంబులంగని యిట్లనియె 45
- చ. ఆలసితిరెల్లవారలు హయవ్రజమంకటజాలడస్సె బా
గిలములుదప్పి నెందె మదికింబరితృప్తి యొసర్చెవేటని
ర్జనకరిఁస్థలంబులివి చాలుచుబోవుదమంచుఁజాగెన
బృలియుఁడు సేనలెల్ల నిరుపాశ్వుములం దనునంటికొల్వఁగన్ 46
- వ. ఇట్లు దనునెడ 47
- వనమయూరము ఒక్కయెడనుప్పగము నొప్పగగనున్ వే
లొక్కయెడ నర్తవలనుల్లసిలుదానిం
కొక్కయెడ మారుతజవోన్నతిగఁ ద్రొక్కున్
బొక్కముగఁదేజిపతి చొక్కితనుమెచ్చన్ 48
- వ. ఇన్నిధంబున 49
- ఉ. ఆయవనీశమాళి చనునత్తటిఁ గాంచె నభోంబుధంగికి
లాయతమానసౌకము నిజాంతరసారనగఁధసాగణో

సాయసమాగతప్రమద బంభరలోకము సర్వదాచర
త్తోమువరాత్రిరేకమృతోపితకోకము నత్తటాకమున్

50

వ. కనుంగొని

51

క. అచ్చెరువునగలమహిమల, కచ్చెరువునుబొంది నిజబలావలిగూడన్
మెప్పుడు పెరుగఁగనచ్చట. విచ్చలవిడినీరుద్రావి విశ్రుతఫణితిన్

52

వ. ఇట్లుని కొనియాడె

53

క. అమృతాంధసులరుదందఁగ, నమృతముతోఁబోరిగెల్చి యన్వయమునక
య్యమృతచరజ్యేష్ఠునిచే నమృతాఖ్యమునిలిపి నవిగదాయాజలముల్

54

క. అనుపమకమలాంచితమై, వనమాలికలఱుతఁడనరు వన్నియకిరవై
ఘనచక్రస్ఫురితఁబై, యనిమిషకోటియును చొరువుకరుగుటయరుదే

55

వ. అని కొనియాడి తత్ప్రాంతంబునం బ్రసరింపుచున్నంత

56

ఉ. చాయపసిండి తొక్కలుపసందగుబోదు తనంబువెన్నెల
ల్గాయుశరీరకాంతి నవకొంచనవర్ణ ముఖంబుగల్గినా
పాయసుఖస్థితిం జికిలిబంగరుదామర గద్దెనుండఁగా
నాయెడఁగాంచె భూపతివిహంగవతంసము రాజహంసమున్

57

వ. కనుంగొని యిట్లునియె

58

క. మానితగతిహంసపర, ధ్యానంబిటఁగాననయ్యెఁ దలపోసినచో
భూపతమగుహంసపర ధ్యానంబెటనైననగుట తధ్యంబెకదా

59

క. ఇట్టిని నొదపుఁబట్టు బట్టితగనునుతుఁబసిండి పంజరముంది
ట్టట్టచననియ్యకనిపత్తి నెట్టనఁగడుఁబొంచిమెల్ల నేచనిపట్టెన్

60

గీ. పొంచిపట్టినజెంచునఁ బొడిచిపొడిచి గొనబుతొక్కలఁ జిటపటఁగొట్టికొట్టి
పెనఁగిచూచినవిడువమిభీతిపక్షి మనుజభాషలబలికె నమ్మనుజపత్తికి

61

గీ. పట్టితేటికినన్న భూపాలచంద్ర యనపరాధులపై నూరకలుగజనునె
పొలుచుననిమిత్తదండనఁ గలుపమనెడు ధర్మశాస్త్రంబొకిఁతైనఁదలఁపరాదె

62

ఉ. పక్షులవంటివారమని పల్కినయంతనె ప్రోతురెందుసం

రక్షకవృత్తి నార్తులను రాజులయొ నలసార్వభౌమప్ర

త్యేక్షుము సేమునక్షులముహా! వధకర్తులమేతలంప నీ
పక్షుము గాక పైకొను విపక్షులమేమము నిగహింపగన్

63

. మేలువెన్నెలనిగ్గుగాలు మామైకళత్ పగవాణీర్తులే పార్థివేంద్ర
తల్లుబంగరురవల్లియ్ మాతెక్కలువైరుల ధనములేవసుమతీశ
చూపుడమ్ములకేపు చూపుమావాలముల్ రిపులచామరములే నృపవతంస
మొనసన్న మైచాయలెనయు మాచంచువులరులచే కత్తులేధరణినాథ

అందముగమీటిపొదలు మామందగతులు శత్రుజాయలనడపులే జనవరేణ్య
పట్టఁగారణమేమిచే పట్టఁదగిన నన్నువైభవదేవేంద్ర నైషధ్ధంద్ర

64

మొదలుమీవంశమునకెల్ల మూలమైన రాజుజహుశార్తిబడఁగాచు ప్రబలమిత్రు
పేరుమోచుకత్తిరిగడు వారమయ్య తేరవారముగాము మీవారమయ్య

65

. హంసచయంబుపేరు వినినంతనె వేయెదురేగిశత్రువి
ధ్వంస బహూపచారముల వారలదృప్తియొనర్తునీవునే
హంసనకానె నన్ను గరుణామృతదృష్టినిజూడరాదె హా
హింసకులొను గాఁదగునె యించుకయుం దయలేదె నాయెడన్

66

. మున్న హింసాపర మోధగ్మయనిపల్కు చదువులుల్లెక్కె నాసార్వభౌమ
పరికింపఁబాపాయ పరిపీడనమ్మును వచనంబుమఱచితే వధమతీశ
భువినాత్మవత్సర్వ భూతానియనెడుపురాణమ్మ చదువవేరాజవర్య
మహితవైఖరినధర్మాః ప్రళయయాంత్రియను శాస్త్రమరయవేయసమశీల

. హింస సేయకపరునొంప కెందుభూత తతులఁదనయట్ల తలఁచియధర్మమునల
యంబునొందక విఖ్యాతినొందవలదె నిర్మలాదృత సల్లాపనిషధభూప

67

. మాటలేమిటికిఁకనయో మానవేంద్ర యిన్ని భంగులమొఱవెట్టు నన్ను గాచి
ప్రాణదానంబుచేసెదో పట్టిగాక ప్రాణహానియుజేసెదో పలుకుమొకటి

68

. అనుదీ నాలాపమ్ములు వినిమనసుచుఱుక్కుమనిన విభుండయ్యాయే
మినిమిత్తముపట్టిత్రినని తనచేతనేమిఱుపుణికి దానినివిడిచెన్

69

. విడిచి తనపట్టుకొనుతఱిం గొట్టుకొను నప్పటినుప్పినెప్పగిది వెతపడునోయని
యప్పక్షిమారార్చుటకు మృదుమధురవచనంబులనిట్లనియె

70

- క. చేపట్టవగదునిను నే వేపట్టితి గానివినుము విహగోత్తమనే
నీపట్టుననేపట్టిన బాపముమడిచలపనట్లు భయపడెదగునే 71
- క. బ్రహ్మదేవునితేజవై పగినావు యతులపేరిటి పేరుననలరినావు
పాలునీరేర్పరించు నేర్పరివినివు నిన్ను దండింపజేయాడునే ఖగేంద్ర 72
- క. ఈపట్టునబట్టితిని నాపట్టునదలపవలదు నయమెన్ను మికం
బోపొమ్ముభక్తియుంచుము మీపరిణామములువ్రాయు మీయెప్పుడైక 73
- క. అనితేనెలొలుకబలుకగ వినివినిహితవృత్తిజాల వెగందుచుఁజ
య్యననకుకంపోన్న తినే ముకొనియాడంగ నేర్తు ననిపులుఁగనియెక 74
- ఉ. దేవభవత్కృపామహిమ దేవతలైఁగణింపశక్తులే
కావుననీవునర్థుణఁ గైకొని గాచితిపోచిప్రింకని
ట్లావిధమానతీయఁదగు నాతగ నేలికవైన మీరుసం
ధావన తేరకానివలె నాడుదురేనను మీనిజాశ్రితుక 75
- ఉ. సాత్వికవిర్యనామొదలి జన్మమునీవటుపొంచువేళనే
సత్వవృత్తిలోఁబడిన జాడనెపోయె నిజంబునాద్విజ
స్మత్వముసార్థమైవెలయు మల్లఁగఁబ్రాణములిచ్చినాఁడవీ
తత్వముచేతఁజూచినను దల్లిదండ్రుడివినీవభూవరా 76
- గీ. నిన్ను నేదూరిపల్కిన నిష్ఠురముల కహహకోపంబువచ్చు సన్నాభీశ్చైవ
నెంతదాక్షిణ్యమూర్తివో యిందుకైన నీకుఁగోపంబులేదు గా నిషధభూప 77
- క. ఇచ్చటనీముందటనన నిచ్చకములనేరఁగాని యీముచ్చటనే
నచ్చతురాననుసభలో నిచ్చలుగనియాడనేని నీదాసుఁడనే 78
- క. నేమీదాసుడనగుటకు స్వామిమియూడిగఁబు సలిపెదదయతో
నామనవినవధపింపుఁడు నామానవపతి పతేత్రినాధునకనయెక 79
- వ. ఖగేంద్రా సాంద్రీయ విశారదండవగు నీవెద్దిపంచినంజేయుదు వినిపింపుమనినన
న్నపవతంసునకు హంసవతంసమిట్లనియె 80
- సీ. జగతీశవిసవయ్య సాభాగ్యములకు నాదేశమామవిదర్భదేశమవరు
నాదేశమునధరణ్యాంగన రత్న నూపురమైన కుండినపుమువొల్చు
నాపుగంబేలుచు నలిశౌర్యమునమహా సేనుడాయనభీమసేనుడెలరు
వాభీమసేనున కరాంగవతిపువ్వు శీలసుశీలనాఁజాలవెలయు

- గీ. నాసుశీలయుదాను నిందానిదేవ, నాయకుడువోలెతనరు భూనాయకుండు
పుత్రులులేమిమదిఁ బురపురనుబాన్కు చున్న నాయవసరంబుననొక్కనాడు 81
- సీ. నొసలద్రెపుండ్రంబు భసితాంగ లేపంబు పటికంపుజపమాలపల్లజడలు
దండంపుగోల కమండలంబరిగిన పావాలరు ద్రాక్ష తాపశములు
వెడదగడ్డంబుచుబడలిన దేహంబునెఱపైన పులితోలుయోగపట్టె
కటిసూత్రబంధంబు కావకాపీనంబు గ్రంథరహస్యముల్ కక్షపాల
- గీ. గలిగిబహుశిష్యగణములు గొలిచిరాగ దానుసకలేంద్రియాతోపదమనుడగుట
దమనుడను నామమునఁ బ్రసిద్ధతనహించి యమికులొత్తముడచ్చోటికరుగుదెంచె
- గీ. ఇట్లుచచ్చిననమ్మానికెనురునడచి యంగనయుఁదాను సాష్టాంగమాచరించి
ప్రేమఁబూజలొనర్చిన భీముగాంచి యతిమలాగ్రణి యిట్లనియానతిచ్చె 83
- క. భీమన్యసమీకుశుభమే నీమంత్రులకెల్లముదమె నీయాపురుష
స్నేమమెనీవేలెడు ధాత్రీమండలి ప్రజసుఖస్థితింగనియున్నే 84
- వ. అనిన భీమసేనుండిట్లనియె 85
- చ. సదమలపుణ్యనీదుదయ సంతతభోగము తెందుఁజూచినం
గొదువయొకింతలేక హితకోటులతో సుఖముందునైన నా
బ్రమగు సుధామరీచిగనుపట్టెరాత్రినిఁబోలెఁ బుత్రసం
పద గనలేని నేను దొలుబాములనూచిన నోములెట్టివో 86
- గీ. ప్రకటసామ్రాజ్యసంపద్విభవసమృద్ధి గలిగితనయులులేని నాకలిమిఁజూడఁ
పత్రికింజల్కకిసలయప్రసవమగుచుఁ గాపురట్టనివృక్షంబు కరణిగాదె 87
- క. నాపూర్వపుణ్యవశమున నీపాదాంభోరుహములు నేఁడిటంగంటిన్
బాపంబులబోదాకిచి తాపసనాధాగ్రణ్య దయాదలఁపగదె 88
- చ. అనవుగులేతనవ్వు వడనాంబురుహంబున నంకురింపనా
యనకరుణామృతంబు దొలుకాడెడచూపుల భీముఁజూచియి
ట్లనుమనుజేంద్ర నీవినయమాత్మఁ బ్రసన్న తపుట్టజేసెనం
దుననినుమెచ్చితిన్ బహుసుతుల్ గలుగన్ వరమిప్పడిచ్చితిన్ 89
- క. అనియొకమంత్రముగఱపిన జననాధునకట్టిమంత్ర సామర్థ్యమునన్
ఘనులిలదనుదాంతుండుద మనుడనసుతులిద్దల్కొక్క మానినిపుట్టెన్ 90
- వ. అంత 91

ఉ. కంతుసమానుడద్ధః ణికాంతుఁడు సంతతికల్మికప్పడ

త్యంతమునాత్మసంతసమునందుచు నంతలతాంతకుంతుపూ

గొంతమునింతమీఱునలి కుంతలికిందమయంతియందుఁబే

రెంతయువేడ్కతోనిడి యహీనసుఖస్థిలిఁ గాంచెనెంచగన్

92

వ. ఆదమయంతి యపూర్వలావణ్యగణ్యయు ననంగ శరణ్యయునై యలరునయ్యలరు

బోణి సౌందర్యరేఖాపశేషంబు వర్ణింప శేషభాషాధిపుల కలవిగాదనిన నేనెన్నె

దననిననగరే యయినను నానేర్చునట్లువివరించెద నాకర్ణింపుము

93

చ. నెలనలయించునె మొగము నీడలఁజూడఁగవచ్చు చెక్కులున్

గళువులుగుల్కుచూపులును గారుమెఱుంగులనీనుమేను వె

న్నెలఁదులకించులేనగవు నీలపురాలనదల్చువేణి కో

కిలముల నేలుపల్కు కరిగేరునడల్గుపట్టెబాలకున్

94

ఉ. బిత్తతీకూనరాజిలుక పిల్లమెఱుంగులకుప్పలిద్దపుం

బుత్తడినక్కువెన్నెలల పొంగలిచక్కరబొమ్మమేలిను

న్ముత్తెపుగోవకమ్మవిరిము ల్కియొయారీయనంగసెప్పన

మ్ముత్తగజేంద్రమానయస మానవిలాసవికాసవైఖరిన్

95

చ. మదనుఁడుబాల్యమందెసుకు మారతమీతీనదానిమేని చ

క్కడనముమాచినాకుఁ ద్రిజగంబులుగల్వఁగదాపుగల్గెఁ బో

యిదినుదికింపుమీఱనయ నెన్నఁడుపైకొనుదీనికంచుఁదా

నెదురెదురట్లమాచుతటి నింతికినంగురమయ్యెఁ బ్రాయమున్

96

క. చిగురొత్తుచనుంగవమెఱుఁ గిగురుచుచెక్కులునుకించు కేర్పడువళులున్

దగుసిగ్గుమొగములేచిరు దొగిముడికందనికురుల్ తలోదరికమరెన్

97

చ. పరువముమాపునట్లుకను పట్టెనుబాలకురోమరాజిపై

మరిపెమొకింతగప్పెకర మూలరుచుల్ జిగిమించెదమ్మి కొ

వ్విరినెటిగమ్మదావిప్రభ వించెదనూలత కొత్తనిచ్చలుం

బెఱుఁగుచునేపుచూపెఁగటిబింబము సిబ్బెపుగప్పించన్నలున్

98

క. వలరాయఁడుదండువియో గులపైఁజననెత్తునీలి గొల్లెనయనఁగాఁ

జెలికొప్పకొప్పదానం బాలించినబోదియలనంగ ముంగురులమరున్

99

- గీ. అంగజాడుపాంధతతి నేయునర్థచంద్ర బాణములుసింగిణికిడా యబ్బెననంగ
విలసితంబైనఫాలంబుచెలుపుమిగుల బొమలుగనుపట్టె నంతనాకమలముఖికి 100
- ఉ. కొమ్మచకోరికాలలిత కోమలనేత్రనిలాసరక్షికిఁ
దమ్ములుగానుకంజములు దామరతంపర సుందేగాకయా
యమ్మకటాక్షమందు బగలైకలువల్కు ముడంబులయ్యెసై
రమ్మదులుంజయించునెథరఁగ దముఁబోల్పంగనస్థిక్రియఁ 101
- గీ. అనుజాడుత్రిలోకములుగల్చునటలకమల మొనరిచెలదేంట్లుసారంబుగొనకయుండ
ధాతసంపెంగపువ్వుపైదాపెననంగ వెలది నెమ్మొమునాసయవింతమీఁటె 102
- క. లీలకమరువిజయయశ శ్రీలుందమచెలుపుఁ జూడఁజేర్చినశోభా
లాలితదర్పణయుగమన బాలికవీనులుగ పోలపాలికలమరుఁ 103
- గీ. అలరువిలుతుండుదనమావులైనకలికి చిలుకలనువజ్రములగుడ నిలిపిదాని
దండమేతకునిడుదొండపండనంగ పలుకులునుదంతములు మోవిబాలకమర 104
- గీ. అమరభోగ్యసుధోపమంబయినమోవి కక్కటాయెట్లు పొటినేయంగవచ్చు
నీలమాలిన్యలైనచండాలులకును భోజనాస్పదమైనట్టిపుష్పగసము 105
- క. పంకజదళలోచనమెడ పాంకమ్మునుదేహగంధమునుబొదలుచుని
శృంకగతినపహసించును సంకుమదంబున్నిసాలిసంకుమదంబుఁ 106
- క. తరుణికరమాలములతో బురుడనుచుదమోభుజంగభాగోన్నతి నే
కరణినోల్పగవచ్చును ధరనదిరవికందుగూర్చి దవిలిమెలఁగునే 107
- గీ. అంబుజములిందిరకు నెలవగుటదద్ది సములుచెలిబాహువులతోడసాటివచ్చు
గాకమధుయుక్తిజడబాతిఘనలతికలు పొటిగానేర్చునే యెట్టిపగిదినైన 108
- గీ. అనిశముభుజంగసంగతంబగుచునుండు మొగలిరేకులనీకుండుమున్నెరోసి
వానినేరీతిఁబోల్పంగవచ్చువిమల శీలయైనట్టిసతినఖ శ్రేణితోడ 109
- క. నీలకచగబ్బిసిబ్బెపు బాలిఁడ్లునోడిజాలిఁ బడిగడుదిరుగుఁ
జాలగతిమాలుచుండును పోలుపగను బొమ్మగములుభూధరతతియుఁ 110
- క. బంగారుబొమ్మయగున య్యంగనముత్తరులకెగిరి యవనిదరంగల్
భంగపడి పోవఁగాగద భంగములనిపేరువడుట పరికింపంగఁ 111
- క. అనభముఘనసహాయత బూనుటవిష్ణుపదమగుటఁ బోల్చిననయమా
కాననుదిరిగెడుసింగము లానవలాకొనుసాటి యనఁదగవగునే 112

- గీ. కలికిపొక్కిలిచెంగల్వ కొలనువెడలి వలుదచనుగవతమ్మి మొగ్గలనుగడియ
లీలమైనచ్చుమొలదేటి చాలనంగ చామకెంతయుగనుపట్టె గోమరాజి 114
- గీ. తరుణిగంభీర నాభివి వరముతోడ ననిశపవవధ్యమప్రకర్తనమొసర్చు
నట్టియావర్తమే యెనయనినబ్రత్య వాయదోషంబుచేతను వరదబోదె 115
- క. మారుడవశ్యంపిత్రా చారమనాదెలిసితండ్రి చందంబునఁచా
నారయవేడుకఁబూనుట కైయాధిరచించుచకృ మనఁబిరుదమరుకొ 115
- * * * * *
- గీ. పంచశరుడునిజాంతికప్రాంతభూమి విలసదుద్యానవాటికాపీఠులందు
సరసగతిఁబెంచుకదలికాతరువులనఁగ నంబుజాననయూరువులతిశయిల్లె 117
- మ. త్రిజగన్మోహినియైన యచ్చెలువయెంతేవెంతఁబట్టుండది
గ్వజయార్థంబుగఁబోవువాడననుచుం గీర్వాణరాజైనయం
గజాఁడుంబల్లనగట్టి రెండుగడలుంగన్నట్టగానిల్వన
క్కజమొందన్నమకూర్చునట్టి శరధుల్ గాఁబోలుదజ్జఃఘికల్ 118
- గీ. భావజాఁడుతన్ను గెల్పించుచేపుడంచు బాలపాదమ్ములకుఁ గాన్మకట్టిఁట్టి
బటులమీఁతినపీకిరిపూబంతులనఁగ మడిమలెంతయుగనుపట్టెమానవేంద్ర 119
- చ. అనుజానిచేతఁబట్టువడునంచుఁ గుబేరునవీడుమిత్ర 120
ర్చనమొకనాటి కేననిరసాతలమున్విడనాడియుందమి
ఘనకచదండనంచుఁ దజగచ్చపమాదిమ కూర్మముంబలం
బునఁజెలువొతదంగములఁ బూనెననందగుబాదపీతముల్ 120
- క. కావున 121
- ఉ. ఆదమయంతిసాటికిత రాంగనలెచ్చటనెన్న లేరునీ
పాదములానయిందులకు బాసలునేయగవచ్చుశత్రురా
ట్నాదననేమముకొదిరిగి మాడనిలోకములెందులేవు బ్ర
హ్మాదులకైనదానిఁగనినంతనె యూఁటలూగుఁడ్యముల్ 122
- గీ. దానిఁజూచినకన్నులుమానవేంద్ర యితరకాంతలఁజూడంగ నేవగించు
నట్టిసాభాగ్యవతినిఁజేపట్టితేని నీకుసాపెన్న గలరె ముల్లోకములను 123

వ. అనిపల్కు రాక్షసచపల్కులు వినినంత తనికా యత్నిచక్కదనంబు సామౌత్త
రించిన చందంబున దేందంబున బాదుకొన విభ్రమంబునంజిత్రంబుడదీయ త్తం
బుఁగావించి నిశ్చేష్టితుండై యూరకున్నంజూచిభేచరంబిట్లనియె 124

ఉ. వెన్నెలచందమామకును వెన్నెలకుండగఁ జందమామయున్
సన్నుతలీలనందమగు చందమునన్ ధరణీతలేశయ
క్కన్నియనీకువేడ్కనల కన్నియకీవును బోడుగూడనేఁ
గన్నులఁజూతునే మొనుని కాంక్షయొనర్చెద నెమ్మనంబునన్ 126

వ. కావున మహాత్మా! నీయనుగ్రహంబు గలిగెనేని యక్కన్ని య నీకు దేవియగున
ట్లుగా నిక్కార్థం బనుసంధానంబుసేయ నావలన నేర్పుగలదు. మీతలంపునాకు
దాచక తెలుపవలయుననిన దేవఖగంబునకు నలుండిట్లనియె 126

ఉ. హృదయతంసప్రాణపదమైత్రివినీవిట నాకునాధివి
ధ్వంసివియైననీయెడను దాచవ మేలతదంగ నాకులొ
త్తంసమునీవుపేరుకొనఁతత్తుణమాత్రంగలంచెబోజగ
త్తంసితమామకీసఘనధైర్యపయోధిఁ బయోజబాణుడన్ 127

క. అతులప్రతాపమునుబొం దితి నాదిగ్విజయమునకు దేవఖగేంద్రా
యతులప్రతాపమునుబొం దితినిత్తఁజేబంచశరుని దిగ్విజయమున్ 128

చ. అతులవియోగ సాగరము నందుమునుంగువిపన్న నన్ను నే
గతిదరిజేర్చెదోశుభదకారణ నాకిపుడీవుచిక్కినీ
చతురవయోవిలాసనయ సంపదచేపిడిపిందుకొంటివ
ట్లతనుచేతజిక్కువడినట్టి ననన్గనుణించికావవే 129

గీ. మానిజాన్వయమున కాధ్యుడైనచంద మామయేమూర్తిదో నాడినుమ్మఁజేల్చు
బలములేకున్న వేళలబంధుజనులు మిగులబగవారలొదురు ఖగవరేణ్య 130

సీ. తోబుట్టినతనిఁగూతును జూచినంత నేదైసిమాలించిన పాపిగాఁడె
వెదతండినలముని ప్రియకునయితభ్రష్టునిజేసిఁ ట్టి న్నుండుగాఁడె
నెనరువోదనుడపో న్నిష్ఠమాలించిన బోటిమరుల్లొల్పఁచేటిగాఁడె
మేనమామజలంబాని మైకొనిగరుద్రాహిగాఁజేసిన దమ్ముగాఁడె

గీ. భువనకర్తలునెత్తునుబొత్తువార లెట్టివారలకెరోయఁడెట్టిమగుఁడు
నన్ను వెత్తబొందఁజేయకుండంగఁగలఁడె యెట్లుగానున్నదో కార్యవిశ్వరూప 132

- గీ. ఏటికిచ్చబడడసెదో హేమపుత్రి యేమిగానున్న వాడనూకాముచేత
జగతినాలస్యమమృతంవిషంబనంగ నీతివిన్నాడవేకదా నీడజేంద్ర 132
- వ. అనిన నమ్మానవేంద్రుని వచనంబులువిని 133
- క. నెన్వగవలవదున్వపనీ వివిధివైన్మ్యాత్తు లానతీయగనేలా
సున్వనినంత నెతెలియదె యివ్వేళనడచికార్యమేనీడేర్తుక 134
- వ. పోయినచ్చెదనని విహంగవతంసంబు సహచరులగు హంసలు తనవెంటనంటి రాజ
నియెనయ్యవసరంబును 135
- సీ. కుడిభాగముననుండి యెడమదిక్కునకేగ పాలతో సెనగూడిపక్షిరాజు
కనయదొర్లగనీక కలకలమనినిల్చి వైనాల్చిరొప్పెనుపయిడికంటి
కనుపట్టిపక్షిజాంగవిచ్చేష్టబోతు చెదరకింటికినిజేరనరిగముంగి
తరువునందుననుండి తగలెల్కెమునుగౌళి నక్కెడ్డమువచ్చినిక్కిచూచె
- గీ. నట్టిసభశకునములతో హంసమరిగి శైలములుదాటి సకలదేశములుగడచి
నడిచిమణిభర్తహక్మ్యవర్ణనలమేరు గిరిరుచుమీటుకుండిన పురముగాంచె 136
- వ. ఆయ్యవసరంబున దమయంతి దమయంతికంబున జనకునిసన్నిధింగాయక సందో
హంబులవలన నలరూపలావణ్య భోగభాగ్యాతిరేక వర్ణనాసమేతంబులగు గీతంబు
లువినివిని శితస్మరశర విషదాయమానమానసయై యన్నిషధనాయకుండు దనకా
త్మనాయకుండుగా భారతీనాయకుండు దలంచునొకోయనుచు సెక్కింతచింతా
క్రాంతయయి గాంతలుందాను నుద్యానాంతంబునం జరింతమని యచ్చటంజేరి వి
హరించుచుండెనంత నమ్మానసౌకంబు మానసౌత్సుక్యంబునం గదియ నేతెంచి 137
- మ. కనియెంగంబునిలాసభాసుర గళంగామాశుగ్రశీవిలా
కనగంజాతనిభాస్యగంధర కచన్దంతీరవేంద్రావల
గ్న నుగాత్యకుచన్ద్రోగమన న్దర్పారగంధిన్దన
త్కనకాంగిన్దలకంతకంతి గద్యకాంతోరుకాంతామణిక 138
- వ. ఇట్లుకాంచి 139
- కా. అచ్చోబక్షితంబుతో నిలుచురాయంచన్ని రీక్షించియిం
పెచ్చనీభమసుతాసభీజనములా హేమాభగవ్రాతము
న్నిచ్చంగేలినరక్షితిన్ని లుపుఁ బూన్కింబట్టఁగాఁబాటుచో
విచ్చున్మొగ్గవిరారిమొగ్గయనుచుక వేపాటినల్లిక్కులక 140

వ. ఇట్లు వియచ్చరంబుల దమవచ్చినకార్యంబున కనుకూలంబుగా నచ్చటనిచ్చటనా
నోటవారితో నద్దమయంతి గొంతదడవునెమకి కానలేకపోయెననుచుఁ బెనుచు
తమకంబున నచ్చెలులకిట్లనియె 141

క. సురఖగములిచ్చటికిభా సురగతివచ్చిననునుటక చూడకయిపుడీ
కరణినిదరిమితిరయ్యా సిరిసింగనవత్తిఁజేయఁ జెల్లునెమిగున్ 142

వ. అనికనలి పల్కునక్కలికి పల్కులకుల్కి యచ్చరలుబోని యచ్చెలులెప్పటివలెనె
చ్చటివారలచ్చట నావియచ్చరంబులమీఁద మచ్చికలనెమకంజనిరి. అంతఁద్దమ
యంతి యంతగొంతదడవు వనాంతంబున వెదకుచున్నంత నిక్కంత నేకాంతం
బునకిడియెదనని భూకాంతదూతయగు వినేత దత్కతినస్తనవినిర్జిత భిదురయెదెరం
గనుపట్టినం దొట్టినముదంబున స్తయ్యననయ్యవతి వట్టినబట్టుపడి దిట్టయగు లవ్వే
లుపుం బిట్టయిట్లనియె 143

కా. రామాత్రిమృతచేతడస్సితివి యారామావనింజానవే
లామమ్మంటఁగమిమ్ముబోట్లకు దరంబాయెట్లునీముద్రికా
శ్రీహవాత్మ్యముజూడ గావలయుకోర్కెన్ జేరితింగాకనీ
కామేమభ్రపదప్రచాలము చిక్కంజూచుటల్కోమలీ 144

ఉ. రాజనిభాస్య! మున్విహగ రత్న మునెవ్వనిఁగాఁడలంచితో
యాజలరాశిభూమి వలయావనపాలనభేలనోల్లస
ద్రాజకిరీటసంఘటితరత్న వినిర్గతదివ్యకాంతనీ
రాజితపాదుఁడైననలరాజుహితుండఁజుమితలంపఁగన్ 145

క. ఆనలునిమహిమలెన్నఁగ నానలువకుఁడరమె యమ్మహారాజుప్రతా
పానలుఁడేర్చుఁగదాతన యానలుభరమిటుకాత్ర వాటవినెందున్ 146

ఉ. మించినధర్మవంతుఁడని మేరువుదారొకకొండఁజేసిన
ర్ణించుట గాకయాపలుకు నిక్కమెమోపగునట్టివేళనె
క్కించుకవమ్ము పాటొదవెనిస్సిరొయంచు వసించునిర్మలా
దంచితధ్యవంతుఁడు నతిక్రమవికృతముఁడౌనలుండిలన్ 147

చ. పరులవడంకఁజేయుచు నపారసమున్న తభూతిసారబం
ధురతనగేళుఁడైమహిమతోఁ జెలువైందుచుసర్వమంగళా
కరనిజదివ్యదేహుఁడనఁ గారహిమించుచుగహ్వరస్థితిం
బరగుచు నెప్పెధ్యగుణ భాసురలీలహిమాద్రియోయనన్ 148

చ. ఆత్మలనిలాసరూపవిభ వాంచితునన్న లుజూచిసిగ్గుచే
నతనుడు మేనువీడుకొనె నల్లజయంతుడుబాలిచేసనా
రతమునుగంటి కిన్ని దుర రాక చరింపుచు నుండునన్న చో
నితరులునమ్మహాత్మునకు నీడనిచెప్పగవచ్చు నేసఖి

149

చ. రమణులుమాచివానిపయి వ్రాలినచిత్తముద్రెప్పలేకవి
భ్రమమునుబొంద వారినిజభ ర్తలబొందుచుదద్విశేష్టన
క్రమములనుబుట్టించు దమగాధరత్రిక్రియ జాలబారవ
శ్యముగనిరండు గాని నిజమవ్వధమారయ నేర రేమక

150

ఉ. మూడుజగంబులందు నవమోహనరాజకుమారులందు నే
జూడనివాడులేదొకడు శుద్ధకళాపరిపూర్ణతంద్రిలో
కేడితరూపసంపదల నెన్న గనందొకడైనబోలడో
చేడియ! యాస్పసాలకుల శేఖరుడౌనలుకాలిగోరుక

151

ఉ. అంచితరూపసంపదల నాయనకుందగు పెడ్లికూతునుం
గాంచెదనంచునే జనిజగత్త్రయమందు జరించిచూచియో
కాంచనదేహ! సాటియగుకన్ని యంగానక త్రిమృతంగనే
డించుకనిన్ను జూడ మదినింపునుటించినదాయవచ్చిలిక

152

కా. ఆరాజోత్తమునుందలేని బ్రదుకేలాబాల! వెత్తావిచే
కూటంజాలనిపువ్వునవ్వులలరం గోర్కెందనుంజూచుచో
నూరించుక సతి నెట్టిదైనసతడోహా! బోటినీవంటికాం

తారత్నంబునకిట్టిభర్తగలుగంధవ్యస్థితింజెందదే

153

ఉ. ఓదమయంతి సంతతసముజ్జ్వలసుందరుడమ్మహీశుడి
మేదినినిన్ను జూచినను మెచ్చునుమెచ్చడొకానిమెచ్చనా
నీదగుభాగ్యరేఖకెనశ్లేషికలేదనిచెప్పనేర్తునా
హా! దివిజేంద్రురాణికుసుమాయుధుడేవియ నీకుసాటియే

154

గీ. ఇంతపర్యంతమతడు నేనెన్ను మాట లాదరించుటకాని పోనీ నాడడెందు
మావలననిట్టిపనులెన్ని కావుచెత్తియు నీమనపెలుంగ కేమనిస్థయింతు

155

కా. వాచానర్గళచాతురీ విరచనావాచస్పతింబుప్పనా
రాచగ్గింధరహస్యమంత్రీపతన పాగ్గిణ్యాడకెసర్వలా

కాచార్యాధిక భారతీరమణ వాహశ్రేష్ఠుడ౯ గావున
న్నా చేఁగానిదిమొద్దిపంచిపని గొన్నంజేయుదు౯ గోమలీ॥ 156

ఎప్పుడురాజపుత్రికల యిండ్లనెకానిమెలంగ, వారలు౯
జెప్పెడి గూఢకృత్యములఁ జేకుఁజేయుదుఁ జేసివారచే
మెప్పులుగొందు, నెందునను మించఁగమన్న నగూర్చి గోప్యముల్
సెప్పుటెకానిదాఁపరము నేయరునాయెడఁ గూర్మియెట్టిదో. 157

అనిపలికిన నచ్చిలుకలకొల్కి నలుపైంగలుగు మరులు తనమరిపంబెఱుకపఱుప న
యలికయగు సిగ్గునం బలుకకున్న నగ్గజగమనంగాంచి వెండియునిట్లనియె. 158

మనసులోవిచారము
గామినినాయెడనుదాఁచఁ గారణమేమి
నూటదెలియకుండిన
రో ముందరికార్యమెట్లు చొప్పుడుమాకు౯. 159

అని చతుర్వదన వాహన శ్రేష్ఠంబు దన చతురవచన రచనాగరిష్ఠత్వంబునం బలు
ర పలుకులు, నచ్చిలుకలకొలికియగు కలికి మదనసూన శరాఘాత సఁభూత సం
తాప నివారణకారణంబులగు కప్పరంపుఁ బలుకులుగాఁ దనచెవులం గూటి కోరిక
రిక లెత్తన త్తపస్వి నామధేయున కిట్లనియె. 160

ఁసా ! సంతాపతమో
ఁసావిమలప్రశంస యాత్మాపద్వి
స్రింసాశాంతగుణాకర
ఁసానినుఁబొగడనేర్తు నావివతంసా. 161

ని. నీకిపుడేమనిచెప్పుదు మన్మథనస్తులశస్త్ర పరంపర౯
దూకొనిపైకొని దుస్సహమైమది దొట్టిమహావ్యధనేయఁగ నూ
నాకఖగేంద్రియిటం జరియింపఁగ నన్న గృతార్థుఁడేయుటకై
యాకడనిత్తటి నీవరుదెంచితిదేగతిబోచెదవో యెఱుంగ౯. 162

య్య ! మూయయ్యఃజ్జగాయకులవలన
లునిచారిత్రములు వినినాటనుండి
ఁన్న రానిమనోవ్యధ నున్న జూచి
చ్చెలులునన్న చోకొని వచ్చిరిటను. 163

గీ. నీవునలునికడకు నేడేగినీయుక్తి

ననువరించు నేర్పుఁ గనుమువేగ

యకట ! నూలుకల్లలాడైననుక పెండ్లి

సేయవలయుననివచింపవినవె.

164

వ. అనిన విని.

165

క. సుకరముగ నాదుమది పూ

నికదగనీడేరెననుచు నేర్పుననబ్బా

లికమాట గట్టిపఱచుట

కొకబుద్ధిందలచిఖగ కులోత్తముడనియెన్.

166

మ. వనితాయిప్పుడిటాడినాడిటులు వోవంజూతువోయిట్టి పా

ట్లను నేఁబూనఁగ నీతియేమొగులుముట్టక రాగముల్చేసి యె

వ్వనినోపాడినయట్లుచేయుదురు వోవామాతులన్న మ్మఁ బో

లునెమాబోంట్లకు రాజకార్యఘటనా లోలాత్మతావారికిన్.

167

కా. ఓబాలామణిదీనికెంతపనిగా నూహించితీవంటివా

స్త్రీబుద్ధిఃప్రళయాంతకంబనఁగ సారెన్విందుఁ బ్రేమన్మదీ

యాబోధక్రియబూనురాజునెడ కార్యభ్రష్టనైపోయి న

న్నా బైసేమగుఁ జూడుమాసరులు విన్న కగన్నఁ జీకొట్టరే.

168

వ. కావున.

169

క. ఇటువంటిపనులకొడఁబడి

కుటిలాలకమాకునడపఁ గూడునె వేటొ

క్కటిచెప్పితేనినే నె

క్కటినదిసమకూర్తు నెట్టికార్యంబైనన్.

170

వ. అదియునుంగాక నీవు పితృసమాధీనవు స్వతంత్రవ్యవహారంబున మెలంగువిచారంబు

నందంబందంబుగాదిన్నియు నెఱిగి యిట్టియెబ్బట్టుకార్యంబునకే నెట్లాడంబడు

దుననిన నయ్యింతి చింతాకులస్వాంతయై యొక్కింతిదడవు తలపోసి యద్దిట్టపిట్ట

కిట్టనియె.

171

చ. మనముననీకులేని యనుమానములేటికి మాటికిట్లు నే

ననిశమునైషధేంద్రునెడ నాత్మదగుల్చుటె కాని యన్యునె

వ్యనివరియింపఁగోరఁ బెటవారలునాకు సహోదరుల్ సువ
ర్తనతఁబ్రసిద్ధిగాంచుననుధర్మిణి నాడిన యట్టులందురే.

172

క. మృషవలుక తల్లివండ్లులు
నిషధేసునకీయకన్య నికినీదలఁపఁ
విషముగొని యైనలేదా
విషమునఁబడియైనమేను విడుతుఖగేంద్రదా

173

ఉ. పంచశలీముఖుండసమబాణపరంపర నించిమించిగా
రించఁగ మేనఁబ్రాణము గుదించఁగశక్యమే నీవువేగమే
లెంచిపరోపకారము వహించిమహీశ్వరునైషధేంద్రు ర
ప్పించుశుభస్యశీఘ్రమని పెద్దలుచెప్పఁగవిందుజేకదా.

174

క. జాలపదోత్తమనీవా
గ్జాలస్థితిమీఱనిషధ జననాథుమనం
బేలాగునఁ బురికొలిపెదొ
నాలాగెఱిగితిగదా జనస్తుతమప్రియుఁ.

175

ఉ. భారతివాక్సుధారసము మైఁగలమిఁగడ నీదుదేహమా
వారిజగర్భసన్మధురవాక్యములందలి మేలితేటలే
కూరిచినేర్చిప్రాశగతి గోరిమహిం జరియించునీకునుఁ
నేరుపు నేరముల్ గలవె నీడజవంశ పయోధిచంద్రమా.

176

౧. అనిన ఖగవరుండు చిటునగవు మొగంబున నిగుడ నమ్ముగుదకిట్లనియె.

177

ఉ. ఇట్టనరాదుగాని విభుఁడెల్లిటనేఁడిట నీకుఁదాళిదాఁ
గట్టుగదమ్మయింతపనిగా నెనగూర్చితి నేని నన్నుఁజే
పట్టుగదమ్మయమ్మరుని పట్టికరట్టు గదమ్మవానికిం
గట్టుగదమ్మబామ్మయిది గట్టిగనమ్మగదమ్మమానినీ.

178

ఉ. అక్కరమీఱమీరమణుఁ డర్మలిగొఁగిటచేర్చి చెక్కిటం
జెక్కిలిమోషివేడుకలు చెందఁగఁబొందఁగ నీవుభర్త మే
ల్చుక్కెరమోవివిందుగొని సంతసమఁదిన నాఁటికేనియుం
జక్కెరవిందుమాకులము సాములకెల్లను జేయుమీసతీ.

179

చేడియనీవుపతిఁరతి

గూడియుపరిసురతలీల గుతుకాంబుధినో

లాడుచు వేడుకనుండెడు

నాడైన నీదుమదిని ననుదలచెదవే.

180

వ. అని సరసోక్తులం బలుపసంత నయ్యింపి సానుచరులగు నరాళకుంతలాశతంబు మ
రాళశకుంత శతంబుగని యిత సంతం జేరం జనుదేరవారలం జూచి ఖేచరశ్రీ
మృందో చెలువ నీచెలులు వచ్చిరింక నేబోయివచ్చెద నీకు సకల్పసిద్ధియగునని
దీనించి కాంచనపత్రపుంగవుడు మరలినంగని తక్కినహంసంబులు కమలంబులు
వోని యప్పల్లవపాణుల పాణితలంబులు చెంచుపుటంబులం బొడిచిన నప్పడతుకల
దరిపడుచు విడిచిన నవి నిజమలస్వామియగు నతనిం జేర నరుగుదేర హంసశత స
మావృతుండై హంసకులోత్తంసుండు నిషధ దేశాభిముఖుండై చనిచని యంతంద
టాకవనాంతంబునం గాంతావియోగ చింతాతురస్వాతంబున నిశాకాంతాకాం
త కాంతాసనాసీనుండై తనరాక కెదురుచూచుచున్న భూకాంతునకు తన పో
యిన కార్యసిద్ధియగుట ముఖిలాసలక్షణంబులం దెలుపుచు నక్కలికి కలికిపలు
కులను కపురంబు పలుకులు మదనతాపంబున శోషించుచున్న యతని శ్రమణపు
టంబులంబారనూద నుద్యోగించునదియునుంబోలె జయ్యన నయ్యవనీశ్వరుని భు
జంబుమీద వ్రాలి.

181

క. ఆచెలితోదానాడిన

వాచాచాతుర్యములును వనితప్రళినయుకె

మాచాదప్పకవిభునకు

గోచరముగ దెల్పెబూస గుచ్చినరీతికె.

182

వ. ఇట్లు శకుంతవల్లభుండు దమయంతి వృత్తాంతంబంతయుఁ దెలిపిన సంతోషితస్వాం
తుండై భూకాంతుండిట్లనియె.

183

క. పులుగానీవంతటి నే

ర్వులుగామికజాడుగఱపు బుద్ధులుకడు దా

పులుగానీమాటలు తీ

పులుగా శర్కరలతీవి భువినింపులుగా.

184

గీ. దర్పకకృతాసమానని తాంతతాప

భునతరార్థమనుఁ గూలి మునిగియున్న

నన్ను దరిఁజేర్చి కయఁబోవ నావవైతి
వెంతవాడవునీవు ప క్షింద్రచంద్ర.

185

క. ప్రేమచేసితిపోచిత

కారణసుకృతివిగదా జగన్నుత తా పో
తారణకారణనీయుణ
మేరీత్రందీర్పనేర్తు నెన్న ట్టికైకన్.

186

ఉ. ఏమనెనిన్ను జూచు నపుడేమనెనాదుప్రచారమెన్నుచో
నేమనెనీవువచ్చుతటి నేమనె నేమనెనంచునంచతోఁ
గానువికారచేప్టు ప్రికాశముగా నవివేకిరీత్రిన
భూమివరుండుపల్కెమతిఁ బూనినతద్విరహార్తియెట్టిదో

187

వ. ఇన్విధంబునఁ బల్కునలక్ష్మితీర్థ్వరు డెందంబు తన యమందకచో బృంద నిష్కంద
మధు బిందు సందోహంబులం బొందుపఱచి బృందాగక విహంగమం బయ్యా!
మదీయస్థానంబు నెడసివచ్చి తద్దయుం బ్రోద్దయ్యె, కేలుపుం శెద్దయ్యెయెద్దం
దద్దయుం బ్రోద్దుపుచ్చు విద్యావిలాస సల్లాసంబుచూపుటకుఁ దరితీపయ్యెడఁ
జయ్యనం బోయెద నేనీకు నభీష్టఫలసిద్ధియు, నాయుభివృద్ధియు, నతులైశ్వర్య
సమృద్ధియునయ్యెడుం గాతమని దీవించి యవ్విరించి నాహానవతంసంబగు హాసంబు
హంసానీకంబుతో బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె. నమ్మనుజనాథుఁడు నిజనగ
రంబునుం జేర నరుగుదెంచిన

188

లయగ్రాహి-అంతఁగనుపట్టెను వసంతమువిలాసిత వనాంతముసముద్భిత లతాంతము ద్రి
లోకా

క్రాంతముప్రమోదిత శశంతమువికాసిత దిగంతమువియోగి భయవంతమునగళి
మంతమునుహోత్సవ నిశాంతముచరన్మధుపకాంతములనత్సురభి కాంతమువి
మోదా

సంతముకనన్మనన కుంతము మునివ్రతనికృతముకత్తిస్థతి నితాంతములవంతన్

వ. అయ్యవసరంబున

గీ. తనదశంబులశిశిరర్తు వనజమిత్రుఁ

డైక హేళిగ దులిచి చీకాకుపటుస

కొమ్మలుచుదాను నిజవృత్తి గుఱుతుపడక

వృక్షరాజాళివనవాస విధివహించె

191

క. ఆంతఃదముమాధవుం డొ

క్కింతగటాక్షింపసిరుల నిగురొత్తుతటిన్

వింతగఁగొమ్మలుపూనిన

సంతతభూషాప్రవాళ జాలములనురెన్

192

క. చెలువగుకోరకములచే

నలవడిసాలంబులమరె నలమాధవురా

కలకలరి వనరమాసతి

దలముగముత్యాలసరులు దాల్చెనంగన్

193

గీ. తనదుకూర్మిసఖుండైన దర్పకునకు

నస్త్రములొనర్చు నసిధావరాళియనుచు

గర్జముమెచ్చివసంతుండు గప్పినట్టి

పచ్చడంబులతోనొప్పె బాదపములు

194

సీ. చెలువుమైఁగనుపట్టు చిగురుటాకులతీరు హాలాహాలానల జ్వాలగాఁగ

మన్వంపునెత్తావి పువ్వుగుత్తులసౌరు పంకజారాత్రి బింబంబుగాఁగ

జోరునఁగాఁతు సోనతేనియజాలు పసమించునవసుధారసముగాఁగ

జూడనందములయిన సోగతీఁగలబారు సారసాలయవిలాసంబుగాఁగ

గీ. నపుడుగనిపించెవనరాళి హరిహాయుండు

సర్వదానవభేచగ సమితితోడ

నచటవైశాఖమునుబూని యతులలీల

మాధవస్వామిదాపుగా మలసితరువ

195

చ. చిగురులచాలుడాలు పెనుచిచ్చుఱకన్నుగఁ బుష్పరాళియ

త్తోగ చెలికానిబాగులుగఁ దోరపుదీ వెలు పాఁపపేరులై

తగ నెలదేటిపిండు మెడదాల్చినకప్పగ నీశుపోల్కెఁబెం

పగువనరాళిమాధవ సమాగమలీల వహించెభూస్థలిన్

196

సీ. శుకమనోరంజిత శుభవైఖరిచేత నీలకంఠప్రియ నియతిచేత

నసమానవనమాలికాద్యలంకృతిచేత విమలహంసావన విహృతిచేత

సకలభేదరబృంద సన్నతస్థితిచేత సర్వాగమవిహార సరణిచేత

సారంగరక్షణ సత్కృపారతిచేతఁ గమలాంబికామోద గరిమచేత

గీ. విహితగురుబుధసన్మాన మహిమచేత
సూరిజనగేయపల్లవ స్ఫురణచేత
ఘనశుభాకాశవైభవోత్కంఠచేత
మాధవునిబోలివెలసె నమ్మాధవుండు

197

వ. ఇట్లొప్పునందు విశాలరసాలసాల ప్రవాళజాలాఖాద సముత్కంఠ కలకంఠకంఠకు
హూకారంబులవలన, ననారతసుగంధ బంధుర తాపహాసితామృతాశనానూకహ
ప్రసూనమల్లికాకుండ గుంజానికుంజ మంజుమంజరీ సుంజనిత మరంద బిందు సందో
హ పారణా పరాయణ విభ్రమభ్రమరీ ఝంకారంబులవలన మాధుర్యతిరస్కృ
తామృతాతుల పరిపక్వ ఫలసార నిరంతరాహార కీర శారికా కోలాహలంబులవలన
బ్రహ్మాండభాండకరండ పరిపూర్ణ చంద్రాయమాన సాంద్రితరచంద్రికాపూరపూ
రితోడర చకోరికా సంచారంబులవలన వినిర్మల సలిల విస్తార సరోవరోత్ఫుల్ల
సల్లలిత కంజాత కింజల్క సంతతాహార మదవన్మరాళ క్రింకారంబులవలన మల
య ధరణీధర పరిసరన్నివసిత చతుర విలాసభిల్ల సుందరీ కాఠిన్యస్తన విలిప్తమ్మ
గమదకర్దమ సౌరభ సంగత సమాగతనితాంత దక్షిణానిలాంకూరంబులవలన,
వావులును నీవులును వదలు జారిణీజార సముదయంబును, జపంబులుందపంబులు
మఱచుతపస్విగణంబులును, శౌర్యధైర్యంబులుదుగు పురుషులును మేఠలుకొబూఁ
లుకొ వెడలు విరహిణీజనంబులును, కోరిక గీరికలందిరుగు నభిసారికలును, నిం
పుఁబెంపులనెల్లఁగు యువతీమిధునంబును, మురువులంబరువులందగు పక్షినిచయం
బును, దావులుం బూవులుంగల శృంగారోద్యానంబులుం గలిగి చూడనద్భుతంబ
య్యె నయ్యెడ

198

సీ. కమనీయబంధుర గంధప్రవర్ధన చందనాచలముపై జననమంది
ఘనసారసారసంకలితదక్షిణవధూ స్తన్యపానముసంతసమునఁజేసి
హిమపూరకాసార సమితినిచ్చలుజల కంబులాడగమేని కసటువాసి
పుష్పితారామసంపుల్ల ప్రసూనసముద్భుతమకరంద ముగ్ధుఁద్రావి

గీ. బోదియైయించుకించుక బుద్ధియెఱిగి
విహితమన్మథశాస్త్ర సంవేత్తలైన

సద్విజ్ఞానలిలోఁజేరి చదువఁగోరి

కదియ నేతెంచెనపుడులే గాడ్పుకొట్ట

1

క. ఇదితనదిగ్విజయంబున

కదననిమదెదలఁచిమడమఁ డత్తుత్సుకుండై

మదపతగధ్వనుల జగ

ద్విదితముగఁబ్రయాణభేరి వేయించివెనక

20

సీ. తావిసంపగిదండ తగటుదిన్న గఁజుట్టి చాయకొంగలనదురాయనిఁగిపి
తెలిమిలై మొల్లి మొగ్గలపేరణముఁబూని పైదలి రాకుక బ్బాయఁదొడిగి
బటువు గాగురువేరు పడుదళాఁగియించి మొగలిరేకడిదంబు దగులుపఱచి
కలిగొట్టువిరివఱకు మొలదారసిలజెక్కి సావిగన్నెరుల చెంగావిగట్టి

గీ. కలికి మొగ్గులుమెడహార ములుగవైచి

యనటిపూముచ్చెలడుగుల నలవరించి

చిగురువిలుకాని పేరివజీరుడహహ

పాంధశత్రుమీఁదదండెత్తఁ బయనమయ్యె

201

వ. ఎవ్విధంబునం గట్టాయితంబై

202

చ. అలిబలముల్ జకోరములు నంచగముల్ బిక రాజిదెమ్మెర
ల్లొలువఁగముద్దురాచిలుక గోడిగజివ్వన నెక్కితేఱిము
వ్వలతరఁటెత్తిధేయనిదువాళియొనర్చుచు దండువెల్లె న
వ్వలపులరాజువెంట దళవాయగునామనిరా హుటాహుటికొ

203

ఉ. చక్కెరలప్పకాణపుఁ బిసాళిపటాణి దురీనఁబాటి న

ల్లిక్కులువొక్కఁగా బలిబళీయని మెచ్చుచుఁ బిట్టపాజులుకొ

లెక్కునెక్కుడైకొలువ లేజిగురా కడిదంబురాతు పే

రుక్కుమెయింజరించెను వియోగులయుల్లము దల్లజిల్లఁగకొ

204

సీ. కప్పగున్నెడుగొప్పవిప్పగొప్పననించు పువ్వులనవ్వులు దవ్వులయ్యె
దబ్బుఁగప్రభుబొల్పుమెల్పుదెల్పెకుగఁధ సారముహారముదూరమయ్యె
బొద్దుపొద్దుఁదిద్దు ముద్దుటంచలయాట మెఱపులుదిరుపులు మఱపులయ్యె
మించుబోడలనీతు లెంచిమించివహించు గాధలుబోధలు బాధలయ్యె

గీ. నమరవరసూన నలకూబరాబ్జజలజ
సాయకశతోపమాన చంచత్స్వరూప
సారనైషధ ధారుణీశ్వరవియోగ
చింతితస్వాంతయగు దమయంతికపుడు.

205

వ. ఇవిధంబున నిరంతరదురంత విరహచింతాతురస్వాంతయగుచు నిరాహారయుని
ర్వచనయునైయున్న యన్నా తింజూచి పొత్తుకత్తియలుభయాయత్తంబులగు
చిత్తంబులందత్తరపడుచు నిత్తలోదరికదరిపాటున నిదియేమియొదవెనని యెదనద
రులాదవనందొక నెయ్యంపుదొయ్యలి యయ్యలివేణి నెయ్యనొయ్యన డాయ నే
తెంచి యిట్లనియే.

చ. పలుకవిదేల నీచిలుకపల్కులగప్రపురబల్కులొల్కఁగాఁ
జీలుకవిదేలనీకరుణ చెంతఁజరించనభీజనాలిపైఁ
దలఁకవిదేలనీచెలులు దల్లడమందుచునిన్న దూఱఁగా
నలుకయిదేలతెల్పుగదవమ్మ ! నిజంబుగ నంబుజాననా.

206

చ. నెలతయనుంగుదొయ్యలులు నీకెదిరించిరో ? నీదుమాటలో
మెలఁగకమించిరో నగుచు మేలపురబల్కులనెక్కుజేసిరో
ములుచదనంబుగా మఱపుమోసములకొ గొఱగాములాడిరో
యలుకకుఁగారణంబువలదా ? కలదానెపమెద్దియేనియుకొ.

207

ఉ. గందముపూతునూ వలపుఁగప్రపుతావులపీడ్యమిత్తునో
పొందుగమేనువట్టుగునో పువ్వులుగొప్పననీతునూసుధల్
చిందెడుపల్కులకొ గతలుసెప్పుదునూ మధురస్వనంబులిం
పొందఁగవీణెమీటుదునె యూడిగమేమియొనర్తుఁగోమలీ.

208

ఉ. వెన్నెలకుప్పలాడుదమె ? వేడుకబొమ్మలపెండ్లిసేతమె ?
కిన్నెరమీటిపాడుదమె ? గీరనగింజలబొద్దుపుత్తమె ?
వన్నెలఁగూర్చిచిత్తరులువ్రాతమె ? కందుకలీలఁజూతమె ?
నన్నలయించనేల ? చెలినాకిదికోర్కెయటంచుఁదెల్పుమా.

209

సీ. చూడనిర్మపుగనడయాడివేడుక నేయు పోడితాయంచలఁజూడవలదె
మించుపల్కులవి నూదించుకీరములకు నించుచక్కెరదినిపించవలదె
నిద్దంపుటెలుగులముద్దుగోయిలలకుఁ బొద్దుపొద్దునపాటదిద్దవలదె

తిరుపుబాగులమీఱునొఱపునెమళ్ళకు మెఱపుగానాటలుగఱపవలదె

210

గీ. కూడివేడుక నెపుడు నీతోడనాడు

చేడియలఁగూడి సయ్యాటలాడవలదె

మగువయిన్ని ఁట్టిపైఁగల్గు మమతఁదలఁప

కిట్లురకయున్న దీన నీకేమిఫలము ?

211

ఉ. ఎన్నఁడునాదుమాట యొకయిఁచుకయుంజవదాటకేదయఁ

మన్న నలిచ్చియిప్పుడవమానముచేసెదు నాయదృష్టమె

ట్లున్నదొనీవు గారవములొప్పుఁగ దగ్గరఁబిల్వఁగాఁజెలుల్

నన్ను ఘనంబుసేయుదురు నాకిక నాకియలేలకలెడుఁ.

212

గీ. అకట ! నేదూఁటిపల్కఁగానెకటనైన

మారుమాటాడవిదియేమి మార్గమొక్కొ

చెలియ ! నేమేమిదోసంబుచేసినానె

యింతపగవారమైతిమే యిపుడునీకు.

213

వ. అని నిష్ఠురంబులువలుకు నక్కలికిపలుకులువినివిని శిథిలతాంతకంతుకుంతనిహతిం

జింతాభరక్రాంతయగు దమయంతి డగ్గుత్తికనత్తలోదరికిమెల్లన నిట్లనియె.

మ. నెలతా ! యిత్తటినిష్ఠురంబువలుకఁ నీకెట్లునోరాడెదు

ర్బలనైవోరఁదడైవలేక పరితాపంబొందియున్న ట్టిన

స్థలుపల్కుల్ పచరించి సారెకువృధాబాధించెదీవయ్యయో

చెలిమింబోవఁగనాడి నేఁడిటుల గాసింబెట్టఁగాఁబాడియే.

214

వ. అని మరుమాటపలుకక యూరకుండినంగొంచి యొక్కించుకవిచారించి, యిమ్మి

చుబోడి పుడమిగల్గునతిశౌర్యసారసుశుమార నిరసితకుమారులగు రాజకుమారుల

యందు నెవ్వనిపొందు డెందంబునంబొందుపఱచినదియో, కాదేని యింతచింతవంత

దురంతంబగు సంతాపంబుననలంతంబొందునే, యయ్యలికుంతలికెంతయు నుద్యా

నాంతరంబునంగొంత పొద్దువుచ్చినంగాని కంతువలనివెఱపుమఱపు పుట్టవనితల

పోసి యచ్చెలువందోకొని యశాంతవసంతావసర విలాసధామంబును, సకలజన

మనోభిరామంబును నగునారామంబుచేరంజనియందు.

ఉ. ఏచినరావులుకొననచి యింపులుమీఱినగంగరావులుకొ

బూచినమల్లులుకొ వలపుపొల్పులుదెల్పెడు బొడ్డుమల్లులుకొ

గాచిననిమ్మలుక బసిమిగాఁగరుపండిన దాడినిమ్మలుక
జూచిననాంపు, చూపులకుజూ పెడుగోగులు కొండగోగులుక.

215

క. ఇలమావులుమరు లెక్కడి
యలమావులుమిగులఁ బరువమగుమల్లియగుం
పులతావులుగపురంపుల
పులతావులు నేపుఁజూపు పూఁదోటవెసక

216

వ. కదిసియందొక్కయింతి దమయంతిచింతయంతయుమఱపింతమని యక్కంత
కిట్లనియె.

సీ. ఎలనాగచూచితేయీడలనీడల తేవమీతినసాంపుతావిమావి
బాలచూచితేతేనెబావులకేవల నతివేడ్కరంజిల్లునల్లమొల్ల
గోలచూచితేవాలుఁగొమ్మలనిమ్మల పొంతనుపెడుమూలపూలరేల
కలకంతిచూచితేగరుగులపొత్తున గురియుపువ్వులనెప్పగొప్పయిప్ప.

217

గీ. చెలియచూచితెకడనున్న చిన్ని పొన్న
పొలఁతిచూచితివేవంక పోకమూఁక
లేమచూచితివేచాల లీలపాల
ముదితచూచితెయలి దొడల్పొదలుపొదలు.

218

క. సుదత్రయదెకొదమతు మ్మెద
కదుపులదెసనదరి పొటుగనుఁగొనినవవా
రిదపంక్తియనుచు మదిముద
మొదవఁగనాడెడు మయూరయూధముగంటే.

219

వ. అని తెల్పుచున్న సమయంబున.

సీ. ఇరుగుజొంపములైన యీడలనీడల విప్లవకురువేరుచప్పరముల
మనసారబండిన పనసలకెనసల రహిమించునెలరాలరచ్చలందు
నరుదైనకపురంపు టరుఁగులమఱుఁగుల మేలైనపన్నీ టికేళకుళుల
విరులతేనియనిండు చెరువులపొరువులఁ బూచినకురువిందపొదలపొంత.

220

గీ. సావిగనుపట్టుసుఁగపొన్న చాలుమేలు
నింపుచోటులనీటులఁ బెంపుసాంపు
గొలుపుతీవెలకేవల గలయ వెలయఁ

గీర్వానస్మితివేద్య సఖీజనములు.

221

ఉ. తోరపుగుబ్బచన్ను లట దూఁగఁగఁబాటుచుఁగేరుచొండొరుల్
గోరికనిక్షుదండములలోఁగనుపట్టెడు మా క్రికవ్రజం
జేరిచితెచ్చిలేదలిరుజేరములందు నొయార మొప్పుఁగా
గీరనగింజలాడిరి సఖీజనముల్ మనముల్ జిగుర్పఁగన్.

222

ఉ. ముమ్మరమైనమోదమున మోదుగ పుష్పాడితావిఘముమ్మనం
గ్రమ్మెడుగమ్మతేనియలు గల్పియనంటిగురాకుచుట్టులున్
జమ్మనగోవులన్ లతలచేవడి నుండొరు మీఁదఁజమ్ముచున్
సమ్మదలీలఁజాలఁగ వసంతములాడిరి కామినీమణిల్.

223

ఉ. గొప్పమితూరిగట్టించనుగొండలు సారెకుఁకొకక్రిపఁబై
కప్పపయంటిజారనునుఁ గొనసియాడఁగదూరిపాఱఁగొం
బుష్పాడి మెట్టతమ్మివిరి బుట్టైననించినదూజనాల్పై
గుప్పచుగుప్పరాలుగొని కొవ్వననారెన్ నెకర్తువేడుకన్.

224

వ. మఱియును.

సీ. అలరుఁదేనియకాల్వలంతంతఁ జెరువుగాఁకప్పరఁబునఁ గట్టకట్టెనొర్తు
చలువపన్నీ టివంకలకుగంతువలలో నంచితేభాకుఁకుల్నించెనోర్తు
కడువల్పుగొల్పుపుష్పాడిదుమ్ముదిన్నె ల తిన్నె లతిన్నఁగాదిదైనోర్తు
వలరాచదేవరకిలుఁగాగ నెలరాలఁగూర్చిదద్దడముగఁ దార్చెనోర్తు.

225

గీ. తీగయుయ్యెల్లపై నెక్కి యూరెనోర్తు
లీలఁబొడరింటిలోఁ బవ్వళించెనొర్తు
చెలులకెందెందునుపములు దెలిపెనోర్తు
తరులవెంబడిచెలరేగి త్రిరిగెనోర్తు.

226

సీ. అలభారతీ దేవినగుదునేనని నలువలరువంతలుమాపెఁ జెలువయొకతె
యలరమాలలన నేననిహరిసన్ని ధిజేరి వర్తించెమితూరియొకతె
యలగట్టుపట్టి నేనని నవ్వుచునుశివాలింగసంబాసరించె లేమయొకతె
యలవహ్ని కాంతనేనని బర్హిసంగతినలరివినిొడించె నతివయొకతె.

227

గీ. యలమృగాక్షినినేనని యతిముదమున
మన్మథాలోకనముచేసె మగువయొకతె

యలయకుంభతి నేనని కలసిమాని

నదిసివేడుకరంజీలై ముదితయొకతై.

228

క. ఆరీప్రివిహారస్థితి

నారీప్రిలకంబులలరి నగుమొగములతోఁ

గోరికలీరికలైత్తఁగఁ

గూరెమిమనమింక విరులుగోయుదమనుచున్.

229

వ. పుష్పాపచయానుకత్తలై యత్తలోదరులుతమలోన.

సీ. నీవంతిదియకొమ్ము చేమంతిమొగ్గులు ముదితనాకివేమేలుమొగలిపూలు

విరివాద్దివైసీవుబారివాద్దివైపోక మగువపట్టదమ్మమావిరెమ్మ

కలిగొట్టుమాచించంకలుగొట్టుకొనుదమే పొలఁత్తిగైకొనువల్లపొన్నరెల్ల

పొగడమాదికసారెజగడమాడగరాకు మెలఁతవేచేకొమ్మిమెట్టదమ్మి.

230

గీ. యత్రివయీలేవుగాచెల్ల యడవిమొల్ల

కోయకేచాలునోబాల గోగురెల్ల

వనితయిదేసీవెపుడుఁ గోరువట్టివేరు

నెలఁదికిత్తమువిడరమ్మ విరులకొమ్మ.

231

సీ. మొల్లమెచ్చవునీవు మొల్లమెయిదియునే మొల్లమేయననేమికల్లచేసె

చిగురులేకోసి యేచిగురులేసెదవు చూచిగురులీలనిట్లుతగవుకాదు

మరువమ్ముపైఁబ్రేమ మరువమ్ముకొంటివే మరువమ్ముపాటుసూతిరుగఁబడిన

నిమ్మనేనడుగమి నిమ్మనెవిలదాడి నిమ్మనేమున్నదేనీకుఁజలువ.

232

గీ. చెలువమైనదిచూడవే కలికిపొగడ

పొగడఁదరమానెనీచేత్రి పూలదండ

దండవాయకయుందమే తరుణిమనము

మనముననుగోరితివెలేతె కొనలుననలు.

233

వ. అనుచుననుచువేడుకల వినోదించునాసమయంబున.

చ. సకిన్కబొన్న లేమలుగ సంపెఁగపొఁజులమింతిదన్నసిం

ధుకమెలనాగయూర్చ భవితొయ్యలివాడలతాంగివల్కుగో

గుకలికిగొట్టిమామిడియుఁ గొమ్మగనందిలకంపుమానుబా

లకియలుగన్ గుమారిసేవలాయుమియు న్వకులంబుపూచినన్.

234

గీ. చూచియల్పపాటున సుందరాంగు

లప్పుడాయాత్మరువుల నలరులేది

యతులతరణవ్య నవ్యవిహారలీల

మించినయ్యాటములమేర మీటిమజేయు.

235

సీ. ననముట్టక నమాననననీతియేచెలి మదిబల్లవాకాంక్షమానవేల

చెంతగేదగివిరికెంతమాచెదుకాంత మొగలేతప్రియమటేమదితనీకు

సింధువారములేలకుందసుందర రదవావిలేకచటికిబోవజనునె

యలరుకంటకములనిలఁబెనంగెద వింతగోరంటవలెననికోరదగునె

236

గీ. యనుచుదమలోన నర్కొక్తులాడుకొనుచు

నలరుబొడితిన్నెలను బొరలాడుకొనుచు

గూడియొండొరుగూడఁ బయ్యాడుకొనుచు

నతివలాప్పికడుఁజరలాడుకొనుచు.

237

వ. వెండియుగొండొక సరసంబులేర్పడఁడుమలోన.

గీ. తరుణిగేదంగివిరిదండ తావులరయఁ

గోరెనదెచూడుమలవైసు కోడెనాగు

రమణియచటభుజంగాను రక్తివాత్మఁ

జేర్చుటదినీకదనునని చెలులునగిరి.

238

వ. ఇవ్విధంబున సరససల్లాపంబుల నప్పల్లవాధరలు పువ్వులుగోయనెద.

చ. పొడమినవేడ్కసెక్కచెలి పుష్పాజీవన్నె చెరంగుఁగట్టియ

య్యెడఁబొదఁజొచ్చి పూజిదుమనిఁడునిభ ననయొర్తుడాసిలోఁ

బడతుకఁగానకిట్లదరిపాటున నారసిభీతిన్దీరా

పొడలమెకంబుదిననని బొప్పలిదుకొనఖులెల్లనవ్వగక.

239

చ. గురుకుచలెల్లజూడసెక్కకోమలి సంపెఁగఁజూడఁజూపుకొ

నెరసిననల్లనయ్యెఁజెలి నివ్వెరయొకనహానచంద్రికం

గరముగఁదెల్లనయ్యెనది గాంచిత్రియేమియటంచుఁబట్టద

త్కరరుచినెట్టనయ్యెనది గారడియంచుదలంచిరందఱుకె.

240

చ. మెలతయొకర్తుపొంత పొదమీఁదనసల్లదనిక్కికోయఁబొ

క్కిలిగననైనఁదేటికవగేరికమై సురపొన్న పూసవిం

జలమునఁగుట్టగా విరులుచాలెరయంచు విదుర్బుకొంచుబి

ప్రైలుఁగుననీనిజారబరు వెత్తెను సంగడిక త్తియల్ నగఁ.

241

వ. ఇవిధింబునఁబున్నాపచయ విసాదంబులందనివిసని.

క. ఆశీతతులంతటజల

కేళీలోలాత్మలగుచుఁగేరుచు మృదుఃప

ద్మాశీమఃపాశీసుమ

రాశీయుతమగు సరోవరముగనివేడ్కఁ.

242

ఆ. వె. అబ్జసంయుతము సమాశ్రితభృంగియ

నంతకంకణంబు హంసరత్న

ణంబువిషభరంబు నరసుతమైకొల

నలరెచూడరమ్మ హరునిబోలి.

243

వ. అని కొనియాడిరప్పడు.

సీ. నిండుతావులసోలు మెండుతుమ్మెదచాలు సిరులొప్పనీలంపుసరులుగాఁగ

మించువెన్నెలసారు నించునంచలబారు తీరైనపాపిటచేరుగాఁగ

బసనివల్పులుగుప్ప పసిడిదమ్మలయొప్ప సొబగైనబంగారుసొమ్ముగాఁగ

నేపుమీఱఁగఁబొంగు నెఱ్ఱగల్వలరంగు జీలుఁగుజందురుకావివలువగాఁగ

244

గీ. నారకనుపట్టెనపుడుకా సారలక్ష్మి

యతులితోత్సాహన వ్యవిహారలీల

విందులైతన్నఁగనఁగోరి వేడ్కవచ్చు

సుదతులకునాత్మ విభవంబుచూపెననఁ.

245

వ. తదనంతరంబ.

చ. చిలుకలతీరువ్రాతపని చేలలనూడ్చిజనుంగు పొడడల్

కలికి మెఱుంగులోదొడల కాంతులు బైటికిఁజిమ్ముఁబూనిసా

మ్ములుసడలించి మన్మథునిమోహనబాణములోయనంగన

మ్మెల్లతలుచాయగుందనపు మెట్టికలంగయిదండలానుచుఁ.

246

వ. బయ్య నెయ్యనడిగి కొలంకుఁజొచ్చియందు.

గీ. వింతయావనముననొప్పు వెలదులప్పు

డెసమశరకేళిసలుపంగ నలరిరంత

వెలయయళావనమున సెంపన్ వెలయ లెప్పన్
దసమశర కేళి నలుపంగ నలరుటరుదె.

24

ఉ. వేడుక నీవలావలికి వెళ్లగ నీదెడు వారుజల్లుబో
రాడెడువారు సెండ్లొరులహాస్య మొనర్చెడువారు నెచ్చెలుల్
జూడుడటంచు వేమునిగి లోపల నేచనిదొలదేలుచుం
గ్గిడలు సేయువారల యిగేలిదనర్చిరి కామినీమణుల్.

248

వ. అందుమఱియును.

చ. వలయముచేలయూడిపడ వామలలోచనచింత సెందఁగాఁ
దెలిసియొక్కర్తుపన్ని దమె తెచ్చెద నేనిపుడంచు నెడ్డుపై
నిలిచిగుభాలునకొదుమికి నీరములోన వెరంజిలెచ్చియా
చేలువకునిచ్చి తాబణముచేకొనియెకొ సఖులెల్ల మెచ్చంగకొ.

249

చ. కలికియొక్కర్తు వెల్లకిలగాబడియీదఁగదాని గబ్బిగు
బ్బలుగడురాయుచుకొ గులుమభావముగానఁగనయ్యెఁ గమ్మపూ
పెలుతుఁడుచైత్రుఁడొద్దఱును వేడుకపన్ని దమాడిపట్టిపై
కొలుపఁగమత్సరంబు మదిఁగూరుచుబోరెడుపిట్టలోయనన్.

250

చ. ఇవ్విధంబున నవ్విధుబింబముఖులు జలక్రిడ మెలంగుతఱి సెక్కతఁగ్రాక్షియప్పటి
యట్లదమయంతికిదెలుపునదియై యిట్లనియె.

క. తరుణియదేనీ నెచ్చెలు

లరుదుగసరనైక జలవిహారములసరో

వరమున వెడలరుగంటివె

సరసులనెడవాయగలరె సతులరయంగకొ.

251

చ. హరినిభమధ్యచూడు మలయానిలసంహృతినిండె నవ్యవం
కరుహాషరాగముల్దలముగాఁగ సరోవరపద్మగేహబం
ధురగతి విందువైతనుగనుంగొనవచ్చిన బోటిపిండుపై
సరసమెలర్పగంద వైడిచల్లిన చందమెటుంగఁజేయుచుకొ.

252

చ. అదెకనుగొంటివేచెలి ! సితాంబుజలోచనయోర్తునక్కిలం
పదగనుపట్టఁగాఁగుతుకబంటి జలంబులనిల్చియీదఁద
ద్వదనముపద్మమంచునళి వారములాశలఁజేరినాసికం
బెదరుచుజూచిహేనుమనుభీతిని దారెడవాయుచందముల్.

253

|| బాలమాచితే ? శల్లవపాణియోర్తు
 కేలిమైదెల్ల తామరగేలఁజ్జి
 తత్కరచ్చవిగప్పి కెందమ్మయెనఁ
 బడతుకటఁగాంచి యాశ్చర్యపడెడులాగు||

254

|| అని నేర్పుమెఱసి తెలుపఁగ
 వినియున్విసనటులభైమి వెలఁదుకపల్కుల్
 మనమున కసహ్యముగఁగనెఁ
 దనమది యానలునియందుఁదగిలినకతనక||

255

|| నలునిదలంచుట న్నిషధనాథునిజూడఁగఁగోరుచుంట న
 బృలియునిగొఁగిటంబొదివి పట్టఁడంగుటవానిమోవి తే
 నెలుచవిచూతు నేమొయని నెమ్మదిసెన్ను పెకానిభైమి నె
 చ్చెలివినిపించుపల్కుచెవిఁజేర్పఁగ నెల్లదొకించుకేనియుక||

256

|| చూడదుకేలిమైమెలఁగు సుందరులంగనువిచ్చి, చూరుమా
 టాడదుకూర్మిబోటి వినయంబునసారెనుబల్కరింపఁగా;
 వీడదుజితవంతమది వ్రేతలతోడివిహారలీలకం
 గూడదునైషధేంద్రుని దగుల్పడుమోహము హెచ్చుచుండుటక||

257

|| ఆసమయంబున.

|| ఔరనాకిదిమంచియదను నాచేత్రిలోఁ జిక్కెరాయిదియంచుఁజేలుకుపింటి
 దొరపువ్వుదివియగాఁ బరువెత్తిర్ఘాయని తనతేరుచెలిజేరఁ దరిమిక్రొవ్వు
 క్రొవ్వుననార్చిపుల్లులబారుఁబైకొల్పి తెగనిండవిటునారిఁదిపిచిచక్కఁ
 గాజంగఁచాచివెన్నకు నిక్కిగుఱిచూచిననతూపులనుగరుగ్గననుగాడ||

258

|| వైవధైర్యంబుచెడి వకావకలుగాఁగ
 నపుడుదమయంతి హా ! దైవమా ! యటంచు
 నిలువనేరకవేసవి నీరులేని
 పుష్పలత పోల్కిఁగడుపోలి పుడమివారి||

259

|| పడవడివణ్ణకుచు నూరం
 దడి వెడలకయెడలుగఁది తాపముమీఱం
 బడిన చెలిఁజూచిచెంగటి
 పడతుక కడునదరిపడుచుభయమొదవంగక||

260

క॥ గారె చెలులార యేటివి

కారములికఁ జాలునీలకచతాపము దు

ర్వారముగాలుడెనేటి వి

హారమునానకింత చేసెననిపల్కుటయు॥

261

గీ॥ చెలులుభయమున రయమునఁగొలనువెడలి

కాంతనీరీతిఁదియనో గాత్యమనుచు

నెచ్చుకొని మంగళప్రదమైనయట్లు

తారునవరించుకొనఁగోత తరమున॥

262

మ॥ తళుకుంబంగరు రంగుచేలలను మైత్తందాల్చిక్రొమ్మాని క

మ్ములసామ్ముల్ సవరించి నున్గురులకొప్పల్ చక్కఁగాదిద్ది విం

తలపూదండలునిండఁజుట్టి కడుచిత్రంబొప్పకన్దూరి గు

ప్పలపైబొప్పిలమెత్తి మేమ్మునుఁగు లొప్పంగప్పిభామామణుల్॥

263

చ॥ పుకియలుజాగుమానుడెకఁ జాలునుబోవుదమాటమాని యొ

డ్డుకొనబడెన్ నృపాత్మజ కడుస్ఫురితాపము నెందికుందనే

దకటముదేలవచ్చితిమి యాడికలంబడనింక నెక్క నా

టికిచెలిదేర నాయపసడింబడకుందు మెయంచునెంచుచు॥

264

మ॥ అయ్యలికుంతలులు దమయంతిగదియనేతెంచి కాంచిమించినభయంబునఁదమలోన.

సీ॥ పడతులుగమ్మపుప్పొడి బూదిమంత్రించిపాలితికిమైనిండఁ బూయరమ్మ

సకియలుపసమించు సంపెంగలొనగూర్చి మించుబోడికిసురాళించరమ్మ

వనితలునిరి మొగ్గలనఁటియాఫలనించి తోయజాక్షికిదిగదుడువరమ్మ

బాలికల్ గోరింటపూలుసాలఁగఁదెచ్చి చామకుబదడుగాఁజల్లరమ్మ॥

265

గీ॥ భామకంగజుకనుదృష్టిఁ బాపరమ్మ

దర్పకాహ్వానభూతంబుఁ దరుమరమ్మ

కుసుమశరుపేరిధూర్తుపోఁ గొట్టరమ్మ

యనుచురక్షలుగావించి రబ్బముఖులు॥

266

మ॥ ఆక్షణంబ.

సీ॥ చెలునలుగులుకుచెంగలువ పూవులతావిబైకొల్పుకొలఁకులపజ్జవిరులు

జలజలరాలుచుతెలి మొల్ల తివియలుపైనల్లిబిల్లిగాఁబారియింపు

కొననిరుల్గొలిపెడుగుజ్జామామిడి నీడనెనసిమిక్కిలిపెనగొనినదాక్ష

పందిటిలోదేనెబావులచెంగటి కప్రంపుటనఁటులఁగలయఁజుట్టి॥

267

గీ॥ రాగఁదీర్చిన పన్నీ టివాగుదండ
నింపుగనుపట్టుసురపొన్న గుంపుకింద
చాయదట్టంపుకురువేరు చప్పరమ్ము
నందు నెలరాలఁగట్టిన యరఁగుమీఁద॥

268

చ॥ కలువలు మెత్త గాఁబఱచి గన్నె రుక్మావ్విరులందుమీఁదటం
దలముగఁబోసి యాపిదపదట్టము గాఁగలుగొట్టునించి పెం
దలిరులువానిపై నెరపి తద్దనవాంబుజపత్రలోచనల్
జెలినటకెత్తి తెచ్చి పవళింపఁగఁజేసిరి తాపశాంతికి॥

269

వ॥ అంత.

క॥ శుకవాశిహారముల్పై
సెకలన్నలసలనగ్రాగు చెమ్మటనీటక
దుకతుకనుడుకుచు నెదగ
ప్పకొనెన్దప్పరపుపూతఁబూసినభంగి॥

270

గీ॥ నెలఁతనిట్టూర్పు సెకజుట్టి పిలుపు నేల
నిలుపు గారామిఁ దనబలంబులికిపాఁతె
గానితరలకయుండెనక్కంతుఁడీశు
నక్షీశిఖగ్రాగునభ్యాసి యగుటఁజేసి॥

271

వ॥ అయ్యవసరంబున.

గీ॥ మంచుమలయజసారంబు నించినించి
చల్లఁగాఁదేటపన్నీరు చల్లిచల్లి
కప్పురంపురవల్ నిండఁ గప్పికప్పి
సలిపిరింతులు శిశిరోపచారవిధులు॥

272

వ॥ అప్పుడు.

గీ॥ తొయ్యలుకొమ్మఁబన్నీటఁ దోఁగఁజేసి
రంగలతదర్పకకళాదుఁడసమబాణ
వహ్ని పుటమిడికాఁగిన వన్నెఁదెలియఁ
గడిగిపరికించు పుత్తడికమ్మివోలె॥

273

క॥ చెలువలుగుప్పింక పురము

తలపందగు భైమి పేరఁ దగుబందరువుల్

నలుండను భూపణమున్ నన

విలుతుండతుకఁదలఁచినించు వెలిగారమనన్॥

274

చ॥ లలనవిదాహశాంతికి విలాసవతుల్ దగఁజల్లువేళ న

మ్మలయజసార మొప్పునల మాధవు పేరిటినూపకారి త

త్కలమృదువాణిహారమణి తండులముల్ పరితాపవహ్ని పైఁ

బొలుపుగవండిమా తెసరు వోసినచందముఁగానఁజేయుచున్॥

275

ఉ॥ కాంతలుతాళవృంతములఁ గమ్మనితావులనీటఁదోఁచియ

య్యింతికివీచువేళనవియెన్న దగున్ రతిరాజుతాపసం

క్రాంతతదీయఁజైర్యలతి కాతతి నేచిశరాగ్ను లేర్చుచో

నెంతయుమించుగావినర నెత్తిన తామరపాకులోయనన్॥

276

గీ॥ చెలువమైనెండ నించినకలువలమరె

దల్లసద్రాపసంస్థిత ధవమనూను

రాగమెగయునూయని వలరాజుశస్త్ర

పంజరముగట్టనదిగను పట్టెననఁగ॥

277

వ॥ ఇవ్విధంబున నవ్విధుబింబాననలు గుఱ్ఱగొఱ్ఱంగినీట మజ్జనంబొనరించువారును, జలువ
వలిపంబులంగన్నీరుదుడిచి తెప్పలన్ద్రవ్యరంపురవలుగొల్పువారును, జేట్లపన్నీట
మాటికిందడిపిన మడుంగులువాటంబుగాఁగప్పువారును, మలయజంబున నలరుంబొ
డిఁగలయంగలిపికరచరణతలంబుల దలంబుగామెత్తువారును, తోరంబుగాఁగర్చు
రంబు శ్రీవణపుటంబులంబాటనూఁడువారును, కిల్వారంబులుహారంబులుగావైచువా
రును, మంజుకంజాతకింజల్క సంజనితమరందంబునం దద్రోజోబృందంబుమెదిచి
సిబ్బెంపుగుబ్బలపయిఁజొబ్బిల్లనలందువారును, మెత్తనినెత్తమ్ములుతలగడలు నెత్తు
గానెఱపువారును, మంచునించుకాసారమ్ములనీరమ్ములదంట యిగురుత్తిళ్లులంగొని
తెచ్చిచుట్టురాఁజల్లువారును, తజ్జలంబులజిలుంగుఁబావడలుదడిపి నీహారలవంబులు
పయింబాటవినరువారును, నైబహువిధంబుల శైత్యకృత్యంబులు సేయంజేయనంతఁ
గొంతదవ్వునకు నక్కాంతయొక్కింతదెప్పిటిలి తెప్పవిప్పిచూచిచెంగటనలువంబ
డిన యంగనలకిట్లనియె.

మ॥ అకటా ! నెచ్చెలులార ! మారుడుప్రసూనాస్త్రంబులేయన్ వకా
వకలై ధైర్యముదూలిసోలునను గావంజాలకప్పప్ప సా
యక దౌత్యస్థితిదాయలై కదిసి యాహాచెల్లమిరెల్ల ని
ప్పకలంబోలెడు నెట్టగల్వఁ బయిన్బెర్లింపఁగాఁబాడియే॥

278

గీ॥ పిడుగువడియున్న దానిపై బెడిదమైన
కొఱవిఁజూపినరీతిసో కొమ్మలార
దగ్గకునిచేతఁబడిననన్ దమ్మివసుల
పైఁబారల్చితిరిదియేమి ఫలముమీకు

279

క॥ చటుల తరతాపమునలం
పటవడఁబన్ని టి యుడుకుపైఁజల్లుట య
క్కట, పగపాఁతఁ బడెతోఁ
కటఁగుమ్మదమనుచుఁ దలఁచు కైనడిగాడే॥

280

వ॥ అనిపలికి విరహతాపంబునం బొరలుచున్నంతః

గీ॥ అపరదిశచేరికనుపట్టె నంబుజాపుఁ
డత్తి పతివ్రత దమయంతి నార్తిఁబెట్టు
సూనసాయకుఁగనలుచుఁ జూచుసమయ
కాలకంఠుని జిచ్చఁకన్న నంగ॥

281

క॥ అల్పభైమి యార్తిచూడక
తలఁగినచందమునఁగ్రొంకెఁ దపనుడుధరణీ
స్థలిసతుల యార్తిచూడమిఁ
దలఁపఁగమిత్రులకు రాజధర్మంబెకదా॥

282

చ॥ కమలహితుండు గ్రంకుతఁజీ గానఁగనయ్యె ధరిత్రిసాంధ్యరా
గమతఁడుదాఁబ్రతీచియను కన్యకు బాసిక మొప్పఁగట్టు నా
సమయమునందుఁ బేరటము సల్పఁగఁబోవుదమంచు సర్వది
గ్రమణులుపైనమై యుదయరాగపుఁజీరలు దాల్చిరోయనన్

283

వ॥ అయ్యెడ

గీ॥ సాంద్రతర మైనతిమిరంబుసమయభూత
లాధిపత్యపవాహ్యాభమగుట నిజము

కానినెమ్మనయనుపట్టు ధవళబిందు
జాలకముగాదె తారకాసముదయంబు॥

కటికిచీకటిమెల్లనఁ గదలఁజాఁజఁ
బొదలునెత్తమ్మిపువ్వులు నిదురఁగూరఁ
యిదమిదైజారబోరులు కడకుఁదార
కెన్నెలలుదారె వినువీధి వింతమోఁజ॥

చ. అప్పుడు

చుక్కలరాజు జక్కవల చుట్టముజోక చకోరకాళికిం
జక్కతిగింత మింటిసిగ సామికి నాదలపువ్వు నేలుపుం
జక్కెరలప్పు రేవెలుఁగు చల్లఁదనంబులఁజెంకి కల్వపూఁ
జొక్కుడుమందు తమ్మిమదిచూసరు చందురుఁడొప్పెఁ దూర్పునక

2

చ. అప్పుడు నిప్పులనెగలుషుతిలం గుప్పునప్పెనుకయెండ సోకున గుండీయ బెదర
దువడి యయ్యండజరాజయానయానలి నారికిట్లనియె.

కీ. లోకబాంధవునితో జోక గైకొనియైన విరహవిద్వేషంబు విడువవైతి
కరుణాకరుఁడు శౌరికంటఁదాల్చిననైన నిర్దయత్వముమాన నేరవైతి
జీవనకాశి మచ్చిగఁపెంపుఁగనియైనఁ గడువియోగిధ్వంస ముడుగవైతి
బలువైన మంచుఁజాయల నెండియైనను దుదివేడిచూపులు వదలవైతి

28

కీ. వెట్టింసర్గ గలుగా నేమిదలఁప
నాది నియోజమానతేవైతివకట
చలేనకాత్రవ పుట్టికనాఁటిగుణము
విడువ నేర్చు నె పుల్లలవిడుచుఁగాక॥

288

చ. జిక్కిరియిట్టి విష్ణునెద సంభవముంగని యత్రిమానికిం
దెలుచజనించినట్టి పలుబీజము యోరిశశాంకయెందునీ
కలుషముమానవైతి గురుకామినిబట్టిన దుష్టబుద్ధికిక
గలుగునెసభ్యవర్తనలు కానకదూఱుట కాకభూజనుల్

289

కీ. ఉదధిధన్వంతరినిద్రాలోకాపకారి
దనయుఁగాఁగాంచినంతనె తనివిసనక
కటకటవియోగి లోకాపకారివైన

290

నిన్ను గనె నేల తన నిల్వనీరుగాను
 || హా! కమలారి! నీకరహితాశనకీలలఁ గాలికాలి ము
 న్నా కసమెల్ల బట్టబయలయ్యెను రుద్రుఁడనిన్ను మాళివైఁ
 గైకొనిమిక్కుటంబయిన కాకకుదాళదరఁబుగాక మం
 దాకిని దాఁపెదాఁపునను దక్కరులార్తురె నీదువేడికిన్

291

వ! అని చందమామనిందించి మున్ను దనుఁగొందించిన కందర్పుదిక్కు మొగంబై య
 మ్మందగమనయిట్లనియె||

మ|| జలజాతాశుగ నీకునిల్వనరులాశక్తుల్ నినుఁబోరి ము
 న్ని లవ్యత్యంజయుఁడోడిపాటి సగమయ్యెంగుఁది యమ్మేనితో
 మెలఁగెన్రోసి విషంబుద్రావె నటుగామిన్ జోగియైచేరె బో
 యొలుకుల్వాకిట రుద్రభూమియనఁ జేరొందెన్జుమి యందునన్

292

గీ. కామరత్నిరాజ సుమనోవికాసధర్మ
 గుణముగలి గుండియును డిట్టు గుడుతురనుచు
 నురకనుటకాక మొదలనేయొడలు చెడిన
 వానికెక్కడి సద్ధర్మవర్తనంబు

293

ఉ. పుట్టుటకేమిమార! భువిబుట్టెడువారల సఖ్యలేరికిన్
 బుట్టిననాఁటియాగుణము పుల్లలతోడుతఁ బోవుఁగాని నీ
 పుట్టిననాఁటిదర్శణము పోవకయున్నది గిట్టియున్న నీ
 పుట్టినవేళనాకమలవోసిన యశాపధశక్తియెట్టిదో

294

గీ. అవనిజడవృత్తివాఁడు మీయనుఁగుఁదాత
 యాత్మతనయానువర్తి మీయన్న గారు
 నీవనాథాంగనా హింసకెల్ల గురుఁడ
 వేమిచెప్పుదుమదన! మీయిఁటివరుస

295

వ|| అని జగత్ప్రాణునద్దేశించి

చ|| జనులుప్రభంజనుఁడనుట సత్యమెచేసితివోసమీర నీ
 వనలునితోడి పొందుగొనుటాత్మననాథ విమర్శకామినీ
 జనముల్మమీఁద వేడివెదఁజల్లుచుఁ బ్రేల్వనెకాదె నీకునిం
 దునథలమేమి? నీడకదుమ్మయి పోవదె యిట్లు చేసినన్

296

వ. అని తమ్మంగలుగువారింగూర్చి యిట్లనియె.

క॥ చిలుకా నామిఁదనె నీ

యలుకానినుఁబ్రొచ్చి పెంచి నంతయు నే మిం

దులకా వేడుకొనెద నీ

వలకామునిగూడ న్నర్థమగు నేయకటా

297

గీ॥ చిలుక నామిఁదనీ దయసలుపవయ్య

పికమయిఁకమానుమీనన్నఁ బ్రేల్చుటెల్ల

మధుప మధుపానవర్తివై మమ్ముసారెఁ

గడఁగిబాధింపఁగా నెమికారణంబు

298

వ. అని వెండియు

చ॥ మనసిజ సారసారి పవమాన పికంబ శుకంబ మీరున

న్న నిశముఁబ్రేల్చినాడికలకైన పరాక్రమమెంతమేలు మీ

యనుపమపౌరుషంబు నిప ధాధిపువైవడిఁ జూపినన్నఁ గూ

ర్చినమదిమిమ్ము మెచ్చెదనుజెచ్చరఁ గోర్కులు మీమనిచ్చెదక॥

299

వ॥ అనిపలికి నెయ్యంపుదొయ్యలులంజూచి॥

సీ॥ మకరందరసమున మన్మథస్వామికిఁ బ్రేమమజ్జనమొనరించరమ్మ

వెలిదమ్మిరేమల వలరాచవేలుపు మించువేడుకలఁ బూజించరమ్మ

పరిపక్వఫలములు సిరిపట్టిదేవర కింపుగానుపహార మియ్యరమ్మ

ననుఁగావుమనిగోరి ననవింటిజేజేకి నిలమిఁరసాష్టాంగ మెఱఁగరమ్మ॥

300

గీ॥ అతనితోఁగూడి వచ్చినయబ్బవైరి

చైత్రపవనుల సేవలు సలుపరమ్మ

కోర్కినారాజుకడ బంతిగూళ్లు గుడుచు

పిట్టపౌఁజాలకశనంబు పెట్టరమ్మ

301

క॥ అనిచెలికత్తెలు దానును

మునుకొని సకలోపచారముల మానసజ

న్మునిఁజాలఁదనిపి తారా

యనవలనిప్రసాదమంది యాక్షణమందుక॥

302

క॥ వేదండయానలిద్దఱు

కైదండ లాసంగ మందగతినికొ సుమనః

కోదండ పూజకుంజనె

నీదండకె చేరవలవ దింక మనమనుచుకొ

303

శా॥ ఖేలాంతర్వహిరిద్ధ శుద్ధగుణయుగ్వేలాసముల్లాస జం

బాలప్రోద్భవ సూనసౌధనివసద్బాలాయతొరస్క స

త్కిలాలస్థలచైత్య నిత్యబలవత్కిలాల ఘేనాపహ

ష్మలీలా జనితప్రమాదముఖలష్మలీన దోషవ్రజా॥

304

క॥ కసఖనయన సఖసఖలస

దస మశ్రుతిమూర్తి మండలాంతర పదనే

వసభారిశయన వసుధా

విసరసదృశహాస రసితవిభ్రమ వసనా

305

తోటకము*వినతాసుతవాహన తాపసవ

ర్థనతామస భంజన తాలవిభే

దనతాడిత దుర్జన తామరసా

క్షునతావన సజ్జనతాపహరా॥

306

(ద్య-ఇది శ్రీమదాచ్చివరద గురుచరణ స్మరణాభ్యసన రసనావికాస త్రిమలగిరి

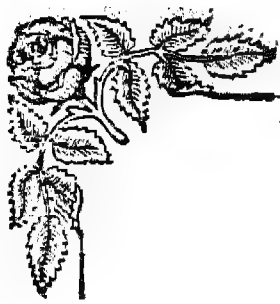
వేంకటేశ్వర వరప్రసాదలబ్ధకవితావిలాస హరితసగోత్ర సిరిప్రగడ తిప్పనమ

నీషి పుత్రసుజనవిధేయ ధర్మయనామధేయ ప్రణీతంబయిన నలచరిత్రంబునం

దు తృతీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

Foot Note-.*తోటకవృత్తము “తగుఁ దోటకవృత్తము ధాత్యయతికొ”

ని యప్పకవీయమునందుండఁగా నీకవి యేలయో పొసయతి వేసియున్నాఁడు

నలచరిత్రము

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీవత్సలాంభ నాంచిత

భావిలసిత భవ్యకౌస్తు భమణివరదమా

దేవీసంగతపటువ

క్షోవిభవవిలాస శేషకుధరనివాసా॥

వ. అవధరింపుము

గీ॥ ఆగ్రనిజాంతికంబున కరుగుదెంచి

చంద్రకాంత శిలామయ సాధవీధిఁ

గదిసినిషధాధినాథుసంగతికి నాత్మ

నెదురుచూచుచునుండె నయ్యిందువదన॥

వ॥ అంత

గీ॥ సవిత్ప్రడత్తతీదాఁ గర్మసాక్షియైన

కతన నతనుండుచేయు నాఘాత్యమరయు

రీతికై పొంచువంపిన దూతయనఁగ

వింబఁగనుపట్టె దళుకెక్కపేగుచుక్క

క. చకితత్వంబుడుగుడుమది

నకటాయదెవచ్చె మిత్తుఁడని జక్కవక

నృకలకు వినఁజెప్పిన పో

లికఁగుమ్మట నాదములలలిం గనుపట్టె॥

చ. చిరతరపుణ్యశీల తనజీవితనాథుఁడు వచ్చుభానుఁడం

చరయఁగఁబ్రాగ్దిశారమణియంబుజరాగమణిస మంచితా

ధరణములెల్లఁబూనుటయుభాసిలు దజ్జనితప్రభాసము
త్కరమటనిండఁ బర్వెననఁగానరుణోదయ మయ్యెనెంతయున్

గీ॥ ధరణివరనందనీస్వయంవర సమాగ
తాఖిలోర్వితలాధినాయక సమాజ
కలకలంకింకనగునని తెలుపుకరణి
పతగములుమేలుకాంచి యార్భటులుచేసె॥

8

క. అలశశిషీడనమున బి
ట్టలయికఁగనుమోడ్చియున్న యబ్జాంగనమే
ల్కొలిపెడు గాయకగానం
బులగతి భృంగీనినాదముల చెలువమరెన్॥

9

గీ. తెలివిదిగజారి దీపముల్ తెల్లనయ్యె
సతులమెడముతైములసరుల్ చల్లనయ్యె
మించినచకోరములగతుల్ మెల్లనయ్యె
నెల్లకలువలమోములు వెల్లనయ్యె॥

10

నీ. కేలఁబ్రాగ్నిగ్రమాలోలాక్షి కేల్మైఁ బట్టిసపికిలి పూబంతియనఁగ
లీలఁబ్రత్యూషకాళికతలఁదాల్చిన పటు సువర్ణసహస్రపత్రమనఁగ
సమయసర్వంసహజానిపైఁ గనుపట్టు సిరులుమీఱిన గచ్చుటరిగెయనఁగఁ
గాంతిమైచెలువైందు గగనాబ్జనాభును రస్థలికాస్తుభరత్న మనఁగఁ

గీ. గమలములపాలి సంజీవికరణియనఁగఁ
జక్రసంతతి జీవనాపధమనఁగఁ
దొగలకెల్లనుమదిలోని దిగులనఁగ
ఛానుఁడుదయింకె మహితాభిధానుఁడగుచు॥

11

వ. ఆసమయంబున శయనాంతికశ్రాంతమణివయాలంకృతాసనంబున శాంతజనపతి
వృతుండై కూర్చున్న భీమభూకాంతుసన్నిధికి దమయంతి ప్రాణసఖులిరువురే
తెంచి తదీయవృత్తాంతంబంతయు నెఱింగించిన మించిన సంతసంబున నతండు కు
లకాంతతో నెక్కింత తడవాలోచనంబుఁజేసి నిజనందన వివాహోద్యోగంబున
కనురాగంబొదవఁ దత్స్వయంవరంబు నిఖిలజన ప్రమోదకరంబుగాఁ జూటించిన12

గీ. భువనమోహనతర భీమపుత్రికాస్వ

యంవరాధోఽంశ పేరణాతికపిత
దర్పదంతురకంతు దంతావళంబు
రాజకావార్య ధైర్యపత్రములుగూల్చె॥

13

14

వ. ఆసమయంబున॥

సీ. విపులాజిసంపాత వీరోపగూహనం బపురూపమై పోయె నచ్చరలను
అశ్రాంతపథికనిరాయాతమై స్వర్గఘంటాపథంబున గడ్డిమొలిచెఁ
బటుశూరసంక్షీగ్ధ పాకశాసనసభా భవనమొక్కించుక పాడుదోఁచె
నవనిరాడతిద్ధిసమారోహణములేక ద్యుటరవిమానముల్ తుక్కువట్టె॥

గీ. నయనవిభ్రమ కృద్భ్రమనందనీస్వ
యంవరాలోక నాపేక్షనఖిలనృపులు
సంతతమునిఖి లోద్యోగసమితితోన
యుద్ధములుమాని విస్మయంబొందుకతన॥

15

వ. అయ్యవసరంబున

16

ఉ. వాదులడిండి జాలపదవాహను గూరిమిపట్టిమోక్షసం
పాదనఁజేయు నేర్పరియుఁ బర్వతసంయమిజోడుకోడె ప
ద్యోదరు జొక్కఁబాడెడుసమున్న తగాయక చక్రవర్తి బ్ర
హ్మమలనైన లోఁగొనుసమర్థవశీకర మంత్రవేదియున్

17

సీ. ఏమానిపాటకహింసామిఖణులెత్తు శౌరికిగొడుగులతీరుగాఁగ
నేదివ్యమునిబుద్ధి బాదరాయణుఁడు భాగవతంబుఁజేసె జగద్ధితముగ
నేషాంతిని యేత దక్షుండుదగఁబ్రజాపాలనంబొనరించు ప్రాధి నేర్పు
నేతపోధనుఁడుచేయించెవాల్మీకిచే రామాయణము బుధప్రస్తుతముగ

గీ. నట్టి నారదుఁడవని భీమావనీశ
నందనీస్వయంవరకారణమునఁగలహ
మబ్బకుండుటఁసేసి తానపుడునాక
మందుదొరకుమోయనునాసనచటికరిగె

18

గీ. నారదుఁడువచ్చెనని వినినాకభర్త
యెదురుగా నేగి సాష్టాంగమొఱిగియతని
జేమిదోతెంచి నవరత్న పీఠమున వి
శేషతరభక్తి గూర్చుండఁజేసి మఱియు॥

19

వ॥ అర్జునాద్యాదివిధులంబరితృప్తుంగావించి సముచితసంభాషణంబులంగొంత పొద్దు
గడపియమ్మునీంద్రునకు సురేంద్రుండిట్లనియె. 20

క॥ ఏలోకానిమునీంద్ర మ
హీలోకంబందునుండి యిన్నాశ్లవలెక
మాలోకంబునఁజేరరు
హాళికెఘనులైనసంగ రాంగణవీరుల్॥ 21

సీ॥ మహనీయగాంగేయమయవిమానవ్రాత మకటయెవ్వరికెదురంపువాడ
నందనోపవనసన్మందారదామంబు లెవ్వారలకుఁబంచియిచ్చువాడ
రత్న పాత్రలసుధారసమునిండగఁబోసి విందులెవ్వరికి గావించువాడ
లలితాప్సరోజనంబులనృత్యవేళలఁ గొలుపునకెవ్వరిఁగూర్చువాడ॥

సీ॥ బహువిధంబులఁబరఁగిన పరిమళములు
వేడ్క నెవ్వారలకు మేళవించువాడ
నేమియోకానిరణవీరులిచ్చటికి పుడు
చేరకున్నారలే నేమిసేయువాడ॥ 22

క॥ ఎక్కడఁజూచినఁదామై
మక్కువవిహరింపుచుండు మానగరమునక
గిక్కిరిసివీరశేఖరు
లక్కటయింక నేలకల్లునాచందంబుల్॥ 23

సీ॥ మునియెవ్వఁడైనను దనమంత్రసంశక్తిగనుపట్టమార్గంబుఁ గట్టెనెక్కి
ఘనుఁడొక్కరుఁడు మున్ను గాధినందనుబోలి యిలఁబ్రతిస్వర్గంబునిలి పెనొక్కి
నరనాథులెల్లసన్నామ్యసులై కోధముల్ విడిచి రణాపేక్షయుడిగొక్కి
యరయనిచ్చోటనిద్రాహారములులేమిఁ జేసివారలుదీనికోసిరోక్కి॥

సీ॥ యాలములనీల్లుతేటి సరోజాక్షుఁజింతఁ
చేసిసారూప్యభావంబుఁ జెందిరోక్కి
సంగరాంగణవీరులిచ్చటికి రాని
దేమికారణమయ్య మానీంద్రుఁడంద్ర॥ 24

సీ॥ లోకములవార్తలెల్లను మీకుఁగరత
భామలకమట్లఁగనుపట్టు యత్రికులాభి

చంద్రనామత్రిలోని సంశయముదీరఁ

దెలుపఁగదవయ్యకారుణ్యదృష్టిఁజూచి॥

25

వ॥ అనిననిందునకు మునీందుఁడెట్లనియె.

26

చ॥ సురవరయేమిచెప్పదు వసుంధరభీమస్వపాలునింట సుం

దరిదమయంతినాఁజెఱుకునకొ ఘలమందెనరీతిఁబుట్టి పె

క్కురురుచిమిఱిభూరమణకోటుల నువ్విశులూరఁజేయుచుకొ

బారిసరసప్రవృత్తివలపుల్ పచరింపుచునున్న దెంతయుకొ॥

27

వ॥ దానిసౌందర్యాత్రిరేకం బాకర్ణింపుము.

28

సీ॥ గొప్పనీలపుకప్పుచొప్పుగాదనిదెప్పు మెప్పుమిఱఁగనిరుల్గప్పుకొప్పు

వాలుమించులచాలు నేలుబంగరువాలు మేలులోఁగొనఁజాలుమేనిడాలు

అంబుజంబునయంబువంబుజేసి ముదంబునంబొసంగెడునెమ్మొగంబుడంబు

కళ్ళుఁగప్రపుఁబల్కునుల్కుఁజేయుచుఁ దేనెలొల్కుతీవినిగుల్కుకల్కిపల్కు॥

గీ॥ నిక్కుసంపెఁగఁటెక్కువఁదొక్కుముక్కు

చెన్నుగలబంతులను దలఁదన్నుచున్ను

లేపుగలమీలకవరూపుమాపుమాపు

దానివర్ణింపఁదరమెయెవ్వానికైన॥

29

ఉ॥ పుత్తడినీరుగాఁగరఁగి పున్నమవెన్నెలతేటదానిలో

నెత్తుకునెత్తుగాఁగలిపి యేర్పడఁగాంచనగర్భహేమకా

రోత్తముఁడెంతొవెంతఁ గరమొప్పుగఁబోసినబొమ్మగానియ

మ్మత్తగజేంద్రియానసతిమాత్రముగాదు సురాధినాయకా॥

30

గీ॥ చిలుకపలుకులఁగపురంబు చిలుకఁబలుకు

మెఱపుఁజూపులఁదొలకరి మెఱపుఁజూపు

చాయగప్పులఁబూగొప్పు చాయఁగప్పు

మించుపోడిమిఁదనరునమ్మించుఁబోడి॥

31

సీ॥ కమలనాభుఁడుదానికంతంబుఁజూచినఁ బాంచజన్యంబునుబాయకున్నె

నగజాధిపతిదానిపగుమోముఁజూచిన నవతంసశశినిసీయనకయున్నె

భారతీశుఁడుదానిపదములుజూచిన విమలాంబుజస్థితివిడువకున్నె

యలవందురుఁడుదానిహాసంబుఁజూచిన నాత్మచంద్రికలఁబోనాడకున్నె॥

గీ॥ మాటలిక నేలనీవయాబోటిమోవిఁ
జూతువాసుధరోయంగఁజూచెదెపుడుఁ
దక్కొరులఁజెప్పఁగానెంతదానిఁగనినఁ
దపసులకునైనడెందముల్ తరలఁబాటు॥

32

క॥ ఆకాంతామణినలుడను
భూకాంతునిమీఁదమనసుఁ బూనినదిత్రిలో
క్షైకవిభవాభిరతిచే
నీకెనయనవచ్చునతని నిర్జరనాథా॥

33

క॥ వివిధాకృతినీగతిన
య్యవతీమణి విభ్రమములనెందింపఁగ భూ
ధవులెల్లదానియాసం
దవిలినమతినున్న వారుదైవతవర్యా॥

34

క॥ అదికారణముగన్పపతులు
కదనంబులుమఱచియున్న కతననిపుడు దు
ర్మదదానవసంహార నీ
సదనంబునకరుగుదేరు సంగరవీరుల్॥

35

క॥ ఇచ్చటదనుజాలతోడ వి
యచ్చరులకురణముగలుగునను నాసలచే
వచ్చితి ననపుడువినిదా
నచ్చతురాస్యాత్మజునకు నమరపుడనియె॥

36

ఉ॥ నారదసంయమింద్రవినునాకు సహోదరుడయ్యుపేంద్రుడం .
బోరుహపత్రలోచనుడు భూరికృపాశుడుశౌరిచిన్మయా
కారుడుభక్తవత్సలుడ కారణబాంధవుడాదిమూర్తి పం
కేయహగర్భవందితుడు కృష్ణుడుమమ్ములబోచునిచ్చలు॥

37

సీ॥ శ్రీధరాకాంతలఁజెలువుమై మేనధరించువాడరులగారింపువాడు
జిలుగువన్నెలదాలు గొలిపెడుకంగేలిదరమువాడ సురులదరమువాడు
సకలలోకమ్ములు సత్కృపామహిమఁబాలించువాడ డఘముదూలించువాడు
శరణార్థిజనహానివరసముత్కృతము మన్నించువాడిలగ్నేరినించువాడు॥

గీ॥ డంబుగలకుందనము పచ్చడంబువాఁడు
మించుదయభక్తతలులనమ్మించువాఁడు
పడగఁగలవానిమెసఁగెడు పడగవాఁడు
తీరుగలనీలమేఘంబుతీరువాఁడు॥

38

ఉ॥ అట్టిరమామనోహరుడ నంతగుణాకరుడాదిమూర్తిచే
పట్టిమముడయామహిమఁ బాలననేయుచుదానవా వలిం
గొట్టిసమస్తలోకములకుఁ ననుబెద్దగఁజేసినాఁడు మా
కిట్టిసుఖంబుగల్గనిక నేమిటికెవ్వరితోడికయ్యముల్॥

39

గీ॥ కావునర మేళుకృప నేముకడుపుచల్ల
కదలకెల్లప్పుడును నెండకన్న నీడ
కన్నె టుంగకయందుముగాననిపుడు
జగడములుపుట్టవిచ్చటసంయమింద్ర॥

40

మ॥ అనినకామానిసురేంద్రుతోననియె నాకాధీశమీపాలఁబా
వనచారితుడనంతశాయి నతదేవజ్యేష్ఠుడుద్యత్కృపా
ఖనినారాయణుడెప్పుడుంగలఁడు భక్తత్రాణపారీణుడా
యనలీలకవివిధావతారములు మీకైకాదెతాఁబూనుటల్॥

41

గీ॥ ఆమహాత్మునిపైభక్తి యేమరకుఁడు
భక్తపరతంతుడతఁడు మీపాలఁగలిగి
యీప్సిత్థార్థంబుఁ జేకూర్చునేముబోయి
వత్తుమేయనిముదముభావమునఁబొదల॥

42

చ॥ పులుఁగురవాటపొల్కుడలిఁ బుట్టినయాలువిరాళిహాళిఁబై
కొలిపెడుచూలు రేదిరుగుగొంటరిమెక్కుడువాలుమింటిజా
ల్వాలఁకెడుకాలు ప్రొద్దువగలోఁగొనుపేరెదకెంపుడాలు రం
జిలునలవేల్పువేల్పుమదిఁజేర్చిచనెక జగడాలదిండియుక॥

4

గీ॥ అపుడతివిలాసనవవిభ్రమాభిరామ
యైనదమయంతిరూప సాహాయ్యమునను
గుండలీకృపచాపుడై కుసుమశరుఁడు
జిష్ణుమీదహాళాహళిసేయఁదొడఁగె॥

4

ఉ॥ నారదసంయమింద్రీ వచనస్ఫుటకాద్యుకవల్లిభీమక
న్యారమణీయ రూపసుమాశుగసంతప్రిదాల్చి పూనియ
మ్మారుడహంకరించి పలుమాలుగరుక్కునగాడనేయ జం
బారితదాహాత్రిక హృదయమంతయువ్రక్కలుగాఁగ నెంతయుకొ॥ 45

సీ॥ నవసుధాసారంబుచవులఁదేలెడుజిహ్వా దమయంతియధ రామృతంబుఁగోరు
చాదంతివరకుంభసంగతంబగుకేలు భైమివత్తోజకుంభములుగోరు
సంతానసూనవాసనఁగోరినాన విద్యరాత్తనయమైతావిఁగోరు
నలశచీసంశ్లిష్యమగుమ్మ గ్రధకైశికేంద్రీనందనఁగదియించఁగోరు॥

గీ॥ నారబలధేది, యతనిమోహాతిశయమొ
కాక నారదవచనప్రగల్భవిధియొ
కాక మన్మథశరపరిపాక గుణమొ
కాక యక్కాంతవిభ్రీయాకారగతియొ॥ 46

వ॥ ఇవ్విధంబున నతిమోహాతిరేకంబున నాకలోకపాలకుండు తద్దమయంతీస్వయం
వరోత్సవాలోకనాపేక్ష నవనీతలంబున కుంజనఁగట్టాయితంబగునట్టియెడ ననలాం
తకాబ్ధిపతులరుగుదెంచిననతండు తద్వృత్తాంతంబంతయు సవిస్తరంబుగాఁజెప్పిన
నిని ప్రముదితస్వాంతులైవారలిట్లనిరి॥ 47

తరల॥ అవనిలోదమయంతి యింతటిదైన నిగ్జరనాథనికొ
దవిలివచ్చెదమేము మాకటఁదప్ప నేమిపనుల్ మహా
త్సవమునకొ మనలోననెక్కనిదద్వధూటివరించి మ
క్కువదలిర్చునుపాయముకొ గనుఁగొంభమచ్చటఁజేరిననకొ॥ 48

వ॥ అనియాలోచనంబుఁజేసి. 49

క॥ హరిపావకయమవరుణులు
కరిమేషలులాయమకరగమనులు పవిత్రో
మరదండపాశహస్తులు
నరుదెంచిరి భైమిమీఁదియభీలాషమెయికొ॥ 50

గీ॥ ఇట్లుదిక్పాలకచతుష్టయంబు భూలోకంబునక నతిదూరంబుగాఁ జేరవచ్చియచ్చ
టఁదమలోన॥ 51

క॥ ఎవ్వారలబనుపుదమిట

జవ్వనిసెడబాటు నేయసరసుండగువాఁ

డెవ్వఁడుగలుగునొకోమన

కివ్వేళనడచికోర్కెలీడేర్పంగఁజ్జ॥

52

వ॥ అనువిచారంబులంబొంద నందుబృందారకేంద్రుండందటనునిట్లనియె.

53

ఉ॥ ఎంచఁగదూతకృత్యమున కెవ్వరినైననుబంపఁజూచినఁ

వంచననీవిచారముధృవంబుగ విఘ్నముఁజేందుఁగాన సె

క్కించుక నామఁజూడనిషధేకుని బ్రార్థనఁజేసిపంచినఁ

మంచిదిదొంగవాకిటనె మంచమువేయుటకార్యమెచ్చటఁజ్జ॥

54

ఉ॥ ఏసెక నాఁడువేడిన మహీశ్వరుఁడొక్కరుఁడెమ్ములీఁడె భూ

జానినిజాంగఱుండము లొసంగఁడెయొక్కఁడు రాజకోటికి

రానిపదార్థముల్లవె ప్రాణముకంటెఁ దలంచిచూడనేఁ

డీనలుఁడిట్టికార్యమున నెన్ని విధంబులఁజేయకుండునే॥

55

వ॥ అనితలపోయుచున్న సమయంబున వారలకనతిదూరంబున శుంభదఁభోధరగంభీర

రావంబునుంబోని యొక్కసంరావంబువినంబడిన లోకపాలకులీకలకలంబేమియొ

కోయనియాలకించునంత న్గదియనేతేరనండు.

56

సీ॥ బెళుకుచూపులవాని యెలనిండు నెలమెండు నిలబెండువడఁజేయుకళలవాని

పసిఁడిచాయలవాని పరువమ్మువిరియమ్ము దొరవమ్ముపఱచుసుందరతవాని

తళుకుచెక్కులవాని బలుమించులొలయించు నలువంచుజలుగుదువ్వలువవాని

సొగసుమీతినవాని జిగిగ్రమ్ముపగడమ్ము జగడమ్ముగలమోవిచిగురువాని॥

గీ॥ నెనరుగలవాని చాయకుందనపుదమ్మి

నెమ్మిగాదనుముద్దు మొగమ్మువాని

చెలువలరునవ్వువెన్నెలపాలుపువానిఁ

గాంచిరల్లంతనలునిదిక్పాలవరులు॥

57

వ॥ కనియతనితేజోధైర్యసైర్యగాంభీర్య శౌర్యచాతుర్యగణవిశేషంబులరసి యతఁడ

నలుండగుటనిశ్చయించి కాదేనియట్టిసర్వలక్షణసంపన్నత్వంబు మనుష్యులకుఁ

లుగునేయని నిజవాహపరిచారకాదుల సంతరితుంబుననునిచి నేలకుడిగ్గి యన్న

పురోభాగంబునంగనుపట్టి యారాచపట్టికిట్లనిరి.

సీ॥ విక్రమగుణసారవీరసేనకుమారయనిశంబుమీకుదీర్ఘాయురస్తు
మీవంగడమునకుమేటియైతగుచందమామగ్రాసంబిడిమమ్ముబోయి
నసఘండుమీతండ్రియొనరించుయాగభాగములుభుజితుమకరవుదీర
నతనివశంబుననతనిగర్భంబునజననమొందినయట్టిఘనుడవీవు॥

గీ॥ గావుననుమిమ్ముజూచునాకాంక్షజేర
వచ్చికంటిమికన్నులవాడుదేర
సెక్కకార్యంబుమాకునిన్నుండికాగ
వలసియాన్నదిచేపట్టవలయుననఘ॥

59

ఉ॥ అర్థిఫలప్రదాయిముగుణాకరనైషధసార్వభౌమకా
ర్యార్థులమైనమమ్ములగృతార్థులజేయగదయ్యసర్వకా
స్త్రీర్థములెందునీవెటుగనట్టివిలేవుగదాపరోపకా
ర్యమిదంశతేరమనుటాత్మదలంపగదయ్యధీనిధీ॥

60

ప॥ అనినపినినలుండయ్యామీరెవ్వరెందుండివచ్చితిరెయ్యవినిజాభిధానంబులుమీతే
జోవిశేషంబులరనిచూడసకలలోకరషేచణుడైననారాయణునికళాంశసంభ
వులనితోచుచున్నయదిమీయట్టిమహానుభావులుతలంచినకార్యంజేతన్మాత్రం
బుకానేర్చునెయైననుప్రాణప్రముఖంబులుగానెయ్యవియభిలాషంబులయ్యెడు
మీకునేనియ్యంగలవాడనానతిండనిననందఱయనుమతినిబృందారకేంద్రుండిట్లు
నియె.

61

క॥ మనుజాధినాథయీతం
డనలుడుజముండితడర్థవాభ్యతుండే
ననిమిషపతి నేమిటుక
చ్చినపనితెరంగెల్లనెటుగజెప్పెదనింక॥

62

ఉ॥ ఏనిటబ్రాహ్మణమైనవెసనిచ్చెదనంటివిమేలుమేలుభూ
బాసులుతోల్లిప్రాణములొసంగరెయాశిబిముఖ్యులట్లనే
దానముసర్వలోకవిదితంబయియున్నదినీకునింకనీ
రానిదికల్లునెద్దిదినరాజసమానపరాక్రమక్రమా॥

63

క॥ పూనికబ్రాహ్మణములీవల
దోన్మపవలలేనిరత్నమొక్కటినీకుక

రానున్న దినీవసు సం

ధానము సేయంగవలయుదానిన్మాకున్ ||

64

క॥ రత్న మునావినుకాంతా

రత్న ముదమయంతి యట్టిప్రమదామణి నీ

యత్న ముచేసిందొకరికిఁ

బత్ని గసెనఁగూర్పవలయుఁబౌర్ణిమముఖ్యా ||

65

గీ॥ అనిననుల్లంబు యుల్లనమనుజనాథుఁ

డేమిదలఁచంగ దైవమిట్టేమిదలఁచెఁ

బూనియేమైననీవచ్చుఁగాని దాని

నీయవచ్చు నెయిచ్చి నేనెట్టులోర్తు ||

66

చ॥ అనితల పోసిపోసిన్యపుడంత నె ధైర్యవివేక సంపదన్

జెనఁగొనుబుద్ధిమైఁదలఁచెఁ బేర్చినదీనత దేవముఖ్యులే

పనివడివచ్చినన్న నరుఁబ్రార్థనఁజేయఁగఁగాంతనీయలే

ననుకొనుటెంతపౌరుషము హావెడబుద్ధులుదోఁచె నేలొకో ||

67

సీ॥ తనమేనితోఁగూడ ధరణియాద్యంతంబు వైరోచనికపటవటునకీఁడె

యాలిబిడ్డనిదన్న నమ్మివాంఛితముఁ ద్రిశంకనూనుఁడుమునీశ్వరునకీఁడె

తనశరీరమెనిపాదునకునిశ్చలయుక్తి నాహారముగనీఁడెయలకపోతి

తనవెన్నె ముకకాంక్షితము సేయునంత నే యాదేవపతికీఁడెయాదధీచి ||

గీ॥ ఇంతచెప్పినచో డమయంతినిచ్చు

టెంతఘనమిఁకఁజెప్పఁగా నేల నీతి

కుశలతనుజూడఁగోటలోఁ గొల్లవంక

చారలోఁబోయినట్టివిధంబుగాదె ||

68

వ॥ కావునవీరలయభిలాషంబునకే ననుకూలుండఁగదునని మనంబుననిశ్చయించి

హ్యంబుజరుపుటకు గురపతికినరపతియిట్లనియె.

69

చ॥ అనఘసురేంద్రభీమ తనయన్మదిఁగోరిటవచ్చు నేను కుం

టెనచననేర్తునే చనికడిండిమిరక్షితమైనతన్ని కే

తనమదిచొత్తునే యొకవిధంబునఁజొచ్చితిబోదలంపన

వ్యనజదళాయతాక్షి మగఞారలతోఁబలుకంగ నేర్చునే ||

70

వ॥ అదియునుం గాక వివిధాయుధీయరక్షితంబును ససాధారణంబును సమర్థులంబును
నగు రాజనివేశంబును దుటునంజొరంబారినఁ దానంబ్రాజాంతిహ్యతంబునఁ
గావున నిక్కార్యంబునకే నర్హుండఁజేయనినఁ బ్రాచీనబుద్ధియుల్లసెను. 71

గీ॥ అటులతప్పించుకొనఁదగవగు నెసకల

జనమనోభీష్టదాయకా చరణశాలి

విట్టిసునునినుజేడంగ నిటకువచ్చి

తీత్రపోవుదుమేధరితీత్రలేంద్ర॥

72

ఆ॥ వె॥ చటులఖడ్గహస్తసతరక్షితావనీ

భృద్భహంబుదరియ భీతివలన

దొరులునిన్నుఁ గానకుండంగ శాంబరీ

విద్యగఱపెదముషవిత్రిచరిత॥

73

వ॥ అనియొడంబఱచి యత్తికస్కరణీవిద్య యతనికువదేకించి పండువత్సవత్సవములకు
నికి నర్మభావంబునందనకు తనకనియెఱింగించుటకు శక్తిండుకనుగీతి యుక్తిండు
సకిలించె తరణిసుతుండునగియె వయనదేవరయతని మొగంబు తప్పుకనుఁచె నట్టిది
క్పాలకచతుష్టయంబుదేష్టలకు లోలోననగుచు నివభూతతేంద్రుండు తద్రాత్య
కృత్యంబునకొడంబడి చనిచనియొక్కరమ్యవ్రదేశంబున రథంబుగిల్గి పితృభూ
హితామాత్యభృత్యవర్గముల నచ్చోలుజేయునిచి యొక్కరుండుపోదనావర్ణుడు పో
వుమఁ గుండినపురంబుఁజొచ్చి తద్రాజనికేతనంబువరిసి మొగసాలగడచి కవ్యం
తరంబులతిక్రమించిన యప్పుడత్యుగ్రశాసనుండగు భీమభూకాంతునిపరిజవలంబులు
దేవతాదత్తంబగు విద్యమహిమవలన నతని నెఱుంగకయుండిరి. ఇర్విభంబున నయిగు
నెడది క్పాలకులభూభాకాంతునంతరంగంబుఁ దెలియుటకతనికిండకొక్కరులకుంగనఁ
బడక యోగదూయాబలంబులవెనుసనిరి. అతండట్లుచని. 74

చ॥ జలజముఁజందమామ నెకసక్తములాడెడుమోముదాని గ

ల్వలమరుదూపులం గిలకిలన్న గుమాపులదాని కొరిమ్రేలుం

గులకుఁబసిండినిగ్గులకుఁ గూరిమిమాపెడుమేనుదాని గో

మలిదమ్మయంతరి గన్గొనియెమానవనాగుఁడు సంభ్రమంబున॥

75

వ॥ కనియక్రాంతహావభావ విలాసవిభ్రయాతిరేకంబుఁ దప్పుక శృష్టలెడకమాది విస్మ
యంబునందనమనంబున. 76

76

చ॥ పసిండిసలాకయో చిగురుబంతియొ వెన్నె లసోగయో సుధా
రసపరిపాకమో మరునిరాజ్యరమాసత్రియో సువర్ణసా
రసములదండయో మెఱుంగురత్న పుబామ్మయొకాక యీలస
ద్బిసరుహానేత్రయందము మదిందలపోసిన సెండుచంద మే॥

సీ॥ నలువైందుకళజెందు నెలజెందు జెలువందుదిరముకొల్పెఘగీముదీనిమోము
సిరిగ్రొమ్మవిరిజిమ్మదొరయమ్మ గరువమ్మదిగుడు సేయగనోపుదీనిచూపు
అలికప్పుబలుగప్పుకలచొప్పు వెలిగుప్పు తీరుమీరుచు సెప్పుదీనికొప్పు
వలనించుదెలివెంచగలమించు నెలయించు దీనారివగఁబూనుదీనిమేను॥

గీ॥ గిండ్లసరిబోలుదీనిపాలిండ్లతీరు
తేటపానకములబావిదీనిమోవి
తేనెసోనలచవిగుల్కుదీనిపల్కు
దీనిగొనియాడఁదర మెయెవ్వానికైన॥

ఉ॥ మేలిసుధారసంబు పయిమిగడనేర్పునఁదీసిఁజానిలో
వాలుమెఱుంగుబంగరురవల్ సరిపాలుగనించికొముదీ
బాలములందు పైమెదిచి సంపెఁగపుప్పొడిమేళవించి యా
బాలకిఁజేయఁబోలు బళిపంకజగర్భుఁడపూర్వవైఖరి॥

చ॥ అనికొనియాడియాడి మదనాశుగసంహత్రిఁగుందికుంది యం
తనెదిగధీశకార్య పరతంత్రమనస్థితిఁదాల్మిఁబూని యీ
కనకలతాంగిడెందమునఁ గల్గునిజస్థితిమాటలాడి వే
కనియెదనంచునయ్యభీమఖంబున కేగుచుచుండునంతట॥

చ॥ మెలఁతయొకర్తు చొక్కమగుమేనిమెఱుంగుపసిండిగద్దెపెఁ
గొలువఁగనున్న భీమసుతకుఁ బరితోషముపుట్టునట్లుగా
నలుఁడదెవచ్చెనన్న నరనాఘుఁడుదావినికాంతయేగత్రి॥
దెలిసెనుకాకనన్న నిమదిం గడుసంశయమందెనెంతయు॥

వ॥ అంత.

గీ॥ నరవరుఁడు శాంబరీవీద్యపరిహరించి
సావ్యడబ్బంబు నెడసినభానుగరిమ
దివ్యతేజోవిశేషముల్ దిశలునిఁడఁ
గమలలోచనదృష్టిమార్గముననిలిచె॥

వ॥ ఇట్లుకనుపట్టిన.

84

ఉత్సాహము॥ ఇంతులెల్లలేచినిలిచి యిమ్మహాత్ముడెవ్వడో

కంతుడో జయంతుడొక్క కంజమిత్తుడో నిశా

కాంతుడో ధనేంద్రసుతుడో కాకటంచుఁగాంచి ర

త్యంతమోహపరవశాత్మలై ససంభ్రమంబునక॥

85

వ॥ అప్పుడద్దమయంతి ధీరోదాత్తకావునందరలక యప్పటియట్లుగాంభీర్యంబుగనుపట్టు
నుండి యప్పుడమితేనిం దప్పకమాచి యతనియందుఁగందర్పసౌందర్యంబును జం
ద్రకళావిలాసంబును సూర్యతేజోవిభవంబును సంభోదిగాంభీర్యంబును గలిగి
సర్వగుణపరిపూర్ణుడైన నీలవర్ణునిచందంబునం జెలువైందడెందంబున నమందకా
మోత్సాహోద్భుతంబులు ముప్పిరిగొనఁదనచెంగటనున్న యనుంగుఁదొయ్యలికి సౌ
య్యననిట్లనియె.

86

క॥ చెలియాయీతనినెమ్మొగ

మలపూర్వసుధాంశు బింబమగుఁగాకున్న

దలపోసిమాడనీగతి

నలరునెమనదృక్చకోరికావలులెందుక॥

87

గీ॥ తరుణియితనిమఱేందు సందర్శనమున

వినుమ యభిలాషజలరాశివేలమిత

వితతచింతాతమిస్రంబువిరియఁబాటె

వరవిలోకనకుముదముల్వాడుదేటె॥

88

గీ॥ వెలదికరుణాసముద్రంబువెల్లివిరిసె

నతనిమాపులఁదనయందమల్లఁజూపె

గంటివెలిగామరలఁబోలుకన్న గొనల

నెట్టజీరలుకనుపట్టుటెటుకగాదె॥

89

గీ॥ శ్రమమధుపములితనినాసమనుచంప

కమునకునలంగమికినేమికారణంబా!

యహహతెలిసెదదీయాననాబ్జబింబ

గళితహాసామృతానాప్తివలనఁగాదె॥

90

క॥ విప్పుగలటొమ్ముకటితటి

యొప్పునుసన్నంపుఁగొనునూరులసోబగుక

దప్పక కనుగొను మొప్పుల

కుప్పయనందగియెనితఁడుకోకిలవాణీ॥

గీ॥ ఇతఁడుకొఁగిటఁబొదువు నేయిందువదన

నదిహరియురస్థస్థితయగునుకాదె

యితనియధరనుధాపానమెపుడు సేయు

నదియెదేవాంగనలకెల్ల మొదలిగురువు॥

క॥ ఏమితపమాచరించెను

కా! మునురత్నాంశచయముకనదాకల్ప

స్తోమస్థగితములైయో

శ్యామామణియితనియంగసంగతిఁగనఁగె॥

క॥ తరుణీయాతఁడునైషధ

ధరణీశ్వరుఁడగుటనిజముతప్పదుకాదె

నరయంగనాకుమోహము

తిరమగు నేయేను నలపతివ్రతఁగానే॥

సీ॥ విరివింటేదొరయనిపరికించి చూతమాతను సుందరత్వమాతనికిఁగలదె

యలజయంతుండనితలపోసి చూతమాయతనికిఁజెప్పలల్లార్పుగలదె

కలువలఁజేడనిగణుతించి చూతమాయకలంకయోగమాయనకుఁగలదె

ధనదపుత్రుండనిగొనకొని చూతమాయవనిసంచారమాయనకుఁగలదె॥

గీ॥ ఈతనూవిలాసమీనయనోల్లాస

మీకళావిశేషమీవిహార

మెన్నిచూడనరులకెక్కడిదీతఁడు

నిషధనాథుఁడగుటనిశ్చయంబు॥

క॥ నెలఁతయనుమానమేటికిఁ

దెలియుదమేయనుచునతనిదిక్కుమొగంబై

చిలుకలపలుకులఁదేనియ

చిలుకంగపురంబులొలుకఁచెలియిట్లనియె॥

సీ॥ నవరూపమన్మధనయకళాపరిపూర్ణ యెందుండివచ్చితిరిటకుమీరు

మాతండ్రియాజ్ఞచేబోతుటీఁగకునైన సుడియంగరానిదిచ్చోటికెట్లు

రావాటపడెమీకునీవంకకరుదేరఁ బనికలెనోకాకపైనగతిని
బోవుదున్నారొమాపువశమ్మన మిముఁజూడఁగాఁగలెమీనిజాఖ్య॥

గీ॥ యైనవర్ణంబులేతపంబాచరించె
నయ్యనీవుజనించినయన్వయంబు
సెరయభాగ్యంబుచేసెగానిన్నుఁగనిన
తల్లిదండ్రులువారెంతధమ్యలాక్కొ॥

97

ప॥ కావునమహాత్మా మీసౌందర్యచాతుర్యసౌమహర్వంబులు విలోకనంబులకానంద
హరిపాకంబుఁజేకూర్చె నీవచనరచన్తాసుధామాధుర్యంబులు చవులుగొనచెవులుదివు
రుదున్నయవి. సుధామయూఖునకు సుధాసారంబునుంబోని మీయన్వయంబును
హరిచందనంబునకు నందనంబునుంబోని మీజనకువామంబును కుందనంబునకుంబరి
మళంబుంబోని మీయతులాభిధానంబును పంగువుపయిన న్నంగయంబోని మీరిట
కునేగుదెంచినకార్యంబును గరుణామృతదృష్టిచేమమ్ముఁదనియించి యానత్రిండని
సఖీమణులచే మణిమయాసనంబునివేదింపఁజేసిన నతండాసీనుండై గంభీరభాషణం
బుల నయ్యంభోజగంధికిట్లనియె.

98

గీ॥ తోయజాననదిగధీశదూతఁజమ్ము
చెప్పఁదలఁచినపనిగుట్టు సేయఁదగదు
చల్లకనివచ్చిముంతదాచంగనేల
నేనువచ్చినకార్యంబునిజమావినుము॥

99

క॥ హరిపావకయమవరుణులు
తరుణీనీమీఁదఁగల్గుతాత్పర్యముచే
నరుదారఁగఁబుత్తెంచిరి
హరిచందనకుసుమముఖ్యమగుకానుకలకై॥

100

గీ॥ అహమానీభాగ్యమహిమకేమనఁగవచ్చు
సర్వదివ్యాంగనాపరిష్కంగసంగ
సౌఖ్యవారాశినోలాడుజంభవై
కొమ్మనీకాఁగిటకుఁజేరఁగోరినాఁడు॥

101

స॥ సరసిజనేత్రహేమమణి సౌధములకైబవళించియుండుచో
సురపతిరాత్రియామములఁ జూడఁగనోడుఁదదీయవద్యముల్

వరనవరత్న నిర్మితగవాక్ష సమాగతపూర్ణిమాక్షపా
కరకరదర్శకంబుతనుఁ గారియవెట్టెడుశంక సుందుచున్

102

గీ॥ అసలదేవుండుతనుఁజెందినట్టి విరహ
తాపరోగంబుమాన్పుకోదలఁచివచ్చె
వినుముచెప్పెదనెట్లన్న విమలశాత్రీ
తావకీశాధరసుధాపథముఁద్రావి॥

103

చ॥ వినుమిపుడంగజాతశరవేదన బైఁబఁజరింపమేడలో
ననయముజాలకాంతరములందున నొయ్యనఁదొంగిచూచు జా
యను మొగమెత్తిచూడఁడ సమాంబుజశోభదనర్చుతద్విలో
కనములభావభూప్రసవ కాండములోయనిభీతి సుందుచున్

104

గీ॥ దండధరుఁడింతికంతునిదాడికోడి
యతనిగెలువంగ నెకయుపాయంబుఁదలఁచి
నీపయోధరదుర్గముల్ దాఁపుకొనఁగ
నాసఁజనుదెంచె నీవుసాహాయ్యమిడుము॥

105

ఉ॥ ఓతరలాక్షీ ! మన్మథునికోడిటువచ్చినదాదిగాఁగఁ బ్ర
ద్యోతననందనుండు తనయూరి మొగంబటుచూడ నెంతయున్
భీతిలియున్న వాఁడిపుడు బిట్టుగఁబైకొనితద్దిశాసము
ద్భూతసమీరవారములు దుస్తరమాబలువేడిఁజల్లఁగన్

106

గీ॥ చటులకలహావసరములశత్రువరుల
బాహుపాశంబుచేఁగట్టు పాశధరుఁడు
ప్రణయకలహావసరమున బాలనీదు
బాహుపాశంబులనుగట్టువడఁగఁదలఁచె॥

107

చ॥ అతఁడునిజాంగనా సముదయంబులతో జలకేళిసల్ప నం
చితకమలాకరంబులనుజేరఁగభీతిలి నాఁడు మీనసం
తత్రిమక రాంక కేతన వితానముగావిలసత్పయోరుహ
ప్రతత్రియుఁగల్వలమ్మరుని బాణపరంపర గాఁదలంచుచున్

108

క॥ ఈరీతివిరహవేదన
నారీమణినిన్ను గోరి నారుదిగీశుల్

తోరమగుత్పక్ష్ణబడువా

రారయనమృతంబుగోరునాచందమునకొ॥

109

॥ ఇలలోనలోకపాలురు

తలుపుననీపొందు గలయడలచుటయెల్లకొ

గలకంతిపెన్ని ధానము

లలపేదనుజేరగోరునట్టిదకాజే॥

110

॥ కాంతనీభాగ్యమహిమసామోత్కరించు

విధమునదిగీశ్వరులునీకువివశులై

వారినలుపురిలోననెవ్వారిగదియ

నీకుబ్రీయమయ్యెదాచకనిజముచేపుమ॥

111

॥ అనిన మృదుమధురవచనరచనాచాతుర్యసీమయగు నబ్బామయతనికిట్లనియె.

112

॥ హరికిన్వందనమాచరించి శిఖికికొసాష్టాంగముల్చేసి భా

స్కరసూనుకొనియాడి పాశికినమస్కారంబులర్పించి భా

సురపుణ్యోదయవిన్నవించెద దిగీశుల్ దేవతాసుందరీ

వరులై నకొమనుజాంగనకొ జలమతికొవాంఛింపఁగాఁబాడియే॥

113

॥ రత్న హారావళులు దాల్చురాజవరులు

పూనఁగాఁజూతురే గాజుపూసపేరు

దివ్యకాంతామణులు కోరుదిగ్వరేణ్య

లితరకాంతలగోరుదురేమహాత్మ॥

114

॥ అదియునుంగాక.

115

క॥ నరవినుతనేనునలుడను

ధరణీకునకీయఁబడినదానఁదలంపకొ

నరభోగ్యమైనవస్తువు

సురలకునర్హంబెయెన్ని చూడుముమదిలోకొ॥

116

॥ మఱియు.

117

క॥ అరయంగలోకపాలురు

గురుభౌవ్యులులోకములకు గూతుంగవయం

గరమాసపడుటధర్మవె

స్మరసన్నిభతెలిసిచూడుమాతత్వమునకొ॥

118

వ॥ అదికారణంబుగా నాయభీష్టంబువారలయందుంజేరకుండుటనిజంబు ; నీవుకేవల
పరమకారుణ్యనిధివి. నావిన్న పములద్వేవతాసార్వభౌములకుఁ జతురవచనారచ
నాసమర్థుండవైవిన్న వించి వారలునాయెడనోపహృదయులు సదయులునగున
ట్లుగావింపవలయుననిన నమ్మానిని నమ్మానజేంద్రుండిట్లనియె. 119

ఆ॥ వె॥ మెలతపిచ్చుగుంటమీఁదభాగీరథి

వచ్చినట్లుదివిజవరులునిన్ను

నాత్మగోరిడాయనరుదేరవారలఁ

జిన్న బాటుపొందఁజేయనగునె॥

120

క॥ అనిమిషముఖ్యులనెల్లక

మనుజుండగునరునిమీఁద మనసూనితయో

వినుమమృతసారమొల్లక

వనజేక్షణనీరుఁగోరు వారుంగలరే॥

121

క॥ ఆరయఁగూఁతుకొగవయుట

వారలకదియొప్పవచ్చువసుమతిని నజుం

డేరీతిఁజేసెఁబూర్వము

కారదనీపాటిచదువుచదవదె చెపుమా॥

122

వ॥ కావున.

123

చ॥ పొలతుకయొండుబుద్ధి తలపోతవివేకముకాదునాదు బు

ద్ధులుమదిఁబూనుకొమ్ము విబుధుల్ బలుమాయలవారలెన్ని భం

గులనినుమోసపుచ్చి తమకోరికఁజేకుటఁజేసికొందు ము

న్నలమునిపత్నిఁజేసిన సురాధిపుసేతయెఱుంగుదేకదా॥

124

వ॥ అనునతనిపలుకులు ములుకులచెలువున హృదయతాపంబాపాదింప భూపాలతనయ

తనయతులపతివ్రతాశీలంబు కనుపట్టనిట్లనియె.

125

క॥ విను పెక్కుమాటలేటికి

ననఘాషిగధీశులింతయన్యాయమెనె

మ్మనములఁదలంతురేనియుఁ

డనువేవిడుతుకొబతివ్రతాధర్మమునకొ

126

క॥ హరిదధిపదూతవినుమిక

ధర వెఱవఁబ నేమియేను దైవతతత్తికి

“మర జేసతికింభయమ” న

సరసమతికొగన వెనీతిశాస్త్రములందుకొ॥

127

వ॥ అనవుడు.

128

క॥ తగవామగువాయూగతి

తెగువామగవారికంటె తెఱవలెతలఁపకొ

మిగులకొసాహసులేకడ

పగదాయలెసర్వలోకపాలురునీకుకొ॥

129

వ॥ అదియునుంగాక లోకపాలుర నెల్లక హల్లకగంధీనీవు శరీరత్యాగంబుచేసినఁ దత్సంయోగంబుతప్పదు. తెంపుననాయుధముఖంబునంబడిన స్వర్గలోకనివాసిని వగుటంజేసి సునాసీరుండుసమ్మోదంబునంజేందు, ననలపతనంబు సేయందలంచిన నతనిహితంబుతోడనెచేకూఱు, జలంబునంగూలిన జలధీశుచలంబీడేయ, నితరదుర్మరణాదులవలన నలినహితసుతపురప్రవేశంబువలన నతనియభిలాషంబుసిద్ధించుఁగా వున నీవితరంబుజ్జగించి వారలయందొకనిపొందుఁగోరుమనిన;

130

క॥ ఆమాటకుఁబ్రతివచనము

లేమికొ గుచచక్రచిహ్నలింగంబులకెం

లేమజ్జనముగ నేడిచె

వామకనుంగొనలనీరువరదలువాఱకొ॥

131

వ॥ అప్పుడప్పుడమిఁటేడిట్లనియె.

132

ఉ॥ కోడెమెఱుంగు గబ్బిచనుగుబ్బలపై వెడనీరుజారఁగా

నేడువ నేటికోసరసిజేక్షణ నీనిడువాలుఁజూపులకొ

జూడుమువీరసేనఘతు సోమకులాగ్రణినన్ను పైసథుకొ

బాడిమెయికొ దిగీశహితపద్ధతినీమనసొత్తిచూచితికొ॥

133

వ॥ కావున మగువావగవ నేల, యనిన నగ్గలికయగుసిగ్గునదిగ్గనలేచి యగ్గజగమనతెఱ మఱుఁగునకరిగి హరిగిరీశసమానసాప్తికైశ్వర్యగుణ సముజ్జ్వలుండగు నలునకిట్లని యె. నీవుకరుణాసముద్రుండవు. కామితార్థజనామరతరువగునట్టి నీయందునభిలషించు నామనోరథంబువిఫలంబుసేయంజూచుట దాతృత్వంబునకుంగొరంతయ కాదే, యాదేవోత్తములవలనిభయంబుఁ దలంచితేని స్వయంవరోత్సవనిరీక్షాపేక్ష

నే తెంచి తేని యాదిగధీకులంబార్థించి తదనుమతి నేనిన్ను వరియింపఁ గల గానననిన
 విని యయ్యవత్తింగువలయవిభుండొక్కింత యూరార్చించనియె సంతకమున్న
 నిగూఢామరవరులరిగి యథాస్థానాసీనులైయుండిరట్లు నలుండు వారలంగదియనే
 తెంచి సాష్టాంగదండప్రణాంబులాచరించి యప్పడఁతుక నెడఁబడఁబలికినతె
 అంగును నక్కురంగనయన తనమాటలంగరంగక ప్రత్యుత్తరంబుఁజెప్పటయుఁ
 జెప్పినవిని యతనినూన్పతంబును, సతిపత్రివ్రతాగుణంబునుందలంచి, మనంబులమో
 దభేదంబులుబాదుకొల్పి యందఱుందమలోనాలోచనంబుఁజేసి.

134

క॥ ఆలోకపాలురంతట

హాళింగపటనలభూవరాకృతులను దా

రాలోలాక్షీసంవర

తాలోకనవాంఛఁజేరనరిగిరచటకు॥

135

క॥ నలధరణీపతియునునిజ

జలములతోనరదఁజుక్కిపటువాద్యగవం

బులుచెలఁగవారియానం

బులవెనుకొనిచనియెనతివిభూతితలిర్ప॥

136

వ॥ అంత.

137

క॥ అకలంకులురేఖానవ

మకరాంకులుదేవతాసమానులు పటుశౌ

ర్యకుమారులునగు భువిరా

జకుమారులువచ్చిరటకు సంభ్రమపరులై

138

వ॥ మఱియును.

139

గీ॥ దివ్యరత్న విభూషణదీప్తి మెఱయ

భవ్యతరగంధమాల్యసంపదలుబెరయ

సురగరుడసిద్ధసాధ్యకిన్న రవరేణ్య

లరుగుదెంచిరి తత్స్వయంవరముకడకు॥

140

గీ॥ పటుఘణామణిజనితప్రభావిభాస

మానదిక్తటులగుచురమ్యగ్నిశేష

మహిమఁగనుపట్టవచ్చిరమ్మహిమచూడ

వాంఛఁగోర్కటకుండును వాసుకియును॥

141

సీ॥ కులుకుపుత్తడిచీర చిలుకతత్తడిగౌర ధట్టిగాఁబట్టిగాఁదనరువాఁడు
సిరులుగుప్పెడఁబోటి గలులనుప్పెడుమేటి యాలుగాఁదాలుగాఁదమరువాఁడు
నీటుమీటులచుట్టు పాటుపోటులపట్టు పోటుగాఁబాటుగాఁబొసఁగువాఁడు
పయిలుమూఁగెడుచిన్నె మొయిలులూఁగెడువన్నె పేరుగాసారుగాబెరయువాఁడు

గీ॥ తొగలమారిగుల్పూసువగలవారి

చూపుగామోపుగాఁబూను నేపువాఁడు

రాజితజ్ఞానభక్తసంతానిగుణప

రాయణుండైనయాదినారాయణుండు॥

142

క॥ వనజాతాలయతోడక

సనకాదిమునీంద్రులమరసంతతిగొలువక

వినువీధినిలిచెనప్పడు

జననాథతనూజఁజూచుసంభ్రమమెసఁగక॥

143

చ॥ చలిమలపుట్టినాలు, నెరిచాయలముమ్మనవాలు, మాళిపైఁ

జెలువగువంక, కొరివిరిగఁజేర్చినకొన్ని లవంక, పాపముల్

తలఁగఁగఁజేయు పేరు, నెదఁదాల్చినపున్నలపేరు, గర్జరం

జిలుబలువేల్పునిల్చెవినుచేరికఁ బారిషదాళికొల్పఁగక॥

144

గీ॥ భీముఁడత్తఱిఁదద్రాజబృందవంశ

నామ చారిత్రములునందనకునుదెలియఁ

బలుకనితరులుకారనిభక్తిఁదలఁచి

శారదాదేవినిట్లనిసన్నుతించె॥

145

సీ॥ జయనిత్యకళ్యాణిచతురపుస్తకపాణి నీరజాసనురాణినీలవేణి

జయభద్రచారిత్రచంద్రసన్నిభగాత్ర మునిజననుతపాత్రవనజనేత్ర

జయపుష్పగుణజాలసజ్జనావనభేల సతతధర్మవిలోలసత్యశీల

జయకరుణోపేషజగదేకవిఖ్యాత పటుశుభవ్రాతతోభాసమేత॥

గీ॥ జయమహాభీక రాఘసంచయవిదార

ఆగమాధితవిహారసమ్యక్ప్రచార

జయసదాసేవితామరజనకదంబ

సరసమానసముఖబింబశారదాంబ॥

146

క॥ అనివినుతించినభారతి

జననాభుని మెచ్చియెదుటసాక్షాత్కారం

బుననిలిచినసాష్టాంగము

లొనరిచిసుతఁబిలువఁగానియోగించుటయు॥

147

సీ॥ కలువరేకులమీఱుఁగలికికన్నులతీరు తలచుట్టినచ్చుచండంబుఁదెలుప

జోడుజక్కవ నేలుకోడెగుబ్బలమేలు తళుకులుపయ్యెదవెలికిఁజిమ్మ

వెంటనీలపుకప్పువెడజారునునుకొప్పు మిగులనెయ్యారంపువగలుచూప

పసిఁడితామరవమ్మపటచుముద్దు మొగమ్మ జిలుఁగువెన్నెలనవ్వుమొలకలెత్త॥

గీ॥ నడువ నెన్నడుమల్లలనాడునటనఁ

గొలుపునడముద్దురాయంచ చెలువుమెఱయ

రతిమనోహరుసామాజ్యరమయనంగ

జనవరతనూజవచ్చెనాస్థానమునకు॥

148

క॥ వరపుష్పదామశోభిత

కరయ్యెయేతేరఁబుత్రికామణిఁగనిభూ

వరుఁడుసరస్వతిపాదాం

బురుహములకు నెుక్కజేసిముదముదలిర్ప॥

149

మ॥ ఇట్లురాజలోకంబులనెఱింగించుటకు జనవరుండు తనయనప్పగించినఁ గరుణావిశా

రదయగుశారద, కంఠునిమదదంతియుంబోని దమయంతినిష్టదేవతాప్రార్థనంబుసే

యుమనియానతిచ్చిన నచ్చెలువతనమనంబున.

150

శ॥ తనువునఁగాండపాళి మునితండముఁగాచినబాళిచుట్టు చ

క్కనిజముదాళి చూపుచెవికాణముమెక్కవయాళివల్ల వీ

జనములపైవిరాళి జలభాతనివాసినితోడికేళి క

ల్లినజగదేక నాయకుని గీర్తనసేయుదు నెమ్మనంబున॥

151

సీ॥ సిరులీనుచెలువఁజేర్చినఱొమ్ముగలవాని కలవానిసఖుఁడాత్మదలఁచువిభుని

పసమించుఫేదబాపనితోడిచెలికాని చెలికానికెదగందమలఁదినతని

మునులమానసములుమనికి గాఁగలమేటి గలమేటికడఁబూనుమునునిహితుని

పొలఁదిండిమూఁకల్లఁబోరాదుచలపాది చలపాదియింతిగామెలఁగుప్రభుని॥

గీ॥ బొజ్జలోముజ్జగంబులుఁ బొసఁగుబలియు

బలియుచిత్రదానమిడఁ గొన్న పరమపుణ్యు

వాది నారా యుగస్వామి నఖిలగురుని

జింత సేయుదునిష్టార్థసిద్ధికోటను॥

152

ప॥ అనియిష్ట దేవతా ప్రార్థనంబుఁజేసినఁ బలుకుందోయ్యలియయ్యలివేణి సెయ్యసె
య్యన నయ్యవనీశ్వర సముదయంబుఁ గదియఁజేకొనిచనియె నప్పడసమానరూప
రేఖావిలాసవిభ్రమాతిరేకంబులంగనుపట్టు దమయంతింగని నరపుంగవులుతమలోన.

సీ॥ ఇంతి గాదురపూలబంతియోవలరాజు దంతియోజాబిల్లికాంతియొక్కొ

కొమ్మ గాదురపైఁడిబొమ్మయోయల మావిరెమ్మయోముద్దులగుమ్మయొక్కొ

కలికి గాదురబోదచిలుకయోమరువంపు మొలకయోవెన్నెలగొలకయొక్కొ

నారి గాదురపూఁగటారియోతళుకు దీ నారియోలలితమయూరియొక్కొ॥

గీ॥ ప్రబలబిబ్బక సౌభాగ్యపాశగణని

రుద్ధభువనత్రయీసుప్రసిద్ధతద్ధ

రాధి నానుకుమార కాపాంగ హరిణ

శాబక శ్రేణియానీలజలదవేణి॥

154

చ॥ కమలయుగంబుపై ననఁటికంబములాకదలీద్యయంబుపై

నమరిననైకతంబువెసనాపులి నన్దలిపైననంతమా

యమరపథంబుపై నగములాకుధరంబులపై శశాంకుఁడా

హిమకరుపై నలుల్ నిలిపియాసతిఁజేయఁగఁబోలుధాతతా॥

155

సీ॥ అలి వేణి నెఱి నేణియసి తాహియందమా బర్హియొప్పిదమునెప్పగిదిఁదాల్చె

నెల నాగ నెమ్మోముజలజాతమందమా కమలారిమేలెవ్విధమునఁబూనె

దోయ్యలికెమ్మోవిదొండపండందమా చిలుకతుండముపెంపుగొలుపుపెట్టు

కాంతయూరులనంటికంబంబులందమా కరికరస్ఫూర్తి నేకరణిఁగొనియె॥

గీ॥ ననుచుఁదమలోనమెండొరులద్భుతాతి

రేకమునవీకఁగాంచివర్ణించిరప్పు

డసమకుసుమాశు గాశుగవిసరనిహత

మానమానసులగుచునమ్మమజవరులు॥

156

గీ॥ ఇవ్విధంబునఁజెలువెందునిందువదన

కమ్మహాస్థానమధ్యలోకాన్వయప్ర

భావములుతేటపఱచిచెప్పంగఁదొడఁగె

వందితాఖిలగీర్వాణివాణియపుడూ॥

157

గీ॥ సకియచూడుము దేవతాసముదయములు

నిత్యయశావనులఖిలసంస్తుత్యవరులు

చతురదివ్యాంగనాపరిష్వంగసంగ

సుఖవిలోలురువైభవస్ఫూర్తి కరులు॥

158

ఉ॥ ఈవిబుధాళియందొకరి నేలి మనోభవకేళినీవు పుం

భావముమాప వేణిఘనపజ్జినిదాఘమువాపరాలు పూ

లావడగల్లు గాఁగఁ బులకాంకురసస్యములేపుచూపఁగా

భావమెలర్పఁగోరికల పంటలుపండుఁగ దేతలోదరి॥

159

చ॥ కనుఁగొనుకాద్ర వేయులను గంజవిలాసవికాసనేత్ర వీ

రనిశముశంభుభూషణములైన మహాత్ములుతద్ర సాతలం

బునకు నధీశ్వరుల్ భుజగముఖ్యులుసంతతభోగికన్యకా

జనకుచలిప్తసంకుమద చర్చితవత్సులుదత్తులెందున॥

160

సీ॥ ధరణీభరముఁదాల్చునురగేంద్రులకాంత యేరాలుగానిన్ను గారవించు

బ్రతికిభూషణమైనఫణిపత్ని యని నిచ్చలంబికాదేవినిన్నా దరించు

మారాజు గారాబుమగువని పన్న గీజనములు నినుఁగొల్తురనుదినంబు

బాతాళముననెల్లప్రజలుకాన్కలువట్టి నినుఁబెద్దగఁబొగడఁగనుదురెపుడు॥

గీ॥ కొమ్మయిందొక్కనునునిజేకొంటివేని

యతఁడుతొట్లసుధారసంబబ్బునున్న

యట్టినెజమనఃభేదమపనయించుఁ

దనివియైయుష్మనధరామృతంబుఁద్రావి॥

161

గీ॥ నెలఁదిచూడుముశాల్మలీదీప్తపభూప

సముదయమువీరికరఖడ్గసారసహిత

చటులజాలమరీచికాజాలమహాహ

దారుణారాత్రిసైన్యసంతమసమణఁచు॥

162

ఉ॥ కోరికనిందులోమొకరిఁగూడితివేని యతండుకేళిమై

సారెకునీకుచంబులను సంగడులెత్తుచునీమృదూరులం

దొరపునున్న కంబములతోడఁబెనంగుచు నీనితంబమ

న్వారనిరంగభూమిఁ బరవల్లొగిఁద్రొక్కుచుఁ బుష్పచాపవి

ద్యాగతి నీవుమెచ్చఁబ్రణయంబగు సాధనసేయుఁగోమలీ॥

163

శా॥ చాపభూయ్యగళీకనుగొనుము కాంక్షన్వీరలాపుష్కర
ద్వీపశ్మోపతులేతదీయనవకీర్తి శ్రీముఖాబ్జప్రభ
లవ్యపించుకొ దృహిణాండభాండపరిపూర్ణా కారరేఖన్నమ
ద్గోపాలాధిపజాలపాదనగరాద్దుగ్ధాబ్ధిసంకాశవై॥

164

చ॥ సటలకయిందుబోనుకరి సావరనందనుగోరినీవు నీ
చిటికెనవేలిగోటికొనఁ జెక్కిలినొక్కితివేనివాఁడు కౌఁ
గిటనినుబిగ్గఁబట్టికొని కేళినిగాఢరతిప్రయోగలం
పటచలితాత్ముడై పరఁగఁబల్మఱుఁగూడకయున్నె కోమలీ॥

165

క॥ వీక్షింపుముశాకద్వీ
పక్షోణితలాధిపతులబాడబకులసం
రక్షణరక్షినిరీషా
బ్జాక్షపదాంభోజబంభరాయతమతులక॥

166

ఉ॥ నీరజగంధియిందొకరి నీవువరించితివేనివాఁడు నీ
తోరపుగబ్బిగుబ్బలను దుగ్గములెంతయుదాపుగాఁగ న
మ్మారునిగల్చి నీజఘనమండలరాజ్యరమావిభూతికికొ
గారణకర్తయై కడుసుఖంబుగ నేలుఁగదేతలోదరీ॥

167

శా॥ చంచత్పల్లవకోమలాధర యధేచ్ఛాదృష్టిమైఁగాంచితే
కౌంచద్వీపధరాతలాధిపుల వీరల్ హవ్యముల్ ప్రేమన
ర్పించకొదాననదేవతావితత్తి తృప్తింబొందునాతిండిచే
మించుకొగ్రొవ్వునఁజేసిగాదె హరినీమీఁదకొబ్రియంబూనుటల్॥

168

ఉ॥ ఈన్మపచంద్రులందొకరి నేలితివేని యతండునిచ్చ నీ
కౌసనుసింహరాశితెలి గన్నులనందగుమీనరాశి పెం
పూనఁగభూమిచంబులన నెప్పధనుర్వరకుంభరాసులకొ
స్థానముగావిహారగతి సల్పుగదేయలినీలకుంతలా॥

169

క॥ ఓపడతిమాడుముకుశ
ద్వీపావళి నేలున్మపులవిక్రమలీలా
లోపజితరిపులఛైర్య
వ్యాపారాధరితవిషధరాచలన్మపులకొ॥

170

చ॥ అరమరలేకయిందొక ధరాధిపనందనుబ్రేమనేలి నీ
సురతవిచిత్రతంత్రములు చూపుచుమనఃస్థైర్యవైఖరి
బరిపరిలాగులంగలిసి పాయకనిచ్చలువానికాగిట
దిరమగువేడ్క నీతనివిదీరగనుండుగదమ్మనెమ్మది॥

171

శా॥ ప్లక్షదీప్తపథరాతలాధిపుల బాలాకాంచితేవీరిదోః
కాక్షేయప్రభవాగ్నినిర్గత మహోల్కాజాలమల్విద్విష
త్కుక్షీదంతిరధాశ్వసైనిక చమూఘోరాటవీదాహకా
పేక్షస్వర్తిలునిట్టిశౌర్యములు రూపింపకమహాశ్చర్యముల్॥

172

చ॥ మరుడనువేటకాడు వినుమానినినీమదిగోరు రాజకుం
జరునొకనందు నీజఘనచక్రముపేరిటిపంగిడికొవడికొ
బటపుచునీదుబాహులను పాశములందవితించిపట్టి నీ
చితితొడకంబముగదియజేరిచి కట్టుగజేవిలాసినీ॥

173

ఉ॥ నేరెడుదీవియేలు ధరణీవరవర్గముగోరిచూచితే
వీరలుసేయునట్టి ఘనవిశ్రుతదానజలంబుధాత్రినిం
డారగఁబాఱఁగాదె జటిలాగ్రాశిమింగుటజేసితిత్తయా
నీరధిక్రమ్మిట జలమునించికొనకనుగొంటికోమలీ॥

174

ఉ॥ వీరలలోనొక్కపృథివీవర నందనుబ్రేమనేలఁగాఁ
గోరెదవేనివాడు కొనగోరునగస్తురినించినించి నీ
తోరపుగబ్బిగుబ్బచనుదోయి పయిన్మకరాంకపద్ధతుల్
నీరజగంధిచిత్తురుల నిచ్చలువ్రాయువిచిత్రవైఖరి॥

175

గీ॥ అనుచుదెలుపసెకింతైనమనసులేమి
భ్రామితలవాంచిమరుమాటపలుకకున్న
వారిసెల్లమిదెలిసియావాగ్విధూటి
యమ్మగువదెచ్చెనలపంచకమ్మగదియ॥

176

వ॥ తోతెంచివారలంజూపి నర్మగర్భంబుగానిట్లనియె॥

177

గీ॥ వైభవస్ఫూర్తి దేవతావరులుహేతి
వహ్ని భస్మీకృతారాతివరులుధర్మ
శీలురుగభీరగుణములసింధువిభులు
నైషధులువీరిజూడుమానలిననయన॥

178

వ॥ అని వజ్రీవహ్ని వైవస్వతవరుణ వైరసేనులంగ్రమంబునఁ దెలియునట్లు భావగర్భ
క్షులంబలికిన విని యవ్యనితవారలఁజేరంజని విస్మయంబుననెఱుంగలేక క్రమ్మరి
శారదోపదేశంబున దిశాపతులకిట్లనియె. 179

చ॥ సురవతులార ధర్మగుణశోభితమానసులార సత్కృపా
శరనిధులార చారుతరసాత్వికభూషణులార యిచ్చమీ
చరణసరోరుహంబులకుఁ జాగిలిమొక్కిద తావకీనభా
సురతరరూప భావములుచూపి దయామతినన్ను బోవరే॥ 180

వ॥ అని పెక్కుభంగులంబ్రార్థించిన దిశాపాలకులయ్యంగన యెడంగలుగు నాశాపాశ
నిబద్ధులగుటంజేసి యంగీకరింపకున్న, యన్నా తిపరిదేవనంబొనర్పందొడంగిన॥ 181

క॥ దైవతవర్యులు తత్పరి
దేవనమునఁగరఁగి తమ్ముఁదెలియువిధంబా
భూవర సుతకేర్పఱచిరి
భావంబునఁ బొడముసత్కృపావిన్నూర్తి॥ 182

గీ॥ అంతనస్వేదపటుగాతులంతరిక్ష
సుస్థితులుపారిజాత ప్రసూనగంధ
బంధురవిలాసులగు దిశాపతులఁగడచి
మగువనలుమెడఁ బుష్పదామంబువైచె॥ 183

వ॥ అప్పుడు. 184

క॥ దుందుభులుమొరసె మిక్కిలిఁ
గ్రొందుకొనెన్ వందిజనులకైవారంబుల్
బృందారకాధిపతులా
నందంబుననిడిరి దీవనలునలునకిలన్॥ 185

చ॥ మఱియుః 186

చ॥ వరములొసంగిరా నిషధవల్లభుసూనృతవృత్తిమెచ్చి పొ
గ్వరుఁడు నిజస్వరూపమునఘాని మఖంబులనిల్వనగ్ని యున్
వరుణుడేతండుగోరు నెడవహ్ని జలంబులుగల్గజేయనా
తరణిసుతుండు తద్విహితధర్మవృక్షప్పక యుండునట్లుగన్॥ 187

వ॥ తదనంతరంబ, 188

క॥ తరుణీసువ్రతసిద్ధి॥

బరుఁడెఱుఁగక కవయునట్టిపాపముచేఁ దా

ధరభస్మంబైపడునని

పరమంబగువర మొసంగె భారతికరుణ॥

18

గీ॥ పార్వతీ దేవియును శూలపాణిఁబోలి

వనజగేహిని గరుడకేతనునిబోలి

యూరమణిఁగూడి మనుమనివైర సేనిఁ

జాలదీవించె జగదంబశారదాంబ॥

190

గీ॥ ఇట్లుదీవించి వాణిదిగీశులరిగి

రాత్మసదనంబులకునంత నతిరయమున

భీమసేనుండుహితబంధు భృత్యసహితుఁ

డగుచునలునిసెదుర్కొని హర్ష మెసఁగ॥

191

ప॥ తోతెంచి రమ్యహర్మ్యప్రదేశంబున విడియనియమించె, నటమున్నె దమయంతి

హితకన్యకాసహస్రపరివృతయై నిజస్థానంబునకరిగె, నంతనబ్బీమసేనుండు నందని

వివాహోద్యోగంబున కనురాగంబొదవఁ బట్టణంబలంకరణంబొనరించి సంభ్రమా

యత్తచిత్తంబుననుండు నవసరంబున.

192

ఉ॥ మోదముమీఱఁజిత్తురువు ముత్తైములందగమృగ్గుఁజెట్టితో

రాదమయంతిసన్మణిమ యాసనసంస్థితఁజేసివెద్ద ము

త్తైదువలెల్లదీవనల నక్షతముల్ తలనించికోరికల్

బాదుకొనంగ సంభ్రమమెసంగఁ బొసంగ మెసంగిరారతుల్॥

193

వ॥ మఱియును.

194

క॥ జలరుహనయనలు మనముల

నలరుచుఁదలయంటి జలకమార్చినపిదపక

బులుకడిగిన ముత్తైమువలె

జలజాతసుగంధగంధి చాలఁగనుప్పె॥

195

చ॥ రమణికివేడ్కతోను దయరాగముచేలయొక్కరుగట్టి యం

దముచెలువైందుటింగులు ఘనంబుగఁజూడఁగనప్పడొప్పనా

రమణిమృదురయ్యుగ్మమున రంగులెసంగ మెఱుంగునంటి కం

బములిల సేచిపూచి కనుపట్టఁజేసిన మొగ్గులోయనక॥

196

వ॥ వెండియు.

197

చ॥ పవడపువన్నె దువ్వలువ పయ్యెడగావలెపాటువైచినన్

గువలయపత్రేనేత్రే జిగిగుత్తపుసిబ్బెపుగబ్బిగుబ్బ జ

క్కవలనుమోముచందురుడుగాయునిగారపునవ్వువెన్నెలలో

కవిసికలంచునోయనుచుఁ గామినిమాటొనరించుకైవడిన్॥

198

చ॥ నెలతకుఁజూడఁగా నమరెనిద్దపుఁబాపిటచేరుముత్తియం

బులునగుమోము జందురునిబొంచిన తజ్జలముగ్విసీల ని

శ్మలకచసంహితేయుఁగని మావిభుఁగావుమటంచునాత్మవ

ర్తిలుపతిభక్తి చేననుసరించఁగ డాసినతారలోయనన్॥

199

గీ॥ వజ్రీకీలితమగు నెలవంకబొట్టు

సుందరాయతగాత్రేకుఁ జూడనమరెఁ

గదిసితత్ఫలపట్టిక కెదురబెదరి

శరణుఁబొందిన యలయర్థచందుఁడనఁగ॥

200

గీ॥ ముత్తియములబవిరలముగదదాల్చె

బెళుకుచూపుమెకముములు బెదరియదరి

పాటుననుడాసియేమటి పడుసెయనుచు

కర్ణపుటకూపములఁగాపు కప్పెననఁగ॥

201

చ॥ కనఁబడెఁగన్ణికామణులు కామినిమోముకెలంకులన్, మరుం

డనుముని పాంథ్చైర్యవిపులాంబుధిఁగ్రోలఁ, దదంతరస్థర

త్న నికరమంబుజాహితుని దండకుఁజేరెననంగ, నట్లయా;

తనయునిఁజేరుఁగాక యిలతండ్రిధనంబొరుఁజేర నేర్చు నే॥

202

గీ॥ జిగిమిగులుతమ్మిపొగరెల్ల దిగుడుపఱచు

ముగుదమోమునముంగర ముత్తియంబు

తనదుపత్ని ని దిరుగనిమ్మనుచునిందుఁ

బ్రార్థనలుసేయఁగదియు గీష్పత్రియబోలె॥

203

క॥ బలుమానికములనమరిన

తళుకులుగలతీఁగఁ గలికితాల్చిననదియున్

గళమనెడి పోకబోదియ

కలవఱచిన యాలవాలమెకనుపట్టెన్॥

204

- గీ॥ నిబ్బరంబైన సిబ్బెంపుగుబ్బచన్ను
గవలనడుచక్కిడగు పతకంబుబిల్ల
సలలితోడయ్యైలాస్థ శైలమధ్య
వర్తియగుభానుబింబ రూపంబుడెలిపె॥ 20
- క॥ అటుతనుగంతాభరణము
మఱినెదపతకమున దేవమణి కన్పడెనే
డైఱబటుశుభలక్షణములఁ
చెఱకువిలుపు తేజియనఁగఁ జెలికనుపట్టె॥ 20
- వ॥ మఱియును. 20
- చ॥ ఘనకచగారు డాశ్మపరి కల్పితమేఖలఁదాల్చెఁబేర్చిచే
ననిశముమారుడయ్యబల యావనరాజ్యముచేకొనంగవీఁ
కనుమ్మదులారుకాండపటు కాంచనదండవిరాజమానత
ద్వినుతనితంబమఁ గవనివితఁగఁగట్టినతోరణంబనఁ॥ 20
- గీ॥ మెండుకెంపులతోడవులు నిండనలరు
లలనకోమలపాణి పల్లవములమరు
బాలకమలాప్తబింబ ప్రభావిలాస
కలితమైయొప్పుకెందమ్మి కవయనంగ॥ 20
- క॥ ఈలీలభూషణముల
బ్బాలామణిదాల్చియొప్పె బటుతరగరిమఁ
బోలింపఁజైత్రసంగతి
లాలితమైయొప్పుపుష్పలత యోయనఁగఁ॥ 21
- వ॥ ఇద్విధంబున వివిధాలంకృతయగు దమయంతి లక్ష్మీపదధ్యానాయత్తచిత్తంబు
నుండునంత, భీమభూకాంతుంగనుంగొని. 21
- గీ॥ జనవరాగ్రాణి సుముహూర్త సమయమయ్యెఁ
బెండ్లికొడుకునుదోడి తెప్పింపుడనుచు
వితతసిద్ధాంతవేత్తలు విన్న వింప
నలునిరానంపెనధిక సన్నాహమెసఁగ॥ 21
- వ॥ అటనలుండును సంభ్రమాకాంతస్వాంతుండై యుండునప్పుడు. 21

సీ॥ కంకణముగల్లుగల్లున సంపెంగనూనెచేదలయంఁటెఁ జూనయోర్తు
పలుతెఱంగులవాసనలు చిందుగందంపుటటకలిపెట్టెఁ బద్మాస్యయోర్తు
కౌతూహలంబుతోఁ గాఁగినపన్నీట నింతిమజ్జనముచేయుంచెనోర్తు
నునుచేలఁదడియొత్తి జినుఁగుఁజందురుకావి వలువఁగట్టగనిచ్చెవనితయోర్తు॥

గీ॥ తీర్చెఁగస్తూరితిలకంబుఁ దెఱవయోర్తు
సికయునెయ్యారముగదిదైఁ చెఱవయోర్తు
అగరుధూపంబువాసిం చె ముగుదయోర్తు
తళుకుమైఁజందనమలందెఁ దరుణియోర్తు॥

214

వ॥ వెండియు నెక్కువికచకమలనయన సకలప్రకటంబగు మకుటంబు శిరోభాగంబు
సంబొందుపఱచె, నెక్కుమత్తకాశిని బిత్తిరమ్మలగుముత్తియమ్మల చాకట్లుచేవు
లందవులుపఱచె, నెక్కుకలకంతకంతి సముత్కంతకంతంబునఁ గంతమాలికలుకీల్తా
లిపె, నెక్కుకరభోరుసరభసంబునంగర భూషణంబులనువుపఱచె, నెక్కుశ్చం
గారవతి మానికంపురంగులఁ గరముమీటునుంగరంబు లంగుళంబులందొడివె; నె
క్కుకుటిలాలకపటురత్న సంఘటితంబగు మొలకట్టువెట్టె, నెక్కుబోటిహాటకమ
ణిమయశాటీనికరంబువలెనాటుగా నీటుకొలిపె, నిట్లునిఖిలభూషణభూషితుండై
నైషధేశ్వరుండు, హితపురోహితామాత్యసహితుండై, చిరత్నరత్న మయాందోళి
కారోహణంబుసేసి హృద్యానవద్యవివిధవాద్యసంగ్రావంబును గాయకవితానమంగ
ళగానస్వరంబును మేదినీసురాశీర్వచోనినాదంబును మేరమీటి భోరుకలుగంజని
బహువిధపరిమళస్మృగమదకర్ణమ విలిప్తమార్గప్రదేశంబును ప్రభాకరవిభావరీవర
విభాప్రతిమాన నలినమణిగణస్థగితోత్తుంగరంగవైమానిక నికరంబును నైరావణనా
రణ మనోహర కరసురుచిరహీరవార కనత్కనకకంఠీరవ సమజ్పంభమాణర్వా
రోపాంతస్థలంబును, నిరంతరప్రళస్త సమస్తజననయన విభ్రమకృన్న జ సౌందర్యా
పహసిత పిశితభుగరి నగకుచానిచయోదార వారకలకంతకంతిపటునటనావిలాస
భాసురాంగణప్రదేశంబును, సమంచితముక్తాఫలవినిర్మిత విచిత్రంగవల్లికాలంకా
రబలభిన్న లకీలతలాలిత వేదికాసముదయంబును, గలిగిగ్రహమండలంబునుంబోలె
బుధగురుకవిరాజవిరాజమానంబై, సదాశివునాకారంబునుంబోలె సర్వమంగళాన్వి
తంబై, సుగ్రీవునాస్థానంబునుంబోలె నీలాంగదకలితపరిజనసమగ్రింబై, యయో
ధ్యానగరంబునుంబోలె రామలక్ష్మణశోభితంబై, వన్నాగమంబునుంబోలె ఘనవిచి
త్రాంబరాలంకృతంబై, యేపుమాపుభీమభూపాలునికేతనంబు సొత్తెంచెనప్పడు.

క॥ అల్లంత నెదురుసనిరా

జిల్లెనుమోదమున భీమసేనుడువెనఁదా

నల్లునిదోకొనివచ్చిన

ముల్లాసితఃపీతమిడనియోగించుటయు॥

216

క॥ ఇభయానయోర్తురత్న

ప్రభలీనెడుపీతమిడిన రాజేంద్రుఁడుపా

గభిముఖముగఁ గూర్చుండెను

సభిసులుపాసీనులైరి సముచితలీల॥

217

వ॥ అంతనవ్విదర్భాధీశ్వరుండర్ఘ్యపాద్యంబులిచ్చి మధుపర్కంబులొసంగి పదంపడిన
మంచిత ప్రకారంబున నతనింబళ్చిమాభిముఖుం గావించి పుత్రికారత్నంబునుంగడి
యందోడ్డేరినియమించునప్పడు.

218

గీ॥ తెరయొసర్చిరి యవ్వధూవరులనడుమఁ

దత్తదాస్యేందుబింబ సందర్శనమున

మెండొరులక్షార్య చంద్రకాంతోపలములు

కరఁగుననుశంకమాటుగాఁ గట్టిరనఁగ॥

219

వ॥ అంత.

220

క॥ మానవపతిభీముఁడు వి

ప్రామమత్రిం లగ్న సమయమగుటయుఁ గన్యా

దానంబొసఁగెనుద్ధృగాం

భోనిధియిందిరన్తుహరికిఁ బోలెనలునకు॥

221

వ॥ తదనంతరంబ.

222

క॥ ధరణీవరమణియును ద

త్తరుణీమణిముత్తియముల తలబ్రాలపుడొం

డొరులసిరంబులనిడఁజూ

పరులకునవ్వేళ నేత్రపర్వంబయ్యె॥

223

వ॥ మఱియును.

224

గీ॥ భూతలేంద్రుండు నలుండంతగౌతమాను

మత్రినిసతితోడ నుచితహోమములొనర్చె

నమరవరుఁడు బృహస్పతియనుమతమున

నలశచీయుతుఁడై సల్పినవ్విధమున॥

225

వ॥ వెండియుంగ్రముక్రమంబునఁ దత్తదుచితక్రియలునిర్వర్తించి పరిమితదినంబులుగడపి
యుండునంత.

226

సీ॥ అత్యున్నతంబులై యసమదానస్ఫూర్తిఁ దనరారుభద్రమాతంగఘటలు
విమలలక్షణసమన్వితములై వాయురయంబునఁ దగునుత్తమాశ్వతతులు
బహుశతరోపాయపారీణులై మహోదారశౌర్యతఁ బేర్చుదాసజనులు
రూపనైపుణవయోరూఢులై పటువిలాసములను పె్పెళు సఖీసముదయములు॥

గీ॥ హైమరథసంచయంబుల నర్ఘ్యమణిమ
యాంగరాగంబు లతివిచిత్రాంబరములు
మొదలుగాఁగల్గుపస్తు సంపదలసంఖ్య
లరణములొసంగెభీముఁ డత్యాదరమున॥

227

వ॥ అంత నిషధక్షీతీశ్వరుండు ప్రయాణప్రమోదాయత్తచిత్తంబున నుండునప్పుడు
దమయంత్రిప్రాణవల్లభుననుగమనంబున నిషధనగరంబునకుంజనుటకు నాయితంబై
పరిచితజనవర్గంబులంగనుంగొని.

228

సీ॥ అనిశంబునామీఁది నెనరువోవిడకుఁడీ పోయివచ్చెదదాదిపోడలార
పొటిల్లునామీఁది భక్తియేమరకుఁడీ పోయివచ్చెదకూర్మిపాలతులార
తలఁపుననామీఁది తాత్పర్యముంచుఁడీ పోయివచ్చెదఁదోడఁబుట్టులార
మదిలోననామీఁది మమతచేనుండుఁడీ పోయివచ్చెదఁజుట్టుఁజెలులార॥

గీ॥ అయ్యనేఁబోయివచ్చెద నమ్మనేను
పోయివచ్చెదననితమ్ముఁ బాయలేని
నిజమనస్థాపమునఁ గంటనీరుదేరఁ
దనయనక్కునగదియించి తండివలికె॥

229

క॥ నీవుంబతియును దేవియు
దేవరవలెఁజనుఁడు మూడుదినములపిదప
నేవెంటనైపిలిపించెద
నీవిధమున బెగడుగుడువనేటికితల్లి॥

230

వ॥ అనిపలికివైడియు.

231

క॥ పతియేదైవము గురుఁడును

పతిహితమైయొప్పు పొణబంధుఁడుతలఁపకొ
సతతంబు నేడుగడయా

పతియెనుమీసతులకెల్లఁ బంకజవదనా॥

232

గీ॥ తామరసనేత్ర పతి నేవయేమరకుము

పోడవైయత్తమామల బుద్ధిమెలఁగు

మతిధిసంతతిఁబోషింపు మంబకరణి

వినయములు సేయుమీ బంధుజనులకెపుడు॥

233

చ॥ ఆనుచుహితోక్తులెల్లఁ దనయామణికిన్బియమారఁజెప్పి య

ల్లునిగదియంగవచ్చి మదిలో నెనరుప్పతిలంగఁబల్కెనో

యనఘగుణాఘ్యనీవు దగనల్లుఁడవైతివిమాకు, శౌరిముకొ

వననిధికైనచందమున నాదగుభాగ్యవిశేషమెట్టిదో॥

234

క॥ వినయము పలికెడు నామా

మనుసవినయలీలనిలిపి మగువయుఁదానుకొ

జనియెపురోహితబాంధవ

జనభృత్యామాత్యవర్గ సహితుఁడగుచుకొ॥

235

వ॥ ఇవ్విధంబున నొషధీశకులభూషణుండైన నైషధేశ్వరుండు యోషామణీసహితుం
డై నిజనగరంబునకుంజనుచుండె, నంతకుమున్న స్వయంవరోత్సవానంతరంబున నలు
నిదీవించివీడ్చొని దిక్పాలక చతుష్టయంబమరగణసహితులై చనునప్పుడుమార్గంబున.

సీ॥ కల్మషంబులమంద కపటంబులకునిక్క రాగతనమ్ములరచ్చపట్టు
నయమార్గములకెల్ల నట్టిటిపగ దాయ పాతకాహులకునుబట్టుకొమ్మ
విజ్ఞానములవేరు క్షత్తుజాడ్యమ్ములకిరవు ధర్మంబులఁబలుపుమందు
శుభకర్మములపుట్టుమాట కోపముపెంకి కట్టడితడకలపుట్టినిల్లు॥

గీ॥ మలయుగులుమత్సరమ్ముల మనికిచోటు

చెడుగుబుద్ధులుకనుపట్టఁ జేయుచట్టు

భూరిదారిద్ర్యగణముల పూటకాపు

వచ్చెఁగలిరాజుదేవతా వరులఁగదియ॥

237

వ॥ ద్వాపారసహితుండై యేతెంచునతనింగని సురపుంగవులిట్లనిరి.

238

క॥ మీరెవ్వరుకలిగారో
 దూరంబీరీతినన్న తోనిటుచనఁగాఁ
 గారణమెయ్యెదికలిగెను
 భూరితరకోధమాప బొంకకచెపుమా॥

239

చ॥ అసవుడుదేవతావరుల కక్కలివల్కెదిగీశులార మే
 దినిపటురూపసంపదనుతింగనఁ జాలువిదర్భభూమిరా
 ట్టనయయటంచునెన్న విని దానిస్వయంవరకాలమందుఁగ్గ
 కొనియెదనంచుఁగోరి విరిగొన్న తమింజనుదెంచిప్రివడిక॥

240

క॥ అయ్యారేనీయంతటి
 యొయ్యారికిఁటిచెలువ యొగిలేకున్న
 వెయ్యెనాకాదుసుమీ
 నియ్యానతలంప ధర్మనియతివిఘాత॥

241

క॥ ఈపొంకమియ్యెయారం
 బీపటువీసద్విలాస మియందంబీ
 రూపంబీచతురత యీ
 యొపికనీకతగుఁగాక యొరులకుఁగలదే॥

242

క॥ నీచక్కదనముఁగ్రమ్మనఁ
 జూచినమాత్రమున భీమసుతమన్మథనా
 రాచంబులయలజడిఁబడి
 నీచెలిమికిఁబెనఁగకున్నె నిజముదలంపక॥

243

చ॥ అని కేరడంబుమాటల నోరంతపొద్దుగడపి దేవేంద్రుండిట్లనియె.

244

ఉ॥ ఆతరుణీశిరోమణి శుభాకృతిఁజూచిమనోజబాణ ని
 ర్హతమనస్కులైకదియు రాజకుమారులపారసంఖ్యలెం
 తేతమినుండవారలమదిందృణ మాత్రముగాఁగఁజూచు నా
 నాతినినుంగనుంగొనిన సవ్యకయున్నె తలంచిచూడఁగక॥

245

క॥ ఆవనితామణియొక్కడ
 నీవెక్కడయిటులుపలుక నేర్పెక్కడచా
 లీవిధముమాని వచ్చిన
 తోవనెమరలంగఁ జనుముదుర్జనమిత్రా॥

246

సీ॥ తళుకుకుందనము నైదాపించడగిన కెంపినుము నైడగనూపించినటుల
 మేడవైగనుపట్టు మెటయుబంగరుకుండ గుడిసెనైనిలుపగాగోరినటుల
 నెలతలపాలిండ్లనించుకస్తురిమేక మెడచన్ను లనుబూయఁదొడరునటుల
 తజ్జభౌజనమైనయజ్ఞశేషాన్నంబు శునకంబునకుఁబెట్టఁజూచునటుల॥

గీ॥ వీర శేఖరుడైన యవ్వైరిసేనిఁ

గూర్పఁగాయోగ్యమైన యక్కోమలాఁగి

నీకుమెనఁగూర్పనేరీతి నేర్పుచెపుమ

ధాతయారీతి వెంగలియేతలఁప॥

247

క॥ ఆలోలనయననలభూ

పాలునిమదిఁగొరివేడ్కఁ బరిణయమయ్యెం

గాళిక పురశాసను నా

శ్రీలలన మురాంతకుని వరించినరీతిక॥

248

ప॥ అనినఁ గోపోద్రేకుండును, దిరస్కృతసమస్తలోకుండును, గంపమానగాతుండు
 ను, నరుచీకృతనేతుండును నైకలియిట్లనియె.

249

మ॥ వినుఁడీవేల్పులునాప్రతిజ్ఞనల పృథ్వీజానికజీరికిక

గొనకాభీమతనూజఁజేకొనియె దిక్కుల్ భూమితారల్ దివం

బుచుసర్వంబునెఱుంగనందునతనిక బూమేటులంబెట్టియా

లినిరాజ్యంబునుబాపిమొంచెదను జాలింబెట్టిగారింబెదక॥

250

ఉ॥ నూయలఁబెట్టి గూఢమగుమర్మములంజలపట్టి లేనియ

న్యాయములైనఁజుట్టి సిరినాశిలిపోవఁగవట్టి యాలితో

వేయిలువెళ్లఁగొట్టి పదివేలవిధంబులనేతునింతగాఁ

జేయకయున్న సేగలిసె నీ ! చలపాదులచక్రవర్తిసే॥

251

సీ॥ చలపట్టియిలనెట్టిసంపన్ను నైననుదిరిపంబు గాఁజేయుబిరుదునాది

వెనుద్రొక్కియెంతపుణ్యనినైన సొకవేశదురితముల్బొందించుబిరుదునాది

కనలుచునెంతటిఘనైన చీకాకుపఱచిమాయలఁజుట్టు బిరుదునాది

పసగుంచిమేటిసాహసి నైన లోబూనిపిఱికిపందగఁజేయుబిరుదునాది॥

గీ॥ ఇట్టిచలపాదినాట నన్నెఱిగియెఱిగి

యెట్లుకొనె దమయంతినీనలుండు

కొఱవిచేబూనితలగోకు కొనఁదలంచె

కటకటాగర్వమున మీఁదుగానఁడయ్యె॥

252

క॥ చలములకు నెలవుమత్స్యర

ములనిలకడక్రాగ్యములకు మూలముకోపం

బుల టెంకి కలహములగని

గలి నెఱుంగరెనన్న లోకకంటకమూర్తి॥

253

వ॥ ఇట్టియేను మత్స్యరంబునందొట్టియు, మాయలంజుట్టుముట్టియు, సంపదలునివారింఁచి
యు, సతి నెడగావించియు, దుఃఖంబునంబొరలించియు, దురితంబులందొరలించి
యు, సెంచియు, వంచియు, వేధించియు, బాధించియు, నోడించియు, పీడించి
యు, బెక్కుభంగులఁజెఱుచువాడనని ప్రల్లదంబులాడిన నాత్ముల్లకునివచనంబు
లువిని దిక్పాలురుకరంబులఁ గర్ణంబులుమూయుచు నారాయణస్మరణంబుసేయు
చు నతనినుద్దేశించియిట్లునిరి॥

254

క॥ ఓకలినిషధేశునకుఁ

నీకుఁ బనికలదెయిదియె నీతితలంపఁ

లోకులునిన్నా నందురె

కాకధ్వజదీననేమికలిగెడుఁజెపుమా॥

255

చ॥ అమలచరిత్రుఁడైన నిషధాధిపుఁజేల్చెదనంచు నేలక

య్యమునకుఁగాలుఁద్రవ్వె దిపుడక్కటయెక్కడనైన నిట్టిపా

పముగలదే యతండునినుఁబైకొనవచ్చెనె నీవులేనివై

రముమదిఁబూన నేమిటికి రాయిడికింతటికాతఁడోర్పునే॥

256

నీ॥ అతులితాకారవర్జితపంచబాణుండు మండితసత్కీర్తిమండనుండు

చిరతరొదార్యనిర్జితకల్పభూరుహుండ సమానకరుణాపయఃపయోధి

వరహితగుణశాలి వరదానశీలుండు సత్యసంపన్నుండుశాంతమూర్తి

కలుషరూపుఁడు పుణ్యకలితుఁడాశ్రితలోక సంరక్షణుండార్యజనసుతుండు॥

గీ॥ నీరజోదరదివ్యపాదారవింద

మధురమధురసపరిపూర్ణమానసుండు

వీగ సేనతనూజుండు విభుఁడునైష

ధేశ్వరుండిట్టివెతఁజెందనెట్టులోర్పు॥

257

క॥ లోకస్తుశ్శునైషధ

భూకాఁతుని నిట్టివెతలఁబొందింపంగా

నీకుఁఫలమేమిచేకుఁ

నీకలుషపుబుద్ధిమాను మీమదిలోనఁ॥

258

వ॥ అనిన నక్కలిమిక్కిలి కోపాటోపంబుచూప నీపాపకర్ముండు విననేరండేమిసే
యుదుమని నిట్టూర్పునిగుడించుచు నాఖండలప్రముఖులు వెండియునిట్లనిరి. 259

క॥ వలదనినమాన నేరవు

కలి ! రోకలియెక్కు వెట్టగాఁదివిరెడు న

ట్లనలునివమ్ముపటుపం

దలఁచెదపీబుద్ధిసీకుఁడగు నెతలంపక॥

260

ఉ॥ భూరిగుణాధ్యుడైన నలభూతలనాధుననాధురీతులక

వారకఘోరకాతురతవందురఁ జేయుదునంచు నెంచునీ

పారుషమెల్లడుల్లఁగ నపారకృపామతిచక్రపాణి తా

భోరునవచ్చియానలునిబోమఁ జూమి సదయాంతరంగుడై॥

261

సీ॥ బహుజలాన్వితజలగ్రహనిగ్రహముఁ జేసిదంతిఁబోషించినకాంతమూర్తి

దుర్వాసుఘనగర్వనిర్వాపణమొనర్చి యంబరీషునిబోచినట్టిశౌరి

రక్షఃకులాద్యక్షుశిక్షించి ప్రహ్లాదుఁజేపట్టుకొనినకృపాపయోధి

యరిఁబూనిమధుకైటభాదుల నిర్జించిసురలఁబాలించినపరమపుణ్యుఁ॥

గీ॥ డేవుమైజాతరూపాక్షురూపుమాపి

యవనిఁగాచిన యాదినారాయణుండు

నిన్ను నీమత్సరముఁగూడ నేలఁగలిపి

నిషధనాధునిరక్షింప నేరకున్నె॥

262

వ॥ ఇదియెటింగి నీవుమేలుగ్రహించుటమేలు. ఇంకంజాలుఁబదమనిచెప్పిన నప్పెను

మూర్ఖుడువిన నేరకుండిన.

263

క॥ ఇటనెన్ని చెప్పినను మ

క్కటముష్టివిధంబెకాని క్రూర్యస్థితిసే

ప్పటిపూర్వవదలఁడేమన

గటకటనలుడింక నేమిగానున్న డో॥

264

క॥ దురితాత్ముండు వీడేమిటి

కరుదెంచెను వచ్చియట్టులాడఁగ నేలా

హరిహరియొక్కడిచూపురు

దరికొ నెమనకిప్పుడనుచుఁ దమమదిలోనక॥

265

త॥ వెతపడుచున్నంత నాఖలునితోఁబలుపలుకులేల పోవుదమనువారును, సురవరుం

మూరక కెరలించెననువారును గారణార్థంబుఁదప్పిపనేరికిఁ దరంబుకాదనువారు
ను నలుండగణ్యపుణ్యగుణశాలి యతనిదురితంబులుపొంద నేరవనువారును దమ
యంతి పరమపత్రివ్రతాత్రిలకంబు తన్మాహాత్మ్యంబున నతనికేమిగావచ్చుననువారు
ను నైపెక్కండుప్రెక్కువిధంబుల నాడుచు మఱియు నాపన్న శరణ్యండును
ననాధనాథుండును దీనజనసరక్షణుండును జగదాధారుండును భక్తవత్సలుండును
నకారణసుకృతియు నపారకృపానిధియు సర్వజీవదయాపరుండును సర్వాత్మకుం
డును సర్వాంతర్యామియు శరణాగతవజ్రపంజరుండును నాత్రత్రాణపరాయణుం
డును నగు శ్రీమన్నారాయణుండు నలునిరక్షించుఁగావుతమని దీవించివారలు
యథాస్థానంబులకుంజనిరి. అంత పాపసముత్కర్షుండగు కలిపురుషుండితరంబు
మఱచి పరమపుణ్యుండగు నిషధమహీపాలుండెఱుఁగుటయు తనకుఁబరమలాభంబని
తలంచి కామకోర్కాదిపరివారంబులు తనవెంటనంటిరానిషధనగరంబున కభిము
ఖుండైచనియెనంత.

266

లయగ్రాహి॥ దుందుభినినాదములు గ్రొందుకొనవేత్రికులు
సందడులుతీర్చుట బృందములకొల్వక
వందిజనవారములు ముందరదురాయిజన
గందరలలోచనలు పొందుగనటింపక
గుండనపుటెక్కెము లొగిందగశచీయుతపు
రందరునిచందమున సుందరియుఁదానా
నందములడెందములఁ జిందులుకొనఁగనలుఁ
డిందులులమాళి నగరిందరియవచ్చె॥

267

క॥ దశవాయులుంబ్రధానులు
తలవరులుంబౌరజనులు దక్కినభటతో
టులువచ్చితనకు నిరువం
కలసందడిమీఱనడువఁగా ముదమొదవక॥

268

ఉ॥ భూసుతవేదనాదములు భోరుకలంగఁగఁబేరటాండొరిగె
సేసలుచల్లఁబౌరసరసీరుహనేత్రీలు మంగళారతుల్
భాసురలీలతోమొసఁగ బాతకసంతతివాడభీమక
న్యాసహితంబుగా నిషధనాథుడొనర్చె గృహప్రవేశముక॥

269

చ॥ భవహరభాద్యభిన్న గుణ భద్రద్విపావఃభీష్మవందితా
 భువనధితల్పభూరిగుణభూషణ భేదదీనేశనేత్రీభై
 మివరదభోగిమస్తక సమిద్ధనటత్పదపద్మభౌమద
 ర్పవనదవానలారి భరభండనభైరవ భర్గసన్నుతా॥

270

క॥ పరహితరహితాఘసము

త్కరకరధృతశంఖచక్రశిష్టగదాభా

సుర సురవందిత హతభీ

కరనిక సాత్మజనికాయకాయజజనకా॥

271

ఉత్సాహ॥ దూరితాభూరిదర్పదోరపారశూరసం

సారదోషభంజన ప్రచారదారణావనా

నారదాదిమానివంద్య నాకలోకవైరిసం

హారహారహీరవాగనంతకీర్తివర్ధనా॥

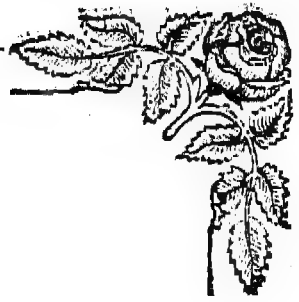
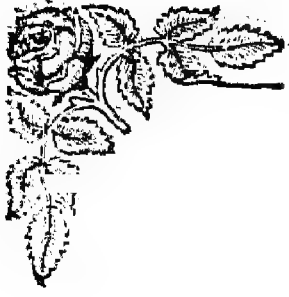
272

గద్య॥ ఇది శ్రీమదాచ్చివరద గురుచరణస్మరణాభ్యసన రసనావికాస తిరుమలగిరి
 నేంక టేళ్వర వరప్రసాదలబ్ధకవితావిలాస హరితనగోత్ర సిరిప్రగడ తిప్పన
 మనీషిపుత్ర సుజనవిధేయ ధర్మయనామధేయ ప్రణీతంచైన నలచరిత్రము
 నందు.

చతుర్థాశ్వాసము

సమాప్తము.

నలచరిత్రము.

పంచమాశ్వాసము.

క॥ శ్రీయలమేల్మంగముఖ
తోయరుహభ్రమర భూవధూకరనఖరారం
కాయతగండస్థల గాం
గేయాచలధీర శేషగిరిసంచారా॥

1

వ॥ అవధరింపు మట్లుగృహప్రవేశంబయి గౌతమమునీంద్రానుమతంబున గృహదేవతా
రాధనంబును సమయసముచితకృత్యంబులుంజరిపి బాంధవామాత్యాదిజనంబుల
యాధోచితసంభావన సంభాషణాదుల సంతృప్తాంతరంగులంగావించిపంచి యంత
మొక్కనాడు.

2

సీ॥ చక్షుఃప్రమాదకృచ్ఛతురకృమంబులఁ జెలవొందగోడలచిత్తరువులు
తపనీయమాంజిష్టతతవిచిత్రస్ఫూర్తి మించినచెంగావిమేలుకట్లు
చుట్టురావెలినొప్పసోరణగండ్లలోఁ బటచుబల్కులఁగల్కుపారువములు
చాసీతిబంధలక్షణములేర్పఱపించు బంగారుప్రతిమలపట్టుతెరలు॥

గీ॥ పరిమళద్రవ్యసంపూర్ణభర్మపీఠి
కానికరముగవాక్షువితానములును
గలిగికనుపట్టునవకేళికాగృహంబు
దాయ నేతెంచెనలమహీనాయకుండు॥

3

వ॥ అందు.

4

సీ॥ పవనసంగతిరాగపద్ధతిఁదము తామెయొగిఁబల్కువీణలొక్కొక్కచోట
మలయానిలాంకురావలులుపై కొనివీచునురువీజనంబులొక్కొక్కచోట
కరదీప్తికలఁబూని కదిసివెంబడిఁజాగె యొప్పగీల్పతిమలొక్కొక్కచోట
సంతతార్థదరత్న చయకీలితములైన యున్న తాననములొక్కొక్కచోట॥

గీ॥ మొక్కచోదోమ తెరమంచ మొక్కచోట
మొరపుటయ్యెలమంచములొక్కచోటఁ

బలుకుసకినలమంచమున్ గలిగితనరు

తద్విలాసంబుగని ప్రమోదమునబొంగె॥

5

గీ॥ ఆవిధంబునఁజెలువైందు నతివిచిత్ర

మణిమయంబైనయట్టి హర్మ్యప్రదేశ

మందువసియించియద్దమయఁతిరాక

కెదురుచూచుచునుండె నయ్యిందుకులుఁడు॥

6

వ॥ అంతఁగళావతి ప్రముఖులగు సఖులుకోరిక లీరికలాత్త, నెత్తమ్మిపగతునగు మొగం

బుల నగవుచిగురొత్త భీమపుత్రింగనుంగొని.

7

చ॥ తనమదిఁగోరినట్టి నినుదైవత నాథులఁగూడుమంచు వ

చ్చినయపరాధినీకిపుడు చేతికిఁజిక్కెమ్మగాక్షీనీవువే

గనతనిగ్రిందుగాఁబెనఁగి గండపురొంపినిదొరికిఁజూమ్మపై

పెనుజనుగోండలెత్తికన్దు బింకముఁజూపఁగదమ్మకోమలీ॥

8

సీ॥ ఆదినవ్విభుగాయకావళిచేసిని ననుపునేయగఁగోరు నాఁటితలఁపు

రాయంచరాయబారమువచ్చి పోయినపిదపనీమదిలోనియెదురుచూపు

వరుఁడింద్రదూతయైయరుగుదెంచినఁ జూచిమరులుకొన్న ట్టినీమనసుకోర్కి

నిరుపమంబైనసంవరణకాలమున సంకల్పించునీమనఃకాంతీతంబు॥

గీ॥ లహహానేటికి సమకూఁతనంబుజాక్షి

మగడునీవునుజెలరేఁగి పగలురేయు

సురతతంత్రకమమ్ములఁ జొక్కిచొక్కి

యతులితానందజలధిలోలాడరమ్ము॥

9

గీ॥ విపులసంగ్రామకేళిమైరిపులఁగ్రిందు

పఱచి కేరెడియానిజప్రాణనాథుఁ

గదిసిబిగియారఁగొఁగిటఁబానివిపట్టి

భావభవకేళిమైఁగ్రిందుపఱుపవమ్ము॥

10

వ॥ అని మేలంపుమాటలాడుచుఁ దత్సతీరత్నంబునతిప్రయత్నంబునందోకొని చనున
ప్పడు॥

11

గీ॥ ఇంతిలజ్జాంబునిధివెళ్లనీడలేక

యలసినిల్చినగతినిల్చునచటనచట

సఖులపుడుయానపాత్రలచందమునను

జూలవైనడిపింతురొయ్యనబుజ్జగించి॥

12

క॥ ఎనసినలజ్జాభయములు

పెనఁగొనివలెతామితి పిటిదికిదిగువన్

వనితామణియొద్దిలబడు

వెనుకకుఁబోనీనిరాగవిభవప్రాధిన్ ॥

13

ఉ॥ పాడిగనంచతోఁ గదిసిపల్కినదిట్టతనంబు దూతయా

నాఁడువచోప్రగల్భవిధినాథునితో నెదిరించినిల్చునా

ప్రాడతనంబునెచ్చటికిఁబోయెనుకాని యెఱుంగదప్పుడా

చేడియఁగప్పివట్టి బలుసిగ్గుగణింపఁగనబ్రమయ్యెడన్ ॥

14

గీ॥ బాహ్యమునఁజూడ నప్పుడప్పద్మనయన

కొదవులజ్జాభరంబటులుండుఁగాని

యంతరంగస్థలంబున నరసిమాడఁ

బ్రయునిగదియంగఁ దమకంబుపిక్కటిల్లు ॥

15

చ॥ ఎనసినలజ్జచేత నెకయిందుకస్మక్కుచునిల్చునిల్చియన్

తనెపయికోన్న రాగమునఁ దానెకయిందుకసాగువెంటనే

పెనఁగొనుసాధ్యసంబునను బిమ్మిటపాటునుబొందుఁగ్రమ్మరన్

మునుకొనులేత్తరంబునను ముద్దియికోరుహృదీశుడాయఁగన్ ॥

16

న॥ మఱియును,

17

గీ॥ చెలులుసరసంపుబలుకులు పలుక నెదవు

నగవుఁగనుపడనీయక మొగమువాంచు

నదియెఱిఁగివారు గుజగుజలాడసొర

చూపులనుజూచి మదిలోఁగుఱుందరాఁగి ॥

18

న॥ ఇన్విధంబున.

19

క॥ చెలులుతోఁదోపులాడుచు

బలిమినినడిపింపనిలువఁ బడుచునడుచుచున్

నిలుచుచునడచుచుదోయ్యలి

వలరాయని మదగజంబువైఖరి నెప్పెన్ ॥

20

న॥ ఆసమయంబున.

21

గీ॥ తడవామె నేలొకోతరుణిఁదోడ్చెరని మదిలోనితహతహనెదురుచూచు

నెదురుచూచినమీఁద నెంతనిర్భయులని బదరితాదులమీఁదఁబగలుచూటు

- పగలుచాటినమీదఁబొనుపుడిగివచ్చి యల్లనడచప్పుడాలకించు
నాలకించినమీదనటనిల్వనత్తుకో గ్రమ్మనననిశయ్యకడననిల్పు॥
- గీ॥ నలిచినిమిపాగ్ధ మేడుగాఁదలఁచితలఁచి
లేచుఁబవళించుఁగ్రమ్మఱలేచుగాఢ
శౌర్యతరదన్నకో న్మాదజనితమోహ
పరవశుండైకనిషధభూపాలవిభుఁడః॥ 22
- న॥ అంతటఁగళావతీ యుపతిముందటంజనుడొరిచినఁగాంచి. 23
- ఉ॥ ఏమెవభూలలామ పనియేమిన్మహాత్తమనేడు చీకటెం
తేమితిమీరెబోదరమె దీపముఁదెచ్చినఁగాని పోవఁదా
నేమఱి దీపమెప్పటికినీనిటుతెచ్చెదొ యిట్టెతెచ్చెదక
బోమదిరాక్షిజాగుడిగి భూవర పోయెదనంచునున్నెడక॥ 24
- న॥ వెండియు. 24
- చ॥ హరినిభమధ్యనే నడిగినప్పటిమాటలవాత్మనుంచు కొ
వ్విరిపనియేమిపట్టినను వేడుకతావులొసంగుఁగాని యే
మనబిగబట్టఁగంనువిచుమానిని యేమరనింతమాత్రమే
నరయనె యెట్టివారిమరుఁడాగతిఁజేయఁగవిన్న వించితిక॥ 26
- న॥ అనిపలికి యక్కలికిదమయఁదికెదురుచని సమయసముచితవచనంబులు కొన్ని ప
లికి యయ్యలికులవేణిందోకొని కేళీగృహభ్యంతరఁబుసొత్తెంచి. 27
- సీ॥ చెంబుదేమటచివచ్చిగదేమి చెలియన్న తరుణితెచ్చెదననితారెనూర్తు
విరులేమరియవచ్చితిరదే మగువయన్న గాంతతెచ్చెదననికసికెనూర్తు
సురటిఁదేకయవచ్చితిరదే కలికియన్న సుదతితెచ్చెదననిసుడిగెనోర్తు
కురువేరునిచివచ్చితిరదే ముగుదయన్న నతివతెచ్చెదననియరిగెనోర్తు॥
- గీ॥ నెచ్చెలులనివ్విధమునఁబనిచి కళావ
తీరమణి వెన్న వెన్నకుజారెనప్పడు
చెలువలందఱుఁబోవుటఁదెలిసిఁబైమి
బెగడుచునునల్గడలుచూచిమగుడుటయఃను॥ 28
- క॥ శయ్యడిగివచ్చి నాథుఁడు
చయ్యఁజెయ్యొడిసికట్టిచ న్మొనలెదవై
మొయ్యంగనలమియెచటికిఁ

చామ్యోదవనియైత్రితల్పమునకుఁ జేర్చెన్॥

29

వ॥ ఇట్లు చేర్చి.

30

ఉ॥ చేడియయిన్ని నాళ్లు మరుచేతివెతంబడినట్టినన్న నీ
కోడెమెఱుంగుచున్ను లెదఁ గృచ్చగఁగొగిటబిగ్గఁబట్టి నీ
పీడెపుచారమోవి కుధవిందులొసంగివి నొదలేలిన్
లాడుచుగూడిమాడి హృదయంబిగురొత్తఁగఁజేయవేసఞ్చి॥

31

చ॥ పుడమినిబెంపుమీఱు నృపపుంజముచేబనిగొన్న శేను నీ
యుడిగమునేయఁగోరెదఁ దలొదరినకొబనిగొమ్మవేగ నీ
యెడఁదమినాపనోప నొకయించుకయుండలయైత్రిచూచి నా
బడలికతీరమైనివిరి భావజుబారికిఁబాపవేచెల్లి॥

32

సీ॥ ప్రేమనీబంగారు పేరేనొడిచికొంటి వామాక్షి మొలకట్టువదలవేల
కమ్మనాకదనైన్దొకొంటిఁగోమలి మురుపులుపచరింప మొనయవేల
నాతిని మెడదండనాచేతికిపుడబ్బె సరిగఁగూటువలీయఁజాలవేల
బోటినియెడనానిపుడగోరికొనఁగొంటి జోడఁదియలమేలుచూడవేల॥

గీ॥ ఇంతివలరాజునకు లంచమిచ్చినేడు
గోప్యమునఁబనిఁగాఁజేసికొనఁగఁదలఁచి
యంగరాజ్యంబులెల్లనిన్న డిగినాడఁ
గడనుకాకుండనీరాదెకరుణఁజేసి॥

33

క॥ అనిపలికిపలికియప్పతి
తనమనమున మొలక లెత్తితమక పుతీవల్
కొనసాగి వెటిగి పెనఁగొని
మునుకొనఁగా నాపరానిమోహోద్వృత్తిన్॥

34

సీ॥ ముద్దు వెట్టుటకునై మొగ మొకించుకచావఁ బడలిమోమటు సేయ నొడుపుఁదప్పు
నుదుటుజన్ను లకుఁ గేలొయ్యనఁగదియించు నబలమైఁగడువంపనదనుదప్పుఁ
బరిరంభణము సేయ సరస మెల్లనడాయ నబ్జాక్షి పెడబొర్లననుపుఁదప్పుఁ
జెక్కిటఁజెక్కుఁజేర్చెదనంచుదిపురు నవ్వనితయోరగఁజేయవైపుఁదప్పు॥

గీ॥ ననమకుసుమాశుగ ప్రేరణాత్రిమోహ
పరవశుండైనయట్టియన్న రవరునకుఁ
బ్రధమసురతసముత్పన్న పృథులహ్రిపృ
కర్షయై బాలయభిముఖి గామికతన॥

25

వ॥ మఱియును.

36

చ॥ చనుగవచాయచేబలుప జవ్వనియచ్చటఁగేలుదోయి మూ-
సిననిజపాణిపల్లవముఁ జెక్కిటకొయ్యనఁజాచకాంత యం
తనెకరముల్ కపోలములదాఁపనురోరుహముల్ బయల్పడె
గనివిభుఁడంతలో నెడిచి గ్రక్కునఁబట్టెనుపాయ సంపదన్॥

37

గీ॥ పుడమి తేడట్లు చనుగొండలాడిసిపట్టఁ
దగుణి పెనఁగుట మఱివెట్టితనముగాదె
పార్థివేంద్రుఁనిపట్టినపట్టువదల
నేరుతులెయ్యగలరయంగలేరుగాక॥

38

క॥ చనుగొండలుచేపడుటకు
మనుజేంద్రుఁడుహర్షజలధిమగ్నుండయ్యెన్
మనమునఁగోరికలెల్లను
దనకొదవినముదముగాదెధరనెవ్వరికిన్॥

39

గీ॥ బాలపెనకువలిక నేలపనికివచ్చు
నతులితో పాయవరుడైన యధిపుమోగిల
కఠినతరములురోజదుర్గములుదొరకె
లోబడకయున్నె మెత్తనిలోనితోట॥

40

చ॥ కలికి మెఱుంగుజన్ను గవకాయలు మెట్లువశుల్ శరీరమ
య్యెళవలరోమరాజి నయమొప్పెడుతీవయగాధరావరుం
డలరుచు నట్టివీణెబ్రియమారగఱొమ్మున నానిపట్టితాఁ
గులుకుచుఁబాడెవార మణికూజితముల్ రత్తిరాజగీతముల్॥

41

గీ॥ ధవుఁడుతడఁబడనీవిబంధనమువిడుచు
నపుడుచెయ్యడ్డమిడి పెనఁగాడియాడి
బాలవేసరిపట్టినపట్టువదలె
నబలకుఁదరంబె పెనఁగంగఁబ్రబలుతోడ॥

42

వ॥ అప్పుడు.

43

సీ॥ బలువైననిజమోహబలములఁబైకొల్పి సాహసక్రియలనెచ్చరికఁజేసి
కడువాడి మొనగోరకత్తులరుళిపించి యెదిరియంగఁలులఁగదిసిచెనకి
కాలుమూఁకలపీఠఁగడకుఁబాయఁగఁబట్టి యాలోనఁగొంతపోటాటుచూపి
తోడరివత్తోరుహదుర్గముల్ చేకొని నడుచుక్కిమెక్కింతతడవుపెనఁగి॥

గీ॥ యింతియకావనసామ్రాజ్యమెల్లకొడిచి
వెలయనసహాయశూరుడైవిజయముఁది
యంగజస్థానరుక్మసింహాసనమున
మహిమనొడ్డోలగంబుండెమనుజుఁ భుండః॥

44

గీ॥ పలుకరించినమరుమాట పలుకకయును
బొడుపుచోనల్లిబిల్లిగాఁ గదియకయును
కూడునత్తతిమొగమిచ్చిచూడకయును
చామగనుపించెనూతనసంగమమున॥

45

ప॥ అంత.

• 46

క॥ జననాథుడొకొండొకనే
ర్పునమనమునఁజేరిమదొడరబోధింపంగా
దినదినమునకించించుక
వనితకులజ్ఞాతిశయమువదలంబాటై॥

47

గీ॥ పిలువఁబిలువంగమెల్లనఁ బలుకుగొలికి
యోరదూపులనెఱుంగరాకుండఁజూచు
కొఁగిటకుఁదీయఁసెక్కింతగదియవచ్చు
సుదతిలజ్ఞానుబంధంబువదలుకతన॥

48

సీ॥ పలుమారుపిలచిన పలుకకుండెడుగోల కులుకుతెలుంగులువలుక నేర్చె
కరమంటితివిచినఁ గదియనెరనిపూప యలరుఁగొఁగిటబిగ్గనలమనేర్చె
మద్దువెట్టెదనన్న పెరిగమినిపనిబాల పంటిపంటగమోవియంట నేర్చె
వెయిమోద వెయిమన్న భయమందుకన్నియ మొనవాడికొననోళ్లఁజెనకనేర్చె॥

గీ॥ నంటముట్టంగమదిలొంగనట్టిముగద
ప్రియునితోనంతకంతకు బెనఁగనేర్చె
మొదలరతికొడికడుముచ్చముణుఁగునబల
కదిసితనుదానయుపరతిగలయనేర్చె॥

49

ఉ॥ కొమ్ముడివీడిదట్టపువిరుల్ జలుజల్లననాఁలనెన్నోసల్
చెమ్మటిలంగహారములు చిందులుదొక్కఁగఁగంకణధ్వనుల్
గ్రమ్మఁగనిబ్బకంపువలి గబ్బిచనుంగవచాకలింపఁగాఁ
గొమ్మవిమోదలీలమగకూటమిఁ జూపువిచిత్రవైఖరి॥

50

మ॥ ధరణీ శాఖునక దృఢతంబొదవ నృత్య ద్వేషిధారాధరొ

త్కర మాలింగ నకుండలత్ప్రకరయగ్మింబైంద్రచాపంబు రా

ల్పిరిమొగ్గకరకల్ తనూభవనవ స్వేదంబువర్షంబుగా

సురతకీర్తన నాఘనంబుడలపించుకొ భామవుంభావముల్॥

51

క॥ సతిగ్రిందువట మపతియును

బత్రికైకొనుసతియు నగుచుపరిపరిగతులకొ

జతురక శాస్థితులేర్పడ

నిత రేతరకృతరతంబులింపుఘటించెకొ॥

52

క॥ పుక్కిటిపీడెపుసాంపులు

చెక్కిటజవ్వాదిజారు చెమటలముంపుల్

నిక్కిటపుగొంగలింపులు

మిక్కిటమైయొప్పెనపుడు మెలతకుబతికికొ॥

53

మ॥ కరపద్మంబులుకుంతలభ్రమరముల్ గండోత్పలంబుల్ పయో

ధరచక్రిబులు సేత్రగొనములువింతల్ చూపు శృంగారవ

త్సరు లావణ్యసరోవరాంతగమునందోలాడు నెల్లప్పుడుకొ

ధరణీనాయక రాజహంసము సముద్యత్ప్రీతినంధిల్లగకొ॥

54

క॥ చిరకాలమిద్విధంబున

నిరతానందములనొందినెలకొనఁగా న

య్యిరువురకును నుదయించెను

స్థిరపుణ్యండుతనయుఁ డింద్ర సేనుడనంగకొ॥

55

క॥ ధరగొండొక కాలమునకు

సిరిదళుకొత్తంగనింద్ర సేనయనంగఁగూఁ

తురుపుటైవారు పైలిచిరి

శరనిధికడచంద్రపద్మసద్మలపోల్కికొ॥

56

మ॥ ఇద్విధంబున.

57

గీ॥ పుత్రసంపదసంపదపాలుపుమిగుల

మదనసామ్రాజ్యభువనసామ్రాజ్యములకుఁ

గరయొడమయంతిత్ గలసినలుఁడు

ధరణీ వెలసెశచిపురందయఁడువోలి॥

58

ఉ॥ అంతకుమున్నె ద్వాపరసమన్వితుడై కలిదైవతాలితోఁ
బంతములాడినైపథస్పృహలకుఁ గీడ్పడఁజేయఁబూని య
మౌంతమనస్కుడైకదిసి గర్వమహంకృతిమీఱఁదత్పరీ
పాఁగింతముఁజేరవచ్చెహృదయంబున రోషముభీషణంబుగన్॥

59

క॥ ఆరుదెంచి నైపథోర్వీ
శ్వకసత్తమసతతసుకృత సంపదమహిమన్
జొరఁబారఁగదటఁగానక

పురిపెలుపలఁదిరుగుచుండెఁ బూర్వఁయతుడై॥

60

న॥ మఱియును.

. 61

సీ॥ వీవంకఁజూచినగోపిందదివ్య నామామృతధ్యానపరాయణాత్ము
లేచాయఁజూచిననిందిరాధిపకథా కర్ణనపులకితగాత్రయష్టు
లేదారిఁజూచిననాదిదేవాచ్ఛపాద సరోజపూజావిధాననిరతు
తెచ్చోటఁజూచిననిభ రాజవరదసేవాను రక్తిప్రమోదాభిరాము॥

గీ॥ లెందుఁజూచినకాకోదరేంద్రశయన
భక్తిశర్మితమానసపంకరుహులు
కలిగివైచింతనగరంబుకరణిఁదనరు
నిపథపుఁజేరినొర నూడినిలిచినిలిచి॥

62

క॥ నిరుపమామహిమాస్పదమగు
సరసీరుహ నాభచరణ సరసిజసేవా
పరమానసాబ్జవైష్ణవ
వరులందూరమునఁగాంచి వడవడవణఁకున్॥

63

గీ॥ దండిచెడిసుక్కునెడుటఁ ద్రిదండిగనిన
క్షీలినెలక కూలుయాగదీక్షితునిగాంచి
తరలఁగాఁబారుఘనపుణ్యతములఁజూచి
కలిపురద్వారసన్నిధినిలిచియుండి॥

64

వ॥ ఇవ్విధంబునఁ గొన్ని దినంబులుమాచి పురంబుచొరబార నశక్యంబగుటకు వెతపడు
చు నగ్నిజుఁకిట్లనియె.

65

క॥ ఈపురమువైష్ణవావలి
కాపురమా నాధుండిందుగలుగుటకతనన్

ద్యాపర ! యతిదుర్గమమా

భూపాలునిగెలుచునట్టిపోకడలుడెగెన్ ||

66

ఉ॥ మానితపుణ్యచర్తనులు మాధవపాదసరోరుహద్వయా
ధీనమనస్కులార్యమత దివ్యచరిత్రులు సర్వశాస్త్రవి
ద్యానిధులగామాంతవిధులంచిత తత్వవిధిజ్ఞులుత్తమ
జ్ఞానులువైష్ణవాగ్రీవులు శక్యమెవారిమహత్వమెన్నగెన్ ||

67

వ॥ కావున.

68

గీ॥ వైష్ణవులగన్న గజగజవణమమేను

భాగవతకోటిజూచిన భయమునైనవు

దైత్యరిపుభక్తతతిగాంచితల్లడింతుఁ

గాననేనోపనిషధభూకాంతుగెలువ॥

69

సీ॥ కాయోపనేష్టితకరవీరకుసుమ వర్జితరేయకమురణోత్కరరంబు
అశ్రాంతపటుతరహాస్యమంత్రద్వయా తురనికరంబులుకాపుబలము
కంతావలంబితోత్కటవనమాలికా ప్రతతులపూసత్పిరంగిగుండ్లు
నిటలోపరిస్థిగ్ధనిర్మలాచ్ఛిదోర్ధ్వ పుండ్రముల్దెంచనమ్ములుగఁదనడి॥

గీ॥ అరిగణములకుఁగడియంగనలవిగాక

యమ వైష్ణవచయదుర్గమండగొనిన

నలునిఁబ్రేకొనిపోగంగ నావశంబె

తరమగునెమేక నూటికిఁదాశఫలము॥

70

గీ॥ దానములు దేవపూజావిధానములును

యాగములునిత్యసత్యప్రయోగములును

ధర్మములునైష్ఠికాంచితకర్మములును

గలిగివర్తిల్లునలునెట్లుగెలుతుచెపుమ॥

71

క॥ నాకనఁగ నేలనైసధ

భూకాంతునిక్రిందుపలుపఁ బూనఁదరమెసా

జ్ఞాకాంతోమాకాంతశ

చీకాంతులకైనపుణ్యశీలుండగుటెన్॥

72

ఉ॥ ఏటికివచ్చితిన్ దివిజులేటికి నాకెదురైరి పొగ్వరుం

డేటికిప్రశ్నచేసె నపుడేటికినింకములాడుకొంటి నే

నేటికి వారిబుద్ధి నెకయించుకయుఁ జెవియాననైతి ని
 ఘోటికి మూర్ఖునైతి విధి నేమనిదూరఁగ నేర్తునగ్రజా॥

73

క॥ ఎక్కడి నలుఁడెక్కడ నే
 నెక్కడ వమయంతి వైగ మెక్కడ మనతా
 వెక్కడ యెక్కడి రాకడ
 యుక్కట! గడువంగఁదర మె యువ్విధి కృతముల్॥

74

సీ॥ బాధ్యులంతరియుఁ గా పాలిక వాత్రంబు గోరివర్తింపనికొటిక కొంప
 శాక్తేయ పరులును జైతులును నికిఁగైకొనక రోషించినచెనటికొంప
 పాషండులును దిగంబరనికాయంబును జేరంగనొల్లనిచెడుగుకొంప
 వైతండికులును జాగ్వాకలోకంబును గాపురంబుండనికటిక కొంప॥

గీ॥ నెట్లు చేరిప్రిమికొంప యెఱుకలేక
 ఉచిత సద్గుణ సంశీలుఁడొక్కఁడైన
 దండదాఁపుగనిచ్చోట మండవలదే
 యుండినను వానిప్రాపున నెదుగవచ్చు॥

75

గీ॥ ఏమి సేయువాఁడ నెక్కడ జొత్తునిం
 కెద్దియు పమనలుని నెట్లు లోర్తు
 కార్య సుటనకిచట కాలూదనైనను
 నేర్పుకానరాదు నిక్కమరయ॥

76

క॥ నాకతముననపపాదము
 నీవఁ బ్రాపించుమగుడనీ వేగుమునే
 లోకంబునఁగప్పంబడి
 కాకివలెఁదిరుగుదుననుచుఁ గాపున నేడ్చెన్॥

77

వ॥ అప్పుడు ద్వాపారంబిట్లనియె.

78

క॥ పురివాకిలిచొర నేరపు
 దొరకొనియేడ్వంగ నేల తోడాయుచటన్
 దిరుగుదముకొంతకాల
 మృరయఁగఁ జేకూటునిడివి నైనన్ గోర్కుల్॥

79

వ॥ అని యెత్తికన్నీరుతుడిచిన ద్వాపారోపదేశంబునఁ గొండొకఁడై న్యంబుగా నక్క
 లిపురగాహ్యప్రదేశంబునం బ్రవర్తింపుచుండి ప్రమాణప్రచారులై తమదండవెడ
 లిపోయెడు బాధ్యపాషండుప్రముఖ దురాచారులంగనియుబ్బుచు.

80

మ॥ మదిరాపానులసోమపానులను జేమంజేరఁగాఁబోవు స
 త్యదయాహీనులఁబుణ్యశీలురనుచుం దాత్పర్యముంజేయు ని
 త్యదురాచారులనైష్ఠికోత్తములుగాఁ దానాత్మభావించు దు
 ర్మదమూఢాత్ములశాంతఁచిత్తులగతికై భావించునమ్మందుఁడై॥

81

వ॥ ఇవ్విధంబునంబ్రవర్తింపుచుండి తత్సమీపంబున.

82

క॥ ఆతుచ్చుఁడప్పడగ్రము
 హీతలమునఁగాంచెఁగాకగృహోల్లూక
 వ్యాతతశాఖోపేతవి
 భీతకముకొసన్ని హితనిబిడపాతకముకై॥

83

క॥ ఈతాడినుండి మెల్లనఁ
 జూతంబిఁక నంచునగ్రజుఁడుతోడుగఁదా
 నాతరుకోటరమునఁగా
 ర్యాతురుఁడై పెద్దకాలమట్లుండుటయుకై॥

84

మ॥ ఒక నాఁడానిషధావనీరమణుఁడత్యుత్సాహమొప్పార వే
 త్రకరుల్ సందడికొల్పఁగా సమదమాతంగోత్తమారూఢుఁడై
 సకలార్విధపుల్లెడంగొలువనిచ్చావృత్తి నేతెంచెఁచా
 నకలంకస్థితిమీఱఁగానగరి బాహ్యక్షోణినీక్షింపఁగకై॥

85

వ॥ ఇట్లువచ్చి.

86

గీ॥ ఘనములగునంటివనములు కాంచికాంచి
 నిండుచెరువులపొద్దువుల నిలిచినలిచి
 చెఱుగుంపులముంపుల నెఱసియెఱసి
 తేనెబావులక్రేవలఁ దిరిగితిరిగి॥

87

క॥ ఒకచోహయములఁదోలుట
 నొకచోనేనుఁగులు పోరుటొగిఁజూచుచు నెం
 డొకచోమల్లులగాంచుచు
 సకలార్విధపుఁడు మరలఁజనుసమయమునకై॥

88

గీ॥ క్షీణింపఁజేయుఁడంతఁ గృతమూర్ఖుఁడైజల
 స్ఫర్శనేయునపుడు చరణయుగముఁ
 గడుగమఱచినట్టికతమున నతనిబై

కొనియెనఘముసందుకొనియెఁగలియు॥

89

క॥ త్వరితగతిఁగవిసెఁగఁబిభీ

కరవిమతమ దాపహరణఘనసోమకులా

భరణుంభూభరణుంసిత

కిరణుంగబళించుసంహితేయనిపోల్కి॥

90

వ॥ అప్పడు.

91

గీ॥ రాహుముఖదప్తుడైన యారాజుకరణి

కళలుదిగజారియొండుమార్గంబుగలిగి

కలిసమాశ్రితదేహుడైకదలివచ్చి

నగరుసాతైంచియుండెభూనాయకుండు॥

92

క॥ తదనంతరంబకలినలు

పెదతండ్రిసమారుడతనిపెంపుఁగనఁగనె

మ్మదిసౌర్వనిజడుఁబుష్కరుఁ

గదియంజనుదెంచివానిఁగనియిట్లనియె॥

93

వ॥ ఏనుకలిపురుషుండ నితండుమదగ్గజుండగు ద్వాపారంబేమిరువురము నలునందధిక
మాత్సర్యంబుపూని యతనిదరియందరిగానక తత్పురద్వారప్రవేశంబునం గవసియు
న్నవారము. నాకుసహాయంబుగ మహాత్ముడెవ్వఁడుగలుగునెకోయని యూ
హందలపోసి నీవతనిపితృవ్యపుత్రుండ వతండుదుండగంబునం బితృవ్యభాగంబునీకీక,
ఏకభోగంబుగాఁగైకొనుటయుఁ దనదిగ్విజయంబుననిన్నుం బరాజితుండేయుట
యుఁ గారణంబుగా మనంబునందువైరంబుపూనినవాడవనియును జ్ఞాతివైరంబు
కంటె నితరవైరంబులుసామాన్యంబులనియును నినుదోడుగొనవచ్చిననిన నాము
ష్కరునకుఁ బుష్కరుండిట్లనియె.

94

క॥ జ్ఞాతివిరుద్ధంబుయశో

హేతుకమఘకరమునిందకెక్కువధర్మా

పేతముతద్విధిమెలఁగెడు

పాతకులఘనెందునిహముపరముగలదే॥

95

వ॥ కావున నిట్టిదుర్ణయవ్యవహారంబున కేనొడంబడననిన నతనింగనివెండియుఁగలియిట్లు
నియె॥

96

క॥ నలుసామ్రాజ్యశ్రీని

న్నలముకొనందలప మెల్లననదగకగునే

తలపైవ్రాలినపెన్నిధి

తొలుతంగడఁబారవైచుడుర్మత్రికలఁడే॥

97

వ॥ మఱియును,

98

క॥ నీతిన్జూడునరేంద్రుని నతతులన్మీనంబులేమింగుటల్

ఘాతకీర్తనఁగుతారకావ్యమిలవృక్షవ్రాతముకొద్దంచుటల్

జ్ఞాతిత్వంబునకాదెజ్ఞాతులెచటకొనానూనృతేచెల్లఁబో

జ్ఞాతిశ్చేదనలేనకిమ్మనెడుశాస్త్రంబుల్ పరీక్షింపజే॥

99

క॥ జ్ఞాతులుమిగులగృతఘ్నులు

జ్ఞాతులెపోమేలుమాడఁజాలనికుమతుల్

జ్ఞాతులునుటిలవిచారులు

జ్ఞాతులకంటెనిలవేఁతెశత్రులుగలరే॥

100

వ॥ ఇట్టిజ్ఞాతులయెడ మిత్రభావంబున మెలంగఁదలంచుట గర్తవ్యంబుకాదనియునుంగాక.

సీ॥ అన్నదమ్ములుగారె యాదిత్యదైతేయు లనిశంబువోరిరికినుకలేచి

తోఁబుట్టువులుగారె తుదనాలిసుగ్రీవు లొకరణంగినదాఁక సురసిరెయిది

సాపత్ని జూలుగారె చతుశ్రవః ఖగాధిపులువిద్వేష మెల్లపుడుగొని

దాయాదులుగారె ధర్మపుత్రులుయోధనులు గులక్షయముగాఁగలనునలిపి॥

గీ॥ రనుజుఁడువిభీషణుఁడుకాఁడె యగ్రజన్ముఁ

బగరఁగూడిరణమ్ములోభంగపఱచె

సుందుఁడవరజుఁడనిచేసిసురిగించనిది

జ్ఞాతివైరంబుసామాన్యమేతలంప॥

102

వ॥ కావున జ్ఞాతివైరంబుకంటెను వైరంబులుగలవె. బలసమగ్రంబులగుమీనంబులు

బలహీనంబులగు నల్పమీనంబులంగబళించునట్లు బలసంపన్నుండైన జ్ఞాతిబలహీనుల

గు జ్ఞాతులనేపాదవడంచు. నలుండెంతబలవంతంబుననున్న సంతియెకొరగామి

యతనిదర్పంబణంతము రమ్మనిపలికిన,

103

క॥ మును పెక్కుమారులతనికొ

జెనకిపరాజితుఁడనైతి సిగ్గులుఁగకనే

ధునునట్లచెనకియొడిన

తెనుకన్న గుబాటుగాదెవివరింపంగకొ॥

104

వ॥ అనినబుష్కరునకు ముష్కరుండగు కలియిట్లనియె॥

105

క॥ మున్ని టియోటములిత్త టి

నెన్నుంబనియేమియుప్పడేముసహాయం

బున్నా గము వెలువకనీ

వన్నలుతోదొడరవిజయమగునిజమరయక॥

106

ఉ॥ నేడుసహాయముగలిగె నీకిటమంచముగల్గునాడె నీ

ల్లామమనంగముకొనినవె యాశుచుబైకొనవేగరమ్మ తం

దోడుటకీపునున్విజయ మొందుటకుందటియయ్యెనింకమా

రాడకుగాలి వెట్టుసమయంబిది తూరుపుతట్టుకొనకుక॥

107

క॥ పగవానిగెల్వ నూపని

మగవానిదియేటిబ్రదుకు మహినెన్నగనీ

పగవాడుగాడెనైపుధ

జగతీకునిగలిచికొనుము సర్వస్వముక॥

108

వ॥ అన్నపాలున కపాయంబొందుట కొక్కయుపాయంబుదలంచి నాడె నెట్లంటేని.

క॥ జూదంబులాడనలుడు పృ

మోదంబునబొందునుల్లమున మనమతేనిక॥

జూదంబుననోడించి పృ

మాదంబులపాలుసేసి మహిగొనవలయుక॥

110

వ॥ అనిపలికి.

111

క॥ అక్షముడగుతద్వాపరు

నక్షములందునిచివివకుడగు పుష్కరుతో

నాక్షణమయచటువాసి వ

లక్షోణీపాలకుని నెలపునకువచ్చెక॥

112

వ॥ వచ్చిపుష్కరుం దత్పురిసమీపంబున విడియనియమించి తానలమహారాజుజేరజని,

క॥ అదెవచ్చినాడుపుష్కరుం

డుదితామర్షశిఖిభస్మితోగ్రాహితరా

ణ్మదగహననివహుడాఘనుం

గదనంబునఁజెనకిబ్రదుకగాదరమగునే॥

114

క॥ మునుగెలిచినాడనేనని

మనమునగర్వింపవలదు మారాజుమనం
బునఁజుట్టమవని నినుగా
చినమని కరుణాసమగ్రచిత్తుండగుటకొ॥

115

క॥ కదనంబు సేయనీకొక
టోదవిననపకీర్తి యట్లనొల్లమనీతోఁ
గదిసిపుడుజూదమునగెలి
చెదనని యరుదెంచెనతఁడు జితరిపుండగుటకొ॥

116

క॥ ఆదుమిపుడాడమండిన
నొడితిననుమటులఁబలుక నోపమివేగం
బూదనిబాడుము నాకుకొ
జూడఁగ నెందుపనిలేదు సుముమహీశా॥

117

వ॥ అలిదుర్వహాఖర్వగర్వంబేర్పడఁబలికిన సముద్దండదండాపహతప్రచండపుండరీకంబు
గతికొ గనలిభీకరంబునమోకరించి యర్థాసనంబుగానిలిచి గర్జించి యాదుర్జనునకు
భూరమణపర్వమృండిట్లనియె.

118

శా॥ ఎత్తెటాగ్రకడుగండగర్వమున నన్నీరీతిదుర్బద్ధిచే
నిట్టిట్టాడఁగనంపె నేయతని జింహాస్థానమల్కు న్మొదల్
దట్టుంగోయక మద్భుజావిలసితోద్దండ ప్రచండాసివాఁ
డెట్టేనింజొరఁబారినకొవిడుచునే యీరేడులోకంబులకొ॥

119

శా॥ ఔరా ! వెన్నకుఁబండ్లువచ్చె నిపుడాహాపుష్కరుండింతలో
శూరుండామెనెయింక నేమనఁగవచ్చుకొ వానిగర్వంబువో
కారంజేయకమాననేర్చునె మదీయంబైనబాహాసి దు
ర్వారా రాత్రికతోరమస్తక నట్రత్నగల్భ్యభావంబునకొ॥

120

వ॥ అని కొలువువారలంగలయంగనుంగొని.

121

క॥ నేనెఱచుట్టమనటనా
తోననినేయడఁట వానితోనటజూదం
జేనాడుదునట యిహిహి
యీనీచుండిట్టిమాటలెక్కడనేచ్చెకొ॥

122

క॥ ఆదుదునట లేకుంటే
యోడితినందునట యనకయిండినమునుపే

యూడనిబాడుదునట యీ

వేడబములనేడనేర్చవీడుతలంపక॥

123

వ॥ అని వెండియుఁగలింగని.

124

క॥ దూతవనినిన్నుఁగాచితి

ద్యూతార్థమువచ్చినట్టి దొరఁదోడ్కొనిరా

చూతంబనవుడువినిచని

యాతఁడుతోడ్కొనుచువచ్చె నాపుష్కరునిక॥

125

క॥ కలియుగవశమానసుడై

కలితశ్రేయఃప్రబలుఁడు ఘనకాంతిసము

జ్వలుఁడు నలుఁడవుడుతివురుచు

నలపుష్కరుగదిసిజూదమాడఁదొడంగె॥

126

వ॥ ఆసమయంబున శేముషీసహితులగు హితులును నీతిమార్గస్వతఃతులగు మంత్రులు

ను నిష్కపటమానసత్రిరోహితులగు పురోహితులును మతతిమిరలోకబాంధవుల

గు బాంధవులును నలునిగదియనేలెంచియిట్లనిరి.

127

క॥ ద్యూతముసమస్తధర్మా

పేతముసంపత్సృష్టిధీషణదోష

వ్రాతముదూరితమత్రిసం

ఘాతముసమధికయశోః ఘాతముదలఁపక॥

128

గీ॥ ఇట్టిజూదమాడియిందుచేసపహతి

పొందవలవదనఘభూపవశ్య

యానుచువిన్నపంబులొనరింపవారిది

రస్కురించిపలికెరాజవరుఁడు॥

129

వ॥ అనవుఁడు.

130

క॥ తగవాపగవారమెనీ

తెగువాతగువారమిత తెలుపఁగవినవి

ట్లగునాజూదరిధరలో

సుగతికొగనఁజాలఁడనఁగ సుమతిదెలియవే॥

131

వ॥ అని పెక్కుభంగులంగక్కసించి పలికినఁబిక్కట్టిల్లు కలిమాయవలన నలనరేంద్రుం

డు విననేరకుండిన నరేంద్రనందనకడకేతెంచి వారలిట్లనిరి.

132

ఉ॥ అమ్మభవన్మహోహరుడ హమ్మనిజూదములాడఁ గాదనకొ
మమ్మనిరాకరించెవినుమా చనుమానమువాసిచేసి దై
వమ్మజయమ్మవాయగరువమ్మలు డమ్మలునిమ్మలింక దూ
రమ్మలగుకొ మనమ్మలఁగరమ్మగదా పరితాపమొందఁగకొ॥

133

ఉ॥ పాటలగంధినీపతికిఁ బాటలుశోటములాటలందు ని
ప్పాటునజేటువాటునగు బాటులనాటుకొనకొ హితోక్తులం
జీటికిమాటికేముగడుఁ జెప్పఁగొనుప్పగఁగూడదయ్యె న
మేటికి నేటికిన్విధికి మీయెడవైము మేరమిరుటకొ॥

134

గీ॥ వెలఁదిచెప్పిచెప్పి వేసరితిమివినఁ
డేమిసేయవచ్చు నీశ్వరాజ్ఞ
గడువఁదరముకాదు కావుననీవు చె
ప్పించిమాడవలయుఁబ్రయునితోడ॥

135

వ॥ అనిపలికిన.

136

క॥ చెక్కిటఁజేఁజేరిచికడు
సుక్కుడుబాటొదవనుస్సురుస్సునిమదిలోఁ
గిక్కిరిసినభేదముతో
నక్కంతకళావతిమ్మ గాక్షికిఁబలికెకొ॥

137

క॥ నీవతిహితమతివికద క
శావతివేగమున నరిగిలలితమ్మదూక్తికొ
భూవిభునియాటమానిచి
రావలెనన నమ్మృగాక్షిరయమునఁజనియెకొ॥

138

క॥ చనియతనికెంతచెప్పిన
వినకుండినఁజెప్పి వెలఁది వేమరలం గాఁ
జను దెంచిభీమనందఁ
గనియిట్లనెవిన్న దనముగనుపట్టంగకొ॥

139

ఉ॥ జూదమువాదమంటి గడుఁజుల్కదనంబనియంటి దీనిచే
భేదమునచ్చునంటి మముగీడ్పడఁజేయకుమంటిఁ బోవునీ
మేదినియంటిఁ గీడుబలిమికొగొన తెచ్చితివంటి నాడఁగా
గాదనియంటి నిశ్చరులుకాదనిమారెదరంటిఁ గోమలీ॥

140

క॥ ఏమనఁగ నేమి నీమగఁ

డేమాటలుచెవులఁబెట్టఁ డించుకయేనికొ

నామగురవాగ్విలాసము

నేమరుఁటడవిఁగాచు వెన్నెలయయ్యెకొ॥

141

క॥ నామాటలెల్లనయ్యెడ

శ్యామాచెవుడునకుఁ బట్టుశంఖములయ్యెకొ

నీమగనిరాజ్య విభవో

ద్దామముఁదలపోయ నేటిదరి మ్రోనయ్యెకొ॥

142

గీ॥ జయముపుష్కరునకు నపజయమునీదు

వరుసకీరెండు నిదిశిలాక్షరములయ్యె

భీతమ్మగ నేత్రమునసిరి నూలికట్ట

బడ్డనిధమయ్యెనింకఁ జెప్పెడిదియేమి॥

143

వ॥ అనినఁ జింతాతురస్వాంతయై దమయాంతియు,

144

నీ॥ కడలేనిసంపద లెడఁజేసిబలులేమి మముఁబొందునోయంచు మదిఁగృశించు

ప్రాణేశుఁడెవ్వారి పంచనుఁడఁగ నూపుఁ బుల్లిందవలెనంచుఁదల్లపించు

పోషించుటెట్లాకో పుట్టునిశాల్ల యానిసుఁగులనంచుఁ గన్నీరునించు

నెనరైనబాంధవానీకంబులెల్ల నేమగుదురోయిఁకనంచునాత్మనెంచు॥

గీ॥ నిపుడువిధికంటికకట నేమింతభార

మైత్రిమేయంచుఁ దల పోసియలమటించుఁ

బువ్వలమ్మినవీధి నే పుల్లలమ్మఁ

జేసి తేడైవమాయంచుఁ జింతటించు॥

145

వ॥ అప్పడక్కాంతంగాంచి.

146

క॥ కాంతాసంతాపము నీ

కింతాచింతాతురత్వమేటికి లక్ష్మీ

కాంతుఁడునలుఁగాచు దయా

స్వాంతుండ్లై దంతిఁగాచువైఖరి నెపుడుకొ॥

147

ఆ॥ అనుచుసూరడించి యమ్మయింకిటమీఁదఁ

గార్యమెవ్విధమునఁ గాఁగఁగలదో

పలియనుజ్ఞనడసి పడుచులమియమ్మ

కడకుఁజేరనంపఁగాఁగవలయు॥

148

వ॥ అని చెప్పి హితపురోహితా మాత్యాదులు నిజసదనంబులకుంజనిరి తత్తణంబు. 149

క॥ వనితామణియును దాబతి

యనుమతిగైకొనుచు నూతుడగువా^{ని}రేయున్

గనుగొని కుండినమునకుం

గొనిపొమ్మనిపనిచె ముద్దుకొడుకున్ గూతున్ ॥

150

వ॥ మఱియును.

151

క॥ లలనక శావతి మొదలుగఁ

గలచెలికత్తియలఁ బిలచికార్యంబిక నె

వ్వలనగు నొమిరలు వీ

రలతోడ నెకదలుడనుచు రయమునబలికెన్ ॥

152

వ॥ ఇట్లుపనుచుచు.

153

ఉ॥ అక్కటగొడ్డువీగికనినట్టి కుమారుఁ గుమారి నేడునా

ప్రక్కలనుండనీక యెడఁబాపెడు పాపపుదైవమింక నే

నెక్కడఁజొత్తు నేదిగతి యెవ్వనిజీరుదు నెట్టులుందు నా

కెక్కడియార్తివచ్చె విధి నేమనిదూరుదు నేమి నేయుదున్ ॥

154

క॥ కడుఁబాపబాతినగు నా

కడుపునసంతానమేల కలిగెగలిగెబో

యెడవాయ నేలయిపుడీ

యెడనిటువలెజే సెదైవమేమన నేర్తున్ ॥

155

సీ॥ కడినోటికింపానె కుడుచువేళలముద్దు కొడుకులుపానాకుగకున్న

నిదురకంటికిగూరు నే ప్రక్కలోపలఁగుదురుచు భిక్షులఁగదియకున్న

నిలువవచ్చునె బాలకులుడాయ నేతెంచి యలముచుఁజుట్టుముట్టాడకున్న

నడువఁగార్లాడు నే పడుచునిరుగడ నెడఁక కేలఁటిసడువకున్న ॥

గీ॥ బ్రతుకుగల్గునెతనయులఁ బాసియున్న

సొంపుదక్కునెకొమరులఁ జూడకున్న

చిత్తమలరు నెనూనుల నెత్తకున్న

మేనునిల్చు నెసుతులింట మెలఁగకున్న ॥

156

క॥ కట్టాపిల్లలఁబాసిన

పిట్టలకెఁబొరలిపొరలి ప్రేలుచునికమే

నేట్టుధరింతు నెదైవము

కట్టిడివైనన్ను నిటులగాఁజేసితివే॥

157

గీ॥ తల్లి నేనుండియును మీకుతల్లిలేని

కరణినింబేదలైయొడ్ల కాళ్లసంచఁ

బడుచుఁదటితోడనిదురయుఁ గుడుపులేక

బ్రతుకుపేరీతియో చిన్ని పాపలార॥

158

ప॥ అనిపలికి దమయంతితల్లికింజెప్పుమని యప్పుణ్యవతి కళావతికిట్లనియె.

159

సీ॥ కడయేరుపడనీక కడువిట్టవీఁగు సంపదమము నేటితోఁబా యుననుము

దొరసినగురునైన నెరసులెన్నఁగ నెఱపు జీవితేశునిబుద్ధిచెదరెననుము

మేలుమాడఁగలేక మిణి కెడుపగవారి కోరుకోరికలుచేకూఁతొననుము

నవ్వెడువారికి నగుబాటుగాఁబెచ్చు పెరిగెడిమురిపెముల్ పెరిగెననుము॥

గీ॥ నాతియాపదలకు మొదలైతిననుము

బాలకులతోడనెడఁబాయఁ బడితిననుము

వేయనఁగ నేలతలవంపు లాయెననుము

చెప్పెడిదియేమి విధియింతచేసెననుము॥

160

ప॥ అని పెక్కుభంగులంజెప్పి వీడ్కొల్పినంగళావతీ యువతిపొత్తుకత్తియలు తనవెం

టనంటిగా నింద్రసేనేంద్రసేనాప్రముఖంబుగా రథారోహణంబుచేసి వాస్తవ్య

పురస్కరంబుగాఁ గుండిన నగరంబునకుంజనియె. నిటనలుండును పుష్కరుండును

జూదంబాడుదు.

161

సీ॥ ఈసారివేటున నీసారిదీతునా వేసారియాడకవిసుగవలయు

గననబ్బరముగ గాననదేబ్బకొట్టిన పెనుబొబ్బవెట్టుచుఁజనఁగవలయు

దినమొక్కయాటన నినుమొక్కపుత్తునా వినుమొక్కలంబటివెడలవలయు

నీపట్టునచుజూడు నీపట్టుడుల్లెనా యేపట్టుఁగానకయేగవలయు॥

గీ॥ నింకనోడితివేని యీవంకనిలక

శంక మైబింకములుమాని జరుగవలయు

ననుచున్తోడొరునాడుచు నాడిరపుడు

పుణ్యశముఁడైన నలుండునుబుష్కరుండు॥

162

క॥ ఇది రేయిదిపవలిదితటి

యిదితటి గాదనుచు నెన్న నెలుగకమదిలోఁ

గుడిరినకాంతాశముకడు

వదలకయిట్లాడి రెదిరివారలునవ్వె॥

163

ఉ॥ హారములుకొ సఖీజనవిహారములుకొవిడనాడె నిర్మలా

చారములుకొ సుహృజ్ఞనవిచారములెంతయుగట్టిపెట్టె సం

సారముపైవివేకగుణ సారముపైగలవాంఛమానె న

బూర్ణమణుండునైసదుఁడు పుష్కరుతోడుతజూదమాడుచుకొ॥

164

క॥ వసనంబులు సంసార

వ్యసనంబులు రాజనీతివరశాస్త్రార్థ

భ్యసనంబులు పటువిభవో

ల్లసనంబులు నలుఁడుమదిదలంపకయాడెకొ॥

165

క॥ ప్రతిదివసంబుమోత

ర్థతుండై ద్వాపరమునలునికడఁ గడుఁగపటా

కృతినెరపుచుఁ బుష్కరునకు

హితవుగనతడడుగుపందె మెల్లమెసంగుకొ॥

166

వ॥ ఇవ్విధంబునందెక్కుకాలంబు.

167

క॥ ఆడంగానలకలిపై

నాడంగాఁ బుష్కరునకునానందముచే

కూడంగానైసధవిభుఁ

డోడంగాదొడఁగె నిర్దయఁడువిధియగుటకొ॥

168

గీ॥ ధనములోడెను దివ్యసాధనములోడె

మణులలోడెను జవనాశ్వమణులమోడె

పూజ్యతరమైన యిట్టిసామ్రాజ్యమోడె

నోడెసర్వస్వమును భూవరోత్తముండు॥

169

వ॥ ఇవ్విధంబున.

170

శ॥ విపులధనాయుధాశిద్విజ విశ్రుతరాజ్యరమకొ విపత్తుచే

నపహతిఁబొందినైసధ ధరాధిపుఁడాత్మకధూటితోడరా

నపుడలిదీనభావ వదనాంబుజుండై పురఃకీర్తిబోవుచోఁ

జపలవిలోలలోచనలు సౌధములకొవసియించిచూచుచుకొ॥

సీ॥ అలసి తేబహుపరాకై కోయనుచుఁ గంచుక వ్రాత మేలొకోక దిసిరాదు
రంగదుత్తుంగతురంగసంఘములెక్కి యేలొకోరాహుత్తులెదిరి గారు
వెల్లిపల్లికడలమూఁకలనండగొని యరిగలవాతలేలొకోకలనరారు
బలుకెంపుచాయలఁ దులకించువింజామరల వారలేలొకోకొలిచిరారు॥

గీ॥ ఏలొకోరాజు భద్రేభ మెక్కి వెడల
జేలొకో వెంటదమయంతి యేగుదెంచె
నేలొకో విధివీరిపై నింతచేసె
నక్కటా! దైర్యకృతము నేమనఁగవచ్చు?॥

172

మ॥ అహహాయేగతిఁదాళవచ్చు నిజజాయాయుక్తుడై యీతఁడ
గ్గహనాంతంబులనుండఁగాఁదగు నె నిష్కరుణ్యుడై పూని య
మ్మహానీయోజ్జ్వలపుణ్యశీలుపటు సామ్రాజ్యప్రభావంబుఁదా
నహితుంజెందఁగఁజేసె నే దృహిణుఁడాహాయెంతకష్టాత్ముడో॥

173

గీ॥ ఒద్దఁబాయక కవగూడిముద్దరాలు
పదములొత్తంగనలరు భూపాలుడేవి
మొనసికంటిరెయదె చిన్ని ముద్దరాలు
పదములొత్తంగఁజనెడు దుష్పథములందు॥

174

సీ॥ వంశపోషణబుద్ధినదలకుండెడుమేటి వంశ పోషణబుద్ధినదలకరిగె
తతసాలయుతపురస్థితినుండుసుగుణుండు తతసాలయుతపురస్థితికిఁజనియె
సతతధరావసూన్న త్రిజెందుగుణశాలి సతతధరావనోన్న త్రికిఁగదలె
సవనకేళి కాంక్షుఁదవులుపావనమూర్తి సవనకేళి కాంక్షుఁదవిలిధేగ॥

గీ॥ ప్రకటబాడబసంఘసారంగగణముఁ
గాంచియే ప్రొద్దుప్రొద్దులు గడపుఘనుఁడు
ప్రకటబాడబసంఘసారంగగణముఁ
గాంచియే ప్రొద్దుప్రొద్దులు గడపవెడలె॥

175

మ॥ అని పుగకాంతలు కన్నీరుమున్నీరు గావగవ మగువయ్యుండానును సగరిబాహ్యవీ
థింజేరంజని యచ్చట.

176

ఉ॥ కానకుఁబోవఁగాఁ దెలుపుకానకదీనకళాసమేతుడై
యానలుఁడుండదండకొకరైనను జేరకయుండిండ్లు కొ

తై నెలకొన్న పుష్కరుని యానలుమీఱకకూర్చకర్మముల్
మానక చేయుచున్న కలిమాయలఁబాయఁగలేక పౌరులున్॥

177

ఆ॥ మునిచరిత్రుడచట మాడహోరాత్రంబు
లుపవసించియుండెనువిదతోడ
విమల తర తపోవనములనరుంధతీ
సహితుడగువస్తి యు చందమునను॥

178

వ॥ అప్పడద్దమజుంతి పొణనాథుంగనుంగొని.

179

చ॥ అకటకటాహృదీశవలయా వనిమధ్యమహితలాధినా
యక మకుటాగ్రభాగకలితాంబుజరాగ వినిర్గతప్రభా
నికరసమంచితాత్మపద నీరజవృత్తిదనర్చునిన్న కూ
టికివెతనొందజేసెనె కడిందిమియవిధి నేమిసేయుదున్॥

180

ఉ॥ ఎచ్చటజూదమాడరె మహీధవులాడిన సేమియాటలం
దొచ్చెముతేకయిప్పగిది నూడిరె యోడిన సేమిరాజ్యమి
ట్టిచ్చిననాంతరంబులకు సేగిరె యేగిన సేమిచెల్లఁబో
చెచ్చెరగూటికింగరవుఁ జెందిరెహా! విధి నేమిసేయుదున్॥

181

గీ॥ ఒరులయాకలిఁ గనికరమోర్వలేక
కనికరముమీఱఁ బోషించుఘనునినిన్న
పెలుచనాకటఁ చెటపెటప్రేలఁజేసె
నట్టికట్టజివిధి నేమియనఁగవచ్చు॥

182

ఉ॥ దానములున్ సదామఖివిధానములున్ సుకృతానుకూలసం
ధానములున్ మహావ్రతవితానములున్ నిరతంబుచేసి స
న్మానగరిష్ఠతన్ విబుధమాన్యుడవైతగు నిన్న నన్న మే
కానక కానకేవెడలఁగా విధిచేసెనె జీవితేశ్వరా॥

183

గీ॥ అనుచువగచుచునుండు నయ్యవసరమునఁ
గలియచటనక్షములఁజూచి కదలిమీరు
పక్షులై పోయినాదు విపక్షుడైన
నలువిపైచేలదోచి తేవలయుననిన॥

184

క॥ యుగయుగమనుపక్షంబులు
ధగధగమనుచెంచువులును ధావశ్యమునన్

నిగనిగమను మైకాంతులఁ

దగిజిగిదళుకొత్తఁ జిత్రతమవిహగములై॥

185

క॥ తళుకుటపరంజితైక్కలు

తళతళమనినలునియెదుట తలతలమనఁగా

నలకలితెలియగ నంపిన

పులుగులునావచ్చిరెండు పులుగులునిలిచెన్॥

186

ఉ॥ అక్కపటాభ్రగంబుల ధరాధిపుడారసికాంతకాంచి తే

అక్కలయంచులన్ బసిఁడిరేకులమించఁగమించులీనఁగా

నెక్కడనుండిచేరెనిటకిట్టి విచిత్రయులైనవీనినే

గ్రహింపఁబట్టెదన్ మనికుగ్రాసముతాసమకూఱునట్లుగన్॥

187

చ॥ అనుటయుభీమనందన నయంబుభయంబుబెనంగొనంగని

ట్లనుహ్లాదయేశ యీఖగములద్భుత వేషములేమికారణ

ముననిటవ్రాలెనోమనము ముగడు సెచ్చినవారమిట్టి వీ

నినిబయికోపమన్న విననేరకయవ్విభుఁడున్ జలంబునన్॥

188

వ॥ అప్పుడు.

189

క॥ ఆకలియును నాకలియును

బైకొనిపైకోకవానిపై వైచినచో

నాకపటపువిహగములది

గైకొనికడువేగనింగికడైచనియెన్॥

190

వ॥ ఇవ్విధంబున.

ఉ॥ పుట్టముగొంచునింగివడి బోవుచునిట్లనువెట్టిరాజ నీ

కట్టినబట్టలాగ సమకట్టినయక్షములౌట మమ్ములన్

గట్టిగఁగానవైతి వటుగ్రహింపఁమోసమువచ్చెనీకు మా

పట్టినపట్టుచెల్లెమముఁ బంచముపోయెదమంచునేగినన్॥

192

క॥ తటతటమనుడెందముతో

నటునిటుబెగడందిచూచు నవ్విభుఁగనితాఁ

గటకటపడివైదర్భియుఁ

దటుకునఁదనచీరకొంగు దగ్గరవైచెన్॥

193

వ॥ ఇట్లువైచిన సమ్మహీకాంతుండు.

194

క॥ పయ్యంటకొంగుగొని మొల

పయ్యంటగఁజుట్టితరుణి ! పాచికలిటులక

బయ్యాడకున్న వినునా

పయ్యాడంగ నుటయేల పైకొనినీకుక॥

195

క॥ అక్షమతనన్ను నేచిన

యక్షములంబట్టి గెలుచునట్టి యుపాయం

వీక్షణమయొసఁగినరహరి

రక్షింపఁడెమనలలోక రక్షణుడగుటక॥

196

మ॥ అనిపలికి.

197

మ॥ తరుణిరత్న ముదాను నేకపట సంధానాంగులెకుందుచుక

ధరణీనాయకుడెచ్చటకదరలి కాంతారప్రదేశంబులక

దిరుగుక బర్హఫలోదకాశనసముద్వృత్తింజనుక ధూళిధూ

సరవైవర్ణ్యతనూవికాసములఁ బ్రచ్చన్న ప్రభావంబునక॥

198

క॥ శ్రీమన్నా రాయణశుభ

నామస్మరణంబెవెసఁదనకుదోడుగన

బూభూమి శాగ్రణి మెలఁగెను

భామాసహితంబుగాఁగ భయదాటవులక॥

199

గీ॥ సతతసత్వసమాగమోన్న తుడతండు

సతతసత్వసమాగమోన్న తిఁజరించె

నచలసౌభాగ్యమహిమలనందుధన్యుఁ

డచలసౌభాగ్యమహిమలయందు మెలఁగె॥

200

మ॥ ఇష్టిధంబునం బ్రవర్తించునప్పడు.

201

నీ॥ మృదుపాదయుగళంబు చిదుపరాలొత్తంగ సుడివడిసుట్టునసుక్కుచుండు

మిటమిట గాయు మిక్కిటపువేరెండచే దగదొట్టిమిగుల నెవ్వగలఁజెందు

కడుబిట్టువీచు పెన్వడ గాలి కెదురెక్కనోపక నడదక్కియురక నిల్చు

నాప గారాని వెల్లాకటదరలంగఁ జాలక పెట పెట ప్రేరిసోలు

గీ॥ నిర్దయాత్మక కలికృతనిడెడదీన

భావమానసుడగు నిజప్రాణనాథు

పిలువఁబాయక చనుచున్న భీమలోనయ

బహుళకంటక మైన యగ్గహనసీమ॥

202

చ॥ ఇట్లంతంబొందు నిందువదనంగని నరపుంగవుండు తత్సనిపంబున నెక్కమడు
వుగని కదియఁజని జలంబులుత్రావించి తరుచ్చాయాశీతలస్థలిం బవళింపజేసి
యొక్కింతసేదఁదేర్చి మనంబునకొ గొండొకతలపోసి కులకాంతకిట్లనియె. 203

క॥ అడవులనా వెంబడిఁగడు

నిడుమలుపడఁజేల మనలకెంతయుమేలొం

దెను నంతకుఁదలదండుల

కడఁజేరుటనీత్రికాదె కంజదళాక్షి॥

204

సీ॥ కూరసత్వవిహార ఘోరమివిపినంబు మందిరా రామమేయిందువదన

శైవాలజంబాల సహితమిమడువు కేళీసరోవరమెనాళికగంధి

యతులశార్కర కర్కశాయితంబీ నేలతూలికాతల్పమేతోయజాక్షి

నినిడకంటక సమన్వితము లీప్రతతులుహేమదోలిక లెమత్తేభయాన॥

గీ॥ భూరికర్ణకతోర ఝిల్లీరవంబు

కుకపికానీక నాదమే కుందరాంగి

యేలనవయంగ నాతోడ నిచటనీకు

పుట్టినింటికిఁజనఁగాదె పువ్వుబోడి॥

205

గీ॥ కోసలకుఁద్రోవయిదిచూడు కుముదనయన

దక్షిణపథంబునకు నిదిగారితరుణి

యుజ్జయునికిదిమాగ్ధమో యుత్పలాక్షి

కుండినమునకుఁదెరువిది కోమలాంగి॥

206

చ॥ ఇహ్మార్గంబునంజని మియమ్మకడంజేరుట కర్తవ్యంబనిపలికిన నులికియక్కలికి
యిట్లనియె॥ 207

ఉ॥ జీవితనాథమీ చరణసేవయె నాకు సమస్తభాగ్యముల్

గావునమీ సహాయమెడఁగాఁ జననేర్తునెయెట్లులెన మీ

రీననవీధిలోబడలనేమిటి కిద్దటమందుఁబోదమే

యీవటువచ్చినకొ గొదవయే పెటవారలెయత్తవారిలకొ॥

208

గీ॥ మామమాయయ్యమిమ్మెంత ప్రేమసేయు ;

అత్తమాయమ్మమిముఁజాల నాదరించు

బావమాయన్న మిమునండఁ బాయకుండు

నీవువచ్చినకొదవయే జీవి తేళ॥

209

క॥ మాతులగృహంబుశ్వశురని

కేతనమును భాగి నేయు గేహముభగినీ

భ్రాతృస్థానములవసర

మాతటిఁజేరఁదగు నెలవులందురువిబుధుల్॥

210

వ॥ కావున మనకార్యంబు సర్వంబును భద్రంబగునంతకుఁ గుండిన నగరంబుననుండిన
నయంబుగాదేయనిన నాసత్తికిఁబతి యిట్లనియె.

211

క॥ నాశీకేక్షణయేడుదీవులదొలల్ నాచుట్టునుకొగొల్వముకొ
లీలకొబోవుదు బంధుగేహములకుకొ నిత్యోత్సవంబేర్పడకొ
గాలంబీగతిఁజేయలేమిఁబడి దుఃఖంబొందియేకాకినై
యీలాగేగతిఁజేర నూపుదు లతాంగీ! యత్త వారింటికికొ॥

212

మ॥ మతిచాపల్యకరంబు సర్వజనసామాన్యక్రియాపాది దూ
రితమిత్రప్రకరంబునిర్మల కళాశ్రేయోవిఘాతంబు దూ
షితబంధువ్రజమార్తిహేతుకము విచ్చిన్న ప్రమోదంబుసం
తతదైన్యాశ్రయకారణంబు తరుణీ! చారిద్ర్యమూహింపఁగకొ॥

213

క॥ ధరదూదికంఠెఁ జాలకన

బరికింపఁగనీటికంఠెఁ బలుచనయెందుకొ

గురుచలశుఁగురుచదనమం

బురుహాక్షిదరిదుఁడెందుఁ బూజ్యుండగునే॥

214

క॥ కళతలుగునగవు వెడలదు

చలమతియగుదైన్యమొదవు సంతసముడుగుకొ

బలువిన్న బాటుపైకొనుఁ

గలకంఠీలేమికంఠెఁగష్టముకలదే॥

215

వ॥ కావున నిట్టికష్టదరిదుఁడైనై యిట్లున్న నేను బంధుగృహంబులకెవ్విధంబున రా
నూపుదుననినఁ బ్రాణేశునకుఁ బ్రాణేశ్వరియిట్లనియె. దేవా! నీవురానూపవేని
భవత్సమాగమంబే నెడఁబాయనోప నాయనుగమనంబున కొడంబడవలయునది
యునుంగాక.

216

క॥ కాంతునకెయ్యెడనైనను

జింతాతురగరిమ విరియఁజేయనుమదిలో

సంతోషముపురికొల్పును

కాంతాసంగతులకంఠెఁ గలవెసుఖంబుల్॥

217

సీ॥ కావునం బతికిసతిసమాగమం బవశ్యకర్తవ్యంబు ప్రాణపదంబై యంబవతెన్బాయక
మెలంగుజాయంబాయండలంచుట న్నాయంబున కపాయంబుమఱియును. 218

సీ॥ ఉచితలీలలఁజేయు హోమకాలములందు స్వాహామనోభర్త సాక్షిగాఁగ
విలసదరుంధతీ వీక్షణకృమమున సప్తమహామునుల్ సాక్షిగాఁగ
విశ్రుతాశీర్వాద వేళధాత్రీసురల్ చదివెడువేదముల్ సాక్షిగాఁగ
బ్రకటితమ్ముగ నాక బలియిచ్చునత్తఱి సర్వగీర్వాణులు సాక్షిగాఁగ॥

గీ॥ మిగులనమ్మించి ముగ్ధభామినులనప్పు
డదనుగ్గకొని యొక సమయమునవిడుట
జగతి నఘములకెల్ల నాస్పదముకాడె
జితవిమతభూతలాధీశ జీవితేశ॥ 219

సీ॥ ఇదియెఱింగి మదధీనజీవనయనియు ననపాయనియనియు నన్నుంగరుణింపవలయు
నావిన్న పంబునిరాదతణంబు నేయకుండు నట్లభయదానంబీవలయుననిన నిజవల్లభకుఁ
బ్రాణవల్లభుండిట్లనియె. 220

గీ॥ పాణమెట్లట్లనీవు నాకరసిచూడ
నిట్టినిన్నెడఁబాసిపోనెట్లు నేర్తు
నడవినపయంగఁజూడలేకంటిఁగాక
నాగుణంబీవెటుంగవేనలినగంధి॥ 221

సీ॥ అనిపలికి పరస్పరసంభాషణంబుల హృత్తాపశాంతింబొందుచు నచ్చోటువాసి చని
చని యమ్మహారణ్యమధ్యంబున నొక్క సభఁగని యంతనూర్యాస్తమయంబగుట
యుఁ గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి తత్సమీపంబుననుండి నిశాకాలంబునఁ
దనపాదంబుల పొంతంబడి మార్గాయాసంబునంజేసి నిదురించు కులకాంతంగని
భూకాంతుండు తనమనంబునః 222

మ॥ లలనల్ పాదములొత్తఁగా మృదులతల్పంబందువర్తించుకొ
నులి యీసున్న పురాలవేలఁబడి యిమ్మైనిద్దురంజెందె నే
వలనందాళుదుదీనిఁబొమ్మనినఁ బోవంజాలదేమందు నీ
నెలవందేనెడఁబాటుఁగుండినముఁ దా నేచేరుదైవాజ్ఞచే॥ 223

క॥ అనితలఁచి యశ్రుధారలు
కనుగొనలక వరదవారఁగానోయ్యనఁగ
ట్టినపుట్టంబుగొనిభా

మినియెఱుఁగకయుండలేచి మెల్లనఁజనియెన్॥

224

వ॥ ఇట్లు పోవుచు.

225

సీ॥ పొదలెడునెమలిచప్పుడు వీరకనాలించితెరవలేచెనటంచుమరలిచూచు
నరుడెంచుకొదమరాయంచఁ జేరువఁగాంచిసెలతవచ్చెనటంచునిలిచిచూచు
నడయాడుదంతిచప్పుడు పోలనాలించిముగుడవచ్చెనటంచు మొనసిచూచు
కొమరొందుపికనిస్వనముదొల నాలించికొమ్మవచ్చెనటంచుఁగోచూచుఁ

గీ॥ బొదలమాటునరాచిల్కిబోదవదర

తోయజేక్షణయోయని తొంగిచూచు

ఊదత్రితనునంటిరా నార్తిచూడఁజాల

కపుడువిడనాడిచనుచు నాన్యపవరుండు॥

226

వ॥ ఇట్లు చనిచనిమఱియు.

227

సీ॥ కొలఁకులకలువరేకులసోయగముఁజూచి యెలనాగకన్నులుతలఁచితలఁచి
మవ్వంపునెత్తావి పువ్వుగత్తులుచూచి కలకంఠపాలిఁడ్లుతలఁచితలఁచి
బాగుగాఁగనుపట్టు సోగతీఁగలుచూచి తరలాక్షినునుమేనుతలఁచితలఁచి
జిగిమించులేమావి చిగురుటామలుచూచి తనుమధ్యయడుగులుతలఁచితలఁచి॥

గీ॥ చిత్తమునఁగుందువెతఁజెందు చింతనెందు

నలమటలమించువిలపించుఁ బలపరించు

సారెసారెకువిధిదూగు మేరమీఱు

నాపదలకెల్లఁబట్టుకొమ్మగుచువిభుండు॥

228

క॥ ఈవిధమునఁజనిచని పు

ధ్వీవల్లభుఁడెదుటఁగాంచె విపులొగ్గిజ్ఞా

లావిస్సులింగభీకర

దావానలమున్ విడగ్గతరుసంకులమున్॥

229

వ॥ అయ్యవసరంబున॥

230

ఉ॥ ఆవనవహ్ని పొంతభయమందుచు నాగకుమారుఁడొక్కఁడా
భూవిభుఁగాంచియిట్లనియె భూసురశాపహతుఁడనైయెటున్
బోవఁగనోపనన్నుఁగొని పోయిసరస్థటభూమిఁజేర్చియి
ప్పావకభీతివాపినను బ్రత్యుపకారమునీకుఁజేసెదన్॥

231

గీ॥ అనిశనిట్లనితల్ పోయునవనివిభుండు

తొడరియేరీతిఁబట్టుదు దష్టఫణిని
బట్టకుండిన నతనికిప్రాణహాని
పట్టికప్పుడు నాకగు ప్రాణహాని॥

232

వ॥ అయినను ధర్మహానికాకుండ శరణాగతుండైన యీతని గతీంచుటయకర్తవ్యంబు.
ప్రాణపదంబైన పత్ని త్యాగంబునకంటెఁ బ్రాణత్యాగంబైన నిదిమేలుగావున
నెన్ని భంగుల నీపని నిర్వహింతునని పూనికదియంజని.

233

క॥ ఆపామునుగొనిచని ధా
తీరిపతియొకసరసుపొంత దింపెదననఁగా
నాపన్నగమిట్లనియె ద
యాపరపదియడుగులింక నరిగివిడువజే॥

234

నీ॥ అట్లైననీకుశ్రేయస్సిద్ధియగునన నలుఁడునుభద్రచనకృమయనఁ
బదములెన్నుచుఁజని పదియగునడుగున విడువంగగ్రహ్మనమెడిసికఱచి
వికృతదేహునిజేసి విభునికిట్లనియెనో గుణనిధీనేనుకర్కొటకుండను
నిన్నెఱింగినపరుత్ నిలుపనోడుదురని మద్విపతిమిరంబుమాటుసేయ॥

గీ॥ గఱచితినినీడుమేన నాగఁగళమెంత
కాలముండుమెనీకంత కాలమురగ
వృశ్చికపిశాచరాక్షస విషరుజాగ్ని
జలభయానులుమైందవు జయముకలుగు॥

235

వ॥ కావున మహాత్మా నీవుమదీయంబైన సందంశంబునకు విషాదంబుమొందవలదు, నీకు
యధాపూర్వప్రకారంబున నుండునవసరంబయ్యెనేని యప్పుడు నన్నుండలంచిన
నీయంశుకంబుఁ బుత్రైతు దీనినుపధానంబుగఁజేసిన మద్గరళంబువాసి తేజోవిరా
జితుండవగుదువు, నీకింక మెక్కహితంబు నెప్పెదవినుము. బాహుకనామంబున
నయోధ్యకుంజని దినమణివంశమణియైన ఋతుషర్భుండేరి నూతవృత్తింగొలిచియం
డుము. ఎల్లవిధంబుల నతనియల్లంబురంజల్లంజేసి నీయందుగల యశ్వసౌహృదంబు
తనికిఁగఱపి యతనియందుఁగల యక్షుహృదయంబు సాధ్యంబుచేసుకొనుము.
తద్విద్యావిశేషంబువలన నీకుశత్రుప్రలాయనంబును సంగరవిజయంబును పునస్సా
మ్రాజ్యవిభవజాయాసంగమంబులునుగలిగి యధాపూర్వస్థితిని సుఖంబుండెదవు.
భవద్వృత్తంబున నామకాపవిమోచనంబయ్యెనని యతనిఁబెక్కుభంగులం బ్రస్తుతిం
చికర్కొటకుండగోచరుండైనను.

236

గీ॥ అతనియుపదేశమున నలుండపుడయోధ్య

కరిగి ఋతుపర్ణధారుణీశ్వరునిగాంచి

యధిపబాహుమండనువాడ నశ్వశిక్ష

మండనే బాకవిధులు పెక్కులుగ నేర్తు॥

237

క॥ నినుగొలిచెదననివచ్చితి

ననినక ఋతుపర్ణుడతని నస్మద్రాధర

ధ్యనికాయములతిశీఘ్రజ

వనములు గాదిద్దురునుచు వారకనిలిపెన్॥

238

వ॥ నితిపి నూలుగద్యాణంబులు జీతంబిచ్చిన నిఖిలజనసేవ్యుండైన నలుండు ఋతుపర్ణ

నింగొలిచియుండె నంతకమున్న యన్నలునినూతుండగు వాస్తిరేయుండు తదీయా

శ్చకులగు నింద్రసేనాదుల విదర్భునిచి మరలిచనునెడ మార్గమధ్యంబున నలురా

జ్యభ్రాంతంబునిని విషాదంబునొంది రథరధ్యసహితంబుగా ఋతుపర్ణునిద్ద సేచేరి

తదధీనుండైయుండెనంత.

239

చ॥ క్రమరమణీత్రయీనికర కంబుసకంఠర పుష్పవద్ద్వగ

జ్జ మరుదపత్యపూర్వజ సభాస్థలిచైత్యశిరోధిదా స్థిరా

భ్రమరకచానుచాగ్రగకరక్రమ విక్రమచక్రచక్ర శ

క్రమణివిలాసభాససవికాసతనూ విశదాబ్జలూచనా॥

240

క॥ విమలాతను కమలాశుగ

సమధారితనయన విభవసంచితకమలా

రమణీరమణీయ్యాస్యా

బ్జనుదాశీనిజమనేహసత్ప్రమదాశీ॥

241

పంచచామరము॥ స్థిరాదరా మరారి వాసుదేవ సేవకావనా

దరా ధరాదరాతిహస్త ధర్మకర్మనిర్మలా

ఖరాసురాజివహ్ని కంద నందనందనా

పరాత్పరాత్మ రాజనీతిపక్షయక్షణా॥

242

గద్య॥ ఇది శ్రీమదాచ్చినరదగురు చరణస్మరణాభ్యసన సరసనానితాస

తిరుమల వేంకటగిరేశ్వర వరప్రసాదలబ్ధకవితా విలాసహరితసగోత్ర

సిరిప్రగడ తిప్పనమనీషి పుత్రసుజనవిధేయ ధర్మయనామధేయ

ప్రణీతంబయిన నళచక్రత్రమునందుఁ బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు

న ల చ రి త్ర ము.

షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీసతివర్ధనకారణ

భాసుర నామప్రభావ శటుచిద్విభవో

ల్లాసుజనావనకరుణా

భ్యాసాక్షువిలాస వేంకటాద్రినివాసా॥

1

వ॥ అవధరింపుమిట దమయంతియుఁ బ్రాణవల్లభుండరిగిన కొండొకతడవునకు మేలు
కాంచి.

2

క॥ కనువిచ్చికాంచుటయు గృ

క్కుననాధుఁడులేమి గుండెగుబులుకొనఁగ భా

మినిలేచిపటార్థనిక

ర్తనమరసియతండుచనుట తధ్యంబనుమక॥

3

వ॥ శోక వ్యాకులతఁబారలిపారలి విలపింపఁదొడంగె.

4

ఉ॥ హాసల ! విద్విషడ్వనదహాసల ! నన్విడనాడి పోయితే

కానల నెరివోడాగిత్రివికా కనుపట్టుటయెట్లునాకు నీ

కోసల నన్ని సాక్షిగనుగోరివరించి పరిత్యజితురే

చూసల నక్కటా ! వినఁగఁజాలెనే నేమొర వెట్టవీనులక॥

5

మ॥ లలనాప్రాణసమానవైన నిను నేలాపాయుదేనన్న నీ

పలుకేనమ్మిభవత్పదాంబుజ సమీపక్షోణినిద్రింపఁగా

గులితవ్యాళమృగాదిజంతు భయదోగ్రింపైన యిక్కానలా

పలనన్విడఁగనాడిపోనిధిప నీపాదంబులెట్లాడెనూ॥

గీ॥ కల్లలూడుటనీకెందుఁగాని వాని
యనపరాధులపైఁ గలనైననలుగ
విట్టినివర్తనముఁదప్పియేలబొంక
తలిగి తేటికినామిఁద నమలశీల॥

7

వ॥ అని వెండియు.

8

మానిని॥ జీలుగుమూఁకలచింతలదాకలఁ జేంగటపోకలచెట్టులలో
వాలుగురెమ్మలవంకలఁదుమ్మల వంపులనిమ్మలవాడలలో
చాలుపుమద్దులచాయలబొద్దుల చాటులలొద్దులసందులలో
సోలుపురావులవోటులమావుల చుట్టులతావులఁజూచివెనక॥

9

ఉ॥ హేయను దూరితౌఘనివహేయను నన్నెడవాసి తేలనా
ధాయను నాదుజన్మమువృధాయను నీబ్రదుకేటికింక ని
స్సీయను భర్తఁజూపుమతేసీయను నేగతిఁబాతుదుఃఖిమ
మ్మాయనుఁ దాళనాకుదరమాయను శాపురె! దైవమాయనుక॥

10

వ॥ అనియచట నిటువనోపకపత్రినివెదకుతలంపున వనంబునందిరుగుచు.

11

సీ॥ కరులార కదళికాతరులార పోడివనరులార కానరేనలునిమీరు
అశులార భల్లుకావశులార పాటీరకులులార కానరేనలునిమీరు
యతులార చమికాతతులార హరిణసంతతులార కానరేనలునిమీరు
హగులార భూదారవరులార భిల్లసుందరులార కానరేనలునిమీరు॥

గీ॥ నారదములార కానరేనలునిమీరు
కలువగములార కానరేనలునిమీరు
చలదళములార కానరేనలునిమీరు
మలయజములార కానరేనలునిమీరు॥

12

ఉత్సాహ॥ లాలితప్రభావుమాన లక్ష్మీతీశుగానరే
సాలమాతేమాలమారసాలమాస్పగాలమా
వ్యాలమాబిడాలమా ప్రవాలమామృణాళమా
శైలమాపటోలమారసాలమామరాళమా॥

13

క॥ పికమాకురువకమాసిం
దుకమాతిందుకమ సన్మధుకమాబకమా
వృకమాయుఁకమానలుఁజూ
పకమానధఁదగ వెరూప పటుకింశుకమా॥

14

సీ॥ చకులమా ముదితదేవకులమా నీవయోజీవితేనునితోడఁజెప్పరాదె
తిలకమా నగరాజతిలకమా యీవేళప్రాణనాథునకుఁదెల్పంగరాదె
వంశమా లలితాత్మవంశమా నామాటప్రియునకియ్యెడ విన్న వింపరాదె
కనులమా నిశితహృత్కనులమా నీకైనహృదయేశ్వరుని యున్నియెఱుంగరాదె॥

గీ॥ నీపమాకోపమా కాంతునెమకరాదె
చూతమానీతమా భరఁజూపరాదె
కుందమాచందమా పతిఁగూర్చరాదె
సారమానేరమా విభుదూరరాదె॥

15

సీ॥ వేగినీవేగి ప్రాణేశువెదకితెమ్ము
నిమ్మకానిమ్మనాకోర్కె నీవుపూని
చింతనాచింతయుడిపి రక్షింపుమనుచు
వనజలోచనతిరిగె కాననములోన॥

16

క॥ గజగామిని యివ్వధమున
నిజవిభుగానంగలేక నెమకుచుమదిలో
నజాఁగరముదూఱిచననెక
యజగరమాహారవాంఛయై వడిఁబట్టె॥

17

ఐ॥ వె॥ పాముచేతఁబట్టువడితినిఁకైనను
జీవితేశనన్నుఁగావుమనుచుఁ
గదలమెదల నేర్పుగానక యాకొంద
నముననిట్టులనియె నలినగంధి॥

18

క॥ అటవిపతిబాసికడులం
పటములుపడునన్ను పాముపట్టెనయో ! య
క్కటగోరుచుట్టునెరో
కటిపోటనుచూటనిజముగానఁగనయ్యె॥

19

సీ॥ కరుణింపరేనన్ను ఘనదీనసంరక్షణాక్షీణ కరుణానమగ్నలార
ఆదరింపరేనన్ను నత్రిదీనవిపులార్తి జనపోషణప్రతాచరణలార
కావరేనను సముత్కటభీతమానస నిత్యాపనక్రియానిరతులార
యరసిపోవరేనన్ను శరణాగతత్రాణ చిరబిరుదాంకప్రసిద్ధులార॥

గీ॥ ఆఁడు మొఱచూలకింపరో యన్నలార

తడయకిప్పాముఁదునువరో తండ్రిలార

అపదలువీడఁజేయరో యశఘులారి

అనుచువిలపించుచుండు నయ్యబ్జవదన॥

20

క॥ అదివిని యొక్కకిరాతుం

డిదియేమిరయాఁడుదాని యేడుపటంచుం

గదెయఁజనుదొంచినదయా

స్పదమతినప్పాముఁదునిమి సతివిడిపించె॥

21

క॥ ఆరమణీసన్ని హితకా

సారజలస్నా ననసమసారమృద ఫలా

హారంగాపించిప్రియం

బారంగ నెఱుకిట్టులనియె నళిక శతోడ॥

22

చ॥ నీ వెవ్వరివ్విధంబున నేకాకివై కాకియున్దూరని యీకారడవి నేలతిరిగెదవు తెలి

యందెప్పుమనిన నప్పతివ్రతాలిలకంబు తనవృత్తాంతంబంతయుఁ జెప్పినదిని. 23

ఉ॥ పుత్తడిబొమ్మబోలుసతి పొంకముచూచికిరాతుఁడెంతయు॥

జీతజాబారికిగ్గమయి చిత్తమునెత్తమినత్తనత్తటి॥

దత్తరపాటుతోడ నవిధంబెఱిగింపుచు డాయఁగోరుచో

నత్తరళాక్షిరోషవివశాత్మకయై కడుఁదాల్కినట్లన॥

24

గీ॥ అకటనేడెల్ల నావంటియాడుతోడ

బుట్టవేయిట్లుకలకనోరెట్టువచ్చె

నన్న ! చెలియలికిరణిసన్నా దరించి

మంచి నొరనుజ్జేదేల నించుకొంటి॥

25

చ॥ అనిన నక్కిరాతుండిట్లనియె.

26

ఉ॥ ముద్దులగుమ్మకమ్మపిరి ముల్కులమారుఁడునొంచిమించ నా

పద్దశనున్న వాడఁ బలుపల్కులుపల్కుకునన్న నేలి యా

గద్దరిచిల్కవారువపు గొరకడంకయడంపుమేను నీ

వత్తనుబాయకేలుబడి వానివిధంబునఁగాచియుండెద॥

27

క॥ అపకారికి నైననుమది

నుపకారముచేయఁదలఁతు రుత్తములిట నీ

కుపకారముఁజేసితి ప్రి

త్యుపకారమునేయవలదె యుత్పలగంధీ॥

28

బీ॥ అనిన నప్పలివ్రతాత్రిలకంబిట్లనియె.

29

క॥ కలుషంబునకింతేనియు

నులుకవునే జెల్ల నిష్పలాడెగట్టికొనం

దలతురెకటకటతలవై

దలవచ్చినధరబ్రతివ్రతలజెనకుదురే॥

30

క॥ సత్యాత్మకులను బాతి

వ్రత్యగుణాన్వితలజెనకు వారలుదోషా

న్నత్యమునదవిలిచెడుదురు

నిత్యమనావినవెధర్మనియమజ్ఞులచే॥

31

బి॥ అనిన నద్దురాత్ముండిట్లనియె.

32

ఉ॥ శంఖసుకంత ! శాస్త్రముల చాయలశేమిరతీశ్వరుండు వి

శృంఖలలీలప్రేల్వదనువిత్తతీనిల్చునె మేనువాసినకొ

సంఖలవృత్తిచేనగు విచారములుకొగలవే శరీరమా

ద్యంఖలుధర్మసాధనమటంచనగా వినవేధరాస్థలికొ॥

33

ఈ॥ అనిన నప్పయ్యసాధ్వ్యకోపోద్రేకమానసయై వెండియున్దిట్లనియె.

34

క॥ తెలిపినదెలియకకొవ్వున

మలయుచుబలుమారు దిక్కమానెనుదలరో

కలిచుట్టుమనిన కైవడి

బలికెదవిదియేమిచెప్ప పాపవిచారా॥

35

గీ॥ కటకటాకేలుపొడవైన గన్నతల్లి

బట్టగానూహదలపోయుచెట్టగలదె

వలయనాబుద్ధిమదిలోన నిలిపినీవు

మనువిచారంబుగొలుపు మీజనులుమౌనడ॥

36

గృ॥ అని యివ్వధంబున.

37

చ॥ పడతుక పెక్కుభంగులనుబల్కినయాట్టి హితోక్తులన్నియుకొ

బెడచెవిచెట్టి మీదనగుభీతిదలంపక కొంచకెంతయుకొ

బెడిదపుగండడై మరుడుబిట్టుగలంపగవాడులేచి నై

బడదనుకించినకొ దెలిసిభైమినిరోషనిరీక్షజూచినకొ॥

38

క॥ అక్కాంత వరమహాత్వం

బక్కాంతపతివ్రతామహాత్వమ్మునుదా

మొక్కటియై నిమిషంబున

గ్రహస్కనభస్మంబుఁజేసెఁ గష్టపుటెఱుకుకొ॥

39

క॥ మొప్పెలుతముగీడొందెడు

చొప్పెలుఁగకయెగ్గునేయఁజూచినధరిబెం

పొప్పినసతులకునేమగు

నిష్వలఁజెదలంటనేర్చునేతలపోయకొ॥

40

ప॥ అంత నచ్చొటువాసి.

41

క॥ వనజాననయవ్యనమునఁ

జనిచనిదూరమునఁగాంచె జలఫలపర్ణా

శనులమ్మునులన్దలకొ

వినుతతపోధనులనిత్యనిర్మలతనులకొ॥

42

క॥ దవ్యలఁగనికదియంజని

నెవ్వఁడమయెదుటనెలఁతనిలిచినదయతో

నవ్వాచంయమినాయకు

లవ్వానీవెవ్వరనిన సంగనపలికెకొ॥

43

ఉ॥ భీమరులార నైషధునిజేవి నరాతులచేత రాజ్యల

క్ష్మీనిభవంబుఁగోలుపడి జీవితనాథుఁడునేనుదోడరా

నీవనిఁజేరిబిట్టలసి యేమఱినిద్దురవోవువేళకొ

దావిడనాడిపోయె ఘనధార్మికుఁడవ్విభుమీరుగంటిరే॥

44

ప॥ తదన్వేషణార్థంబయి యివ్విధఁబునందిరుగుచున్న రాన నాపుణ్యవశంబునన్నిమ్ము

లఁగనుఁగొంటినిటమీఁదట.

45

మ॥ అతనిన్గానకయున్న నేవిడుతు దేహంబన్న నమ్మానులొ

సతినీకుకొబ్బియుఁగూడఁగల్గెనుఁ బునస్సామ్రాజ్యభోగంబు నీ

పత్రికకొ జేకుఱుయోగదృష్టినిటనీపైఁ బర్వతాత్పర్యసం

స్థితిచేఁజూచితిమింకనమ్ము మిములక్ష్యేభర్తపోయెదయకొ॥

46

ప॥ ఆనిపలికి యాత పోధనులు తమజపోధ్యయనహోమానలంబులతో నదృశ్యులైన

నప్పతివ్రతామతల్లి భయాద్భుతనశయంబులంబొందుచు,

47

క॥ చనిచనియగ్రస్థలమున
ననుపమమగుచనుషనందునగ్రేసరుడై
తనరిననుచియనువానిన్
గనిమ్రత్పాణేశునలునిగానరెయనినన్॥

48

ఆ॥ వె॥ అతని నేముగానమనిచెప్పివారలు
చేదినగరముననుబోదలంచు
చందమెరుకపడినజందనగంధియా
దారిచనియెనతివిచారసరణి॥

49

క॥ హరిణాక్షీయుసార్థముతో
సరిగినయాసార్థవాహులటుపోవుదువే
సరిపట్టపగలుగాగురు
తరమగుపేరెండకాకదాశకడప్పిన్॥

50

క॥ అలసితటాకముముందట
నిలిచిదివముగడపిరాత్రి నిద్రింపఁగా
లలనదమయంతివారల
కెళవునఁబవళించికురకేగాసిలుచోన్॥

51

క॥ ఆవేశభయదవనదం
తావళములుచెరువులో వనంబులుద్రావం
గావచ్చిచనుపఁగాంచిమ
దావేశతఁజదియద్రొక్కనందలిజనులన్॥

52

క॥ కొందఱఁబాదఘట్టనలఁ గొందఱదంతనిపీడనంబులన్
గొందఱఁదుండసంహతుల ఘోరతరంబుగఁజంపియందఱన్
జిందరవందరై నలియఁజేయఁగరాయఁగముందుముందుగాఁ
గొందఱఁతెటింగిచెట్లకొనకొమ్మలనెక్కిరి పాటియారులై॥

53

వ॥ ఇవ్విధంబున.

54

క॥ అలచనుపలోనిజనులనె
వెలుచన్వడిద్రొక్కఁగాని భీమతనయచెం
తలఁజేరవెఱచుఁగరుల
య్యెలనాగపత్రివ్రతామహిమయెటిగిన్॥

55

క॥ అంతటమేల్కొని యాస్పప
కాంతతదాహతజనాలిగని దుశ్చింతా
కాశ్రీతస్వాంతాంబుజయై
యెంతయుగన్నీరుదొరుగనిట్లనుడనలో॥

56

గీ॥ వీరలసహాయమున నైన వెడలగలుగు
నిమ్మహారణ్యమనుచు నేనెమరుమాడ
నేమి సేయుదుగటకటాయిపుడుదోస
కారదైవంబు సేతయీకరణియయ్యె॥

57

గీ॥ చెనటివిధివీరలను జంపిచెరిచెఁగాని
వరుడుకోసిన ననుజంపవదలెనకట
మగఁడువలవనిదానిని మారియెల్ల
దనుటనిజమయ్యెనింక నేమనఁగనేర్తు॥

58

ప॥ అని శోకవ్యాకులతంబొంది యయ్యిందీవరాక్షి ప్రభాతంబున హతశేషభూసురస
మాగమంబునంజని చేదిపురంబుఁజేరి యందు రాజమాగ్ధులంజనునప్పుడు.

59

ఉ॥ అప్పురిరాజమాతమణి హర్మ్యతలంబుననుండిధూళిచేఁ
గప్పినమేనిదాని తిరికట్టినవేలదానిజీర్ణమై
యెప్పెడుచేలదాని నయికోత్పలకోణములందు గావ్పముల్
చిప్పిలుదానిదైమిఁగనిచిత్తమున॥ జగురొత్తుప్రేమతో॥

60

మ॥ తనదాదింబ్రియమూడిపేరుకొని కాంతావింతయై మబ్బుగ
ప్పినపద్మాహిత రేఖచందమునరూపంపం గృహీభూతయై
ఘనపాంశుప్రచయంబుమాటుగొను నాకారంబుతోవచ్చుదా
నినినైరంధ్రినిదోడితెమ్ము మదిసెంతేబ్రేమసంధిల్లెడ॥

61

గీ॥ అనినఁ జనిదాదితో తేనవ్వఘాటె
బ్రీతితోఁగాంచియా రాజమాతవలికె
నవ్వయెవ్వరిపాపవీవిద్విధమున
నేలవ్రతనిష్ఠఁబూనితి వెరుగఁజెపుమ॥

62

ప॥ అనిన నప్పరంధ్రికినైరంధ్రియిట్లనియె.

63

క॥ వినుమత్పతిజూదంబునఁ
దనసిరిఁగోల్పోయి నేను దానునరణ్యం

ఋనః జేరదైవకృతమున

ననువంచనఃజేసిచనియె శాధుండడవిన్॥

64

వ॥ శాటంగోరః దదన్వేషణార్థంబు సైరంధ్రీవేషంబునదిరుగుచున్న దాన ననికన్నీ
రు మున్నీరుగావగవనమ్మగువ నూరార్చి యారాజమాత నీపతింబశామర్చనేయ
ధరామరులంబుత్తు శాదండనుండెదవేయని పలికిన వైదర్భియిట్లనియె.

65

క॥ కొఱగానిపనులుసేయను

బరపురుషులతోడఁబలుక పతివెదకెడుభూ

సురవర్షులతోఁబలుకుదు

నిరతంబిట్లైన నన్ను నిలుపుముతల్లీ॥

66

వ॥ అనవుడు.

67

గీ॥ అతివనీకిష్టమెట్లయ్యె నట్లయిండు

మనిసునందాఖ్యుడనరెడు తనదుకూతు

మహితగుణశీలయా రాజమాతతనకు

నప్పనముసేయ సైరంధ్రీయపుడుపలికె॥

68

క॥ ఓయమ్మనిన్ను జూచిన

మాఱుమ్మనుజూచినట్లమదిఁ బ్రియమయ్యెన్

నీయొద్దనుండునని విహి

తాయతమతితోడనుండె నాయమదండన్॥

69

వ॥ ఇవ్విధంబుననుండి యయ్యింతినిరంతర నిబిడవృతంబులుసలుపుచు జీవితేశ్వరచరణ
సరసిజాధీనమాన మానసయగుచు నారాజమాతనికేతనంబునందుండె నిటనలుండు
వాస్తేనుజీవలులు సహాయులుగా సూతపాకక్రియానులదివంబులు గడుపుచు రా
త్రిలేల్ల దమయంతీవియోగదురంత సంతాపంబునంబొరలుచుండ నుక్కనాఁడు
నిశాసమయంబున.

70

ఉ॥ హాసప్రిహావిలాసవత్రి హా హరినీలఃనీలవేణి హా

భాసురకీరవాణి మృగబాధక మైనయరణ్యపీఠిని

వ్యాసిన్దిబ్రాయనమ్ముమని పల్కి నపల్కులుబొంకుపాలుగాఁ

జేసితినిట్టికష్టమునను జెందకపోవునెదుర్యశస్థితుల్॥

71

క॥ పాపపువిధిననుజంపక

యూపగిడెన్ బ్రదుకఁజేసెనేటికిఁజంపున్

బాపీచిరాయవనియెడి

యాపలుక నియేలకల్లయగుఁ దలపోయెన్॥

72

సీ॥ లేమనీచూపులు లేడిచూపులటంచుఁ గఱకు బెబ్బులులు పైను టుకకున్నె
యింతిసీకుచ ములుదంతికుంభములంచుఁ గంతీరవశ్రేణికవఱకున్నె
వనజాక్షీనీయూరులనట్టికంబములంచు వేదండములుచేరివిరువకున్నె
వనితనీజంఘలువరిపొట్టహాయని గమియైవ రాహుముత్ నమలకున్నె॥

గీ॥ హామనోహరగుణజాలహాసుశీల

యడవి మెక ములచేత నేమైలివైక్కి

కటకటాయింత చేసిన ఖలునినన్ను

నెంతదూరిప్రివోకదా యిగురుబోణి॥

73

వ॥ అని యివ్విధంబునం బ్రేలుచున్న యన్న రవరునిపల్కులువిని జీవటండఃతనమ
నంబున.

74

మ॥ ఇదియేరాకడువెంత యీచెనటివాఁడేణాక్షీవాహుచ్చుచున్
మదనావేశతఁబ్రేలు నీజడుఁడు ప్రేమంగోరునక్కాంతయె
ట్టిదియో రూపవిలాసరేఖతనకంఠెన్నించుఁగాకున్నె నా
మదినిన్ సంశయ మెల్లదీరఁగఁ బరామర్శింతునంచున్ వెనన్॥

75

ఆ॥ వె॥ కడియవచ్చి బాహుకాయదియేమిసీ

వెంతతలఁచివగచితిపుడుచాల

నవ్వఘాటియెవ్వరెవ్విధంబుననెడఁ

బాసి తేల తెలియఁబలుకుమనిస॥

76

వ॥ జీవటనకు బాహుకుండిట్లనియె.

77

క॥ ననుజూడు కామినీమణు

లనుజూడుమునీదుమాటలకునవ్వరెచె

ప్పినవాఁడుచెనటియైనను

వినువారలకైనఁగడువివేకమువలదే॥

78

క॥ అనఘామందప్రజ్ఞా

డను పేరిటిభటుఁడుతనతాంగినరణ్యం

బునఁగోల్పడికానకయి

ట్లనియటఁగఁగఱచిన నాడనాతనియటపుల్॥

79

న॥ అని జీవలుని గతసంశయాకులునింగావించి వెండియు జాయావియోగసంతాపంబం
తకంతకుద్రోకంబుగా శోకవ్యాకులతం బొరలిపొరలి తెరలినమనంబుననుండునంత
గొంతతడవునకు నత్యద్భుతంబును నకారణహేతుకంబును, ననంతకల్యాణసంధా
యికంబును నపారకృపావిభూతియుం గనుపట్ట ఋతుసదృశ నిజప్రభాసాంద్ర
చంద్రికాపూర్ణ నివారితాశాంతరధ్వాంత పదనఖరుండును, హలకులిశపంకజధ్వ
జాంకుశాది భాగ్యరేఖావిరాజిత సుందరచరణారవిందుండును, ఘనమేఘనాదబం
ధురమంజీర రంజత్కంజాత రాగసంజాత శోభావిజృంభమాణ జంఘాద్వయుండు
ను, నితంబబింబావలంబ జాంబూనదాంబరాంచలాంచత్సముద్దండ వేదండశుండా
దండ ప్రతిమానశుంభదూరుయుగళుండును, మణిఘంటికారణత్కంచీ సమంచి
తకటిస్థుండును, సంభోరహప్రసూనాయతగంభీర నాభిగహ్వరుండును చరాచ
రాదిభూతసంఘాతసమేత లోకానీక ప్రపూర్ణోదరుండును, శతపత్రిమిత్రసమాన
శోభాప్రశస్తకౌస్తుభరత్న శ్రీవత్సలాంఛనవిమలవక్షోవిలాసుండును, వజ్రవైడూ
ర్యగోమేధిక పుష్కరాగాది నవరత్న భాసమానాసమాన చారుబాహుపరిఘుండు
ను, కేయూరకంకణోర్మికాద్యాభరణ రుచిరకరారవిందుండును, శంఖచక్రగదా
నందకాతిసుందరహస్తచతుష్టయుండును, అంసోత్తరీయమానకనత్కనకాంశుకుం
డును, రాజద్వైజయంతీ వనమాలికావిలాసికంబుకంఠుండును, రాకాసుధాకరనిక
రప్రభావిభాసితమందస్మిత సుందరవదనమండలుండును, హేమప్రసూనసమానప
టుతర నాసాపుటుండును, ప్రచండమార్తాండమండలోప నూనప్రమరమణి ఖచి
తకర్ణస్వర్ణమండనమండితగండస్థుండును, కరుణాంతరంగరంగత్కటాక్షవీక్షణం
డును, నగణితపరిమళమిశ్రద్భుగభుగాయమాన మృగమదరేఖాఽలస భాసురాళీక
ప్రదేశుండును సకలమణినికరప్రకటమకుట సమంచితమస్తకుండును, ననవరతసు
గంధబంధుర పారిజాతప్రసూన దామప్రశోభితుండును, సర్వగుణపరిపూర్ణుండును,
సర్వజీవదయాపరుండును, కోటిసూర్యప్రకాశుండును, కోటికందర్పలావణ్యగ
ణ్యుండును, ఆర్తత్రాణపరాయణుండును నగు శ్రీమన్నారాయణుండు క్రొక్కా
రుమెఱుంగులతోడి నీలమేఘంబుతెఱంగున భూరమాసమేతుండై నిలిచి నిజతనూ
వికాసంబు శింద్రినీలంబులనీన నమ్మానవేంద్రుని కట్టెదుటంగనుపట్టిసంగనియ
తండు వెన్నిధిగన్న పేదచందంబున సుధాసారంబుచేకూటిన తుథాతురునిభంగి
ప్రహృష్టాంతరంగుండై సాష్టాంగదండప్రణామంబులాచరించి పరంజ్యోతిప్రకా
శుండగు నప్పరమపురుషుని దివ్యతనూప్రకాశంబు చూపులకు మిఱుమిట్లుకొలుపు

మీలితలోచనుండును రోమాంచకంచుకితశరీరుండును, గద్గదకంచుండునునగుచు
నజ్జగధీశ్వరుని నిట్లనిస్తుతియించె.

80

దండకము :—శ్రీనాథ! ధాత్రీసనాథా! జగన్నాథ! సద్భక్తహృత్పద్మరోలంబ!
కారుణ్యసంవీతుణా! నిర్మలజ్ఞానవాతాహతకోధకామాదిషడ్వర్గజీమూత! వా
చంయమివ్రాతహృద్దీప్య దారామచైత్రోదయా! దుర్వహాఖర్వగర్వోరుదోశ్శక్తి
మత్పూర్వగీర్వాణ సర్వంసహజాత రాజీబృహద్భానుకీలాయమాన ప్రకృష్టప్రతా
పా కృతానేకపానీకపత్మా! ప్రోత్తుంగభంగోరుగంభీర శుంభత్సుధాంబోధి మ
ధ్యస్థశుద్ధాంతరంగైక శేషాహిరాట్టల్ప! కంజాతసంజాతసంజాతాశితోదార పాదా
రవిందాగ్ర నిష్కూతగంగానదీవారి పాత్రీకృతానంగవిద్వేషికోటిర! స్రష్టృస్వరీ
శానలాజ్ఞాతరాజీసుహృజ్ఞాతయాత్వంబు రాడ్వాతపాలస్త్య ఫాలంబకాద్యాదితే
యోరుమస్తస్థమాళివ్రజన్యస్థ నిర్వకృతకోపలప్రాత భూతిస్ఫురద్భంభరీపుంజసం
క్రీడితాంచత్పదాంభోరుహా! శుంభదామ్నా యమంజీరసంజాత వర్ణావళీహీరవార
చ్ఛవిచ్ఛన్న జంఘాద్వయా! సంతతానంతవిజ్ఞాన భాస్వతప్రోయజ్ఞనిష్టాయతస్వర్సం
మిశ్రేష్టధైర్యాపహృత్తుర్య చాతుర్యసౌందర్యలీలోర్వసీనామ వామాదికోట్యప్సరః
పంకజాక్షీసముద్భూతహేతురుకాండా కనజ్జంగమస్థావరానీక నిర్మాణకర్మప్ర
వీణాత్మ భూజన్మసంస్థాననాభీసరోజాత! ధాత్రీవధూపీన కక్షోరుహద్వంద్వ
కాశ్మీరపంకాంకితోరస్థలా! సర్వగీర్వాణవిద్వేషి దుర్వారదోర్గర్వనిర్వాపణావ
కృ సంవికృమాలాల చక్రాబ్జకామోదకీ ఖడ్గశార్ఙ్గాదిదివ్యాయుధాంచత్కరాం
భోజ! వక్షస్థలానీనసౌందర్యలీలాస్పద క్షీరవారాశిరాడ్బాలికాకేలికా కైజయం
తీవినాజత్సిరోధీ! సుధాసారకర్పూరసంకాశ మందస్మితాంకూర రమ్యాస్యపంకే
జ హేలాసముత్తాలనీలావధూటీ నఖాంకూరడంతక్షతారూఢిదీప్యత్కపోలాధ
రా! భవ్యచాంపేయసూనాభనాసాపుటా! నూత్న రత్నోజ్వలత్కుండలోదీర్ఘ
కర్ణద్వయా! భాసురాపాంగపూర్ణానుకంపా! సుధాంబోధిరాడూర్మికాజూలడో
లావిహారోల్లసద్రాజహంసాక్షి పంకేరుహా! నీలశైలాగ్రయాథ ప్రచండార్కబిం
బోపమానస్వమస్తో పరిన్యస్తమాణిక్యమాళి ప్రభాకాంతఫాలప్రదేశా! మురారీ!
సురారాతికాంతోరు సీమంతసిందూరనిర్భేదకృద్భూరిశారోజ్యల! స్వర్ణవర్ణస్ఫు
రత్పక్షువిక్షేపసంభూతవాతావధూతాభియాత్యంబు ముక్కుక్షిరాట్కంధరారోహ
కేలీవిలోలా! సమస్తాగమానీకదస్యక్రియాపాటప్రాధిమ్యద్దిత్యపత్యాస్వయాధా
ర దుర్వారదోస్సారసంహార కృన్మీనరూపా! నిలింపాసురవ్రాతసంక్షోభిత క్షీర

పౌరాశినిర్మగ్న మంధాన భూమిధ్రునిర్వాహకప్రాధి మత్కచ్ఛపాకార ! స
ర్వంసహాచార హేమాత్మనామామర ద్వేషి విధ్వంసకృద్విభూదార ! కాలానల
జ్వాలికామాలికాభీలదృగ్విస్ఫులింగచ్ఛటాపూర్ణ కాష్టాంతరిషేంతరై రమ్మదాపా
దిదంష్ట్రోల్లసన్మర్త్యకంతీరవా ! చారువిజ్ఞానభాస్వద్వినిర్భూత దోషాంధకారాది
యోగీంద్రహృత్కంజరం జత్పదాంభోజసంఘన్న సీరంద్రవిశ్వంభరానంతకుబ్జాకృ
తీ ! సప్తవారాశివేలాపరీతావ నీభారనిర్వాహణోద్దండోద్దండ శాతాసినిర్భిన్నవి
ద్విట్పుమూకార్త వీర్యాదిభూపాల కంఠస్రివద్రీక్త సిక్తారచంచత్కుతార ప్రశ
స్తావనీదేవరామావతారా ! మరుద్యక్షసిద్ధోరగ స్వర్ణవిద్యాధరప్రాభజైశ్వర్యక
ల్లోలినీనాయకార్యాయమానప్రతాపానలాంచద్దశాస్యాసురాధీశ నిర్భేదనోపాయ
హేలాభుజస్తంభ సంరంభకాకుష్ఠవంశాగ్రణీ ! చారుసౌందర్యసాభాగ్యతీలాలస
ద్రేవతీనామవామాకటీభాగ నృత్యత్సనద్వంద్వవేణీ చరద్భక్త్యహస్తాబ్జసంశోభినీ
లాంబరా ! సిద్ధసాధ్యామృతాంధో మహోరస్సముద్వేల కీలాలభాతాశిశుంభద్భు
జాటోప పారాదితేయాది నారీవ్రతాచార నిర్వాహణోపాయపారీణ బుద్ధాభిధా
నా ! సురాపానహింసారతస్వర్ణ చార్యాదిదోషార్మికాసంకులాజ్ఞాన వారాశిమ
గ్న ప్రమత్త ప్రజాప్రాణవాతాపహృత్సేంద్రవాదూఢకల్కిస్వరూపా ! విరూ
పాత్మసంస్తుత్య ! మాంపాహి పాహిత్యమేవాత్రిబంధుః పితాత్వంచ, మాతాత్వ,
మాతృకరక్షాగుణ ! త్వాంవినానాస్తికించిన్మమ, శ్రీశమహ్యాంభవాన్ పాదనే
వానిధానందదాతు ; తుమాదేవతాప్రాణబంధో ! సదాహంభవంతంభజే ; మేసమ
స్తాపరాధాన్తుమస్య ; శ్రియఃకాంత ! తుభ్యం నమస్తే నమస్తే నమః 81

౪॥ అనివినుతియొనర్చిపునః

పునరభివందనములాసంగ భూవరతిలమం

గనుగొనిగనుగొనిదయకను

గొనలంగనుపట్టనమ్ము కుందుడువలికెన్ 82

౫॥ వినుమికమత్సందర్శన

మునభవదాపన్ని కాయములు దలగునుజై

కొనునుశుభము లెప్పటికర

జినివెససాంమాజ్యలక్ష్మీ నిన్ను వరించున్ 83

౬॥ అని మఱియు నభీష్టంబులగువరంబులు దయచేసి యప్పరమపురుషుండంతర్ధానంబు
నొందె సంతనలుండు మోదంబునెమ్మదింబాదుకొన యధోచితవృత్తినుండె నిట

కుండిననగరంబున దమయంతియు నలుండు నరణ్యంబునకుంజనుటవినిభీమభూకాం
తుండు చింతాకాశ్రాంతుండయ్యె నంతఃపురకాంతలు సంతాపంబులంబొందిరందు
దమయంతి జనయిత్రిపుత్రిందలంచి 84

క॥ నాచిన్ని ముద్దునూతుర

యోచెల్లరె యెచటనెట్టులున్నావో నీ

నోచిననోముఫలంబిపు

డీచందంబాయెత్తెల్లి యేమననేర్తుకొ

85

సీ॥ అబలనీ నెయ్యంపుటయ్య నీరాకడకెదురుచూడఁగఁ జూడనేలరావు

యువతినీతోడబుట్టువులు నీరాకడకెదురుచూడఁగఁ జూడనేలరావు

లలననీముద్దుబాలకులు నీరాకడకెదురుచూడఁగఁ జూడనేలరావు

తెరవనీచెలిమికత్తియలు నీరాకడకెదురుచూడఁగఁ జూడనేలరావు

గీ॥ బాలనీవేలవత్తు వీవేళఁజాల

వగలనెగలంగఁజేసె దైవమ్ముమిమ్ము

నక్కటామిక్కుటంబైన యడలుగడలు

కొనఁగనెన్నఁడుచూతునో నినుఁగుమారి

86

వ॥ అనివగచుచున్న యచ్చపరినయననుపలాలించి భీమభూకాంతుండు తననగరంబునం

గల జగతీసురముఖ్యులరావించి సముచితోపచారంబులఁ బఠిత్తువులగావించి యి

ట్లయ్యె.

87

క॥ వినుఁడయ్యలారయిత్తజీఁ

జనిమాదమయంతినిషధ జననాయకుఁడు

డినచొప్పఁదెలిసివచ్చిన

ఘనునకు నేనిత్తువేయి గద్యాణంబులొ

88

వ॥ అదియునుంగాక

89

గీ. వారినిచటికిఁదోడ్కొనివచ్చిఁట్టి

వారికేనిత్తు నూఱగ్రహంములును

గోసహస్రంబు నవరత్న కోటియనుచు

విభుఁడునమ్మించిపలికిన విప్రీరరులు

90

వ॥ ప్రముదితాంతరంగులై యప్పనికొప్పి ముప్పిరిగొన్న సంభ్రమంబున నలుదిక్కులంగ

లయంజని

91

క॥ మును నేనచూతు నేమును

గనుగొందునటంచు నెండొకరిమీఱుచు వే

చనివెదకిరియిలగలపు

ణ్యానదీతీరములఁ బట్టణములవనములన్

92

వ. అందు సుదేవుండను భూదేవుండు చేనిపురంబునకుం జేరంజనుదెంచి

93

ఉ॥ ఆహరిదశ్వతేజఃడపుడప్పరియేలు నృపాలునింటఁబు

ణ్యాహము సేయఁబోయెడు ధరామరముఖ్యులతోడఁగూడి త

ద్దేహముఁజొచ్చియందుఁ బరికింపుచుఁగ్రమ్మనఁగాంచెలోచనా

త్సాహమెలర్పభీమసుతఁ జారుపప్రివ్రతనార్యసన్న తన్

94

వ. కాంచి యద్ధరణీసురుండు ధరణీరజస్సమేతం బతికృశీభూతంబగు సంగంబుతోఁ

దనరూపుమాటి వేటొందురూపంబు చూపువేషధారిణిరీతి మైలచీరంబొదవిన ర

త్న పుత్రికచందంబునఁ దనయందంబేర్పరుపరాకయున్న యక్కన్ని యదమయం

తియగుంగాదను సంశయంబునం గొంతతడవునిరీక్షించి యంతనక్కమలవదన బా

మల నడుమనమరియున్న చిహ్నంబట్టిన మంటిచేనెలుంగరాక సూక్ష్మంబుగాఁగ

నుపట్టినంగని దానివలన నానలిన సేత్రభీమపుత్రిగానిశ్చయించి తనలోన

95

క॥ జౌరానాభాగ్యమునకు

మేఠాయీరామఁగంటి మెచ్చివిదర్భ

శ్మోరమణుఁడునాకటస

త్కారంబులుసేయఁగంటి ధన్యుడనైతిన్

96

వ॥ అనిసంతసిల్లుచు సునందాసహితయైయున్న యన్నాత్రింగిదియసేతెంచి యతండి

ట్లనియె

97

క॥ మగువవిను నాదికుండిన

నగరంబుసుదేవుఁ డందుగ్రనసనీతోబు

ట్టుగులకుఁ బ్రియసఖుడనునె

వ్యగతోమీయయ్యా వసుపవచ్చిత్రిననినన్

98

క॥ తరుణీమణిధరణీసుర

వరునింగులు తెఱిగి కన్గనందొఁగెడుబం

ధురతరశఁ ధారలుతన

గురుకుచయ్యగళంబుమీఁదఁ గురియఁగబలికన్

99

ఉ. అమ్మకు సేమమే యనుగుటయ్యకుమోదమే యన్న తెంతయుకొ
 నెమ్మదినున్న వారె వది నెల్కుభయక్తలె పీతచిత్తులే
 తమ్ములుమంగళంబె మరదండ్రుగబంధులుతక్కుమంత్రీవ
 ర్గమ్ములుఁబొరకొంటులు శుభస్థితులేధరణీసురోత్తమా

100

గీ॥ అన్న నాకూర్మిబాలకు లమ్మనెమ్మ
 దిగనుదగఁబోవనున్నారె వగలమిగుల
 బెగ్గటిలరుగదా సదాప్రేమనన్న
 లయ్యయును గారవింతురే యనఘచెపుమ

101

వ. అనిన నలుదేవికి సుదేవుండిట్లనియె

102

క॥ ఏమనిచెప్పదువారల
 సేమముమీయమ్మవగలఁ జెందుచునెపుడుకొ
 నీమీఁదిప్రేమచేఁ గృశ
 యైమిగులంబ్రేలుచుండు సంబుజవదనా

103

క॥ ఓకాంతభీమసేనుడు
 హాకూఁతురయెందువోయి తయ్యోయనుచుకొ
 వామనమనసున నెప్పుడు
 నీకైతల పోయునతని నెనరెట్టిదియో

104

గీ. వినుముదమనాంతదమనులు నినుఁడలంచి
 మదిఁగృశింపుచునుండు దురదియటుండె
 తల్లినీచిన్ని పాపలు తల్లిఁజూపు
 మనుచుఁబోరిడుచుండుదు రనుదినంబు

105

క. అనుచునతఁడశ్రుధారలు
 కనుఁగవజలజలనుగురియఁ గాఁబలుకఁగదా
 వినివగచెభీమసుతహా
 యనికన్నులనీరువరదలై పారంగకొ

106

వ. అంత నావృత్తాంతంబంతయును సునంద తమతల్లికింజెప్పి యనిపిన నారాజమాత
 నిజసఖీజనపరివృతయై యేతెంచి నైరంధ్రీనుపహించి బ్రాహ్మణోత్తముఁగాంచి॥

క॥ సదమలగుణయెవ్వరునీ
 విదియెవ్వరిపాప మీరలీగతివగఁజెం

దేదరేలచెప్పమనన

ముద్దితకుఁ దెలియంగ విప్రముఖ్యుఁడువలికె

108

మ॥ విను నేభీమునకుం బురోహితుఁడసాధ్వీరత్న మిక్కాంతయా

యనకుంగూతురు నైషధేశ్వరునకిల్లాలాత్మనాధుండువం

చనచేబోయిననిందుఁజేరినది కాంతున్న నిద్దరేభకుఁడం

పినరోయంజనుదెంచి యీసతినిసంప్రీతుండనైకాంచితికె

109

౪. మఱియు నిఖిలనృపవధూటీలలాట కాశ్మీరపంకాంకచరణ పంకజయగు నిమ్మగుద

యిట్టిదురవస్థంబొందెఁగ దాయనియు సప్తద్వీపవసుంధరాద్యక్షుడతుండైన నలుండె

టపోయె సూయనియు నయ్యిరువురకుం బరస్పరక్లేశపాశంబులుదవితె నవియెవ్విధం

బునంబాయు సూయనియు దుఃఖించుచున్న వాడనిపలికిన నారాజమాత అయ్యా

యియ్యెలనాగ నేగతిందెలిసితివని యడిగిన నవ్విప్రముఖ్యుండిట్లనియె

110

౫. కమలసంభవుఁడీయింతి బొమలనడుమ

భాగ్యరేఖార్థముగవ్రాసెఁ బద్మరేఖ

యదియిపుడుసొంద్రమగు ధూళిఁబొదవిసూక్ష్మ

గతినిగనుపట్టఁగని యెఱింగితిలతాంగి

111

౬. అనిచెప్పి యాక్షణంబ

112

౭. బాలికారత్న ము సునందభైమి నుదురు

కనకకలశోదకంబులఁ గడిగిచూప

శ్రీకరంబైనయాపద్మరేఖంజూచి

యిందుముఖులెల్ల నాశ్చర్యమందిరపుడు

113

౮. అంత

114

౯. అరాజమాతభైమికె

గారవమునఁగొఁగిలించి కాంతానేనీ

కూరిమిపినతల్లినినీ

వారయనాప్రియతనూజ వదియెట్లన్నకె

115

౧౦. కొమ్మదశాన్తనాయకునకుం దనుజాతలమైజనించిమీ

యమ్మవిదర్భభూవరున కాత్మవధూమణియైతనర్చెదా

నిమ్మెయివీరబాహునకు నేసతినైతినటంచుఁజెప్పినకె

సమ్మతిమొక్కెఁబైమినయ సంపదలేర్పడరాజమాతకుకె

116

వ. మఱియు నద్దమయంతి సునందనైత్తికొని తనపినతల్లి కత్తివినయంబులునులుపుచుండు
నయ్యెడ సుదేవమహీదేవుండాగాజమాతచేత నుచితసత్కారంబులువడసి వైదర్భి
యనుజ్ఞంబని తత్కుశలవార్త భీమాదులకెఱిగించిన సంతుష్టాంతరంగులై దివ్యాం
బరాభరణాదులొసంగి యతనిగారవించితి. భీమకన్య యన్నగరంబునఁ గొన్ని వా
సరంబులుగడపి మాతృపితృపుత్రమిత్రసంపదర్శన లాలసమావళయై యొక్క వాడు
మాతృభగినిం గాంచి

117

కా॥ అమ్మానీగృహమావిరగ్భ విభుగేహంబెన్న నాకొక్కచం
దక్షాగంగకునీవలావలను భేదంబున్న దేయైనమా

యమ్మందమ్ములనయ్యనాత్మజుల మిత్రానీకముంజూచెదన్

సమ్మాదంబుననన్న బంపుమచున్ సుప్రీతిగాఁ మొక్కినన్

118

గీ. అపుమరాజమాత మాతృసుత ప్రేషి

తేష్టజనులనెంట నిచ్చిపనుప

రత్న ఖచిత హేమ రథము మైనమయంతి

యేగుదెంచెఁ బుట్టినింటికడకు

119

వ॥ ఇట్లువచ్చి కుండిననగరంబుదరిసి జననీగృహంబు సాత్రైంచెనంత

120

సీ॥ పొరొనాధునినెడబాసిన దాదిగాఁగనుదామరల నీరుగ్రమ్ముదాని

పోవుచుం బ్రచించిపోయిన జీర్ణాంశుకార్థసమావృతయైనదాని

నిబిడధూసమన్విత లోహితములైనకుంతలంబులు జడగొన్న దాని

పుడమివైబారలఁగా నొడలనంటినమన్ను గప్పినలీనమాకాంతిదాని

గీ॥ అతికృశీభూతఘా నంగయశ్చీదాని

నురుమనస్తాపమున వెచ్చనూర్చుదాని

సతినిదమయంతిఁగాంచి దాశార్ణిభీమ

వసుమతీ నాయకుఁడఁ జాలవగచిరపుడు

121

వ. తదనంతరంబ

122

క॥ జననీజనకులకునువం

దనమొప్పుగఁజేసి వైమిదనయాదనయాన్

గనియెత్తి గారవింపుచు

దనదుయధాపూర్వమగు వ్రతంబుననుండెన్

123

ఉ॥ కౌరవప్రీతిత్రాతిలకనాద్దమయంతి ధరిప్రీతయ్యాన్

చీరసగంబునెవ్వగలఁ జిక్కినదేహముకల్గియుండియున్
గూరిమిభర్త రాకడలు కోరుటగాకిలబుట్టినింటనిం
పారెడుచారుశయ్య వసనాభరణాదులు గోరదెప్పడున్

124

వ॥ ఈకృమంబునఁ బెక్కుదినంబులుగడపి యంతదురంతంబగు పత్తివియోగసంతాపభ
రంబున నెంతయుందాశనోపక యొక్కనాడప్పతివృతామతల్లి తల్లికిట్లనియె 125

నీ॥ అమ్మనేబ్రాణవల్లభు నండఁబాసి
వత్సరంబులుమూడుగా వచ్చెనేటి
కైననేర్పడదయ్యె నాకతనియున్ని
యేవిధంబునఁదాళుదు నింకఁజెపును

126

క॥ అకటావెనుకటిదివసము
లొకదినమొకయేడురీతి నుండునిపుడునా
కొకనిమిషంబొకయేడై
తెక తెకమదియుడుకఁజొచ్చె దృఢతాపాగ్నిన్

127

క॥ ననువెదకినచండంబున
ఘనుమత్పాణేసునరయఁగాఁ బంపుండెం
దునతఁడుగనఁబడకుండిన

వినుమిఁకఁబ్రాణంబులైన విడిచెదఁదల్లి

128

నీ॥ అనిపలుకుకూఁతునూరార్చి జననివలిక
నింతిమీయయ్యకలుగ వెయ్యేఁడ్లకనుచు
బోలువగనింత మాటాడనేలయిపుడు
విన్నపముచేసిపనులు నీవిభునినరయ

129

వ॥ అనిపలికి యాక్షణంబ యాదాశ్శాస్త్రిప్రాణేశ్వరుండగు భీమక్షీతీశ్వరునికడకుం జే
రంజనుదెంచి తద్విధంబంతయుంజెప్పిన విని తదనంతరంబ

130

క॥ భీముఁడునలునరయుటకుధ
రామరులంబంచె నప్పడవ్విపులతో
భైమియిటులనియెఁ దనఘా
చామాధుర్భ్యంబు సరసచాతుర్యముగాన్

131

ఆ॥ అనఘులారవినుఁడు మునునలుఁడధికసం
పన్నుఁడగుటఁజేసి తన్నునిప్పు

దొరులెఱుంగకుండ నెదిగియుండెడుగాన

సతనినెఱిగికోనగ నరిదిమీకు

132

ప॥ అయిన నెక్కయుపాయంబుచెప్పెద మీరు సకలదేశాంతరంబులకరిగి తత్తత్స
భాసమక్షంబున నిట్లనిపలుకవలయు

133

చ॥ అతులితధర్మమార్గములనారడి బుచ్చివినిర్దయిండ్లవై

సత్తిమొలచేలఁజించికోని సత్యముఁదప్పియరణ్యవీధిసె

క్రతవిడనాడినిందఁబడి కష్టతనంబునవచ్చియిచ్చటన్

హతమతినున్న వాడవహహా యిదిధర్మమెకీర్తి హేతు వే

134

ప॥ అని మీరుపలుకవలయుననిన నందుపర్ణాదుండను బ్రాహ్మణుండయోధ్యానగరం
బునకరిగి ఋతుపర్ణసభాస్థలంబున దమయంత్ర వచనప్రకారంబున

135

చ॥ అతులితధర్మమార్గములనారడి బుచ్చివినిర్దయిండ్లవై

సత్తిమొలచేలఁజించికోని సత్యముఁదప్పియరణ్యవీధిసె

క్రతవిడనాడినిందఁబడి కష్టతనంబునవచ్చియిచ్చటన్

హతమతినున్న వాడవహహా యిదిధర్మమెకీర్తి హేతు వే

136

క॥ అనినసభాసదులందఱు

వినియూరకుండిరపుడు వేసబాహుశుఁడొ

య్యనగడకుఁజేరఁబిలిచియ

తనితోఁగడు వెచ్చనూర్చి తానిట్లనియెన్

137

క॥ పతియొక సమయంబునదు

ర్మతీచేనపరాధియైన మదిఁదాళినయా

సత్తికినిజస్మాంతరముల

నతులితభోగములుకలుగు నవ్విభువలనన్

138

ప॥ అని వేటొందుపలుకక యబ్బాహుమండలిత్వరితగమనంబుననరిగిన

139

ఆ॥ అతనిపలుకు చందమరయంగలేకతా

వెట్టియగుటఁజేసి విప్రముఖ్యుఁ

డతనివెట్టియనుచు నాత్మలోఁబడరుచు

తిరుగఁజని విదర్భకరుగుదెంచి

140

సీ॥ అతఁడువైదర్భకిట్లనిపల్కె వినుమవ్వయేనునీయనుమలి నేగి సకల

దేశాంతరంబులకరిగి తత్తత్సభాస్థలముల నీవన్న చందమునను

బలికిన నెవ్వరు బ్రతుక్తురంటిని కారణమున నటగానలేక
మగుడుచోసాకేతనగరిలో ఋతుపర్ణసాస్థానమున నెప్పటట్లయంటి

గీ॥ ననగవినియొక్కరుడు బాహుకాభిధాను
డతివికృతరూపి హయశిక్షణాధికారి
సభికులమూటుగాఁ గనుసన్నఁజేసి
యెడకుననుఁజీరివడి నూర్చియిట్టులనియె

141

క॥ పతియొక సమయంబునదు
ర్మతిచేనపరాధియైన మదిఁదాళినయా
సతికినిజన్మాంతరముల
నతులితభోగములుగలుగు నవ్విభవలనకొ

142

క॥ అనియొండేమియు నాడక
గునగునఁబరువారెనతఁడు కోమలి నేనా
తనివెట్టియనుచుఁ బదయఁచుఁ
జనుదెంచితి నన్న నలునిసతిమదిలోనకొ

143

ప॥ చింతాకాంతయై తలపోసి

144

చ॥ అతివికృతంపుచందమగు నాకృతినుండిన నేమిమాటలం
జతురతగాననీకయొక చాయగఁబల్కిన నేమిచూపఱుల్
సతతము బేలఁడితఁడని సారెవునవ్వి ననేమి పోల్పగా
నలేఁడునలుండుగావలయు నారయనిప్పటివాక్యవైఖరికొ

145

క॥ పలువిధములఁదల పోసిన
నలఘుతరుండతఁడు నలుఁడయగుగాకున్నకొ
తలఁపఁగఁదనుఁదానూరక
పలుకకొబనియేమి భూసుపర్వనితోడకొ

146

ప॥ అనితలపోసి యబ్బాహుకుండిటకు వచ్చినంబరీక్షించి నిశ్చయింపవచ్చు నతనిరాక
కుపాయంబెద్దియొక్కోయని కొండొకచింతించి యిట్టియెడఁ గార్యనిర్వాహకసమ
ర్థుండు సుదేవుండొక్కరుండ కాని యితరులసమర్థులని

147

క॥ వనితసుదేవునిభీముని
యనుమతిరప్పించి సవినయముననతనికి
ట్లనియెను నోత్యాయిత్రజీఁ

జనవలయునయోధ్యకీవు సంప్రీతి మెయిన్

148

వ॥ మనపల్లాదువలని వృత్తాంతంబంతయు మీరువినినదియెకదా దినమణివంశమణియైన
ఋతుపర్ణునెదుట దమయంతి ద్వితీయస్వయంవరంబెల్లియగునని వినిపింపవలయు
బాహుకుండు నైషధుండగునేని దత్తహామంబున నబ్బుకాంతుం డేకవాసరంబు
న నిటకుంజేరంబనుదెంచు నతండు నలుండుకాండైన రానోపకుండు నేతత్ప్రకారం
బునం దదీయంబగు భేదంబేర్పడునని తెలిపి పనిచిన నతండయోధ్యానగరంబునక
రిగి ఋతుపర్ణువలని యాతిధ్యసత్కారంబులువడసి యప్పుడమితేడు దేశాంతర
వృత్తాంతంబులడిగిన తత్తద్విశేషంబులెఱింగించి ప్రసంగంబుగా నింక నొక్కమహా
శ్చర్యంబుగలదు వినుమని యిట్లనియె

149

చ॥ వినికనిమున్నె టుంగనిది నేటొకవింతజనించేనిపున
జననుతుడైననైషధుడు సాధ్వినరణ్యములోనడించిపో
యిననది హేతుకంబుగ మహీశుడుభీముడు పేర్మినాత్మనం
దనకుంబునస్వయంవరము తానొనరింపదలంచిప్రీతుడై

150

ఆ॥ జగతి నెల్లదిశలఁ జాటింపనప్పురి
కఖిలరాజవర్యు లరుగుదెంచి
రింకఁదడవుసేయ రెల్లిటనెల్లుంట
నగునుడత్తున స్వయంవరంబు

151

వ॥ అనినవిని యత్యద్భుతంబుంబొంది ఋతుపర్ణుండు

152

క॥ ఏమేమిదమయంతిస

తీమణియనవెలసి యిట్టి తెరగయ్యెనయో

హామగువలమధినమ్మిన

పామరులకునింక నిహముపరముగలదే

153

వ॥ అనిపలికి తనమనంబున

154

చ॥ కలికిపునస్వయంవరముఖంబున భూవరులెల్లఁగూడఁగా
నిలవిని వేనుఁబోకునికి హీనతవాటిటుగా దెచ్చెఁగా
నలవియెయొక్కనాట నిటకప్పురియెంచఁగ నూలుయోజనం
బులుగలదెట్లొకోయనుచు భూపకులాగ్రాణి ఖిన్నచిత్తుడై

155

క॥ ఉన్న యెడఁగాంచిబాహుకు

డన్న రవరుఁగదియవచ్చి యనఘానీనీ

పిన్న దనంబుననీగతి

నున్న పనేమనినఁబలికె నుర్విధవుఁడఁక

156

గీ॥ వినుముబాహుక నలునిదేవికిపునస్స్వ

యంవరముతే పెయనుచుఁ దధ్యముగవిఁటి

దినములోపల నూఱుయోజనములెట్లు

బోదుననుచింత నామదిఁ బుట్టెననిన

157

వ॥ బాహుకుండిట్లనియె

158

క॥ మనుజేంద్రియింతమాత్రపు

పనికైచింతింపనేల బాహుకుండుండఁక

నిను సెక్కగడియ నానే

ర్చినగతిఁగొనిపోదు నశ్వశిష్యాపౌత్రఁక

159

గీ॥ అనిఁబుతుపర్థుఁ డుప్పొంగ నతనిగార

వించితడయక నీవేగివేగమరద

మాయితముచేసి తెమ్మని యానతిచ్చి

పనుపఁబనిఁబూని చనుచునబ్బాహుకుండు

160

వ॥ తనమనంబున

161

చ॥ అకలుషలీలనాయెడఁ ద్రియంబునయంబుఁడలిర్పఁజేయఁపూ

నికగనుపట్టభీమసుత నీచమతింజలచిత్తయయ్యెనే

యకటగణింపనేలయింక హతలపోయఁగఁ బూతక్షల్లిను

చ్చికలుగదావఘాజనముచేసెడి యిచ్చకబుచ్చకఁబులక

162

ఉ॥ కాంతపతివ్రతాజనశిఖామణి యయ్యనుదన్ను నేనర

ణ్యాంతరభూమిలోనెడసిఁటి మనోవ్యధనింతచేసెనో

యెంతయుమిధ్యయోతలఁప నీయనుమానమిడేలయమ్మహీ

కాంతునిగూడి పోవు నెడఁగానఁగ నయ్యెడునన్ని చందముల్

163

వ॥ అనితలపోసి

164

క॥ మునుపొరేయుఁడుచేర్చిన

తనహయముల నేర్చక ట్టి తద్రీధమవనీ

కునియెదుటనిలుపుచో నా

యనయొక్కఁ మొగ్గ నప్పడశ్వంబులిలక

165

- ఉ॥ మేరువుజాట్టిరాదిరుగు మెచ్చులపచ్చగురాలకంపైదై
త్యారికిఁగల్గిరూపసమయంబునఁ బూసెడువాజికంపై జం
భాకినింపుసాంపోదవసానెడు వెల్లపతాణికంపైనీ
వారువముల్ రయొన్న తినివాసిఁ దనర్చుధరానరోత్తమా 166
- క॥ అనిపలికినవినిసంతస
మునఁబొదలుచు భానువంశముఖ్యుఁడు పౌరే
యునితోడరథారోహణ
మొనరించెనుబాహుకాఖ్యుఁ డురుమోదమునకొ 167
- వ॥ రిధంబత్రిత్వరిత గమనంబుగాఁ బరపింపందొడంగె మతీయును 168
- చ॥ అనిలునిజిన్న బుచ్చుసరయంబగు తద్రధయానమప్పడై
మనిగణుత్రింపవచ్చునహహా యెదురంగనుపట్టుపంచయో
జనమితదూరతుంగనగ సంచయముల్ నిమిషంబులోఁపిలుం
దను వెసఁజూడఁగానమరెఁ దద్దయుయోజనసప్తకంబునకొ 169
- వ॥ అదిగనుంగొని ఋతుపర్ణుం డద్భుతంబునుంబొందె. పౌరేయుండు తనమనంబున 170
- గీ॥ అకట యీరధనిర్ఘోషమరసిచూడ
నలునరదమెట్టులట్లయ్యె నాదుమదికి
బాహుకుండీవికృత రూపభావమొందు
తేమియోకాని నిజరూపమెట్లుఁగాదు 171
- సీ॥ అనిసంశయాకులితాత్ముఁడై చనువేళఁదనయుత్తరీయంబు ధరణిఁబడిన
పార్థివేంద్రుఁడుకాంచి బాహుకపౌరేయుఁడరిగి నాయుత్తరీయంబుఁదెచ్చు
సంతకురధమాపుమనిన బాహుకుండీట్టువలిక భవద్వస్త్రపతనమైన
యచ్చోటుయోజనంబగు నిచ్చటికినింక నేరీతిఁబోనేర్చునితఁడటంచు
గీ॥ దనయసమనూత కాశలత్వంబుఁదెలిపి
రమ్యవన్తలై దేశాంతరములుగడచి
పోవునెడనొక్క గహనాంతభూమియందు
గురుతరంబౌ విభీతకతరువుఁగాంచి 172
- వ॥ ఋతుపర్ణుండు బాహుకునకిట్లనియె 173
- క॥ పెక్కులుగలవిలవిద్యలు
ఒక్కొక్కడు నేర్చియుండు నెక్కుక్కటియం

దొక్కటికొక్కటిమిక్కిలి

యొక్కవయైభిన్న విధము లేర్పడియుండున్

174

॥ ఏనువస్తుసంఖ్య లేన్న కచాచియా

క్షుణమెచెప్పనేర్తుఁ గానఁజూడు

మిపుడు తెలియజెపుదు నివ్వభీతకఫల

పర్ణచయముగణన బాహుకాఖ్య

175

॥ అనఘమొదలింటి శాఖాద్యయంబునందు

నేన్న బదివేల నొక్కటియితరమైన

వన్ని యనురెండువేలవై నరయతోంబ

దేనుఫలపర్ణచయమొప్పు భూనుతముగ

176

॥ అనిననలుండాక్షుణంబ వృక్షంబుబడంబోచి తానదశఫలంబులెన్ని ఋతుపర్ణుండె

న్ని చెప్పె నన్నియైన నత్యాశ్చర్యమనస్కుండై యతనివలనిచూచి యవ్వద్వినా

కుంబ్రీసాదింపవలయుననిన నయ్యనవంశరత్నం బిట్లనియె

177

క॥ ఈవిద్యవలనసకలసు

భావహమగు నక్షహృదయమనఁగఁ బ్రసిద్ధం

బైవెలసెనియ్యదనిప్ప

ద్వీవరుడవ్వద్వ్యగరపె విధ్యుక్తముగాన్

178

వ॥ అంత

179

క॥ ఇలనక్షహృదయమనురవి

నలమానసపద్మపూర్వ నగమనుచక్కిన్

నెలకొనినంతనెకలికృత

బలవద్దోషాంధకార పటలమువిరిసెన్

180

వ॥ ఆక్షుణంబ

181

చ॥ అలఘుగుణోన్న తాక్షహృదయాంచిత శక్తికితాశలేకయా

నలవిభునందు వెల్వడి ఘనంబగుభీతిని గేలుమొడ్చితన్

దెలుపుమనిల్చియున్న కలిఁ దీవ్రతరంబగు కాపవహ్నిచేఁ

బాలియ్యఁగఁజేయువాడనని పూనిననైషధుఁజూచియార్తుండై

182

వ॥ దైమ్యాక్షుల నక్కలి యిట్లనియె

183

గీ॥ అధిపనీయెడనపరాధి నైననన్నుఁ

గాల్పంగ్రోటకాహీంద్ర గరళవహ్ని

యిట్టి నామిందఁ దెగిపూన నేలపిడుగు

బడినయాతనికొఱవిఁ గాల్పంగదగునె

184

వ॥ అనిన గరుణాసముద్రుండగు నలుండు వానింగరుణించి విడిచి యిట్లనియె 185

క॥ ననుఋతుపర్ణునిదమయం

త్రినిగ్రోటక ఫణీంద్రుఁ దినదినమును మే

ల్కానుతటిఁగీర్తించినయా

ఘనులంగదియపమునీవు క పటవచారా

186

వ॥ అనినంగలి మహాప్రసాదంబుని యావృక్షంబునాశ్రయించియుండె నలుండు ఋతు
పర్ణుంగనుంగొని మహాత్మా భవత్ప్రసాదంబున ముదిత యక్షహృదయంబైన యక్ష
హృదంబు నాకు సిద్ధించె నాయందుఁగలుగు నశ్వసౌహృదంబు నీవుకొనవలయుననిన
ఋతుపర్ణుండు నావలసినప్పుడు కొనియెద నుండనిమ్మనిన నతండు ప్రహృష్టాంత
రంగుండై రథంబుగడపఁదొడంగ నివృధంబునంజని యమ్మవ్వురు నపరాహ్ణాంత
రంబునకుంగుండినపురంబుఁ జేరంజనుడెంచిన

187

క॥ ఋతుపర్ణునకుఁ భీమ

క్షీతిపతినినయములుసలిపి శ్రీకరమహిమాం

చితకాంచనరత్న సమ

న్వితమగుసౌధంబునందు విడియంజేసెన్

188

వ॥ అప్పుడు

189

చ॥ అటదమయంతిసౌధ శిఖరాగ్రతలంబుననిల్చియుండిమి

మృటమగుకోర్కెఁగాంచి తనకూరిమిత్రయ్యలిఁ బిల్చిపల్కెన్

కుటిలవిసీలవేణికనుగొంటివె రత్న విభూషణాలిచే

బటుగతి నొప్పువానిఋతు పర్ణునిభానుకులాగ్రగణ్యునెన్

190

గీ. అతనిచెంగటనిలుచున్న యట్టివాఁడు

వెలఁదిపాఠేయఁడతఁడు మద్విభునియంతె

యతని నెఱుఁగుదు వారల కవలనున్న

యల్లమూడవవాఁడెవ్వఁ డరయవలయు

191

వ॥ అతనిచందంబు డెందంబునందలపోసిన మనపల్లదనకుం బ్రత్యుత్తరంబిచ్చిన య
తండ్రితండ్రికావలయు నీవతనికడనుంజని స్వరూపస్వభావంబు లరసికొనిరావలయున

నినఁ గేశనియనునక్కాంత బాహుకుంజేరంజని మృదువచనంబుల నిట్లనియె 192

క॥ అన్నా మీరెవ్వరునేఁ
డిన్నె లవునకరుగుదేర నేపనిగుణసం
పన్న విననానతిమ్మన
నన్న లినేక్షుణకు బాహుకాఖ్యుఁడువలికె

193

క॥ బోటీఋతుపర్ణుడొక
నాటనుజనుదెంచె యోజనంబులునూట
చోటదమయంతి పెండ్లికిఁ
జాటించినవార్తవిని ససంభ్రమలీలక

194

గీ॥ అతనిరథచోదకుండునే నల్లయతఁడు
నలునిసారథి పౌరేయ నాముఁడనిన
ననఘనలుఁడెందువోయెనో యాతఁడెటుఁగ
కుండు నేయని పత్కననువిదఁగాంచి

195

వ॥ బాహుకుండిట్లనియె

196

క॥ సకియా ! దమయంతీనలు
లకలుషసామ్రాజ్య మేలునపుడతదీయా
ర్భకులంగొనియచటికి తే
ఱుక దపుకొనివచ్చె వీఁడెటుంగడుపారిక

197

క॥ రమణీమణినలుజాడలు
దమయంతికిఁదెలియు గాని తక్కింకరులకుశ
క్యము గాదు తెలియదారి
ద్ర్యముననతంఁడెచటఁజేరి దాఁగినవాఁడో

198

మ॥ అనికాంతాతడవయ్యె వంటపనిచేయంబోదు నేనంచునా
యనదిక్పాలకదత్తపూర్వ పరసామర్థ్యంబునకగడ్డిగు
క్కినఁబొయ్యూదకమంఁడె నింగిలములేకేభూమ్యకుంభంబువె
ట్టిఁదాఁగదానజలంబునింఁడె గడువంఁడెదాను నేర్పేర్పడక

199

క॥ అదియంతయుఁగనికేశిని
మదినబ్బరపడుచు భీమమనుజేంద్రసుతా
సదనంబుఁజేరఁగాఁజని

- విదితంబుగఁబల్కెనతని విధమాయమతోన్ 200
- వ॥ ఇట్లుచెప్పిన తద్వృత్తాంతంబతయునిని దమయంత్రయఁతరంబున 201
- క॥ వరుణానలులొసగిరిమును
వరములునలవిభునికతఁడు వలసినయెడలన్
శరములువహ్ని యుఁగలుగఁగఁ
బరికింపఁగదీననిషధ పతిగావలయున్ 202
- క॥ అనుచుఁదలపోసియబ్బ
మినికేళినికిట్లుపలికె నెలఁతయతఁడువం
డినవంటయెద్దియేనియుఁ
గొనితెచ్చిననతనినెఱిగి కొందముదానన్ 203
- మ॥ అనినన్ గేళినిబాహుకాహ్వయుని డాయంబోయినీవిష్టుచుం
యనదాలించినకమ్మగూర మనసయ్యెంగాన నర్థింతుని
న్ననభౌస్వత్కృపనించుకంత దయచేయంబాడినాకన్న నా
యనయొక్కించుక మాంసఖండమిడైనయ్యఁభోజపత్రాక్షికిన్ 204
- క. అదికొనిచనియక్కేళిని
సుదతీమణియైన భీమసుతకిచ్చినన
ముదితతదాఘ్రాణమున
హృదయేకునివంటయగుట యెఱిగిముదమునన్ 205
- వ॥ ఇప్పాక సౌరభ్యంబభివర్ణింప మత్ప్రణేశ్వరకృతంబయగుంగాని యితరంబుగా ద
తనింగదియ మదీయాశ్చకులంబంచినంగాంచి యేమనగలవాఁడో పరీక్షింపవలయున
నితలంచి యక్కేళినింగాంచి 206
- క॥ తనకూర్మిడింభకులఁదో
ఁకొనిపొమ్మన వారి నెత్తుకొనికేళినివో
యిననబ్బలురనిద్దలఁ
గనుఁగొనినలుడాత్మ నడలుగడలుకొనంగన్ 207
- ఉ॥ కన్నులబాష్పబిందువులు గ్రమ్మగమైఁబులకల్ జనింపనా
కొన్నతటిన్ సుధారసము కుండలరాఁగయికొన్న యట్లు పై
కొన్నతమిన్ని జారభకులఁ గూరిమినందిశుభాంకపాలిన
త్యున్నతలీలనిల్పి ప్రియమొప్పగనక్కునఁ జేర్చివెండియున్ 208

గీ॥ కన్గొనలనీరువరదలు గట్టమోము
వాంచికొనియున్న యన్న లువలనుజూచి
యనఘుయిదియేమి కారణమ్మనకు నేడ్చె
దీవనినఁగేళినికి నతండ్రిట్టులనియె

209

గీ॥ నాతిబాలకులిరువురు నాకుగలరు
వీరిప్రతిబింబములు వారువారి నెడసి
యింతదూరంబువచ్చితి నెట్టులున్న
వారొవారనిమదిఁజాల వగపుదొడరె

210

వ. అని వెండియు నతండ్రిట్లునియె

211

క॥ లలనబహుదూర దేశ
స్థులమేమతిథులము మాకుసుదతులతోమా
టలుపచరింపనధర్మము
పలుమరునిల్లేగు దేరఁ బాడియెనీకున్

212

క॥ నెలఁతలుడాసినసన్నాన
సులకైననుమనసు చెదరిసుజ్ఞానంబున్
దలపాలము వెడలఁబారెడు
నిలపాపంబులకుమూల మింతులుకారే

213

క॥ పైటెక్కులోనిచిక్కున్
మాటలతియ్యందనంబు మలయుగమటమున్
చాటించిచూడబోటి
బూటకములు మేడిపండుపోలిక గాదే

214

ము॥ సరసజ్ఞానవినాశ హేతుక మనుష్యావాదిదూరంబుదు
స్తరమోహాత్రిశయానుకూలము విపత్సంప్రాప్తి మూలంబుదు
ష్కరసంసారనిబంధ కారణము దోషవ్యాజసంధానబం
ధురమాశీజనసంగతంబు మది నెందు న్మెత్తురేనజ్ఞుల

215

క॥ కావుననిచ్చేటనుండం
గావలవదు వెడలుమీపు కాంతాయనినన్
దావిన్న బాటుతోఁగనె
నావనజదళాయతాక్షి యద్భుతయుతయై

216

వ॥ ఇట్లుచని యవ్యనిత తనపోయినతెలుగును నతండుడింభద్వయంబు గనుంగొని
పులకాంకురితతనుండును గద్గదకంతుండును నగుచు వారలఁగించికొని నిజాంకతలం
బుననునుపుటయుఁ దానడిగినప్రశ్నకుఁ బ్రత్యుత్తరంబిచ్చినచందంబును విదప
స్త్రీనిందాప్రశంసంబులుగాఁ బలికినవిధంబును సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పింపిని దమ
యంతి యయ్యింతికిట్లనియె, నతండు నిషధేశ్వరుండగుట నిజంబు. మదీయఁదైన
మృసాద్వితీయస్వయంవరంబు నిజంబకాతలంచి పలికినచందంబు గనిపించుచున్న
యది కాఁడేని యీనిసుఁగులంగని వగయుటకేమికారణంబు మఱియును 217

గీ॥ వేన్ని భంగులనరసిన నితఁడునివధ
పతియగుటనిశ్చయంబింక నతనినిటకుఁ
జేరరప్పించి నేను భాషించిచూడ
వలయునందులమర్మంబు దెలియవచ్చు

218

క॥ అనిపలికికూర్మిజనకుని
తనకడకుంజేరఁజిలిచి తద్విధమెల్ల
వినిపించిజనక ! ఋతుప
ర్వునినూతునివలన మద్వరునిదెలియనగున్

219

వ. అనివిన్నవించి యతనినిటకురప్పింపవలయుననిన నాక్షణంబు

220

క॥ కుతలాదిభర్తభీముం
డతివేగముమీరఁ బిలువనంపినవచ్చెన్
ఋతుపర్వశ్రీతిపతియను
మృతగొనిబాహుకుండు భైమిమందిరమునకున్

221

వ॥ అప్పుడు

222

క. అరుదెంచినందులకున
బ్బర మొందుచునతనిగాంచి భూవరసుతక
స్వరములుగులికెడుపలుకులఁ
దెరమరుఁగుననుండిపలికె ధీరోన్నతయై

223

చ॥ సురవరముఖ్యదిక్పతులు చూచుచునుండఁగ నగ్ని సాక్షిగాఁ
బరిణయమైనయట్టి కులపత్ని నిద్రస్థ భూరకాననాం
తరమునపడనాడి దురితంబునకోడక నిందకోర్చిదు
క్కురమతివై ధేశ్వరునికైవడిఁ బోయినవారిఁగంటిరే

224

- వ॥ అనిన నలుండిట్లనియె 225
- చ॥ వినుముసరోజనేత్ర పృథివీస్థలినాపద లొందువేళలకై
వనితలఁబాయునట్టి మగవారలఁజూతుముగాని భర్తవా
సిననుబునస్వయంవరము నేయఁదలంచినయట్టి భామలకై
వినికనియెన్నఁడేనెఱుంగ వేయునుజెప్పఁగ నేలయిత్రటికై 226
- వ॥ అనిన వైదర్భియిట్లనియె 227
- తరల॥ ప్రమదనిన్నెడవాయనేననిపల్కిదాని నరణ్యమ
ధ్యముననిద్దురవోవగా విడనాడిపోయిననిర్దయల్
తమనెపంబుటపెట్టి కాంతలఁదప్పులేనిదెయైన భా
వమున నెన్నుదురేలొకో మగవారివర్తనలిట్టివే 228
- వ॥ అనిన వైససేనియిట్లనియె 229
- చ॥ ననుకలివ్రొందుటకై సిరులునాశిలి పోవుమఁ బుట్టినింటికికై
నినుఁజనుమన్నఁబోకునికి నీవును నేను వనాంతభూమికికై
జనియటనీవుకష్టపడుచందము చూడఁగ లేకపోయితికై
మనమున నెన్నదీన నెపమారపమాయిటులాడ బోఁట్లకుకై 230
- వ॥ అనిన భీమపుత్రియిట్లనియె 231
- సీ॥ అదినీకునెపము గాదనఁగు నన్నెడసినీవరిగిన నడవెల్లఁగిరిగితిరిగి
పెక్కుసాట్లబడి యిక్కడఁజేరినిరాహారనై కార్కమైనయంగ
యష్టితోనాటి యాయఁబకోకతోధాత్రి శయ్యగావ్రతమాలిగలుపుచున్న
దాననైయిలనయోధ్యాపురిలో వేషధావైమెలఁగునీదారిదెలిసి 232
- గీ॥ నిన్నునిచటికిరప్పింప నేర్పఁదలంచి
యచటదమయంతికి పునస్స్వయంవరముక్తి
నేయుచున్నట్టులాకవార్త చెప్పవిపుల్
బంచితినిదీన నేమి నెపంబుచెపుమ 233
- వ॥ అనిన నిషధపతి యిట్లనియె 234
- క॥ వినుభామమాటలిక నే
యననేమిటికిపుడు నీస్వయంవరమునకుకై
జనుదెంచినఋతుపర్ణు
డనయములోఁబులకునాక్షి యగ నొకాదో 234

వ॥ అనిన నష్ట్యాచరియిట్లనియె

235

క॥ అకటమగ వానితోమి

న్న కవాదింపంగ రాదనఘ ! యరుదయ్యెన్

బ్రకటము గాఝుతుపర్ణం

దొకఁడేలాసాక్షి పెక్కురున్నా రరయన్

236

సీ॥ అఖిలభూతములచర్య లుపగామర్షింపజగతిఁ ద్రిమృణుకర్మ సాక్షి సాక్షి

ప్రాణపంచకలీలఁ బాయకచేతనావలిలో మెలఁగుగంధవహుఁడుసాక్షి

జతరసంగతిఁ జరాచరులయంతశ్శుద్ధు లరయఁగానెలకొన్న యగ్ని సాక్షి

ప్రతినిమేషంబును బ్రాణులచేష్టలుగనిపెట్టు రేయుంబగల్గు సాక్షి

గీ॥ తొక్కినిలిచిన భూదేవితోడసాక్షి

మీఁదనుండివిలోకించు మిన్న సాక్షి

ఘనుఁడుశశిసాక్షి తారకాగణముసాక్షి

మాటలిఁక నేలనాధ నీమనసెసాక్షి

237

క॥ అనియావధూటితెరస

య్యనఁగడకటుతోసి యవనతాననయై క

న్దొసలజలధారలొలుకఁగఁ

దనవిభుకప్తమరనిలిచి తద్దయుఁబలికెన్

238

వ॥ ప్రాణనాథా ! భవద్వియోగంబునంజెందిన శోకవ్యాకులతంజేసి శరీరంబు రక్త

మాంసాదిశూన్యంబై యస్తిమాత్రంబుతోనున్న యది జీవితేశ్వరుండైన భర్త నెడబా

సి బ్రదుకుటకంటె దేహంబువిడుచుటయే సహజకర్తవ్యంబైనను నీతోఁ బునస్సం

గమంబు కలుగునను నాశాపాశంబులంగట్టువడి యీక్రమంబున నేతత్పర్యంతది

నంబులు గడుపుచుంటి మదీయంబైన పూర్వపుణ్యవిశేషంబువలన మీ చరణపద్మం

బులు క్రమృణంజూడఁగంటి నింక నెట్లయైన మేలయగునని పలుకుచున్నట్టి యవ

సరంబున సకలభూతసంతాన పరాయణుండగు జగత్ప్రాణుఁడు నిజవాహనా

రూఢుండైనిలిచి నలునుద్దేశించి యిట్లనియె

239

శాంతి॥ నవయశోజితాబ్జకాశ నైరధక్షితీశయి

భృవినిజూచువారి దేవపూజగాదునిక్కమీ

యువతిచిత్తశుద్ధిబుద్ధి యుత్తమోత్తమంబునై

సవతులేకయొప్పుదీని చందమెన్ని చూడఁగాన్

240

ఉత్సాహ॥ ఏమిదూచిమాటి శ్రేణికిట్టిట్టుచేసెడి

రామరామరామ యిద్దరానమానమానపుం

గీము దీనిబూనినెడు కీడులాడెదనినం

(గామభీమదానపాతకమ్ము లుద్భవంబుగఁ

241

వ॥ ఇయ్యూనవతి యసమానవతి మఱియును

242

సీ॥ కమలాపునుదయాదిక్రడకు డాయగనీక ప్రియమనిసినదామకంటె

జమునిచేబడిననైజస్వామిప్రియమల్ మరలఁగాఁదెచ్చినమగువకంటె

గొంగఁదిట్టినమానికోసంబుమాన్ని సుజ్ఞానిగాఁజేసినదామకంటె

గాధేయకృతఘోర కాంతారశిఖిఁజొచ్చి పలివ్రాన్నినిలిపిన భామకంటె

గీ॥ నిసుముకుండలుగాజేర్చి యెసరునెట్టి

సురసపాకాన్న ములువండు సకీయకంటె

దులకుములువాసి చూపునీలలనగుణము

నిర్జరాచలసమధ్యై నిపథవగ్య

243

క॥ కమలారికమలమిత్రుఁడు

కమలాశ్యుఁడైననీను కాచిత్రమిలనీ

కమలాక్షి గుణముఁదెలియఁగ

కమలాసుతరూప ! వ్రణముగనఁబడఁదెదుక

244

క॥ కావున సదయాత్ముఁడవై పూర్వతాత్పర్యంబున నీయంబుబాసనయం దనుకొన్నఁడ

వై సుఖంబుండుము నేనొక్కవరంబొసంగెద నీవు వైరులంబోరునెడ నీయందునిలి

చి మదీయఁడైన మహాబలాహ్మయంబును ప్రథంజనాభిధానంబును సార్థకంబుగా

నిఖిలశత్రులంబరిమార్చి నీకు విజయంబొసంగుదునని వరంబొసంగి యాదంపతులఁడెం

దంబుఁ బొందుపఱచి వాయుదేవుఁడంతర్ధానంబునెందిన

245

॥ నలుఁడుకర్కటకుని మడిచలఁచియాతఁ

డనుపునంతుక ముపధానమాచరించి

దేహమలిసంబెడలి దివ్యతేజమెనయ

హరునికనుకాకసోకని మరునిబోలె

246

॥ మనసిజున్గిదిన్న సేయక

దెనఁగడుసొందర్యగరిమఁ బెరిమిటియొప్పుక

గనిభీమతనయముదమెద

- గనుగొనివనజాపుంగనిన కమలమువోలెన్ 247
- వ॥ అప్పుడు
- క॥ ఇలదమయంతీనలులకు
మలినంబులతోడ నెడలె మదిభేదంబుల్
కలితాను రాగములతో
లలిమించెన్ సకలమగు నలంకరణంబుల్ 249
- వ॥ ఆసమయంబున 250
- క॥ కురిసెన్ బువ్వులవాసలు
నిరిసెన్ సజ్జసులహృదయ వీధులచింతల్
మురిసెన్ బంధుజనావలి
నెరసెన్ దత్తీర్తిలక్ష్మీ నిండెన్ దిశలన్ 251
- వ॥ అయ్యవసరంబున విదర్భేశ్వరుం డానందభరితుడై మహోత్సవంబుచేయించిన 252
- తోటకము॥ ఆడిరివారమృగాక్షులుసారెన్
జూడంగ పారులసాంపులుమీరెన్
బాడిరిగాయకపజ్తులువింతెన్
దోడనెమ్మో సెను దుందుభులంతెన్ 253
- వ॥ అక్కలకలంబువలన నెరింగినవాడై ఋతుపర్వఃడు నైషధేశ్వరుం గదియనేతెంచి 254
- క॥ అపరాధినిపరాధిని
నృపవరనిషధాధినాథ నిన్నె టుంగకనీ
చపుబనులనియోగించితిఁ
గృపతోక్షమియింపు మెగ్గులెన్నెనైన్ 255
- గీ॥ అనినఋతుపర్వంగని నలుడనియెనప్పు
డనఘకంటికిఁ తెప్ప యెట్లట్లఁన్న
నతసి పోచితికలఁడె నీయట్టిహితుఁడు
నాకనుచుడాసి యాలింగనంబొనర్చి 256
- వ॥ అశ్వసౌహృదోపదేశంబొసంగి వీడుకొలిపిన భీమదత్తఁ ధారాధుడై సాక్షేతనగఁగ 257
- బునకుంజేరంజని
- క॥ పదియాఁ టై పంగులు నే

బుధిహయములు నూలుకాలుబలములునుమదికొ

ముద మొదవగఁబుతుపరుడు

విదితంబుగఁగాన్క నిషధవిభునకుఁబనిచెకొ

258

1 అయ్యవసరంబున జీవలుండు నిజస్వామియగు నైషధేశ్వరుని తేమవార్తవిని పరమా
నందకందళిత హృదయారవిందుండై తత్సేనాసమేతంబుగాఁ గుండిననగరంబునకుం
జేరంజనుదెంచి నిజస్వామిపాదపద్మంబులకెఱిగి పాశ్చర్యముండునుం దానును నతని
యండవాయకుండిరంత నలుండు దమయంతీసహితుండై యధేచ్ఛావిహారంబులం
బొద్దులుగడపుచుండి యొక్కమాసంబుచనునెడ నక్కాంతంగనుంగొని 259

1 ఎన్నఁగభీమునిల్లె మనయల్లుసుఖస్థితినిందునెన్ని నా
జ్ఞున్నఁగొరంతలేదయిన యుగ్మలిపుష్కరుసేతయల్లుమం,
దు - నిక విహారనెరమన్న విధంబునఁబూనివానిగ

దొడ్వన్నఁబుమాపి విభవోజ్జ్వలరాజ్యరమకొ వరించెదకొ

260

అనియుతుపరుడొంపిన గజాశ్వచమూనిచయంబుతోడరాఁ

దనరథమెక్కిఁజైమిఁ దలిదండ్రిలయొద్దననిల్పిజేగియై

చనియెనతండుఁజైవ్య గుణసారమువాయువరప్రభావముకొ

దనకుసహాయమైయమరఁ దామరసాప్తసమానమూర్తితోకొ

261

తనపూర్వస్థానంబగు నిషధనగరంబునకుం జేరంజనుదెంచి రమ్యప్రదేశమునఁడిసి

బుద్ధికుశలుండగు దూతనొక్కరుని బుష్కరునిపాలికింబుత్తెంచిన వాడెరిగి పుష్క

రునింగనుంగొని

262

అదెవచ్చెనైషధుడుదు, ర్మదరిపుగర్వాంధకార మాత్తాండుడుసీ -

మదిబ్రదుకఁదలఁచితేనియొ, సదమలమతిరాజ్యమొసఁగి శరణొందఁదగుకొ 263

భూరిబలాన్వితుఁడునల, స్మృరమణుఁడునిన్ను మోర్చి మహిఁగొనుటరుదే

యారయఁగబలిమిగలిగిన, వారిదెరాజ్యంబనంగ వారకవినవే

264

రాజ్యకాంక్షువిడిచి ప్రాణంబుబ్రదికించు

కొనెదొకొక విజుగుతనముచేత

రాజ్యమియలేక ప్రాణంబులిచ్చేదొ

యేదిసీకువాంఛ యెఱుఁగఁజేపును

265

ఇలలోఁబ్రాణముకలిగిన, బలుసాకులువండికుడిచి బ్రతుకగవచ్చుకొ

జలముడిగిరాజ్యసంపద, నలునకొసంగుటయెమేలు నాకుంజూడకొ

266

వ॥ అదియునుంగాక వెండియుం జెప్పెదవినుము

267

ఉ॥ శ్రీమితిమీలు రాచసిరిచేకుటనియ్యగ నేర వేనిసం

గ్రామము సేయుమా రణముఖంబుననిల్వఁగ నేరకుంటివే

నీమహానీయరాజ్యరమ నెంతయురోయగజూదమాడునీ

కామసుజేందుఁడొడ్డునమయంతిని రోయిగగల్చుకాంక్షచేన్

268

వ॥ ఎద్దియైననెండు నిశ్చయంబుగా వేగంబరుగుదెమ్మనినం బుష్కరుండు

269

చ॥ కొలువుననున్న మంత్రీహిత కోటులనందఱఁబారఁజూచిని

శ్చలమునవింటిరోయొక విచారమువంతలుపుటై నెవ్వఁడో

నలుండఁటతా నెశూరుండఁట నన్నె దిరించిరణంబుసేయఁగాఁ

గలండఁటయిట్టియబ్రము జగంబున నెచ్చటనైనఁగంటిరే

270

క. ఆరయగబలిమిగలిగిన

వారిదేరాజ్యంబటంచు వదరెనితఁడునా

పౌరుషమునలునిమగటిమి

శూరులుమెత్సంగనెల్లి చూపెదమనిలోన్

271

వ॥ అదియునుంగాక

272

క॥ నాఁడునిజరాజ్యసంపద, లోడుటచాలకిపు డాలినొడ్డఁగఁజూదం

బాడఁగవచ్చెనెయిహిహీ, కూడునుజీరయును నడపఁగొఱగాదేమో

273

వ॥ అనియుద్ధసన్నద్ధుండై చనునవసరంబున నతనింగని హితమాత్యవరు లిట్లునిరి 274

గీ॥ జూదమునరాజ్య మెట్లట్లునులభలీల

గెలిచిదమయంతిఁగొనుట కేవలములాభ

మదియుడిగి దేహమలయఁ బోరాడవలెనె

గోరఁబోయెడుపనులకు గొడ్డలేల

275

క॥ ములుముంటనెపుత్తురుగా, కిలరోకటఁబుచ్చుటుచితమే జూదముచే

గెలిచికొనవలయుదానిని, కలనన్ మేనలయఁబోరఁగాఁ దగునెన్మహా

276

వ॥ అనిననగుగాకయని పుష్కరుండు సంగరోద్యోగంబుచాలించి యాక్షణంబ నైష

ధేశ్వరుఁగదియ నేతెంచి జూదంబాడందొడంగిన

277

క॥ నీతిగురుఁడునలుండఁపున, ర్హ్యతంబునగెలిచి పుష్కరునిచేఁగొనియెన్

భూతలరాజ్యరమంబ్ర, ఖ్యాతిగబుధవరుల జయజయధ్వనులెసఁగన్

278

వ॥ ఇట్లులబ్ధసామ్రాజ్యండ్లై నలుండు తనయెదుట నొంటువడి దీనాననుండై నిలిచియు

న్న పుష్కరునింగనుంగొని

279

క. గలిచితి నేననిమనమున, వలవడుగర్వింప నెట్టివారలకైనన్

గలవుజయాపజయంబులు, ఖలులగుమిముబోంట్లు తెలియఁగానరుకుమతిన్ 280

5|| అని వానినెద్దియుంజేయక పుత్రమిత్రక శత్రుంబులతో వెడలనడచె నప్పడతికు

తూహలమనస్కులై పురజనులు పట్టణంబులై నేసిన 281

6|| ముచ్చటదీరనెల్లెడల ముత్తెపుముగ్గులునిచ్చపచ్చరా

పొచ్చులతోరణంబులును గోడలఁగప్పడునున్న సున్నముల్

పచ్చలవైడివ్రాత పనిపట్టుతెరల్ మృగనాభిపూతలున్

మొచ్చులుగుల్కుటెక్కెములు మించెఁబురిన్ సిరి విట్టవీఁగుచున్ 282

7|| అవుడు

283

8|| తతసామ్రాజ్యతమావిభూతి తనుచెందన్ నైషధుండంతను

ధృతకౌతూహలమానసుండగుచుఁ దోడ్తోఁబంచినన్ రత్నభా

సితమాపల్లకి నెక్కి భీమసుతవచ్చెందత్పురింజేరనా

త్మతనూజాతక శావతీప్రముఖ కాంతారత్నముల్తోడరాన్ 284

9|| మఱియు దమదాంతదమనులు జనకుడగు భీమసేనునియనుజ్ఞవడసి యనేకాక్షాహి

ణీబలంబులతోడ రథారూఢులై కూర్మిభగినింబనుపనేతెంచి నిషధనగరంబుసొత్తెం

చి పటువిభవనిర్జిత నిర్జరేశ్వరుండగు నలక్ష్మీతీశ్వరుంగాంచి దండప్రణామంబులర్పిం

చిన నతండు వారల సముచితసత్క్రియలసంభావించి తనప్రియసూను నింద్రసే

నుంగాంచి గాఢాలింగనంబొనర్చి దమయంతీసహితుండై యధేచ్ఛావిహారంబులయ

ధాపూర్వసంభ్రమాత్రిరేకంబునందనర్చియుండె నివ్వధంబున 285

10|| లీలమెయినమరపురిలో, పొలోమిత్రిదశ లోకపాలురగరిమన్

శ్రీలలరునిషధనొప్పిరి, హాళిందమయంతి నైషధాధిపులంతన్ 286

11|| తా|| ఏడుదీవులందు రాజులేగుదెంచిరివ్విభున్

జూడనాడవేడుకైన సుందరాంగనామణుల్

బాడబంబులొప్ప నెప్ప భద్రనాగముల్ గముల్

గూడఁబోడలీలఁగాన్మఁ గొంచుమించుభక్తితోన్ 287

12|| మఱియును

288

13|| అనుదినంబును నిఖిలధరాధిపతులు

కేలుదమ్ములుముకుళించి చాలుగట్టి

200-3
26/1/90
200-3

నలచరిత్రము.

యిరుగడలనిల్వ రెండవయిందుగడనగ

నలుడుగొలుపుండె సింహాసనముండగుచు

289

క॥ కమలాకరములనారా, మములంగృతకాచలముల మణిసౌధములకొ

దమయంతీసహితుండై, సముచితమార్గముల గీడసలుపుచునుండఁకొ

290

సీ॥ సంధ్యాద్యనుష్టాన చతురక్రియలచేత సంతతాధ్వరసమాచరణచేత

నంబుజోదరపదాబ్జారాధనముచేతఁ దత్కథాశ్రవణతత్పరతచేతఁ

గమనీయజైష్ఠ్యవక్త౯కర్యములచేత గురుజనవిద్యత్ప్రగోష్ఠిచేత

సతతాతిధేయపూజావిధానముచేత సకలార్థదానప్రశస్తిచేత

గీ॥ నిఖిలకాస్తార్థ నిర్ణయనిరతిచేత

విహితసజ్జనసంసర్గ మహిమచేత

నెడయకానందములప్రొద్దు గడపుచుండు

రాజమణియైన నలధరారమణుండెపుడు

291

సీ॥ వర్ణింపనీరీతి వరగుణాంచితవృత్తి నమరిపుణ్యాల్లోకుండైనయట్టి

యీనలచరిత్రమెవ్వరేనియు భక్తిసేకాగ్రచిత్తులైయెపుడువినిన

వ్రాసినఁజదివినవారలు కలివోషదూరుతై ధర్మవిచారలీల

నలరుచుఁబుత్రపాత్రాభివృద్ధిఁదనర్చి విపులసంపదలచేఁజ్జువీఁగి

గీ॥ యాయురున్న తిఁబొదలి సత్యమునదవిలి

శిష్టభాగవత ప్రియశీలురగుచు

నవలవిష్ణునిసారూప్య మందగలరు

భద్రగుణధుర్య శ్రీవేంకటాద్రిధుర్య

292

మాలిని॥ సరసిజదళ సేత్రా కాతమంభోరు సేత్రా

నిరతగిరిశమిత్రా నిర్జరాకాబ్జమిత్రా

పరమగుణపవిత్రా పాపవల్లీలవిత్రా

పరిహృతరిపుగోత్రా పాణిపద్మాత్మగోత్రా॥

293

గద్య॥ ఇది శ్రీమదాచ్చివరదగురుచరణస్మరణాభ్యసన సరసనావికాస

తిరుమల గిరి వేంకటేశ్వర వరప్రసాదలబ్ధకవితా విలాసహరితసగోత్ర

సిరిప్రగడ తిప్పనమనీషి పుత్రసుజనవిధేయ ధర్మయనామధేయ

ప్రణీతంబయిన నలచరిత్రంబునందు పష్టాశ్వాసము

సర్వంబును సంపూర్ణము.